

อุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต:
การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมโนทัศน์

นายสุรเชษฐ์ พิษิตพงศ์เฝ้า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LIFE METAPHOR IN HOW – TO BOOKS:
A STUDY OF THE RELATION BETWEEN LANGUAGE AND CONCEPTS

Mr. Surachet Phichitphongphao

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต: การศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมโนทัศน์

โดย

นายสุรเชษฐ์ พิชาติพงศ์เฝ้า

สาขาวิชา

ภาษาไทย

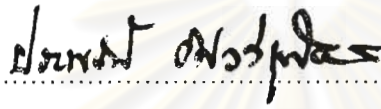
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีผาสุข

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง

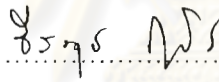
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

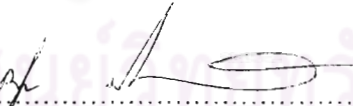
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชีรนุช ไชคสุวรรณิช)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. ศิริพร ภัคดีผาสุข)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. เทพี จรัสจรุงเกียรติ)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ลำเนียงงาม)

สุรเชษฐ์ พิชาติพงศ์เฒ่า : อุปลักษณชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต: การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมโนทัศน์. (LIFE METAPHOR IN HOW – TO BOOKS: A STUDY OF THE RELATION BETWEEN LANGUAGE AND CONCEPTS)
อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร. ศิริพร ภักดีผาสุข, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 195 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณชีวิตที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิต และหน้าที่ของมโนอุปลักษณชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต รวมถึงวิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต โดยศึกษาจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจำนวน 12 เล่ม ซึ่งมีผู้เขียนต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณชีวิตเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบว่าสะท้อนมโนอุปลักษณชีวิต 14 มโนอุปลักษณชีวิต ได้แก่ 1. [ชีวิต คือ การเดินทาง] 2. [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] 3. [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] 4. [ชีวิต คือ การศึกษา] 5. [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม] 6. [ชีวิต คือ ต้นไม้] 7. [ชีวิต คือ กีฬา] 8. [ชีวิต คือ ละคร] 9. [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] 10. [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] 11. [ชีวิต คือ บทเพลง] 12. [ชีวิต คือ เหยี่ยว] 13. [ชีวิต คือ การลงทุน] และ 14. [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] มโนอุปลักษณชีวิตเหล่านี้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับชีวิตได้ 3 ประการ คือ (1) เป้าหมายของชีวิตคือการมีความสุขและประสบความสำเร็จ เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้ดี ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ การศึกษา ปัญญา หรือธรรมะมาช่วย (2) ชีวิตของเราต้องพบทั้งความสุขและความทุกข์ และอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิต เราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง และ (3) เราสามารถและควรที่จะพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิต

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารพบว่า องค์ประกอบทุกองค์ประกอบของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีความสำคัญต่อหน้าที่ของมโนอุปลักษณชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ส่วนหน้าที่ของมโนอุปลักษณชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบว่า ทำหน้าที่ 3 ด้าน หน้าที่ที่โดดเด่นที่สุดคือ หน้าที่ด้านการชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ด้านการอธิบายความเพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของชีวิตและหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ ผลการวิเคราะห์พบว่า มโนอุปลักษณชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมุมมองการดำเนินชีวิตในทางโลกิยะ โดยเน้นให้ยึดมั่นถือมั่นในความสุขความสำเร็จ ไม่เน้นการดำเนินชีวิตในแนวโลกุตระซึ่งมุ่งให้ปล่อยวางและไม่ยึดติด

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....

สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....

ปีการศึกษา.....2553.....

ลายมือชื่อนิสิต.....สุรเชษฐ์ พิชาติพงศ์เฒ่า.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5080232822 : MAJOR THAI

KEYWORDS : LIFE METAPHOR / CONCEPTUAL METAPHOR / FUNCTIONS OF
METAPHOR / HOW-TO BOOKS

SURACHET PHICHITPHONGPHAO: LIFE METAPHOR IN HOW-TO BOOKS:
A STUDY OF THE RELATION BETWEEN LANGUAGE AND CONCEPTS.
ADVISOR: SIRIPORN PHAKDEEPHASOOK, Ph.D., CO – ADVISOR: ASST. PROF.
NATTHAPORN PANPOTHONG, Ph.D., 195 pp.

This study aims at analyzing LIFE metaphors represented in how-to books as well as their functions. Also, it examines the communicative components of how-to books. Twelve how-to books written by different authors were selected and used as the data of this study.

The findings reveal that there are 14 concepts of life reflected by the metaphorical expressions in how-to books, namely 1. [LIFE IS A JOURNEY] 2. [LIFE IS A BATTLE / WAR] 3. [LIFE IS A WHOSE VALUE CAN BE INCREASED OR DECREASED THING] 4. [LIFE IS AN EDUCATION] 5. [LIFE IS A CONTAINER / CLOSED OFF AREA] 6. [LIFE IS A TREE] 7. [LIFE IS A SPORT] 8. [LIFE IS A DRAMA] 9. [LIFE IS A BUILDING] 10. [LIFE IS AN NATURAL PHENOMENON] 11. [LIFE IS A SONG] 12. [LIFE IS A COIN] 13. [LIFE IS AN INVESTMENT] and 14. [LIFE IS A THING WITH LENGHT]. These conceptual metaphors reflect 3 aspects of life including; (1) The goals of life are happiness and successful. We should have a good plan for our life. In so doing, knowledge, education, wisdom and dharma are required. (2) We will face both happiness and sadness. Problems and obstacles are simple things in life. We can solve the problems and get rid of obstacles by our own selves (3) We can and should improve our life in order to achieve the goals of life.

It is found that every communicative component of how-to books are significant. The analysis reveals that LIFE metaphors serve 3 functions. Among these, the function of directing to do or not to do something is the most prominent. The other two functions are explanation and textual functions. The analysis of LIFE metaphors in how - to books reveals that these books mostly draw attention to a secular way of life. Thus, the significance of worldly happiness and success is highlighted and a spiritual way of living aiming at the detachment from the material world is ignored.

Department : Thai

Field of Study : Thai

Academic Year : 2010

Student's Signature Surachet Phichitphongphao

Advisor's Signature Siriporn Phakdeephassook

Co-advisor's Signature Natthaporn Panporthong

กิตติกรรมประกาศ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮฺ พระเจ้าผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความสามารถของอาจารย์ ดร. ศิริพร ภัคดีผาสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพร พานโพธิ์ทอง ผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และผู้ให้ทั้งกำลังใจและมอบความปรารถนาดีแก่ศิษย์อยู่เสมอ ครูเปรียบเสมือนเข็มทิศและแผนที่นำทางที่ช่วยให้ผู้วิจัยเดินทางไปอย่างถูกต้องทิศทาง สู่จุดหมายปลายทางของการวิจัยที่สว่างไสว ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครูอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. อธิรุช ไซคสุวณิข ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. เทพี จรัสจรุงเกียรติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำตลอดจนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งยังกรุณาให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจและสละเวลาตรวจแก้ข้อบกพร่องในงานวิจัยนี้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเหล่านี้เสมือนโคมไฟนำทางที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และสว่างไสวยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ห่วงใย ให้กำลังใจ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่ทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัยเรื่อยมา ตลอดจนขอขอบพระคุณบูรพาจารย์ทุกท่านที่ถ่ายทอดความรู้และคุณธรรม เจียรระโนชชีวิตของศิษย์ให้ดังงามและมีค่ายิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่ชณิย์ญา พี่วิสันต์ พี่ชิวหง และพี่ปิยภรณ์ ศิษย์ที่ผู้เป็นพี่เคารพรัก ผู้กรุณาให้กำลังใจและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบใจสหายผู้เป็นที่รักยิ่งขณะศึกษาและทำวิจัยในระดับปริญญาโททุกคน โดยเฉพาะนิติพงศ์และธีระ ผู้คอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ ทั้งยังเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่มีสาระอยู่เสมอ ผู้วิจัยรู้สึกปลื้มเป็นอย่างยิ่งที่ได้พบเพื่อนร่วมทางที่แสนดีตลอดระยะเวลาของการเดินทางอันยาวไกลนี้

ผู้วิจัยขอรำลึกถึงบุพการีและคณาญาติที่สนับสนุนให้ผู้วิจัยศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ รวมถึงกำลังใจที่อบอุ่นและงดงามจากลูกศิษย์ทุกคน ตลอดจนความรักความห่วงใยจาก พี่บ๊ิก พี่แพตตี้ ไข่ เกรช เบงก์ ความรักและความปรารถนาดีนี้ช่วยเติมเต็มความสุขให้แก่ชีวิตของผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	10
1.3 สมมติฐานการวิจัย.....	10
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	11
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	16
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	19
2.1.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับ “อุปลักษณะ”.....	19
2.1.1.1 “อุปลักษณะ” ตามแนวคิดทางด้านอรรถศาสตร์ปริชาน.....	19
2.1.1.2 แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณะ.....	26
2.1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา “อุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์”.....	30
2.1.2 แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร.....	33
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
2.2.1 งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) โดยเฉพาะ.....	36
2.2.2 งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ	46

3	มโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือ	
	แนะนำการดำเนินชีวิต.....	54
3.1	ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต	56
3.1.1	ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม.....	56
3.1.2	ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม.....	58
3.2	มโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือแนะนำ	
	การดำเนินชีวิต.....	62
3.2.1	[ชีวิต คือ การเดินทาง].....	64
3.2.2	[ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม].....	72
3.2.3	[ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้].....	77
3.2.4	[ชีวิต คือ การศึกษา].....	80
3.2.5	[ชีวิต คือ ภาวะ / สถานที่ปิดล้อม].....	85
3.2.6	[ชีวิต คือ ต้นไม้].....	90
3.2.7	[ชีวิต คือ กีฬา].....	95
3.2.8	[ชีวิต คือ ละคร].....	99
3.2.9	[ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง].....	102
3.2.10	[ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ].....	104
3.2.11	[ชีวิต คือ บทเพลง].....	108
3.1.12	[ชีวิต คือ เหยี่ยว].....	111
3.2.13	[ชีวิต คือ การลงทุน].....	112
3.2.14	[ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว].....	115
3.3	สรุปผลการวิเคราะห์.....	117
4	หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต.....	127
4.1	แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอุปลักษณะ.....	127
4.2	องค์ประกอบของการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิด	
	ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร.....	130
4.3	หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต.....	153
4.3.1	หน้าที่ด้านการอธิบายความ.....	154

บทที่	หน้า
4.3.2	159
4.3.3	166
4.4	171
5 บทสรุป	177
5.1	177
5.1.1	178
5.1.2	183
5.2	186
5.3	189
รายการอ้างอิง	190
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	195

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงมโนอุปลักษณะชีวิตและจำนวนถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือ แนะนำการดำเนินชีวิต.....	63
2	แสดงมุมมองหรือแนวคิดหลักเกี่ยวกับชีวิตที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณะต่าง ๆ...	124
3	แสดงหน้าที่ของอุปลักษณะในปัจเจกประเภทต่าง ๆ ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly,1998).....	128
4	แสดงหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต.....	170
5	แสดงการเปรียบเทียบระหว่างมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำ การดำเนินชีวิตกับในหนังสือธรรมะ.....	174

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต¹ เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิต หรือเสนอข้อคิดเห็นของผู้เขียนในลักษณะเนื้อหาที่ให้อ่านแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เป็นที่น่าสังเกตว่า หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นหนังสือที่ผู้อ่านในสังคมไทยให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนเล่มในการตีพิมพ์และยอดจำหน่ายที่สูงมากในปี 2551

ความนิยมที่มีต่อหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนั้น ส่วนหนึ่งเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ของพนักงานขายหนังสือประจำศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับ “หนังสือขายดี” ในรอบปี พ.ศ. 2551 ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันศุกร์ที่ 2 มกราคม 2552 หน้า 5 ความว่า

“พนักงานขายประจำศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยบอกว่า ในรอบปี 2551 หนังสือที่ขายดี หรือขายได้สม่ำเสมอ มีอยู่ 2 แนวหลัก ๆ คือ หนังสือที่ออกตามกระแส กับ หนังสือแนวจิตวิทยา อิงธรรมชาติแบบประยุกต์...”

...หนังสือในแนวจิตวิทยา อิงธรรมชาติแบบประยุกต์ที่ขายดีไม่แพ้กัน เช่น หนังสือ ชื่อ เข้มทิศชีวิต ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เขียนโดย จูตินาถ ณ พัทลุง เป็นหนังสือในแนวให้กำลังใจที่จะต่อสู้กับชีวิต...”

นอกจากนี้ ยอดจำหน่ายหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตในงานมหกรรมหนังสือแห่งชาติครั้งที่ 12 ก็เป็นข้อสนับสนุนเกี่ยวกับกระแสความนิยมหนังสือประเภทนี้ โดยพบว่าหนังสือประเภท

¹ หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เป็นชื่อกลุ่มประเภทหนังสือที่ผู้วิจัยกำหนดใช้เรียกในงานวิจัยครั้งนี้ โดยพิจารณาจากลักษณะเนื้อหาของหนังสือที่มุ่งให้คำแนะนำหรือให้กำลังใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่าน และกำหนดเรียกชื่อดังกล่าวตามข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติที่ระบุไว้ว่าเป็นหนังสือในแนวจิตวิทยาประยุกต์และ*การดำเนินชีวิต* ทั้งนี้ หนังสือกลุ่มดังกล่าวอาจมีผู้เรียกและรู้จักกันทั่วไปในนามของ “หนังสือฮาวทู” (How - to books)

² หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต จัดอยู่ในกลุ่มหนังสือแนวดังกล่าวด้วย

“สาวพู่” หรือหนังสือประเภท “เสริมกำลังใจ” และหมายรวมไปถึงหนังสือประเภทแนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้วิจัยใช้เป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ มียอดจำหน่ายสูงที่สุด ดังจะเห็นได้จากยอดจำหน่ายของสำนักพิมพ์รายใหญ่ของประเทศ อาทิ สำนักพิมพ์มติชน สำนักพิมพ์อมรินทร์ และสำนักพิมพ์ซีเอ็ด นอกจากนี้สำหรับสำนักพิมพ์รายย่อยอื่น ๆ หนังสือกลุ่มดังกล่าวแม้จะไม่ใช่วางขายดีที่สุด แต่ก็จัดอยู่ในกลุ่มหนังสือที่ขายดีในอันดับต้น ๆ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ [http:// www.matichon.co.th](http://www.matichon.co.th)³ (มติชน, 2552: ออนไลน์) ดังนี้

“ภาพรวมของงานมหกรรมหนังสือฯ ต.ค.50 ในช่วงครึ่งหลัง มติชนขึ้นหนังสือออกมาไขว้เพียบ และรอบนี้หนังสือแนวสาวพู่และแนวเสริมกำลังใจ...เป็นพระเอก...

จากการสำรวจพบ มีแนวโน้มที่น่าสนใจที่แตกต่างจากปีก่อน ๆ ก็คือ ปีนี้หนังสือสาวพู่ และเสริมกำลังใจที่มีเป้าหมายเพื่อความ สุข และความสำเร็จในชีวิตมาแรง โดยเฉพาะสามสำนักพิมพ์ใหญ่ ได้แก่ มติชน อมรินทร์ และซีเอ็ด หนังสือที่ขายดีเป็นอันดับหนึ่งเป็นหนังสือประเภทนี้ทั้งสิ้น...

สำนักพิมพ์อื่น ๆ แม้ว่าหนังสือสาวพู่และหนังสือประเภทเสริมกำลังใจจะไม่ใช่วางขายดีที่สุด แต่หนังสือเหล่านี้ก็ยังขายดีในอันดับต้น ๆ...

หรือแม้แต่สำนักพิมพ์ของคุณวินทร์ เลียววารินทร์ หนังสือออกใหม่ของเขาจะขายดีเสมอ คราวนี้เป็นหนังสือแนวให้กำลังใจอย่าง "เบื้องบนยังมีแสงดาว" ที่ขายดีเป็นอันดับหนึ่ง..."

กระแสความนิยมของผู้อ่านคนไทยที่มีต่อหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นถึงความแพร่หลายของหนังสือกลุ่มนี้ในสังคมไทย ส่วนข้อสนับสนุนที่ทำให้หนังสือประเภทนี้เป็นที่นิยมนั้น สาเหตุหนึ่งสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทั่วโลก อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศไทยและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองที่นับได้ว่าเป็นปัญหาที่คนไทยทั่วประเทศต่างรับรู้โดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้จึงอาจทำให้คนไทยเกิดความเครียดหรือความวุ่นวายในการดำเนินชีวิตและต้องการคำแนะนำหรือกำลังใจในการดำเนินชีวิตท่ามกลางปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้น ประกอบกับความนิยมของหลายสำนักพิมพ์ในการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือประเภทนี้ออกวางจำหน่ายเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากความเห็นของสำนักพิมพ์และผู้เขียนงานประเภทนี้ (มติชน, 2552: ออนไลน์) ดังนี้

³ ข้อมูลเผยแพร่ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2552

“สำหรับสาเหตุของการที่หนังสือประเภทฮาวทูและเสริมกำลังใจเป็นดาวเด่นในงานนี้ หลายสำนักพิมพ์มีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า สภาพสังคมของไทยในตอนนี้อยู่ไม่แน่นอน คนซื้อจึงอยากเลือกซื้อหนังสือประเภทนี้เพื่อเสริมการทำงานและเพิ่มกำลังใจให้ตัวเอง...”

คุณวินทร์ เลียววารินทร์ ให้ความเห็นว่า "คนไทยช่วงหลัง ๆ มา อาจจะขาดกำลังใจกันเยอะ และคนส่วนใหญ่อาจจะรู้สึกว่าชีวิตตัวเองมีปัญหาเสมอ หนังสือแนวนี้จึงเป็นที่นิยมมาก"

เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมกล่าวต่อไปได้ว่า หนังสือประเภทดังกล่าวน่าจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนการกระทำของผู้อ่านจำนวนมาก เกี่ยวกับการใช้ชีวิตหรือการดำเนินชีวิตตามอย่างคำแนะนำที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ ความน่าสนใจของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจึงไม่ได้มีเพียงเหตุผลของยอดจำหน่ายหรือกระแสความนิยมของผู้อ่านคนไทยในแง่ปริมาณเท่านั้น หากแต่ยังน่าจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการกำหนดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรือสร้างอุดมการณ์บางอย่างในการดำเนินชีวิตของผู้อ่านในสังคมไทยอีกด้วย เนื่องจากจุดมุ่งหมายในการเขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่สำคัญก็คือ การเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อโน้มน้าวหรือแนะนำให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม โดยผู้เขียนมักใช้วิธีการใช้ภาษาที่หลากหลายในการนำเสนอความคิดเหล่านั้น เช่น การใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ เพื่อเน้นย้ำความคิดบางประการ หรือการอ้างคำพูดของบุคคลสำคัญเพื่อให้ข้อความดูมีน้ำหนักน่าเชื่อถือที่สำคัญก็คือ ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนิยมใช้กลวิธีทางภาษาที่เรียกว่า “อุปลักษณ์” ในการนำเสนอหรือถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

จากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้ “อุปลักษณ์” (metaphor) ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากและหลากหลาย อุปลักษณ์ส่วนใหญ่เหล่านั้นล้วนเกี่ยวข้องกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิต (ผู้วิจัยเรียกอุปลักษณ์ดังกล่าวว่า “อุปลักษณ์ชีวิต” หรือ [LIFE METAPHOR]⁴) ตัวอย่างอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เช่น

⁴ ในภาษาอังกฤษ เมื่อจะเขียนแสดงหรือกล่าวถึงอุปลักษณ์เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องทำให้คำหรือข้อความเหล่านั้นมีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างไปจากคำหรือข้อความปกติ โดยทั่วไปจะใช้วิธีการพิมพ์คำหรือข้อความภาษาอังกฤษที่แสดงมโนอุปลักษณ์ด้วยอักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมดทุกคำ

ตัวอย่าง (ก): [ชีวิต คือ ภาวะ]⁵ ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

ชีวิตดูไปก็คล้ายกับถึงน้ำ ให้เราได้ตื่น **ตักเต็ม** ในสิ่งที่ปรารถนาลงไป วันแล้ววันเล่า จากวัยเยาว์จนเติบโต **ถึงน้ำ** ของใครบางคน เมื่อ **ตักเต็ม** ไปนานวัน ก็ถึงจุดที่อึดตัว เพียงพอต่อความปรารถนา

ขณะที่ยังมีคนอื่นมากมายที่ **ตักเต็ม** เท่าไรก็ไม่เคย **เต็ม** เหมือน **ถึงน้ำที่มี รอยรั่ว** และยิ่งไปกว่านั้นคนบางคนกลับไม่เคยใช้ **แรง** ความสามารถของตน **ริน เต็ม** ให้ทุกสิ่งที่เขาต้องการและได้มา ล้วนเกิดจากการพึ่งพาร้องขอจากใครต่อใคร...

มาเป็น **ถึงน้ำที่ไม่มีรูรั่ว** หรือ **ถึงน้ำที่อุดรูรั่ว** แล้วดีกว่า เพราะทำให้หัวใจ เราเหี่ยวเหี่ยวน้อยลง เพราะการรู้จักพอในสิ่งที่ควรจะมี และความสุขก็จะ เพิ่มขึ้นมากขึ้น เพราะเราจะไม่ทำให้ **รั่ว** หายไปไหน

พลังใจ พลังชีวิต (มนต์สุนทร สุราช, 2549: 38)

ตัวอย่าง (ข): [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

แพ้เขาเพื่อ **เอาชนะ**ตัวเอง

เธอเป็นคนหนึ่งหรือเปล่า...ที่ไม่เคย **ยอมแพ้**ใคร เหนื่อยบ้างไหม...ที่ใช้ชีวิต เป็น **สนามแข่งขัน** **ขับเคี่ยว** เพื่อ **เอาชนะ**

ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้ (ซอมพอ, 2548: 61)

ตัวอย่าง (ค): [ชีวิต คือ การเดินทาง] ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

เมื่อเรา **ตั้งต้น** ณ **จุดก้าวแรก** **จุดหมาย**ก็อยู่ที่ **ก้าวสุดท้าย**ที่เราต้อง **ไป** **ให้ถึง** **การเดินทาง**ของชีวิตเริ่มต้นตั้งแต่แรกเกิด **ก้าวไปบนเส้นทาง**ระหว่างวัน เวลา นานเท่าใด **ไกล**สักเพียงไหน ไม่มีใครกำหนดให้ แต่พยายามเท่าใด **ทุ่มเท** เพียงไหน ทุกคนล้วนสามารถกำหนดได้...ขณะที่โลกหมุนเร็วขึ้นทุกวัน ณ **จุดเริ่มต้น** หากเราไม่ **เริ่มก้าว** ก็เท่ากับชีวิตได้ **ถอยหลัง**ไปทุกที ถึงเวลาแล้วหรือ ยังที่จะบอกกับตัวเองว่าจะ **ทุ่มเท**พลังความสามารถที่มีอยู่ ผลักดันชีวิตให้ **ก้าวไป ข้างหน้า**ให้สมกับที่ได้มีโอกาสเกิดมาเป็นคนคนหนึ่งบนโลกใบนี้

พลังใจ พลังชีวิต (มนต์สุนทร สุราช, 2549: 8)

⁵ เนื่องจากในภาษาไทยไม่มีอักษรตัวพิมพ์เล็กหรือตัวพิมพ์ใหญ่อย่างในภาษาอังกฤษ ดังนั้น เมื่อจะ เขียนแสดงหรือกล่าวถึงอุปลักษณะเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งต้องทำให้คำหรือข้อความเหล่านั้นมีลักษณะโดดเด่น และแตกต่างไปจากคำหรือข้อความปกติ โดยทั่วไปจะเลือกใช้เครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยม หรือ [...] คร่อมคำหรือ ข้อความที่เป็นอุปลักษณะนั้นไว้

ตัวอย่าง (ง): [ชีวิต คือ บทเพลง] ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

ชีวิตคือเพลงบางเพลงในโลกใบนี้ มันเหมือนถูกแต่งมาเพื่อเรา โดยเฉพาะ เหมือนเราเป็นเพื่อนสนิทกับคนเขียนเพลง แล้วเพื่อนมันก็เอาชีวิตไป **สรุปเป็นสามท่อน** แถมมี**ท่อนฮุค**ให้ใจสะตูด ย้ำ และเจ็บอย่างแรงๆ ได้อีก

Growing up and go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก (ต้นกล้า นัยนา, 2551: 14)

ตัวอย่าง (จ): [ชีวิต คือ ละคร] ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

ในวันหนึ่งที่ชีวิตได้ตกอยู่ในภาวะเลวร้าย ในจังหวะนั้นหากเราได้คิดว่าโลกอันกว้างใหญ่ใบนี้คือ**โรงละคร** และเราก็คือ**ตัวแสดง**ตัวหนึ่งที่กำลังเล่นอยู่ใน**บท**อันเจ็บปวดขมขื่น ผู้ที่จะต้องฟันฝ่ามรสุมชีวิตไปให้ได้

ในความคิดเช่นนี้ จะทำให้เราไม่ติดกับความเจ็บปวด ผิดหวัง เพราะนั่นเป็นเพียง**ละครบทหนึ่งบนเวทีชีวิต** ขณะที่เราได้ทุ่มเทเรี่ยวแรงเพื่อต่อสู้ เราก็จะไม่พลาดกลัวกับสิ่งที่ต้องเผชิญ ก็เพราะนั่นเป็นอีก**บทบาทหนึ่ง**ที่เราจะต้อง**แสดง**

ชีวิตคนมีเกิด และสุดท้ายก็ต้องตาย เหมือนกับ**ละคร** ที่มี**เริ่มเรื่อง**และที่**สุดก็ต้องจบลง**

อย่าปล่อยเวลาให้ผ่านไปอย่างสิ้นหวังท้อแท้เลย ลุกขึ้นมา**ดำเนินบทบาท**ของเราให้เต็มกำลังความสามารถเถิด ก่อนที่**ละครแห่งชีวิตจะจบลง**

พลังใจ พลังชีวิต (มนต์สุนทร สุราษ, 2549: 213)

ตัวอย่าง (ฉ): [ชีวิต คือ ต้นไม้] ตัวอย่างข้อมูลที่ปรากฏ

ชีวิตคนเราจะดีได้ เมื่อเจ้าของชีวิตเอาใจใส่หมั่นดูแล **บำรุงชีวิต**ด้วยสิ่งดี **เก็บเกี่ยว**สิ่งดีให้เป็นอาหารชีวิต การปล่อยให้**ชีวิตเติบโต**อย่างไร้เป้าหมาย ขาดการทะนุถนอม **เพาะบ่ม**ให้**ต้นกล้าชีวิต**มีความแข็งแรง **เจริญงอกงาม** เท่ากับการเริ่มต้นที่ขาดทุน

50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม (อ้อม ประพนธ์, 2551: 16 - 17)

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงข้างต้นจะพบว่า มีถ้อยคำหรือข้อความที่พิมพ์ตัวเอนหนา เป็นรูปภาษาที่นำมาใช้กล่าวเปรียบเทียบกับในบริบทความหมายหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิต เรียกว่า “ถ้อยคำอุปลักษณ์” (metaphorical linguistic expressions) ทำให้เห็นระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบที่หลากหลายเกี่ยวกับชีวิตว่ามีลักษณะเหมือน “ภาษาชะ” ดังในตัวอย่าง (ก) ชีวิตมีลักษณะเหมือน “การต่อสู้ / สงคราม” ดังในตัวอย่าง (ข) ชีวิตมีลักษณะ

เหมือน “การเดินทาง” ดังในตัวอย่าง (ค) ชีวิตมีลักษณะเหมือน “บทเพลง” ดังในตัวอย่าง (ง) ชีวิตมีลักษณะเหมือน “ละคร” ดังในตัวอย่าง (จ) และชีวิตมีลักษณะเหมือน “ต้นไม้” ดังในตัวอย่าง (ฉ) เป็นต้น

ตามแนวคิดทฤษฎีของนักภาษาศาสตร์ปริชาน “อุปลักษณ์” (metaphor) ไม่ได้เป็นเพียงสิ่งประดับตกแต่งภาษาให้มีความอลังการ มีวรรณศิลป์ และปรากฏเฉพาะในวรรณคดีหรือภาษาวรรณศิลป์เท่านั้น แต่อุปลักษณ์สามารถปรากฏอยู่ในภาษาที่ใช้สื่อสารทั่วไปในชีวิตประจำวันโดยที่ผู้ใช้ภาษาอาจใช้อย่างไม่ทันรู้ตัว

อุปลักษณ์เป็นการเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันระหว่างแนวคิดหรือของสองสิ่งที่แตกต่างกันหรือมาจากแวดวงความหมาย (domain) ที่แตกต่างกัน ยิ่งไปกว่านั้น อุปลักษณ์ยังไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ทางภาษาเท่านั้น หากแต่อุปลักษณ์ยังเกี่ยวข้องกับระบบความคิดและการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ด้วย (Lakoff and Johnson 1980: 3) เราสามารถสังเกตหรือพบการใช้อุปลักษณ์เหล่านั้นได้จาก “ถ้อยคำอุปลักษณ์” หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์ (metaphorical linguistic expressions) อันหมายถึง “รูปภาษาหรือถ้อยคำที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบวิถีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบของมนุษย์” (Lakoff and Johnson, 1980: 3) ระบบความคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบของผู้ใช้ภาษานี้ นักภาษาศาสตร์ปริชานเรียกว่า “มโนอุปลักษณ์” (conceptual metaphor) อันหมายถึง “ระบบวิถีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบของมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบการทำความเข้าใจแนวคิดหนึ่ง โดยเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับอีกแนวคิดหนึ่ง” (Lakoff and Johnson, 1980: 5)

โดยทั่วไปแล้ว “อุปลักษณ์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ แบบเปรียบเทียบ (source domain) สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง (target domain) และคุณลักษณะเด่น (salience feature) บางประการที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบเข้าด้วยกัน” (Lakoff and Johnson, 1980: 36) ในตัวอย่าง (ก) – (ฉ) แบบเปรียบเทียบที่ปรากฏ ได้แก่ *ภาชนะ การต่อสู้แข่งขัน การเดินทาง บทเพลง ละคร และ ต้นไม้* ส่วน “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” หรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง (target domain) ปรากฏใช้หมายถึงสิ่งเดียวกัน คือ “ชีวิตมนุษย์” ทั้งสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่นำมาเปรียบล้วนเป็นสมาชิกจากต่างแวดวงความหมายกัน แต่มีคุณลักษณะเด่น (salience feature) บางประการที่เชื่อมโยงทั้งสองสิ่งเข้าด้วยกัน

หากพิจารณาถึงบทบาทหรือความสำคัญของการใช้อุปลักษณ์ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยได้แสดงและยกตัวอย่างประกอบไว้แล้วว่า “อุปลักษณ์” เป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้มาก และปรากฏหลากหลาย ประกอบกับการพิจารณาถึงความแพร่หลายและการเข้าถึงของสื่อประเภทดังกล่าวไปยังผู้อ่านในสังคมไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งสองประเด็นนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกันแล้วทำให้กล่าวได้ว่า หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตน่าจะมีอิทธิพลต่อ

การกำหนดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และอาจจะรวมถึงการกระทำของคนไทยเกี่ยวกับการใช้ชีวิตหรือดำเนินชีวิต

นอกจากการศึกษาในมุมมองของอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ที่มุ่งศึกษามโนทัศน์หรือระบบความคิดเกี่ยวกับชีวิตที่สื่อหรือปรากฏให้เห็นผ่านถ้อยคำอุปลักษณณ์แล้ว อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจและสำคัญยิ่งเกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณณ์ในงานวิจัยนี้ คือ การศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณณ์ตามแนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic) ตามแนวคิดของโกทลี (Goatly, 1998) ซึ่งได้จำแนกหน้าที่ของอุปลักษณณ์ไว้ 3 หน้าที่หลัก คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (ideational function) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal function) และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (textual function) เป็นต้น ประกอบกับการวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณณ์ตามแนวทางที่เรียกว่า “อุปลักษณณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical metaphor analysis:CMA) ที่เสนอไว้ในหนังสือ “Politicians and Rhetoric: the Persuasive Power of Metaphor” โดยชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า อุปลักษณณ์เป็นเครื่องมือทางภาษาที่มีพลังในการโน้มน้าวใจผู้ฟังได้ อุปลักษณณ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่นักการเมืองใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟัง สำหรับหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนั้น อุปลักษณณ์ที่น่าเสนอ นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดแล้ว ยังมีบทบาทในการชี้้นำให้ผู้อ่านปฏิบัติตามคำแนะนำที่เสนอในหนังสือเหล่านี้ด้วย

เมื่อก้าวถึงสถานภาพการศึกษาอุปลักษณณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า การศึกษาอุปลักษณณ์ได้ขยายขอบเขตความเข้าใจออกไปอย่างมาก นอกจากการศึกษาในด้านวรรณคดีหรือในฐานะการใช้ภาษาเพื่อสร้างวรรณศิลป์ตามแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับอุปลักษณณ์⁶ นักวิชาการภาษาต่างให้ความสนใจและศึกษาอุปลักษณณ์ในภาษาชีวิตประจำวันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานวิจัยในภาษาต่างประเทศที่มีผลการศึกษาวิจัยเผยแพร่มากกว่าการศึกษาอุปลักษณณ์ในภาษาไทย⁷ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2541: 138)

⁶ Ullmann (1962 อ้างถึงใน วิลาวัณย์ วิษณุเวทิน, 2550: 9) กล่าวว่า “การศึกษาตามแนวคิดแบบคลาสสิกมุ่งพิจารณาอุปลักษณณ์ในฐานะกลวิธีหนึ่งในการสร้างสุนทรียภาพและจินตนาการ โดยนิยามอุปลักษณณ์ (metaphor) ว่าหมายถึง การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง มีค่าที่แสดงการเปรียบเทียบ เช่น *เป็น คือ เหมือน ราวกับ* ปรากฏร่วมกับคำที่ต้องการเปรียบเทียบ”

⁷ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ว่างานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณณ์ในภาษาไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสนใจและความแพร่หลายในประเด็นการศึกษา “อุปลักษณณ์” (metaphor) ของนักภาษาศาสตร์ภาษาไทย (ดูรายละเอียดงานวิจัยที่ศึกษา อุปลักษณณ์ในภาษาไทยเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงไว้ในบทที่ 2 ในหัวข้อ “งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง”) แต่หากเปรียบเทียบระหว่างงานวิจัยอุปลักษณณ์ในภาษาไทยกับงานวิจัยอุปลักษณณ์ที่ปรากฏเผยแพร่ในภาษาต่างประเทศในเชิงปริมาณและความหลากหลายของหัวข้อแล้ว คำกล่าวของ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2541) ดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังคงเป็นจริงอยู่จนถึงปัจจุบัน

จากการทบทวนงานวิจัยอุปลักษณะในภาษาไทย ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัยอุปลักษณะในภาษาไทยสามารถจัดประเภทตามแนวการศึกษาได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ของ Lakoff and Johnson (1980) ดังจะเห็นตัวอย่างได้จากงานวิจัยของ โสภาวรณ แสงชัย (2537) ชัชวดี ศรลัมพ์ (2538) จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) อุทุมพร มีเจริญ (2542) มาร์กาเรต อุโฆษกุล (2542) อุษา พฤตชัยวิบูลย์ (2544) จินดารัตน์ บุญพันธุ์ (2547) มิรินดำ บุรุงโรจน์ (2548) สุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) Worawanna Petchkij (2548) ดีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) วิลาวัลย์ วิชาญเวคิน (2550) และศุภชัย ตีระวิทยา (2550) ส่วนงานวิจัยกลุ่มที่สอง เป็นงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลอุปลักษณะนอกเหนือจากการศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ของ Lakoff and Johnson (1980) แต่เพียงมุ่มมเดียว เช่นงานวิจัยของ ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) ใช้แนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ เพื่อใช้วิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะ หรืองานวิจัยของ วิลาวัลย์ วิชาญเวคิน (2550) ซึ่งใช้วิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย งานวิจัยของ รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ใช้แนวคิดดังกล่าววิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ในวาทกรรมการเมืองไทย งานวิจัยของ วรพรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ใช้แนวคิดเดียวกันนี้เพื่อประกอบการวิเคราะห์เจตนาปริเฉทเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์และผู้ป่วยและเพื่อวิเคราะห์ว่าเจตนาเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้อุปลักษณะและมโนอุปลักษณะโรคมะเร็งอย่างไร และงานวิจัยของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ใช้แนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ เป็นต้น

อนึ่ง งานวิจัยอุปลักษณะตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานที่กล่าวมาข้างต้นสามารถจัดประเภทเป็น 2 กลุ่มย่อย โดยพิจารณาจากกลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ งานวิจัยกลุ่มแรก ศึกษาอุปลักษณะหรืออุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น โสภาวรณ แสงชัย (2537) ศึกษาอุปลักษณะที่มีความหมายบอกทิศทางของกริยารอง “ขึ้น” และ “ลง” ในภาษาไทย ชัชวดี ศรลัมพ์ (2538) ศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” ในภาษาไทย อุทุมพร มีเจริญ (2542) ศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์เกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายในภาษาไทย มาร์กาเรต อุโฆษกุล (2542) ศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “หน้า” ในภาษาไทย และสุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) ศึกษาอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของการใช้คำว่า “ใจ” ในภาษาไทย เป็นต้น ส่วนงานวิจัยกลุ่มที่สอง ศึกษาอุปลักษณะจากข้อมูลปริเฉทเฉพาะประเภท เช่น จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) ศึกษาอุปลักษณะที่ปรากฏในข่าวกีฬาจากหนังสือพิมพ์ไทย อุษา พฤตชัยวิบูลย์ (2544) ศึกษาอุปลักษณะในข่าวการเมือง มิรินดำ บุรุงโรจน์ (2548) ศึกษาอุปลักษณะในบทเพลงลูกทุ่งไทย Worawanna Petchkij (2548) ศึกษาอุปลักษณะ “ผู้ชาย” ที่ปรากฏในหนังสือปกิณกะร่วมสมัย (contemporary

pocket books) วิลาวัณย์ วิษณุเวคิน (2550) ศึกษาอุปลักษณะที่ปรากฏใช้ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย ศุภชัย ต๊ะวิทยา (2550) ศึกษาอุปลักษณะในนวนิยายไทย ดีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) ศึกษาอุปลักษณะในข่าวเศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ไทย รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ศึกษาอุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ในวาทกรรมการเมืองไทย วรวรรณ เพ็ชรกิจ (2551) ศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยโดยเก็บข้อมูลอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งจากปริจเฉทเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์ (ประกอบด้วยปริจเฉทบทสนทนาระหว่างแพทย์กับผู้ป่วยโรคมะเร็ง บทบรรยายเกี่ยวกับโรคมะเร็ง งานเขียนเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์) และปริจเฉทเกี่ยวกับโรคมะเร็งของผู้ป่วย (จากปริจเฉทบทสัมภาษณ์ผู้ป่วยและปริจเฉทภาษาเขียนเกี่ยวกับโรคมะเร็งของผู้ป่วย) และปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้จะปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะในภาษาไทยอย่างกว้างขวางและศึกษาจากประเภทข้อมูลในปริจเฉทที่หลากหลายมากขึ้นในรอบทศวรรษที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2541 – 2550) ผู้วิจัยพบว่าม้งงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับประเด็น “อุปลักษณะชีวิต” จากข้อมูลภาษาไทยเพียงเรื่องเดียว คือ งานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” ที่เสนอโดย ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) แตกต่างไปจากการศึกษาในภาษาต่างประเทศ เช่น งานวิจัยเรื่อง “On Linking Fragments of Discourse to the Conceptual Metaphor LIFE IS A JOURNEY” ของ Ludmilla A 'Beckett (2006) ทั้ง ๆ ที่ประเด็น “อุปลักษณะชีวิต” นี้ เป็นประเด็นหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguists) หลายท่าน เช่น Lakoff and Johnson (1980) และ Zoltán Kövecses (2002) กล่าวถึงไว้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาต่อไปเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์อุปลักษณะในภาษาไทย งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงยึดตามทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานเท่านั้น โดยมุ่งวิเคราะห์และพยายามสรุปรวบรวมให้เห็นเพียงประเภทของมโนทัศน์จากกลุ่มข้อมูลที่เลือกนำมาศึกษา งานวิจัยที่อาศัยแนวคิดทฤษฎีอื่นประกอบเพื่อแสดงผลการวิจัยแนวอื่น เช่น แนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะนั้นว่ามีน้อยมาก

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ในฐานะที่เป็นวาทกรรมเฉพาะประเภทและเป็นสื่อสาธารณะที่แพร่หลายและได้รับความสนใจจากผู้อ่านในสังคมไทย และมีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเสมือนคู่มือที่แสดงวิธีหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่านในสังคมไทย อันอาจมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไทย เพื่อตอบคำถามวิจัยต่อไปนี้

- 1) ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมโนอุปลักษณะชีวิตอย่างไรบ้าง
- 2) องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีลักษณะอย่างไรบ้าง
- 3) มโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตแสดงหน้าที่อย่างไรบ้าง

ทั้งนี้แนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ 4 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดทางอรรถศาสตร์ปริชานของ Lakoff and Johnson (1980) นำมาใช้วิเคราะห์หมโนอุปลักษณะที่ปรากฏ 2) แนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ นำมาใช้วิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะ และ 3) แนวคิดเรื่องอุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ นำมาใช้วิเคราะห์ผลทางอุดมการณ์ที่เกิดจากการใช้อุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ การสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตประกอบด้วย

ผลจากการศึกษาอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตดังกล่าวนี้จะช่วยให้ทราบและเข้าใจถึงระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์ที่นำเสนอผ่านวาทกรรมดังกล่าว ขยายผล การศึกษาวิจัยอุปลักษณะในภาษาไทย เพิ่มประเด็นและขยายขอบเขตการศึกษาอุปลักษณะใน วาทกรรมเฉพาะประเภทเพิ่มเติมจากการศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีปริชานได้อีกประการ หนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.2.1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตาม กรอบแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

1.2.2) เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตตามแนวคิดอรรถศาสตร์ ปริชาน

1.2.3) เพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของหมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนิน ชีวิต ตามแนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1) องค์ประกอบในการสื่อสารที่สำคัญของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต คือ (1) จุดมุ่งหมาย (2) เครื่องมือ (3) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ และ (4) ประเภท การสื่อสาร

2) ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ หลากหลาย เช่น [ชีวิต คือ ภาระ] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ บทเพลง] [ชีวิต คือ ละคร] [ชีวิต คือ ต้นไม้] เป็นต้น

3) หมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีหน้าที่หลักในการ ถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับชีวิต และทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับชีวิต

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะถ้อยคำอุปมาอุปไมย ที่เกี่ยวกับชีวิตจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2551 โดยรวบรวมจากหนังสือที่มาจากผู้เขียนต่างกัน 12 คน คนละ 1 เล่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 เล่ม ตามรายชื่อหนังสือ และรายนามผู้เขียนดังนี้

1) “ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้”	โดย ชอมพอ (2548) ⁸
2) “พลังใจพลังชีวิต”	โดย มนต์สุนทร สุราช (2549) ⁹
3) “เพียรสร้างกำลังใจ”	โดย ปรียามา - เกวลิน (2549) ¹⁰
4) “ขอลิขิตชีวิตนี้ด้วยตัวเอง”	โดย ลลนา เหมือนมาต (2549) ¹¹
5) “ล้มบ้าง เจ็บบ้าง ช่างหัวมัน”	โดย ฤทธิรงค์ (2550) ¹²
6) “ยังมีแสงสว่าง บนเส้นทางชีวิตเสมอ”	โดย ปูปรุง (2550) ¹³
7) “50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม”	โดย อ้อม ประนอม (2551) ¹⁴
8) “เข้มทิศชีวิต II ตอน กฎแห่งเข้มทิศ”	โดย สุตินาถ ณ พัทลุง (2551) ¹⁵
9) “300 วิธี Download ความสุขใส่ Heart Disk”	โดย ฤทธิรัตน์ (2551) ¹⁶
10) “Growing up and go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก”	โดย ต้นกล้า นัยนา (2551) ¹⁷
11) “เปลี่ยนชีวิตแค่คิดบวก”	โดย อภิชัย เกิดกมลคุปต์ (2551) ¹⁸
12) “เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก”	โดย ทาโร (2551) ¹⁹

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์และเหตุผลสนับสนุนการคัดเลือกข้อมูลดังกล่าวเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ ดังนี้

⁸ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2548

⁹ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2549

¹⁰ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2549

¹¹ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2549

¹² พิมพ์ครั้งที่ 1 – 3 พ.ศ. 2548 พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2550

¹³ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2550

¹⁴ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2551

¹⁵ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2551

¹⁶ พิมพ์ครั้งแรกไม่ระบุปีที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2551

¹⁷ พิมพ์ครั้งที่ 1 – 2 พ.ศ. 2551

¹⁸ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2551

¹⁹ พิมพ์ครั้งที่ 1 – 2 พ.ศ. 2551

(1) เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำหรือให้กำลังใจในการดำเนินชีวิต หรือเป็นหนังสือในกลุ่ม “การดำเนินชีวิต” หรือ “จิตวิทยาประยุกต์” ตามที่ระบุไว้ในข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

(2) เป็นหนังสือที่เขียนโดยนักเขียนคนไทย และไม่ได้เป็นพระสงฆ์หรือสมณะนักบวชผู้เผยแผ่ศาสนาใด ๆ และต้องไม่เป็นหนังสือแปลจากภาษาต่างประเทศ ถึงแม้จะแปลเป็นภาษาไทยโดยคนไทยก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสรุปได้ว่าอุปลักษณที่ปรากฏใช้เหล่านั้นสะท้อนระบบวิถีคิดหรือมโนทัศน์ของคนในสังคมวัฒนธรรมไทยได้อย่างแท้จริง ส่วนการกำหนดสถานภาพของผู้เขียนหนังสือกลุ่มดังกล่าวว่าต้องมีได้เป็นพระสงฆ์หรือสมณะนักบวชผู้เผยแผ่ศาสนาใด ๆ นั้น มีเหตุผลเพื่อให้การศึกษาครั้งนี้แตกต่างไม่ซ้ำซ้อนกับหัวข้องานวิจัยที่มีผู้วิจัยได้เลือกศึกษาไว้แล้ว คือ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ ที่ได้เสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “อุปลักษณเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” (METAPHORS ABOUT LIFE IN DHARMA BOOKS)

(3) ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาจะต้องมีผลงานการเขียนหนังสือประเภทเดียวกันนี้ไม่ต่ำกว่า 2 ชื่อเรื่อง และผลงานเหล่านั้น (รวมถึงหนังสือที่ผู้วิจัยเลือกนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้) ต้องมีจำนวนในการตีพิมพ์ครั้งแรกไม่ต่ำกว่า 2,000 เล่ม ต่อ 1 ชื่อเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นหนังสือที่เผยแพร่สู่สาธารณชนจำนวนมาก

(4) เขียนด้วยภาษาไทยมาตรฐาน (ภาษาไทยกรุงเทพฯ)

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1.5.1) สํารวจและศึกษาแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยสํารวจและศึกษาแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุปลักษณ (Metaphor) มโนอุปลักษณ (Conceptual metaphor) ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) และโคเวคเซส (Kövecses, 2002) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับหน้าที่อุปลักษณตามแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ที่เสนอโดยโกทลี (Goatly, 1998) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical metaphor analysis: CMA) ที่เสนอโดยชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005) แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของเดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974) และงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาอุปลักษณในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น งานวิจัยของ โสภาวรรณ แสงชัย (2537) ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) จิตติมา จารย์พันธ์ (2539) ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) อุทุมพร มีเจริญ (2542) มาร์กาเรต อูโซษกุล (2542) อุษษา พฤฒิชัย

วิบูลย์ (2544) จินดารัตน์ บุญพันธุ์ (2547) มิรินดา บูรรุ่งโรจน์ (2548) สุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) Worawanna Petchkij (2548) ดีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) ศุภชัย ต๊ะวิทยา (2550) วิลาวรรณ วิษณุเวทิน (2550) รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) และวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) เป็นต้น

1.5.2) เก็บรวบรวมข้อมูล

1.5.2.1) การคัดเลือกกลุ่มข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถ้อยคำอุปถัมภ์ที่สะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำการดำเนินชีวิต โดยพิจารณาจากข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติของหนังสือเล่มนั้น ๆ ว่าจะต้องจัดอยู่ในกลุ่มหนังสือแนวเดียวกัน คือ “การดำเนินชีวิต” และพิจารณาจากการอ่านเก็บความแล้วว่าเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาแนวเดียวกัน คือ แนะนำการดำเนินชีวิต หรือให้กำลังใจผู้อ่านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

(2) ผู้วิจัยรวบรวมรายชื่อผู้เขียนและรายชื่อหนังสือจากการสำรวจ ณ ร้านขายหนังสือ 3 แห่ง คือ (1) ศูนย์หนังสือจุฬาฯ สาขาสยามสแควร์และสาขาศาลาพระเกี้ยว (2) ร้านนายอินทร์ สาขาสยามพารากอน และ (3) ร้านคิโนคูนียะ สาขาสยามพารากอน จากนั้นใช้เกณฑ์คัดเลือกรายชื่อผู้เขียน กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เขียนที่มีผลงานการเขียนหนังสือประเภทดังกล่าวมากกว่า 1 ชื่อเรื่อง พบรายชื่อผู้เขียนหนังสือที่เข้าเกณฑ์แรกนี้จำนวน 12 คน (จากรายชื่อผู้เขียนหนังสือประเภทนี้ทั้งสิ้น 18 คน) จากนั้นใช้เกณฑ์คัดเลือกหนังสือข้อต่อไปคือ หนังสือแต่ละชื่อเรื่องต้องพิมพ์เผยแพร่ต่อครั้งไม่ต่ำกว่า 2,000 เล่ม แล้วจึงเลือกสุ่มตัวอย่างหนังสือที่ใช้เป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ 1 คน ต่อ 1 เล่ม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากรายชื่อหนังสือตามรายชื่อผู้เขียนที่คัดเลือกไว้ 12 คน ได้จำนวนหนังสือที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 12 เล่ม (ดูรายชื่อหนังสือ และรายนามผู้เขียนได้เพิ่มเติมในหัวข้อ 1.4 ขอบเขตการวิจัย)

(3) ผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกหนังสือว่าต้องเป็นหนังสือที่ตีพิมพ์เผยแพร่โดยมีจำนวนในการพิมพ์ต่อครั้งตั้งแต่ 2,000 เล่ม ขึ้นไปต่อ 1 ชื่อเรื่อง เพื่อแสดงให้เห็นว่ากลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยคัดเลือกมาเหล่านั้นมีความแพร่หลายหรือเผยแพร่สู่สาธารณชนเป็นจำนวนมาก และเป็นหนังสือที่ปรากฏการใช้ถ้อยคำอุปถัมภ์เกี่ยวกับชีวิตอยู่เป็นจำนวนมากด้วย ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างจากผู้เขียนหนังสือเหล่านั้นจำนวน 12 คน ได้แก่ ขอมพอ, มนต์สุนทร สุราช, ปรียาภา เกวลิน, ลลนา เหมือนมาด, ฤทธิรงค์, ปุปรง, อ้อม ประนอม, วิฑิตินาถ ณ พัทลุง, ฤทธิรัตน์, ทาโร, อภิชัย เกิดกมลคุปต์ และต้นกล้า นัยนา

1.5.3) การคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะเพื่อนำมาวิเคราะห์

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลถ้อยคำอุปลักษณะที่เกี่ยวกับชีวิตทุกถ้อยคำที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจำนวน 12 เล่ม (ตามรายชื่อที่ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัย) โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกหรือจำแนกถ้อยคำอุปลักษณะออกจากถ้อยคำอื่น ๆ (เนื่องจากทุกถ้อยคำมิได้มีลักษณะเป็นถ้อยคำอุปลักษณะในกลุ่มตัวอย่าง) ตามหลักในการพิจารณา 2 ประการ กล่าวคือ

(1) พิจารณาจากการใช้ภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบที่ปรากฏแบบเปรียบเทียบ (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) โดยอาจปรากฏคำเชื่อมแสดงความเปรียบเทียบ เช่นคำว่า *เหมือน เป็น คือ ราว เปรียบเสมือน ฯลฯ* เช่น

ชีวิตดูไปก็คล้ายกับถึงน้ำ ให้เราได้ตื่นนอน*ตัก*เดิมในสิ่งที่ปรารถนาลงไป
วันแล้ววันเล่า จากวัยเยาว์จนเติบโต *ถึงน้ำ*ของใครบางคน เมื่อ*ตัก*เดิมไปนานวันก็
ถึงจุดที่อึดตัว เพียงพอต่อความปรารถนา

พลังใจ พลังชีวิต (มนต์สุนทร สุราช, 2549: 38)

จากตัวอย่าง ปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ (คำที่พิมพ์ตัวเอนหนา) ที่เปรียบเทียบว่าชีวิตมีลักษณะเหมือนภาชนะบรรจุ โดยใช้ “ถึงน้ำ” เป็นแบบเปรียบเทียบ (source domain) และมีสิ่งที่กล่าวถึง (target domain) คือ “ชีวิต” นอกจากนี้ยังปรากฏคำแสดงความเปรียบเทียบ คือคำว่า “คล้าย” อย่างชัดเจน

(2) พิจารณาจากการนำคำกริยาหรือคำนามบางคำที่เดิมใช้ในแวดวงความหมายหนึ่ง ขยายไปใช้ในการกล่าวถึงอีกแวดวงความหมายหนึ่งอันสามารถแสดงถึงการเปรียบเทียบได้ตามแนวคิดของ เลคอฟ และจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) แวดวงความหมายของคำกริยาหรือคำนามนั้น ๆ คือแวดวงความหมายที่เป็นแบบเปรียบเทียบ และแวดวงความหมายที่มีการขยายคำศัพท์เหล่านี้ไปใช้คือแวดวงความหมายที่เป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เช่น

เมื่อได้*ลุกขึ้นต่อสู้* เราก็จะพบถึงบางสิ่งที่ซ่อนอยู่ในตัว เป็นสิ่งที่อาจไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่าเราจะมี เราจะประหลาดใจในพลังที่มีอยู่... ในความเป็นจริงความสำเร็จไม่ได้มีรูปแบบตายตัว และ*ชัยชนะ*ก็ไม่ได้เป็นสิ่งสำเร็จรูปที่เราจะต้องเลียนแบบใคร เมื่อได้*ลุกขึ้นต่อสู้* ด้วยพลังที่เรามีอยู่ ขอเพียงเรามองเห็นตัวตนเห็นคุณค่าในสิ่งที่มี เราก็จะสามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จที่เป็นแบบเฉพาะของเราได้

พลังใจ พลังชีวิต (มนต์สุนทร สุราช, 2549: 15)

จากตัวอย่างนี้ มีคำกริยา **ลุกขึ้นต่อสู้** และคำนาม **ชัยชนะ** มาใช้ในบริบทการกล่าวถึงลักษณะการดำเนินชีวิตของมนุษย์ คำกริยาและคำนามที่พิมพ์ตัวเอนเหล่านี้เป็นถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคที่ว่า [ชีวิต คือ การต่อสู้] เป็นต้น

(3) ถ้อยคำอุปสรรคเกี่ยวกับชีวิตที่รวบรวมได้นั้นต้องปรากฏใช้โดยผู้เขียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และต้องปรากฏใช้ถ้อยคำอุปสรรคนี้ไม่ต่ำกว่า 10 คำ (นับทุกคำรวมทั้งคำที่ปรากฏซ้ำกันด้วย) จึงจะนำมาสรุปเป็นมโนอุปสรรคต่าง ๆ ได้

หลังจากคัดเลือกและจำแนกถ้อยคำอุปสรรคออกจากถ้อยคำอื่นในข้อมูลที่ได้ศึกษาได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงบันทึกรายละเอียดของข้อมูล ได้แก่ ถ้อยคำอุปสรรคที่ปรากฏในข้อความต่าง ๆ รายชื่อหนังสือ ผู้เขียน ปีที่พิมพ์ เลขหน้า เป็นต้น โดยบันทึกข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด (Microsoft Word)

1.5.4) วิเคราะห์ข้อมูล

(1) วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำถ้อยคำอุปสรรคที่เกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมาจำแนกเป็นมโนอุปสรรคในลักษณะต่าง ๆ ทั้งนี้จะแสดงในลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mapping) ให้เห็นอย่างเป็นระบบด้วย ดังตัวอย่าง

[ชีวิตคือการศึกษา]

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[การศึกษา]	[ชีวิต]
◆ นักเรียน / ผู้เรียน	→ ตัวเรา
◆ ครู / ผู้สอน	→ ประสบการณ์
◆ ห้องเรียน	→ สิ่งแวดล้อมรอบตัว
◆ บทเรียน	→ ความผิดพลาด / ความล้มเหลวในชีวิต
◆ แบบทดสอบ	→ อุปสรรคปัญหาในชีวิต

(2) วิเคราะห์และสรุปมโนอุปสรรคชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานที่เสนอโดย Lakoff and Johnson (1980)

(3) วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของ เดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974. อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550) เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของ

องค์ประกอบทางการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หน้าที่ มโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

(4) วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนิน ชีวิตตามแนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ตามแนวทางของ โกทลี (Goatly, 1998) ประกอบกับ การวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณ์ตามแนวการศึกษา “อุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical metaphor analysis:CMA) ที่เสนอโดย โจนาธาน ชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005) โดยจะวิเคราะห์ในส่วนอภิปรายผลการวิจัย

1.5.5) สรุปผลการวิจัยและแสดงข้อเสนอแนะ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1) อุปลักษณ์ (metaphor) หมายถึง การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงกันระหว่าง แนวคิดหรือของสองสิ่งที่แตกต่างกัน นอกจากนี้อุปลักษณ์ยังเกี่ยวข้องกับความคิดและการกระทำ ต่าง ๆ ของมนุษย์ด้วย (Lakoff and Johnson, 1980: 3) อุปลักษณ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย แบบเปรียบเทียบ (source domain) สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง (target domain) และคุณลักษณะเด่น (saliency feature) บางประการที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง แบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบเข้าไว้ด้วยกัน” (Lakoff and Johnson, 1980: 36)

1.6.2) มโนอุปลักษณ์²⁰ (conceptual metaphor) หมายถึง ระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์เชิง เปรียบเทียบของมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบการทำความเข้าใจแนวคิดหนึ่ง โดยเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับ อีกแนวคิดหนึ่ง (Lakoff and Johnson, 1980: 5)

1.6.3) ถ้อยคำอุปลักษณ์²¹ (metaphorical linguistic expressions) หมายถึง รูปภาษา หรือถ้อยคำที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์เชิง เปรียบเทียบ (มโนอุปลักษณ์) ของมนุษย์ (Lakoff and Johnson, 1980: 3; Kövecses, 2002)

1.6.4) ชีวิต (Life) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดช่วงเวลา นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความหมายนี้หมายรวมไปถึงกิจกรรม พฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์

²⁰ งานวิจัยบางเรื่องใช้คำว่า “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์” สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำว่า “มโนอุปลักษณ์” (conceptual metaphor) ซึ่งทั้งสองคำนี้ใช้สื่อความหมายเดียวกัน

²¹ งานวิจัยบางเรื่องอาจใช้คำว่า “รูปภาษาแสดงอุปลักษณ์” ซึ่งมีความหมายตรงกันกับคำว่า “ถ้อยคำ อุปลักษณ์” (metaphorical linguistic expressions) ที่ผู้วิจัยเลือกใช้ตาม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2541)

ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับขณะที่ดำเนินความเป็นอยู่ของตนเอง ดังนั้นตัวมนุษย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต²²

1.6.5) อุปลักษณ์ชีวิต (LIFE METAPHORS) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ระบบความคิดเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ สำหรับการศึกษาครั้งนี้ สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) มีเพียงสิ่งเดียว คือ “ชีวิตของมนุษย์” โดยปรากฏถ้อยคำอุปลักษณ์ ซึ่งอาจเป็นคำหรือข้อความที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ ที่นำมาใช้กล่าวแสดงความสัมพันธ์ในเชิงเปรียบเทียบหรือใช้ร่วมกับปริบทความหมายที่เกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์

1.6.6) หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต (How – to books) ในงานวิจัยนี้ หมายถึง หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตหรือการใช้ชีวิต หรือเสนอข้อคิดเห็นของผู้เขียนโดยมีลักษณะเนื้อหาที่มุ่งโน้มน้าวให้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามคำแนะนำที่นำเสนอไว้ เป็นหนังสือในกลุ่มแนวจิตวิทยาประยุกต์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามที่ระบุไว้ในข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

²² เนื่องจากคำว่า “ชีวิต” เป็นคำที่มีความหมายกว้างและมีความเป็นนามธรรมที่ซับซ้อน อาจไม่สามารถอธิบายให้เข้าใจได้ในลักษณะความเป็นกายภาพหรือรูปธรรมได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับความคิดของ Carol Cleland and Christopher Chyba (2010: 328) ที่กล่าวไว้ว่า “because life is an abstract process independent of any particular physical realization” ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงให้คำจำกัดความและกำหนดขอบเขตของคำว่า “ชีวิต” โดยอาศัยการนำคำสำคัญจากนิยามของคำว่า “ชีวิต” จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ มาประกอบกัน เช่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 366) ชีวิต หมายถึง “ความเป็นอยู่ ตรงข้ามกับ ความตาย” ในพจนานุกรมคลังคำ (นพวรรณ พันธเมธา, 2550: 874) และพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553: 86) ให้ความหมายไว้อย่างเดียวกันว่า ชีวิต หมายถึง “ความเป็นอยู่” นอกจากนี้ ในพจนานุกรม Oxford Word power Dictionary For Thai Learners ฉบับอังกฤษ – ไทย (Miranda, 2004: 473) ได้ให้ความหมายของคำว่า Life แปลเป็นภาษาไทยได้ว่า ชีวิต หมายถึง “สิ่งมีชีวิต สภาพการณ์มีชีวิตเป็นมนุษย์ ช่วงเวลาที่มีชีวิต ประสบการณ์ที่อาจได้รับขณะมีชีวิต การดำเนินชีวิต กำลังวังชา ชีวิตชา สิ่งที่มีจริงหรือเป็นจริง ไม่ใช่ในนิยาย” เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “ชีวิต” หรือ “Life” จากแหล่งข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงคัดเลือกคำสำคัญมารวมกันได้แก่คำว่า ความเป็นอยู่ สภาพการณ์มีชีวิต (ความเป็นอยู่) ช่วงเวลาที่มีชีวิต (ความเป็นอยู่) ประสบการณ์ที่อาจได้รับขณะมีชีวิต (มีความเป็นอยู่) คำสำคัญเหล่านี้เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “ชีวิต” ในมิติต่าง ๆ ผู้วิจัยจะนำคำเหล่านี้มาใช้กำหนดเป็นขอบเขตความหมายของคำว่า “ชีวิต” ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ศึกษาในงานวิจัยนี้

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1) ทำให้ทราบมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตที่นำเสนอผ่านมโนอุปลักษณ์ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

1.8.2) ทำให้ทราบหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

1.8.3) เป็นแนวทางในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับมโนทัศน์ในวาทกรรมอื่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อุปลักษณะที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตตามแนวคิดอรรถศาสตร์ปริชานและวิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามกรอบแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ตลอดจนวิเคราะห์ถึงหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์

ดังนั้นในบทนี้ ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ดังนี้

2.1) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ “อุปลักษณะ” ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับ “อุปลักษณะ” ตามแนวคิดทางด้านอรรถศาสตร์ปริชาน แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณะทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา “อุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์”

2.1.2) แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

2.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยงานวิจัย 2 กลุ่ม ประกอบด้วย งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) และงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานประกอบกับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ

2.1) แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.1.1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ “อุปลักษณะ”

- “อุปลักษณะ” ตามแนวคิดทางด้านอรรถศาสตร์ปริชาน

ผลการศึกษาซึ่งนับได้ว่าเป็นงานชิ้นสำคัญที่นักภาษาศาสตร์หรือนักวิชาการผู้สนใจศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีปริชาน (Cognitive theory) ต่างรู้จักและอ้างถึงเสมอคือ การศึกษาของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ซึ่งเสนอแนวคิดอุปลักษณะในแนวทฤษฎีปริชาน (Cognitive theory) ในหนังสือที่มีชื่อว่า “Metaphor We Live By” ความคิด

ของเลคอฟและจอห์นสัน ได้แสดงให้เห็นว่าอุปลักษณ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องของปริชาน หรือระบบความคิดและวิธีการมองโลกของมนุษย์ในแต่ละสังคม ความคิดนี้นำไปสู่ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณ์ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภาษาและการใช้ภาษาในแวดวงวรรณคดีเท่านั้น หากแต่เป็นปรากฏการณ์ในระดับ “มโนทัศน์” (concept) ด้วยเหตุนี้จึงได้อธิบายอุปลักษณ์ไปจนถึงระบบวิธีคิดของมนุษย์หรือระดับมโนทัศน์ที่มีลักษณะเชิงเปรียบเทียบเป็นอุปลักษณ์ หรือที่เรียกว่า Conceptual metaphor ทั้งนี้ การวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical linguistic expressions) ของผู้ใช้ภาษาจะช่วยแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความเข้าใจหรือระบบความคิดในเชิงเปรียบเทียบต่อสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร

เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 3 - 6) ได้อธิบายว่าอุปลักษณ์ระดับมโนทัศน์ หรือมโนอุปลักษณ์ (Conceptual metaphor) มีถ้อยคำอุปลักษณ์หรือรูปภาพแสดงอุปลักษณ์ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงระบบวิธีการคิด หรือมโนทัศน์ของมนุษย์ผู้ใช้นั้นได้ โดยในความเป็นจริงสิ่งเหล่านั้นอาจมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น อุปลักษณ์ TIME IS MONEY หรือ [เวลาเป็นทรัพย์สิน] ดังปรากฏรูปภาพที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวอเมริกัน ผู้ใช้ภาษาอังกฤษ ดังต่อไปนี้

You're *wasting* my time.

The gadget will *save* you hours.

I don't *have* the time to give you.

How do you *spend* your time these days?

That flat tire *cost* me an hour.

I've *invested* a lot of time in her.

I don't have *enough* time to *spare* for that.

(Lakoff and Johnson, 1980: 7 - 8)

จากรูปภาพที่พิมพ์ด้วยตัวเอียงหนาข้างต้น เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ที่แสดงการถ่ายโยงความหมายระหว่างแวดวงความหมายหนึ่งไปสู่อีกแวดวงความหมายหนึ่ง จากตัวอย่างนี้ เป็นการกล่าวถึงเวลาในลักษณะเชื่อมโยงว่าเหมือนสิ่งมีค่าที่สามารถใช้จ่ายได้อย่างสุรุ่ยสุร่าย (*wasting*) สามารถถอดออม (*save*) ลงทุน (*invested*) ใช้จ่าย (*spend*) มีราคา (*cost*) ในลักษณะเดียวกับที่ใช้ในการกล่าวถึงทรัพย์สิน เงินทอง เลคอฟและจอห์นสัน อธิบายถึงการใช

อุปลักษณณ์นี้เป็นเพราะผู้พูดภาษาอังกฤษมีระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์ร่วมกันว่า [เวลาเป็นทรัพย์สิน] หรือ TIME IS MONEY จึงสรุปได้ว่าอุปลักษณณ์ตามแนวคิดนี้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการใช้ภาษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องไปถึงระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์ของมนุษย์ด้วย

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980: 5 อ้างถึงใน รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม, 2551: 18) ได้กล่าวไว้ว่า “The essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of things in terms of another.” คำกล่าวของเลคอฟและจอห์นสันข้างต้นเป็นประเด็นสำคัญที่ช่วยสรุปและทำให้เข้าใจอุปลักษณณ์ในมุมมองของปริชานมากยิ่งขึ้นกล่าวคือ อุปลักษณณ์เป็นการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งหนึ่งที่มีความเป็นนามธรรมผ่านอีกสิ่งหนึ่งที่มีความเป็นรูปธรรมมากกว่า หรือหมายความว่า อุปลักษณณ์เป็นระบบการเปรียบเทียบที่ผู้ใช้ภาษาได้เปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือเปรียบเทียบที่อยู่ไกลตัวกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมากกว่า หรือเปรียบเทียบสิ่งที่ใช้ภาษาอาจไม่เคยมีประสบการณ์หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นน้อยมากกับสิ่งที่คุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มากกว่าหรือมีมาก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือไกลตัวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเลคอฟและจอห์นสันได้จำแนกอุปลักษณณ์ไว้เป็น 2 ระดับ (รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม, 2551: 19) คือ

(1) อุปลักษณณ์ในระดับถ้อยคำ หรือที่เรียกว่า “ถ้อยคำอุปลักษณณ์” (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งผู้ใช้ภาษาใช้สื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน

(2) อุปลักษณณ์ในระดับมโนทัศน์ หรือที่เรียกว่า “มโนอุปลักษณณ์” (conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชานของผู้ใช้ภาษา

นอกจากนี้ George Lakoff (1992: 2) ยังได้ชี้ให้เห็นแนวความคิดดั้งเดิมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความเข้าใจในอุปลักษณณ์ (Traditional false assumptions) ไว้ 5 ประการ ในบทความเรื่อง “The Contemporary Theory of Metaphor” สัมมติฐานเหล่านั้นประกอบด้วย

- All everyday conventional language is literal, and none is metaphorical.
- All subject matter can be comprehended literally, without metaphor.
- Only literal language can be contingently true or false.
- All definitions given in the lexicon of a language are literal, not metaphorical.

· The concepts used in the grammar of a language are all literal; none are metaphorical.

แนวความคิดดั้งเดิมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับความเข้าใจในอุปลักษณดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- (1) รูปภาพที่ปรากฏใช้ในชีวิตประจำวันนั้นเป็นรูปภาพที่หมายความตามรูปที่ไม่มีการใช้ “อุปลักษณ”
- (2) ทุกสิ่งหรือทุกเรื่องราวที่เกิดขึ้นสามารถเข้าใจได้ด้วยรูปภาพที่หมายความตามรูปหรือตามตัวอักษร ปราศจากการใช้อุปลักษณ (รูปภาพที่ไม่ได้หมายความตามรูป)
- (3) รูปภาพที่หมายความตามรูปเท่านั้นจึงตัดสินว่าเป็นจริงหรือเป็นเท็จได้
- (4) การให้นิยามหรือความหมายของคำศัพท์ในภาษาล้วนเป็นความหมายตรงตามรูปไม่ได้เป็นอุปลักษณ
- (5) ความคิดหรือมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในระบบไวยากรณ์ของภาษา ล้วนแสดงหมายความตามรูป ไม่ใช่มโนทัศน์หรือความคิดที่เป็นอุปลักษณ

จากการชี้ให้เห็นแนวความคิดดั้งเดิมที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับอุปลักษณข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นความมุ่งหมายของเลคอฟ (Lakoff, 1992) ที่จะนำเสนอความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับอุปลักษณ ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับสมมุติฐานดั้งเดิมดังกล่าว ทั้งนี้ นักภาษาศาสตร์และนักวิชาการปัจจุบันต่างให้ความสนใจและศึกษาอุปลักษณในภาษาชีวิตประจำวันอย่างกว้างขวาง และแพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานวิจัยในภาษาต่างประเทศดังที่ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2541: 138) ได้กล่าวไว้ว่า

“อุปลักษณ (Metaphor) เป็นเรื่องนี้นักภาษาศาสตร์หลายสาขาสนใจศึกษาอย่างกว้างขวาง เห็นได้จากงานวิจัยหลายพันเรื่องที่ได้ตีพิมพ์แล้ว อย่างไรก็ตามงานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการศึกษาอุปลักษณในภาษาอังกฤษ งานที่ศึกษาอุปลักษณในภาษาไทยนับว่ายังมีน้อยมาก”

เมื่อกล่าวถึงประเภทมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบ หรือ “มโนอุปลักษณ” ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) มโนอุปลักษณเหล่านั้นสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) มโนอุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง¹ หรือ Structural metaphor

หมายถึง มโนอุปลักษณ์ที่แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นในลักษณะโครงสร้าง ความสัมพันธ์ หรือกระบวนการถ่ายโยงความหมาย (Mappings) ระหว่างสองสิ่งหรือสองแวดวงความหมาย (Conceptual domains) โดยสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งที่นำมาเปรียบ หรือเป็นแบบเปรียบ หรืออาจเรียกว่าเป็น แวดวงความหมายต้นทาง (Source domain) กับอีกสิ่งที่ถูกเปรียบหรือสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง หรืออาจเรียกว่าเป็นแวดวงความหมายปลายทาง (Target domain) ดังที่ เลคอฟ และจอห์นสัน ได้ยกตัวอย่างไว้ เช่น ARGUMENT IS WAR โดยพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พิมพ์ตัวเอนหนา ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการทำศึกสงครามที่มาใช้กล่าวถึงการแสดงความคิด ดังนี้

ARGUMENT IS WAR

You claims are *indefensible*.

He *attacked every weak point* in my argument.

His criticisms were *right on target*.

I *demolished* his argument.

I've never *won* an argument with him.

You disagree? Okay, *shoot!*

If you use the strategy, he *wipes you out*.

He *shot down* all of my argument.

(Lakoff and Johnson, 1980: 4)

ตัวอย่างมโนอุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง ARGUMENT IS WAR ข้างต้นนี้ ปรากฏคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการทำศึกสงครามซึ่งล้วนเป็นคำศัพท์ในแวดวงความหมายต้นทาง ใช้ร่วมกับการกล่าวถึงการแสดงความคิดเห็นซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง แสดงให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาอังกฤษในเชิงเปรียบเทียบว่า [การแสดงความคิดเห็นเป็นการทำสงคราม] กล่าวคือ ขั้นตอนหรือกระบวนการแสดงความคิดเห็นมีลักษณะอย่างเดียวกันกับขั้นตอนหรือกระบวนการทำศึกสงคราม เช่น ผู้ที่เราแสดงความคิดเห็นโต้แย้งด้วยนั้นเปรียบเทียบกับฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายศัตรูผู้เป็นปรปักษ์กับเรา เนื่องจากมีความคิดเห็นที่ตรงข้ามหรือขัดแย้งกับเรา การวางแผนหรือการวางกลศึกสงคราม เปรียบได้กับการวางแผนหรือเลือกวิธีการใช้ภาษาและ

¹ คำเรียกประเภทมโนอุปลักษณ์ทั้ง 3 ประเภทที่เป็นภาษาไทย ผู้วิจัยใช้ตามคำแปลของ ศิริพร ภัคดีผาสุข (2550)

ความคิดเพื่อโต้แย้งอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายที่สามารถแสดงความคิดเห็นโต้แย้งอีกฝ่ายหนึ่งได้สำเร็จ จึงเปรียบเทียบกับได้กับเป็นผู้ชนะในการทำศึกสงคราม เป็นต้น มโนอุปลักษณ์ ARGUMENT IS WAR จึงสามารถแสดงโครงสร้างการเปรียบเทียบระหว่าง ARGUMENT และ WAR ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างได้ดังนี้

SOURCE: WAR	TARGET: ARGUMENT
The opponent	→ the person we are arguing with
Plan or strategies in war	→ plan or strategies in argument
Attack the opponent	→ attack other position
Defend our land	→ defend our position
Gain and lose ground	→ gain and lose position
Win or lose war	→ win or lose argument

(Lakoff and Johnson, 1980: 4)

2) มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับทิศทางและการเคลื่อนที่ หรือ Orientation metaphor หรือ Spatial orientation

หมายถึง มโนอุปลักษณ์ที่เกิดจากการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยประสบการณ์เกี่ยวกับทิศทาง พื้นที่ และการเคลื่อนที่ เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบทำความเข้าใจกับอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องการกล่าวถึง เช่นการใช้คำว่า ขึ้น – ลง, เข้า – ออก, หน้า – หลัง, ต้น – ลึก, กลาง – ริม เป็นต้น ตัวอย่างมโนอุปลักษณ์ประเภทดังกล่าว เช่น

HAPPY IS UP, SAD IS DOWN

I'm feeling *up*.

My spirits *rose*.

Thinking about her always give me *lift*.

I'm feeling *down*. I'm depressed.

I *fell* into a depression.

(Lakoff and Johnson, 1980: 15)

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พิมพ์ตัวเอนหนาดังตัวอย่างที่ เลคอพและจอห์นสัน เสนอไว้นี้ แสดงให้เห็นมนทัศน์ที่เกี่ยวกับความสุขและความทุกข์ของผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่ามีลักษณะ

เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเคลื่อนที่ในทิศทาง “ขึ้น” และ “ลง” กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงความสุข จะพบการนำคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ไปในทิศทาง “ขึ้น” (up) แต่เมื่อกล่าวถึงความทุกข์ ความเศร้าโศกเสียใจ จะพบการนำคำที่มีความหมายเกี่ยวกับการเคลื่อนที่ไปในทิศทาง “ลง” (down) ด้วยเหตุนี้จึงสรุประบบวิธีคิดเชิงเปรียบเทียบเมื่อผู้ใช้ภาษาอังกฤษกล่าวถึงความสุขและความทุกข์ ว่าเป็นเหมือนทิศทางของการเคลื่อน “ขึ้น” และ “ลง” ตามลำดับ

3) มโนอุปลักษณ์เชิงรูปธรรม หรือ Ontological metaphor

หมายถึง มโนอุปลักษณ์ที่แสดงการเปรียบเทียบสิ่งที่เป็นนามธรรมว่ามีลักษณะเป็นรูปธรรมที่มีอยู่จริง สามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น มโนอุปลักษณ์ [เวลาคือเงินทอง] หรือ TIME IS MONEY, [จิตใจคือวัตถุที่เปราะบาง] หรือ THE MIND IS A BRITTLE OBJECT จะเห็นได้ว่า “เวลา” และ “จิตใจ” เป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม หรือไม่สามารถสัมผัสแตะต้องได้ หากแต่นำไปกล่าวเปรียบเทียบว่าเป็นเหมือนสิ่งของหรือวัตถุที่เป็นรูปธรรม สามารถแตะต้องสัมผัสได้ ดังเช่นระบบความคิดเกี่ยวกับ “เวลา” ว่าสามารถใช้จ่ายได้อย่างสุรุ่ยสุร่าย (*wasting*) สามารถอดออม (*save*) ลงทุน (*invested*) ใช้จ่าย (*spend*) มีราคา (*cost*) ได้เสมือนกับเป็น “เงินทอง” และระบบความคิดเกี่ยวกับ “จิตใจ” ที่สามารถเปราะหรือแตกได้ง่าย (*fragile, broke*) หัก (*snap*) ปั่นละเอียด (*crush, shatter*) ได้เสมือนกับเป็น “วัตถุที่เปราะบาง” ดังถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พิมพ์ตัวเอน หนา จากตัวอย่างต่อไปนี้

TIME IS MONEY

You're *wasting* my time.

The gadget will *save* you hours.

I don't *have* the time to give you.

How do you *spend* your time these days?

That flat tire *cost* me an hour.

I've *invested* a lot of time in her.

I don't have *enough* time to *spare* for that.

(Lakoff and Johnson, 1980: 7 - 8)

THE MIND IS A BRITTLE OBJECT

Her ego is very *fragile*.

You have to *handle him with care* since his wife's death.

He *broke* under cross – examination.

She is *easily crushed*.

The experience *shattered* him.

I'm *going to pieces*.

His mind *snapped*.

(Lakoff and Johnson, 1980: 28)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องอุปลักษณ์ของนักภาษาศาสตร์ได้ขยายขอบเขตออกไปจากแนวคิดดั้งเดิม กล่าวคือ อุปลักษณ์เกิดขึ้นได้จากการใช้ภาษาในทุกรูปแบบไม่จำเพาะแต่เพียงภาษาในงานประพันธ์หรือที่สร้างโดยกวีเท่านั้น แต่อุปลักษณ์ยังสามารถสะท้อนให้เห็นการมองโลกและระบบความคิด ความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ของของมนุษย์ได้ด้วย

การศึกษาอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีปริชานนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจลักษณะอุปลักษณ์ที่ปรากฏและสามารถจัดประเภทในอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะทำให้ทราบและเข้าใจโมทัศน์เกี่ยวกับชีวิต หรือมโนอุปลักษณ์ชีวิตของคนในสังคมวัฒนธรรมไทยได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ในข้อที่ 1.3.2)

• แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์

แนวคิดทฤษฎีที่ศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์ ปรากฏอย่างชัดเจนในการศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวคิดทางด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) ที่มุ่งพิจารณาอุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายไม่ตรงตามรูป หรือเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้หมายความว่าตามรูป (Figurative language) การจะทำความเข้าใจความหมายของอุปลักษณ์ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการอนุมานจากบริบทการสนทนา โดยอาศัยกฎการร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principle: CP) (Grice, 1975 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 252) กล่าวคือ “ในระหว่างการสนทนานั้น ผู้ฟังจะตีความหรือสามารถเข้าใจความหมายของอุปลักษณ์ของผู้พูดได้ก็ต่อเมื่อผู้ฟังเข้าใจบริบทการสนทนานั้นก่อน ด้วยเหตุนี้ “บริบท” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาอุปลักษณ์ตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ นอกจากอุปลักษณ์จะเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้สื่อความหมายตามรูปแล้ว อุปลักษณ์ยังทำหน้าที่บางประการอย่างถ้อยคำที่สื่อความหมายตาม

ตัวอักษรไม่สามารถทำได้” ดังตัวอย่างการตีความอุปลักษณ์ในบทสนทนาภาษาอังกฤษที่แสดงอุปลักษณ์ว่า [โรเบิร์ตเป็นรถบดถนน] ดังต่อไปนี้

“Robert is a steamroller”

- a. The speaking is speaking literally or metaphorically.
- b. Robert is not literally a steamroller.

Thus

- c. The speaker is saying metaphorically that Robert is a steamroller.
- d. Speaking metaphorically involves drawing similarities and analogies.
- e. The speaker is drawing similarities and analogies between Robert and a steamroller.
- f. Steamrollers are difficult to stop.
- g. Steamrollers are not easily deflected.
- h. Steamrollers crush objects.
- i. Robert is difficult to stop.
- j. Robert is difficult to deflect.
- k. Robert crushes people’s feelings.

Thus

- l. The speaker is drawing the similarities between Robert and the steamrollers that they both difficult to stop and deflect, and drawing the analogy between Robert crushing people’s feelings and steamrollers crushing objects.

(Goatly, 1998: 142 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 252 - 253)

จากตัวอย่างนี้ Goatly ได้แสดงลำดับขั้นตอนการตีความหมายอุปลักษณ์ที่แสดงว่า “Robert is a steamroller” โดย โรเบิร์ต เป็นมนุษย์ที่ผู้พูดเปรียบว่าเป็นเหมือนรถบดถนน ดังนั้น การตีความอุปลักษณ์ของผู้ฟังจึงต้องเริ่มต้นจากการตีความหมายของคำว่า steamrollers ที่ผู้พูดกล่าวถึงเป็นอันดับแรกก่อนว่าเป็นการกล่าวโดยปกติหรือเป็นการกล่าวเปรียบเทียบในสถานการณ์หรือบริบทการสนทนา สิ่งที่มีผู้กล่าวถึงคือ โรเบิร์ต ซึ่งเป็นมนุษย์มิได้เป็นรถบดถนนตามที่ผู้พูดต้องการสื่อ ดังนั้นจึงตีความได้ว่าลักษณะการพูดของผู้พูดข้างต้นกำลังใช้ความเปรียบหรือกำลังกล่าวด้วยคำที่ไม่ได้หมายความว่าตามรูปนั่นเอง

Goatly (1998 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 255 - 257) เป็นผู้ทีกล่าวถึงหน้าที่อุปลักษณโดยพิจารณาประเภทบริจเฉทด้วย และได้รวบรวมหน้าที่ไว้มากที่สุด หน้าที่ของอุปลักษณที่ Goatly รวบรวมไว้ มีดังนี้

1. เติมช่องว่างในคลังคำ หมายถึงทั้งกรณีที่ไม่มีคำในภาษาเพื่อสื่อความคิดนั้น ๆ และกรณีที่มีคำอยู่ แต่อุปลักษณสามารถสื่อได้ดีกว่า เช่น ในภาษาอังกฤษ มีการใช้อุปลักษณ light year เพื่อสื่อความมากกว่าระยะทาง 94,630,000,000,000 กิโลเมตร
2. ใช้อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรม โดยใช้แบบหรือแนวเทียบ เช่น เปรียบ electricity กับ waterflow
3. ทำให้เกิดมุมมองใหม่ เช่น เปรียบเทียบเรือไว้งิ่งว่าเป็น the horse of the sea ทำให้ผู้ฟังมองเห็นลักษณะของเรือที่คล้ายคลึงกับม้าซึ่งผู้ฟังอาจไม่เคยสังเกต
4. เป็นเหตุผลสนับสนุนให้ผู้ฟังทำหรือไม่ทำบางอย่าง ซึ่งแตกต่างจากหน้าที่ในข้อที่ 3 โดย Goatly อ้างคำกล่าวของ Steen (1884) ที่ว่าเมื่อเลือกใช้อุปลักษณได้เหมาะสมกับบริบท ก็จะมีผลในการจูงใจผู้ฟัง
5. กำหนดความคิด ทั้งนี้ Goatly ได้ยกตัวอย่างการใช้อุปลักษณว่าเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ในสังคม ในภาษาญี่ปุ่นมีอุปลักษณ woman = commodity ซึ่งเป็นการสร้างและกำหนดระบบความสัมพันธ์ในสังคมที่ผู้หญิงถูกมองว่าด้อยกว่า ถูกใช้ และครอบครองโดยผู้ชาย
6. แสดงอารมณ์ความรู้สึก Goatly เชื่อว่าการที่เราพบอุปลักษณในโคลงกลอนบ่อย ๆ เป็นเพราะอุปลักษณมีผลในการสร้างอารมณ์สะเทือนใจ
7. หลีกเลี่ยงคำที่เกิดผลในทางลบต่อความรู้สึก เช่น อุปลักษณ climbed the golden stair หรือ called to the eternal sleep ที่ใช้แทน to die
8. เสริมสร้างความสนิทสนม Goatly อ้างถึงแนวคิดของ Cohen (1879) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อผู้พูดเลือกสื่อความโดยอุปลักษณและผู้ฟังสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดสื่อโดยอ้อมได้ และเมื่อทั้งคู่ตระหนักว่าต้องเป็นผู้ที่มีความคิด ความรู้ และภูมิหลังร่วมกันอยู่เท่านั้นจึงจะเข้าใจการสื่อสารโดยอ้อมเช่นนี้ได้ ทั้งคู่ก็จะรู้สึกว่ตนสนิทสนมหรือเป็นกลุ่มเดียวกันมากขึ้น
9. ใช้เพื่อเป็นการละเล่น ใช้หยอกล้อ และสร้างอารมณ์ขัน เช่น การใช้อุปลักษณในการทนายปริศนา
10. ใช้เพื่อลำดับความในบริจเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในบริจเฉท โดย Goatly ยกตัวอย่างบริจเฉทอธิบายความที่ใช้เรื่องของมดเป็นแบบเปรียบเทียบให้เข้าใจเกี่ยวกับระบบทหารของโรมัน โดยกล่าวถึงเรื่องของมดที่ละประเด็นเป็นลำดับในบริจเฉท
11. นิทานบริจเฉทในฐานะอุปลักษณประเภทหนึ่งช่วยสร้างโลกจินตนาการ

12. ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และเป็นการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก Goatly กล่าวว่า การที่อุปลักษณช่วยความจำและเรียกร้องความสนใจได้นั้น เป็นเพราะอุปลักษณมักเป็นการกล่าวเกินจริง และเป็นเพราะผู้ฟังต้องใช้ความพยายามในการตีความมากกว่า การตีความข้อความแวดล้อมที่เป็นการกล่าวตรง ๆ ด้วย แต่การตีความหลายชั้นนี้ถือว่าคุณค่า เพราะสามารถสื่อความได้มากโดยที่ผู้พูดไม่ต้องบรรยายยืดเยื้อ

“Goatly ได้นำหน้าที่ของอุปลักษณที่ได้เสนอไว้ทั้ง 12 ข้อนี้ มาจัดกลุ่มตามแนวคิดเรื่องหน้าที่ของภาษาตามที Halliday (1994) เสนอไว้ โดยจัดกลุ่มหน้าที่ของอุปลักษณใหม่ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ” (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 255 - 257) ประกอบด้วย

1) หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational) ได้แก่ เติมช่องว่างในคลังคำ อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยใช้แบบหรือแนวเทียบ และทำให้เกิดมุมมองใหม่

2) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) ได้แก่ แสดงอารมณ์ความรู้สึก หลีกเสียดคำที่ให้ผลในทางลบต่อความรู้สึก เสริมสร้างความสนิทสนม เป็นการละเล่น ให้ออกล้อ และสร้างอารมณ์ขัน

3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (Textual) ได้แก่ ลำดับความในปริจเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในปริจเฉท เป็นนิทานปริจเฉทในฐานะอุปลักษณประเภทหนึ่งช่วยสร้างโลกจินตนาการช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และเป็นการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก

การศึกษาหน้าที่อุปลักษณตามแนวคิดที่ Goatly ได้เสนอไว้ข้างต้นนี้ มีผู้นำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลอุปลักษณในภาษาไทย เช่น ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) วิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณในบทสนทนาภาษาไทย และวิลาวัณย์ วิษณุเวดิน (2550) วิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย ดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไปในสวนการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การศึกษาหน้าที่อุปลักษณตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ ตามแนวคิดของ Goatly นี้ ประเด็นสำคัญที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงในการศึกษาได้ก็คือ การวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณตามบริบทการสื่อสารที่ปรากฏใช้อุปลักษณ ดังที ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542: 257) ได้กล่าวไว้ว่า

“ประเด็นสำคัญในงานของ Goatly ที่ผู้ศึกษาหน้าที่อุปลักษณคนอื่นไม่ได้กล่าวถึงก็คือ การที่อุปลักษณในปริจเฉทต่างประเภทกันทำหน้าที่ไม่เหมือนกัน เช่น อุปลักษณในบทร้อยกรองร่วมสมัยอาจมีหน้าที่เด่นในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก

ในขณะที่อุปลักษณณ์ในบทความวิทยาศาสตร์กลับมีหน้าที่เด่นใน การอธิบายความคิด ที่เป็นนามธรรม”

การศึกษาอุปลักษณณ์ตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของ อุปลักษณณ์ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเพื่อใช้ประกอบความเข้าใจถึงเหตุผลของการปรากฏใช้อุปลักษณณ์ในวาทกรรมเฉพาะประเภทของข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาครั้งนี้ อันจะทำให้สามารถตอบคำถามสำคัญได้ว่า อุปลักษณณ์ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีหน้าที่สำคัญอย่างไร สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1.3.3)

• แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา “อุปลักษณณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์”

การศึกษาอุปลักษณณ์ตามแนวทางที่เรียกว่า “อุปลักษณณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical metaphor analysis:CMA) เป็นแนวการศึกษาที่ ชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005) เสนอไว้ในหนังสือ “Politicians and Rhetoric: the Persuasive Power of Metaphor” โดยชาร์เตอร์ริส แบล็ค ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาของนักการเมือง หรือผู้นำทางการเมืองกับการสร้างความน่าเชื่อถือหรือใช้โน้มน้าวใจผู้ฟัง และ การสร้างความชอบธรรมหรือความถูกต้องให้แก่ตนเอง โดยชี้ให้เห็นว่า “คำพูดหรือการแสดงออกทางภาษา (linguistic performance) ของนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง สามารถใช้สร้างความประทับใจ ตลอดจนความไว้วางใจให้เกิดขึ้นต่อผู้ฟังได้ นอกจากนี้ยังใช้สร้างความชอบธรรมหรือความถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่ตนเองได้อีกด้วย” (Chateris-Black, 2005: 1)

ในประเด็นเกี่ยวกับการใช้อุปลักษณณ์ของนักการเมืองนี้ ชาร์เตอร์ริส แบล็ค ได้เน้นย้ำให้เห็นว่า การเลือกใช้ภาษาโดยทั่วไปประกอบกับการเลือกใช้อุปลักษณณ์ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความน่าเชื่อถือของผู้ว่า ชาร์เตอร์ริส แบล็ค ได้กล่าวถึงอุปลักษณณ์ไว้ว่า “เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับการสร้างระบบความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นได้” (Chateris-Black, 2005: 2) ทั้งนี้ เขาได้ข้อสรุปดังกล่าวจากวิธีการสังเกตข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical method) ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับการเป็นผู้นำทางการเมือง ในขั้นตอนแรกเขาได้คัดเลือกบทความสำคัญที่เสนอโดยนักการเมืองชาวอังกฤษและชาวอเมริกันที่กล่าวกันว่าเป็นนักพูดหรือนักวาทศิลป์ที่ดีเยี่ยมแห่งศตวรรษที่ 20 จากนั้นจึงรวบรวมอุปลักษณณ์ที่ปรากฏใช้ในบทความเหล่านั้น และนำมาจำแนกประเภทอุปลักษณณ์โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระสำคัญที่กล่าวถึง ตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและได้กล่าวเสริมต่อไปว่า “อุปลักษณณ์เป็นวัจนลีลาส่วนบุคคลในการใช้ภาษาเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของนักการเมือง” (Chateris-Black, 2005: 3)

ชาร์เตอร์ริส แบล็ค กล่าวถึงอุปลักษณะที่ปรากฏใช้ในการกล่าวสุนทรพจน์ของนักการเมืองในฐานะพลังที่ใช้สร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่นักการเมืองได้ พร้อมทั้งให้เหตุผลสนับสนุนไว้ด้วยว่า อุปลักษณะมีความสำคัญยิ่งในฐานะพลังที่ใช้สร้างความน่าเชื่อถือแก่นักการเมือง เนื่องจากอุปลักษณะเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่มีประสิทธิภาพหรือใช้ได้ผลมากกว่าวิธีการใช้ภาษาแบบอื่น ๆ ในการกล่าวสุนทรพจน์ของนักการเมือง โดยผู้ร่างสุนทรพจน์นับเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการด้านการสื่อสาร ทั้งนี้ผู้ร่างสุนทรพจน์มักเลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับภาพลักษณ์ของนักการเมือง ตลอดจนสอดคล้องตามนโยบายหรือสิ่งต่าง ๆ ที่นักการเมืองต้องการนำเสนอ (Chateris-Black, 2005: 5) การสร้างความน่าเชื่อถือโดยใช้อุปลักษณะเป็นกลวิธีทางภาษาที่สำคัญนี้แสดงถึงวาทศิลป์ที่นักการเมืองใช้ โดยกล่าวไว้ว่าอย่างน่าสนใจว่า “อุปลักษณะเป็นวิธีการใช้ภาษาที่ใช้ได้ผลเป็นอย่างดีในการสื่อสารของผู้นำ เนื่องจากอุปลักษณะช่วยกระตุ้นความคิดหรือสร้างความน่าสนใจให้เกิดขึ้นได้ระหว่างการสื่อสาร แรงกระตุ้นและความน่าสนใจที่เกิดขึ้นนี้เปรียบเสมือนตัวแทนของตัวนักการเมืองตลอดจนนโยบายที่นักการเมืองต้องการนำเสนอ โดยใช้วิธีการเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟังและอุปลักษณะยังเป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่นักการเมืองกำลังพูดกับสิ่งที่นักการเมืองกล่าวเปรียบเทียบกับกันได้อีกด้วย” (Chateris-Black, 2005: 10 - 11)

ด้วยเหตุนี้ เมื่ออุปลักษณะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึกที่ผู้พูดสร้างขึ้นเพื่อเร้าความสนใจของผู้ฟัง อุปลักษณะจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ “อุดมการณ์” (ideology) และ “มายาคติ” (myth) ด้วย โดยชาร์เตอร์ริส แบล็ค ได้ชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงกันระหว่างประเด็นดังกล่าวด้วยว่า *อุปลักษณะมีความคล้ายคลึงกันกับอุดมการณ์และมายาคติในแง่ของการสร้างความเชื่อและแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับการรับรู้หรือความเข้าใจของผู้ฟัง* นอกจากนี้ อุปลักษณะยังมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และการประเมินค่าต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วย เนื่องจาก อุปลักษณะเป็นการใช้ภาษาที่ช่วยกระตุ้นการเชื่อมโยงทางความหมายจากอารมณ์ในจิตใต้สำนึก และอุปลักษณะยังมีอิทธิพลต่อการประเมินค่าความคิด ความเชื่อ ความดี ความชั่ว โดยผ่านกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างความคิดในแง่ดีกับในแง่ร้าย อันเกิดขึ้นได้จากการเลือกใช้แบบเปรียบ กับสิ่งที่ผู้พูดต้องการกล่าวถึง (Chateris-Black, 2005: 13)

ชาร์เตอร์ริส แบล็ค อธิบายความหมายของ “อุดมการณ์” (ideology) ไว้ว่า หมายถึง “ระบบความเชื่อซึ่งเกิดจากการกำหนดความหมายโดยกลุ่มคนในสังคม ระบบความเชื่อเหล่านั้นสามารถสร้างความถูกต้องหรือความจริงให้เกิดขึ้นได้ กล่าวคือ เป็นกระบวนการสร้าง

ความชอบธรรมหรือความถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่ตนเองได้จากการกำหนดความหมายของคนในสังคม” (Chateris-Black, 2005: 21)

อุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical metaphor analysis:CMA) คือ “วิธีการวิเคราะห์อุปลักษณ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการที่แท้จริงหรืออุดมการณ์ที่ซ่อนอยู่จากการใช้ภาษา โดยมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การระบุหรือการบ่งชี้ การตีความ และการอธิบายความ” กล่าวคือ ในขั้นแรกนั้นเป็นการระบุ (identification) ว่าภาษาส่วนใดเป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ โดยพิจารณาจากถ้อยคำที่อยู่ต่างแฉວວງความหมายกันแต่นำมาใช้กล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเชิงเปรียบเทียบ ขั้นที่สองต่อมาคือการตีความ (interpretation) ว่าถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านั้นนำเสนอทัศนคติอะไร ในขั้นนี้ Chateris-Black ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องมโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) ของ Lakoff and Johnson (1980) มาใช้ในการวิเคราะห์ จากนั้นจึงสู่การวิเคราะห์ขั้นตอนสุดท้ายคือ การอธิบาย (explanation) ว่ามโนทัศน์เชิงอุปลักษณ์นั้นก่อให้เกิดผลกระทบเชิงอุดมการณ์ (ideological effect) อย่างไร หรือนำไปสู่การสร้างมายาคติอย่างไร การประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวในการศึกษาอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต จะช่วยนำไปสู่การวิเคราะห์และอธิบายในขั้นการตีความเกี่ยวกับประเด็นหน้าที่ของ อุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ว่า อุปลักษณ์ชีวิตที่เลือกนำมาใช้เหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการกำหนดให้คนไทยมีความคิดความเชื่อต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร (Chateris-Black, 2005: 26)

ดังนั้น “อุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงเป็นแนวทางนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลอุปลักษณ์ที่จะช่วยให้เราสามารถสรุปได้ว่าอุปลักษณ์ในลักษณะใดที่ถูกเลือกนำมาใช้ และอธิบายต่อไปได้อีกว่า เพราะเหตุใด (หรือทำไม) อุปลักษณ์เหล่านั้นจึงถูกเลือกนำมาใช้ โดยการแสดงให้เห็นว่าอุปลักษณ์เหล่านั้นใช้สร้างมายาคติ (myth) เกี่ยวกับเรื่องที่น่าเสนอให้เกิดขึ้นได้อย่างไร” (Chateris-Black, 2005: 27)

ชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005: 27) ได้กล่าวถึงประโยชน์จากการศึกษา “อุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” ไว้ด้วยว่า “วิธีการดังกล่าวทำให้เราได้รับวิถีวิทยาสำหรับการวิเคราะห์และตีความอุปลักษณ์ และใช้แสดงให้เห็นว่าการสร้างความชอบธรรมหรือความถูกต้องเกิดขึ้นและดำเนินไปได้ได้อย่างไรผ่านการใช้ภาษา”

อุปลักษณ์ที่ปรากฏใช้ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจึงมีความสัมพันธ์ในการนำเสนอความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรืออุดมการณ์บางอย่างเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยอย่างปฏิเสธไม่ได้ การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนว “อุปลักษณ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical metaphor analysis: CMA) นี้ จะช่วยนำไปสู่การวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณ์เพิ่มเติมจากหน้าที่ตามแนววิจันปฏิบัติศาสตร์ เพื่อให้สามารถอธิบายหน้าที่ของอุปลักษณ์ในชั้นการตีความได้ว่า อุปลักษณ์ที่เลือกใช้ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้กำหนดความคิดหรือทำให้คนไทยมีความคิดความเชื่อต่อการดำเนินชีวิตได้อย่างไร สอดคล้องกับความคิดของชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Chateris-Black, 2005: 21) ที่ได้กล่าวถึงพลังของอุปลักษณ์ที่สามารถสร้างความสำเร็จให้นักการเมืองได้ ความว่า

“อุปลักษณ์เป็นกลวิธีทางภาษาที่มีความสำคัญยิ่ง และเป็นแหล่งข้อมูลที่สะท้อนการรับรู้หรือความเข้าใจที่นักการเมืองผู้มีอำนาจหรือเป็นผู้นำใช้เพื่อสร้างความสำเร็จหรือทำให้บรรลุเป้าประสงค์ของตนเอง”

• แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

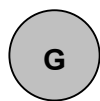
ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) เป็นแนวการศึกษาภาษาศาสตร์สังคมแนวหนึ่ง ผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว คือ เดลล์ ไฮม์ส (Hymes, 1974) ดังปรากฏในงานเขียนที่มีชื่อว่า “Foundations in Sociolinguistic: An Ethnographic Approach” แนวคิดข้างต้นมีที่มาจากแนวคิดเดิมที่ เดลล์ ไฮม์ส เคยนำเสนอไว้ คือ “ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด” (Ethnography of speaking) อย่างไรก็ดี แม้ว่า เดลล์ ไฮม์ส จะเปลี่ยนชื่อแนวคิดทฤษฎีจาก “ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด” มาเป็น “ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” แต่ก็ยังคงความหมายและแนวคิดเดียวกัน นั่นคือ การเข้าถึงพฤติกรรมการพูดหรือการสื่อสารจากมุมมองของมโนทัศน์ที่เรียกว่า “เหตุการณ์การสื่อสาร” (speech event / communicative event) ซึ่งหมายถึง เหตุการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อสื่อสารตามวัตถุประสงค์ที่ผู้พูดต้องการ เช่น การทักทาย การอำลา การอวยพร การแสดงความเสียใจ การกล่าวเปิดงาน ฯลฯ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550: 181 - 182)

แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ของ เดลล์ ไฮม์ส นี้ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม โดยเฉพาะความสัมพันธ์หรือการทำความเข้าใจภาษาที่ต่ออาศัยหรือพิจารณาจากบริบทของการสื่อสารนั้น ๆ

เดลล์ ไฮมส์ (1974 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550: 182 - 184) ได้เสนอแนวทางหรือกรอบการวิเคราะห์ภาษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซึ่งสรุปเป็นคำย่อว่า SPEAKING ตัวอักษรแต่ละตัวที่นำมาประกอบเป็นคำดังกล่าว เป็นตัวอักษรขั้นต้นของชื่อองค์ประกอบของการสื่อสารที่จำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ละเอียดและนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน ดังนี้

- S** ย่อมาจากคำว่า Setting / Scene (กาลเทศะ / ฉาก) หมายถึง เวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์การสื่อสารนั้น ๆ
- P** ย่อมาจากคำว่า Participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์) หมายถึง ผู้พูด – ผู้ฟัง หรือ ผู้ส่งสาร – ผู้รับสาร อาจหมายรวมไปถึงผู้ร่วมการสื่อสารอื่น ๆ ที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์การสื่อสารนั้นด้วย
- E** ย่อมาจากคำว่า Ends (จุดมุ่งหมาย) หมายถึง เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารครั้งนั้น
- A** ย่อมาจากคำว่า Act sequence (การลำดับวัจนกรรม) หมายถึง รูปแบบและเนื้อหาของคำพูด ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้คืออะไร ใช้อย่างไร เรียงลำดับอย่างไร ในการวิเคราะห์ ต้องวิเคราะห์ถึงหน่วยของถ้อยคำที่เรียกว่า “วัจนกรรม” ซึ่งหมายถึง ถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมายตามเจตนาของผู้พูด การวิเคราะห์ลำดับวัจนกรรม จำเป็นต้องแยกวัจนกรรมให้ชัดเจน และระบุได้ว่าวัจนกรรมใดเกิดก่อน เกิดหลัง เพราะการเรียงลำดับวัจนกรรมมิได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ตามใจผู้พูด แต่เป็นไปตามกฎของสังคม
- K** ย่อมาจากคำว่า Key (น้ำเสียง) หมายถึง น้ำเสียง ท่าทาง อารมณ์ หรือสีด้นในการสื่อสาร เช่น เป็นการสื่อสารแบบเอาจริงเอาจัง แบบถากถาง แบบยิ่งใหญ่ แบบโอ้อวด
- I** ย่อมาจากคำว่า Instrument (เครื่องมือ) หมายถึง การเลือกวิธีในการสื่อสาร พูดปากเปล่า เขียนโทรเลข โทรศัพท์ จดหมาย และยังรวมไปถึงการเลือกใช้วิธภาษา คือ ใช้ภาษามาตรฐาน หรือภาษาย่อย กล่าวโดยสรุปคือ อธิบายได้ว่า ตัวภาษาที่ใช้เป็นแบบใด มีลักษณะอย่างไร
- N** ย่อมาจากคำว่า Norms of Interaction and Interpretation (บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของการพูดหรือ การสื่อสารที่ผู้พูดใช้เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้ฟัง กฎเหล่านี้ต้องตีความด้วย

ความรู้วัฒนธรรมของคนในสังคมนั้น ๆ การวิเคราะห์จึงต้องตีความโดยอาศัย วัฒนธรรมของผู้สื่อสารด้วย

ย่อมาจากคำว่า Genre (ประเภทการสื่อสาร) หมายถึง ประเภทของถ้อยคำที่ สื่อสาร ซึ่งมักมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น ร้อยกรอง ปริศนาคำทาย บทสวดมนต์ คำนำ บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

แนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารนี้ มีผู้นำไปใช้ประกอบการ วิเคราะห์ในงานวิจัยอุปลักษณ์ในภาษาไทย คือ วิลาวัณย์ วิษณุเวทิน (2550) ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง “อุปลักษณ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย” โดยใช้แนวคิดทฤษฎีนี้เพื่อวิเคราะห์ให้เห็น ภาพรวมขององค์ประกอบการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณ์ในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ตามมุมมองด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ ต่อไป ทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างบริบททางการสื่อสารกับหน้าที่ของอุปลักษณ์ในข้อมูล ปริจเฉทเฉพาะประเภทอย่างหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และในงานวิจัยของ รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) เรื่อง “อุปลักษณ์ที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนว อรรถศาสตร์ปริชานและวัจนปฏิบัติศาสตร์” โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ศึกษาภาพรวมของ วาทกรรมการเมืองประเภทต่าง ๆ ทั้งองค์ประกอบการสื่อสารของการปราศรัยของพรรคการเมือง องค์ประกอบการสื่อสารของการอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล องค์ประกอบการสื่อสารของรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” และองค์ประกอบการ สื่อสารของบทสัมภาษณ์นักการเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม ได้นำผล การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารจากวาทกรรมการเมืองประเภทต่าง ๆ ไปวิเคราะห์ประกอบ กับเรื่องหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในวาทกรรมการเมืองว่ามีหน้าที่ที่สัมพันธ์กันในการมุ่งโน้มน้าวใจ ประชาชน นำเสนอภาพด้านบวกของตนเอง และนำเสนอภาพด้านลบของนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามได้อย่างไร นอกจากนี้ยังพบการนำแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวไปประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลใน งานวิจัยของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) เรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” โดย วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจบริบทการสื่อสารในปริจเฉทหนังสือธรรมะ และเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นสำคัญในการศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือ ธรรมะต่อไป เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ในการใช้ วิเคราะห์ภาพรวมขององค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์ถึงหน้าที่ของ อุปลักษณ์อันเป็นวิธีใช้ภาษาหรือเครื่องมือทางภาษารูปแบบหนึ่งที่

ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างวาทกรรมการสื่อสารกับหน้าที่ของอุปลักษณะในข้อมูลคือหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เป็นต้น

2.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยอุปลักษณะในภาษาไทย ผู้วิจัยได้จัดประเภทแนวทางการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มแรกคืองานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) หรือทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive theory) ที่เสนอโดย Lakoff and Johnson (1980) เพียงแนวคิดทฤษฎีเดียว ส่วนงานวิจัยกลุ่มที่สองคือ งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานประกอบกับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ

2.2.1) งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) โดยเฉพาะ

งานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ เช่น การศึกษาของ ไสภาวรรณ แสงชัย (2537) ชัชวดี ศรลัมพ์ (2538) จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) อุทุมพร มีเจริญ (2542) มาร์กาเรต อุโฆษกุล (2542) อุษา พงศ์ชัยวิบูลย์ (2544) จินดารัตน์ บุญพันธ์ (2547) มรินดา บุรรุ่งโรจน์ (2548) สุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) Worawanna Petchkij (2548) ศุภชัย ติงวิทยา (2550) และดีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) รายละเอียดมีดังนี้

ไสภาวรรณ แสงชัย (2537) ได้ศึกษาความหมายและความสัมพันธ์ทางความหมายของกริยารอง “ขึ้น” และ “ลง” ในภาษาไทย ซึ่งเป็นประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมโนอุปลักษณะในเชิงทิศทางการเคลื่อนที่ (orientational metaphor) โดยใช้เกณฑ์ทางความหมายจำแนกประเภทของคำกริยานำที่เกิดร่วมกับกริยารองสองคำดังกล่าว เพื่อพิสูจน์ว่าความหมายของกริยารองขึ้นอยู่กับความหมายของกริยานำ ผลการศึกษาพบว่า คำกริยารอง “ขึ้น” และ “ลง” สามารถสรุปได้ 3 ความหมาย ได้แก่ ความหมายตรง ความหมายอุปมา และความหมายโดยนัย ในส่วนของความหมายอุปมานั้นเป็นไปในลักษณะเดียวกับแนวคิดของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ซึ่งแสดงให้เห็นระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาไทยจากการใช้คำว่า “ขึ้น” และ “ลง” ดังนี้

(1) “ขึ้น” ใช้กับปริมาณมากกว่า ส่วน “ลง” ใช้กับปริมาณที่น้อยกว่า เช่น ได้รับอาหารมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง เป็นต้น

(2) “ขึ้น” ใช้กับสิ่งที่ดี ส่วน “ลง” ใช้บอกถึงสิ่งที่ไม่ดี เช่น หนังสือเล่มนี้ทำให้กระจ่างขึ้น มาก ทำให้คุณภาพสินค้าลดลง เป็นต้น

(3) “ขึ้น” ใช้เกี่ยวกับความสุข ส่วน “ลง” ใช้เกี่ยวกับกับความทุกข์

(4) “ขึ้น” ใช้กับการรู้สึกตัว ส่วน “ลง” ใช้กับการไม่รู้สึกตัว

(5) “ขึ้น” ใช้บอกสุขภาพดี ส่วน “ลง” ใช้บอกการเจ็บป่วยและความตาย

ความหมายของคำว่า “ขึ้น” และ “ลง” นี้ โสภาวรรณ ได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมไว้อย่าง น่าสนใจว่า ความหมายอุปมาของคำว่า “ขึ้น” และ “ลง” จากเดิมที่มีความหมายในลักษณะเป็น รูปธรรม ได้เปลี่ยนมาเป็นการใช้สื่อความหมายที่เป็นนามธรรม และสุดท้ายได้นำมาใช้ใน ความหมายที่เกี่ยวกับปริมาณ

การศึกษาของ โสภาวรรณ แสงชัย (2537) นี้ จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยใน การทำความเข้าใจเรื่องมโนอุปลักษณชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ ในกรณีนี้ที่ ปรากฏว่ามีการนำประสบการณ์เกี่ยวกับทิศทางและการเคลื่อนที่ โดยเฉพาะการใช้คำว่า “ขึ้น” และ “ลง” มาใช้เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) ได้ศึกษามโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎี อรรถศาสตร์บริขาน (cognitive semantics) ผลการศึกษาสรุปให้เห็นว่าคำว่า “เข้า” มีความหมาย ที่แตกต่างกันไปตามบริบทรวม 11 ความหมาย คือ

(1) “เข้า” เป็นการเคลื่อนที่ไปอยู่ในสถานที่ที่เป็นเป้าหมายของการเคลื่อนที่

(2) “เข้า” เป็นการรับรู้ทางประสาทสัมผัส

(3) “เข้า” เป็นการเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

(4) “เข้า” เป็นความนานโดยประมาณการ

(5) “เข้า” เป็นความสัมพันธ์กับเรื่องราวที่เกิดขึ้น

(6) “เข้า” เป็นการเคลื่อนที่ไปอยู่ในที่หมายโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะกระทำกรอย่างใด อย่างหนึ่ง

(7) “เข้า” เป็นการเคลื่อนที่ในที่หมายและแสดงทิศทางของการเคลื่อนที่ในมุมมองที่ ต่างกัน

(8) “เข้า” เป็นทิศทางของการเคลื่อนที่เข้าไปอยู่ในที่หมาย

(9) “เข้า” เป็นการเปลี่ยนการเปลี่ยนแปลงสภาพจากสภาพหนึ่งไปเป็นอีกสภาพหนึ่ง

(10) “เข้า” เป็นผลสำเร็จของการกระทำที่แสดงโดยกริยาหน่วยแรก

มโนทัศน์ของคำว่า “เข้า” สามารถจำแนกองค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ลักษณะของการเคลื่อนที่ สิ่งที่เคลื่อนที่ และที่หมายที่ปิดล้อมบริเวณไว้

การศึกษาของ ชัชวดี ศรลัมพ์ (2538) นี้ จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจเรื่องมโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการนำประสบการณ์เกี่ยวกับทิศทางและการเคลื่อนที่ โดยเฉพาะหากพบการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ “เข้า” มาใช้เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตได้มากยิ่งขึ้น

จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) เสนอวิทยานิพนธ์ปริญญาโทเรื่อง “อุปลักษณ์สงครามในข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย” เพื่อวิเคราะห์รูปภาษาที่แสดงอุปลักษณ์สงครามและลักษณะร่วมของกีฬาและสงครามที่นำไปสู่การใช้รูปภาษาแสดงอุปลักษณ์สงครามในข่าวกีฬาดูตรงกันเพื่อเปรียบเทียบปริมาณความถี่ของการใช้รูปภาษาที่แสดงอุปลักษณ์สงครามในกีฬาระดับต่าง ๆ ที่ปรากฏใช้ในการรายงานข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ไทย ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า คนไทยมองเห็นความเป็นสงครามในกีฬาแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ ลักษณะของการกระทบกระทั่งขณะแข่งขันกีฬาและลักษณะของการแข่งขันเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของแนวทฤษฎีวิเคราะห์อุปลักษณ์ของจิตติมา ที่มุ่งวิเคราะห์อุปลักษณ์ระดับมโนทัศน์ที่อยู่ในรูปของระบบนิเวศน์ ที่กำกับความคิด การมองโลกและการใช้ภาษาในการกล่าวถึงสิ่งหนึ่งในรูปของอีกสิ่งหนึ่ง อันได้จากการศึกษาภาษาในชีวิตประจำวันของคนในสังคม ดังนั้นภาษาจึงสะท้อนนิเวศน์ของคนที่คนในสังคมนั้นซึ่งอาจขัดกับความเป็นจริง

การศึกษาของ จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) นี้ จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนวทางการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์หรือรูปภาษาแสดงอุปลักษณ์ตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน เพื่อนำไปสู่การสรุปลักษณะมโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ว่าแสดงมโนอุปลักษณ์ชีวิตว่าอย่างไรบ้าง

อุทุมพร มีเจริญ (2542) ได้ศึกษาความหมายของคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาไทยตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์อวัยวะร่างกายในภาษาไทย และเพื่อศึกษามโนทัศน์ที่ทราบได้จากความหมายเปรียบเทียบของอวัยวะร่างกายในภาษาไทย ผลการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นคำศัพท์เฉพาะส่วนภายนอกของมนุษย์พบว่า คำศัพท์อวัยวะร่างกายจำนวนทั้งสิ้น 19 คำได้แก่คำว่า หัว หน้า ตา ปาก คอ หู ไหล่ อก นม แขน มือ นิ้ว เนื้อ ผิว ท้อง หลัง ก้น ขา และตีน มีความหมายเปรียบเทียบโดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) คำศัพท์อวัยวะร่างกายที่เป็นอุปลักษณ์ตาย (Dead metaphor) เป็นความหมายที่ไม่สามารถโยงความสัมพันธ์ของความหมายเปรียบเทียบที่เกิดขึ้นใหม่กับความหมายเดิมที่หมายถึงอวัยวะร่างกายได้ และ (2) คำศัพท์อวัยวะร่างกายที่เป็นอุปลักษณ์คงที่ (Inactive metaphor) ความหมายนี้เป็นความหมายที่สามารถ

โยงหาความสัมพันธ์ของความหมายที่เกิดขึ้นใหม่กับความหมายเดิมของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับอวัยวะในร่างกายได้ คำศัพท์อวัยวะเหล่านี้ได้แก่คำว่า หัว หน้า ตา ปาก คอ หู ไหล่ ออก นม แขน มือ นิ้ว ผิว ท้อง ก้น ขา และตีน ทั้งนี้ความหมายเปรียบเทียบของคำศัพท์เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายในภาษาไทยที่เป็นอุปลักษณะคงที่ ทำให้ทราบมโนทัศน์เกี่ยวกับอวัยวะร่างกายคนไทยใน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) ร่างกายเป็นพื้นที่ เช่น หัวเตียง (2) ร่างกายเป็นเวลา เช่น วันหลัง และ (3) ร่างกายเป็น คน และเรื่องเกี่ยวกับคน เช่น ไม่เลือกหน้า เป็นต้น

งานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำ ความเข้าใจเรื่องมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการนำประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกาย โดยเฉพาะคำศัพท์อวัยวะร่างกายของมนุษย์มาใช้เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

มาร์กาเรต อุโฆษกุล (2542) ได้ศึกษามโนอุปลักษณะซึ่งเป็นที่มาของการใช้คำว่า “หน้า” ในภาษาไทย ตามแนวคิดของเลคคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ผลการศึกษาได้สรุปว่า “หน้า” ที่ปรากฏใช้ในสำนวนไทยมีความหมายแสดงถึงความอายุมากที่สุด พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนที่บุคคลจะประสบความสำเร็จใน 5 ขั้นตอน คือ (1) เหตุการณ์ที่เป็นสาเหตุให้บุคคลเกิดความรู้สึกอาย ทั้งจากการกระทำของผู้อื่นและจากตนเอง เช่นในสำนวน จิกหน้า ขายหน้า (2) ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นหลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกอาย เช่นในสำนวน หน้าจืด หน้าแตก (3) การโต้ตอบเมื่อเกิดความรู้สึกอาย เช่นในสำนวน ตีหน้าตาย (4) การเรียกเอาเกียรติหรือศักดิ์ศรีกลับคืนมา เช่นในสำนวน แก่หน้า กู้หน้า และ (5) การทำให้เกียรติยศ ศักดิ์ศรี หรือการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นดำรงอยู่หรือมีมากขึ้นได้ เช่นในสำนวน ได้หน้าได้ตา เป็นต้น นอกจากนี้ มาร์กาเรต ยังได้แสดงว่า “หน้า” เปรียบได้กับ “ภวชนะ” ที่บรรลุเกียรติยศและศักดิ์ศรีของบุคคล และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น เมื่อภวชนะได้รับความเสียหายก็จะมีผลกระทบต่อบรรยากาศในภวชนะ ทำให้ผู้เป็นเจ้าของภวชนะ (หน้า) เกิดความรู้สึกอาย แต่เมื่อภวชนะได้รับการซ่อมบำรุง สิ่งที่บรรลุอยู่ในภวชนะ (เกียรติยศ ศักดิ์ศรี) ก็จะกลับคืนมาได้ด้วย

การศึกษาของ มาร์กาเรต อุโฆษกุล จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำ ความเข้าใจเรื่องมโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ในกรณีที่ปรากฏว่ามีการนำประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกาย มาใช้เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิต และยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจกระบวนการการใช้แบบเปรียบเทียบถ่ายทอดความคิดบางประการมายังสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงในลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mapping) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

อุษา พุฒิชัยวิบูลย์ (2544) ได้ศึกษาอุปลักษณะเรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนว อรรถศาสตร์ปริชาน และใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์อรรถลักษณะมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ องค์ประกอบทางความหมายด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อศึกษารูป ภาษาที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณะในข่าวการเมืองไทย และเพื่อศึกษามโนทัศน์ทางการเมืองของคน ไทยจากรูปภาษาที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณะ โดยอุปลักษณะที่นำมาศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบทางการเมือง ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง องค์กรหรือสถาบันทางการเมือง และกิจกรรมหรือกระบวนการทางการเมือง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ จำนวน 5 ฉบับ ผลการศึกษาจากงานวิจัยดังกล่าว สามารถจำแนกรูปอุปลักษณะในข่าว การเมืองไทยได้ 10 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณะสงคราม อุปลักษณะการแข่งขัน อุปลักษณะการพนัน อุปลักษณะธุรกิจ อุปลักษณะการแสดง อุปลักษณะการศึกษา อุปลักษณะการเดินทาง อุปลักษณะ การโจรกรรม อุปลักษณะเครื่องเรือน และอุปลักษณะสิ่งมีชีวิต นอกจากนี้ อุษา พุฒิชัยวิบูลย์ ยังได้ สรุปพบว่าอุปลักษณะแต่ละประเภท อาจพบในข่าวการเมืองที่เป็นเรื่องต่างกัน เช่น อุปลักษณะ สงครามมักปรากฏในบริบทข่าวการเมืองที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างพรรค การเมือง หรือนักการเมือง เช่น การอภิปรายไม่ไว้วางใจ การเลือกตั้ง เป็นต้น ส่วนอุปลักษณะ โจรกรรม มักปรากฏในข่าวการเมืองที่เกี่ยวกับเรื่องการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรือการทุจริตของ นักการเมือง เป็นต้น

งานวิจัยเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนว ทิศทางการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะหรือรูปภาพแสดงอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ ปริชาน เพื่อนำไปสู่การสรุปลักษณะมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ว่า แสดงมโนอุปลักษณะชีวิตว่าเป็นอย่างไรบ้าง

จินดารัตน์ บุญพันธ์ (2547) ศึกษาเรื่อง “ความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ในสำนวนไทย” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายเปรียบเทียบและกระบวนการของการเปรียบเทียบ ความหมายในสำนวนไทยที่มีสัตว์เป็นส่วนประกอบของสำนวนโดยนำแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ อรรถลักษณะมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายประจำรูปของสัตว์และ ความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากหนังสือสำนวนไทย สุภาษิต และ คำพังเพยต่าง ๆ ของไทยในภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 44 เล่ม พบข้อมูลสำนวนจำนวน 435 สำนวน และพบว่ามีการนำสัตว์มาใช้เปรียบเทียบจำนวน 91 ประเภท โดยวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ประเด็น คือ ความหมายเปรียบเทียบที่เกิดจากความหมายประจำรูปของสัตว์ และความหมาย เปรียบเทียบที่เกิดจากความหมายประจำรูปของสัตว์กับส่วนประกอบของสัตว์ ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ที่ปรากฏในสำนวนไทย มีจำนวน 13 ความหมาย 1) คน

2) คุณสมบัติ 3) นิสัย 4) ภัยอันตราย 5) ปริมาณ 6) ขนาด 7) สัตว์มีพิษ 8) อาหาร 9) เวลา 10) สิ่งประดิษฐ์ 11) อាកาร 12) การกระทำ และ 13) ระยะทาง อนึ่ง ผลการวิจัยพบว่าสัตว์ที่ถูกนำมาเปรียบเทียบมากที่สุดคือ เสือ พบจำนวน 69 ลำนวนและสัตว์ที่มีความหมายเปรียบเทียบมากที่สุด คือ งู พบ 5 ความหมาย

งานวิจัยเรื่องดังกล่าว จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนวทางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างแบบเปรียบกับสิ่งที่กล่าวถึงในอุปลักษณชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้มากยิ่งขึ้น

มีรินดำ บุรุงโรจน์ (2548) ศึกษาอุปลักษณเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ที่เกิดจากการใช้อุปลักษณเกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานมาเป็นกรอบในการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเพลงลูกทุ่งไทยจำนวน 3,994 เพลง แบ่งเป็นเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องชายจำนวน 2,674 เพลง และเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องหญิงจำนวน 1,320 เพลง ผลการศึกษาพบรูปภาพที่เป็นอุปลักษณผู้หญิงจำนวน 528 อุปลักษณ แบ่งเป็นอุปลักษณในบทเพลงที่ขับร้องโดยนักร้องชาย 360 อุปลักษณ และที่ขับร้องโดยนักร้องหญิง 168 อุปลักษณ จากจำนวนรูปภาพที่เป็นอุปลักษณทั้งหมดสามารถจัดประเภทตามความหมายของอุปลักษณได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณสิ่งมีชีวิต อุปลักษณสิ่งไม่มีชีวิต อุปลักษณธรรมชาติ และอุปลักษณการเดินทาง สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงได้ว่า ผู้หญิงเป็นทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต เป็นธรรมชาติ และเป็นการเดินทาง

งานวิจัยเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนวทางการวิเคราะห์ลักษณะอุปลักษณชีวิตแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานเช่นเดียวกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่กล่าวถึงในประเด็นเดียวกัน

สุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) ศึกษาเรื่องอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ของการใช้คำว่า “ใจ” ในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ใจ” เมื่อใช้เป็นอุปลักษณเชิงมโนทัศน์ และเพื่อวิเคราะห์มโนทัศน์ทางความหมายที่เป็นผลมาจากการใช้คำว่า “ใจ” เป็นอุปลักษณ โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานและแนวคิดการจำแนกประเภทของทฤษฎีต้นแบบมาใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกิดจากการปรากฏอุปลักษณ “ใจ” จากข้อมูล 3 แหล่ง ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 254 หนังสือคลังคำ และหนังสือ Heart Talk ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ความหมายของคำ ที่เกิดจากการปรากฏของอุปลักษณ “ใจ” มี 5 ประเภท คือ 1) ความหมายแสดงถึงคน เช่น หวานใจ 2) ความหมายแสดง

การกระทำ เช่น เอาใจ 3) ความหมายแสดงสภาพ เช่น เข้าใจ 4) ความหมายแสดงความรู้สึก เช่น ดีใจ เสียใจและ 5) ความหมายแสดงลักษณะนิสัย เช่น ใจร้าย เป็นต้น ความหมายเหล่านี้จำแนกโดยใช้เกณฑ์ทางความหมาย ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังสรุปได้ว่า อุปลักษณะ “ใจ” สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของคนไทยว่า “ใจ” เป็นมนุษย์และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนวทางการวิเคราะห์หัตถ์มโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ในกรณีที่ปรากฏว่ามีภาระงานประสพการณ์เกี่ยวกับร่างกาย มาใช้เพื่อสื่อความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิต

Worawanna Petchkij (2548) ศึกษาหัตถ์มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับผู้ชายเพื่อให้เข้าใจระบบความคิดของคนไทยที่มีต่อผู้ชายในวัฒนธรรมไทย โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือปกิณกะร่วมสมัย (contemporary pocket books) จำนวน 19 เล่ม ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ชาย ผู้หญิง และความรัก และเป็นหนังสือที่ประกอบด้วยวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ชายในสังคมและเขียนโดยนักเขียนที่เป็นคนไทย จำนวน 11 เล่มที่เขียนโดยนักเขียนที่เป็นผู้หญิง ที่เหลือเขียนโดยนักเขียนผู้ชาย นอกจากนี้ข้อมูลบางส่วนผู้วิจัยได้รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้ชาย เช่น ข่าวอาชญากรรม และข่าวซุบซิบนินทาดาราชายจากหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับ คือ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 ผลการศึกษาวิเคราะห์อุปลักษณะจากข้อมูลทั้งสองแหล่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่ดีและไม่ดีของผู้ชายจากถ้อยคำอุปลักษณะและการค้นพบส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงลักษณะในด้านลบเกี่ยวกับผู้ชาย งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะมุมมองในด้านลบเกี่ยวกับผู้ชาย จากข้อมูลพบว่าการใช้สัตว์หลายชนิดในการอธิบายลักษณะที่ไม่ดีต่าง ๆ ของผู้ชาย อุปลักษณะที่พบสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับผู้ชายใน 2 ลักษณะ ประกอบด้วย BAD MEN ARE ANIMALS และ EVIL MEN ARE TIGER และในตอนท้าย ผู้วิจัยได้กล่าวเชื่อมโยงความสัมพันธ์เกี่ยวกับ “เสือ” ในสังคมวัฒนธรรมไทย

งานวิจัยดังกล่าวนอกจากจะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจและเห็นแนวทางการวิเคราะห์หัตถ์มโนอุปลักษณะชีวิตแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานแล้ว ยังช่วยสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญของอุปลักษณะในการสร้างระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ของผู้ใช้ภาษาไทยที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับการวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะตามแนว “อุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” ที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์ครั้งนี้ด้วย

ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2550) ได้ศึกษาอุปลักษณะโดยใช้แนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive theory) มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในภาษาไทย โดยเสนอผลการวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปภาพที่เป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทยและวิเคราะห์ระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาไทยจากอุปลักษณะ ทั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากนวนิยายไทยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2542 – 2546 ผลการวิจัยพบว่า รูปภาพที่เป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทยมี 12 ประเภท ได้แก่ อุปลักษณะความร้อน อุปลักษณะของเหลว อุปลักษณะมนุษย์ อุปลักษณะพืช อุปลักษณะสี อุปลักษณะอาหาร อุปลักษณะโรค อุปลักษณะทรัพย์สิน อุปลักษณะปรากฏการณ์ธรรมชาติ อุปลักษณะสงคราม และอุปลักษณะวัตถุ โดยอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์อารมณ์โกรธของผู้ใช้ภาษาไทยได้ด้วยการแสดงกระบวนการถ่ายทอดความหมายจากแฉวงความหมายต้นทางไปยังแฉวงความหมายปลายทาง กระบวนการถ่ายทอดความหมายแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือกระบวนการถ่ายทอดความหมายแบบภวสัมพันธ์ (Ontological correspondences) หมายถึง การถ่ายทอดความหมายระหว่างแฉวงความหมายต้นทางไปยังแฉวงความหมายปลายทาง โดยเป็นความสัมพันธ์แบบ “หนึ่งต่อหนึ่ง” เช่น การถ่ายทอดความหมายแบบภวสัมพันธ์ของมโนทัศน์ไฟตัวอย่าง

แฉวงความหมายต้นทาง: ไฟ

แฉวงความหมายปลายทาง: อารมณ์โกรธ

ไฟ	→	อารมณ์โกรธ
กรุ่น	→	อารมณ์โกรธยังไม่หาย
ลุกร้อน	→	อารมณ์โกรธที่รุนแรง
ลุกโชน	→	โกรธอย่างเต็มที
ลุกฮือ	→	โกรธอย่างรวดเร็ว
มอดดับ	→	อาการโกรธเริ่มจะหาย
ดับวูบ	→	หายโกรธอย่างรวดเร็ว

กระบวนการถ่ายทอดความหมายในลักษณะที่สอง คือ แบบญาณสัมพันธ์ (Epistemic correspondences) หมายถึง การถ่ายทอดความหมายระหว่างแฉวงความหมายต้นทางกับแฉวงความหมายปลายทาง โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะต่าง ๆ ภายในแฉวงความหมายเดียวกันก่อน แล้วจึงถ่ายทอดไปสู่อีกแฉวงความหมายหนึ่งซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ในสภาวะต่าง ๆ ในลักษณะของธรรมชาติของสิ่งหนึ่งไปเป็นธรรมชาติของอีกสิ่งหนึ่ง ดังตัวอย่างการถ่ายทอดความหมายทางมโนทัศน์มนุษย์ระหว่างปริมาณของสีที่เกิดกับอวัยวะ

ร่างกายที่อธิบายว่า สภาพของอวัยวะร่างกายสัมพันธ์กับปริมาณของสีถ่ายโยงความหมายสู่การเพิ่มระดับอารมณ์โกรธ เป็นต้น การวิเคราะห์การถ่ายโยงทางความหมายในระดับมโนทัศน์นี้ ศุภชัยวิเคราะห์ตามแนวทางการศึกษาของ Kövecses (1986, 2000, 2002, 2005) ซึ่งเป็นวิธีการอธิบายโดยใช้ความรู้ทางสาขาปรัชญามาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างแฉวงความหมายต้นทางและแฉวงความหมายปลายทางในลักษณะของธรรมชาติสรรพสิ่งหนึ่งซึ่งสัมพันธ์กับธรรมชาติของอีกสรรพสิ่งหนึ่งอย่างเป็นเหตุเป็นผล ในอภิปรายผล ศุภชัย ได้กล่าวสรุปถึงประเด็นสำคัญคือ มโนทัศน์อารมณ์โกรธมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่มาจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ทางร่างกายมนุษย์ ประสบการณ์จากประสาทสัมผัส ประสบการณ์ทางสังคม และประสบการณ์ทางวัฒนธรรม

งานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการทำความเข้าใจเรื่องมโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตลอดจนถึงขั้นตอนการถ่ายโยงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างแฉวงความหมายต้นทางกับแฉวงความหมายปลายทาง และยังช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจกระบวนการการใช้แบบเปรียบเทียบถ่ายทอดความคิดบางประการมายังสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงในลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mapping) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง อุปลักษณ์ในข่าวเศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษารูปภาษาและแฉวงความหมายของรูปภาษาที่ใช้เป็นอุปลักษณ์ในข่าวเศรษฐกิจของไทย และประการที่ 2 เพื่อศึกษามโนทัศน์ของคนไทยที่แสดงออกมาในข่าวเศรษฐกิจจากรูปภาษาที่นำมาใช้เป็นอุปลักษณ์ งานวิจัยดังกล่าวเก็บรวบรวมข้อมูลจากคอลัมน์ข่าวเศรษฐกิจ จากหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ตั้งแต่ฉบับวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548 (ไม่เก็บข้อมูลฉบับวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์เนื่องจากไม่ปรากฏคอลัมน์เศรษฐกิจ) และเลือกเก็บข้อมูลสัปดาห์ละฉบับ รวมทั้งสิ้น 53 ฉบับ จากนั้นคัดเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เป็นเนื้อหาข่าวเศรษฐกิจโดยไม่ศึกษาภาษาที่อยู่ในส่วนของโฆษณาหรือประกาศในหน้าเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ แนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ประกอบด้วย ทฤษฎีการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Componential Analysis) เพื่อใช้วิเคราะห์แยกหมวดหมู่ของรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณ์ ส่วนการวิเคราะห์มโนทัศน์ของอุปลักษณ์นั้น ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) และทฤษฎีสามเหลี่ยมทางความหมายของ ออกเดนและ ริชาร์ด (Ogden and Richards, 1972) มาใช้อธิบาย ผลการวิจัยนี้สามารถจำแนกรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณ์ออกเป็น 6 แฉวงความหมาย เรียงลำดับตามความถี่ของรูปภาษาที่แสดงอุปลักษณ์จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้คือ แฉวงความหมายเกี่ยวกับสงคราม พาหนะ สิ่งมีชีวิต สิ่งก่อสร้าง การแข่งขัน และแฉวงความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ ส่วนมโนทัศน์ของคนไทยที่มีต่อ

เศรษฐกิจ สามารถสรุปได้เป็น 6 ประเภทเช่นเดียวกับการจำแนกแวดวงความหมายของรูปภาพที่แสดงอุปลักษณะ คือ (1) เศรษฐกิจเหมือนสงคราม (2) เศรษฐกิจเหมือนพหุชนะ (3) เศรษฐกิจเหมือนสิ่งมีชีวิต (4) เศรษฐกิจเหมือนสิ่งก่อสร้าง (5) เศรษฐกิจเหมือนการแข่งขัน และ (6) เศรษฐกิจเหมือนต้นไม้

งานวิจัยยังคงเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยเช่นเดียวกันกับงานวิจัยอีกหลายเรื่องที่ผ่านมา คือ ช่วยให้เห็นและเห็นแนวทางการวิเคราะห์ลักษณะอุปลักษณะชีวิตแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน (Cognitive semantics) ผู้วิจัยพบว่ามีความหลากหลายเกี่ยวกับข้อมูลที่มีการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาอุปลักษณะจากคำศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น การศึกษาคำกริยารอง “ขึ้น” และ “ลง” ของ ไสภวรรณ แสงชัย (2537) การศึกษาคำว่า “เข้า” ของ ชัชวดี ศรีลัมพ์ (2538) การศึกษาคำว่า “หน้า” มาร์กาเรต อุโฆษกุล (2542) การศึกษาความหมายของคำศัพท์อวัยวะร่างกาย ของ อุทุมพร มีเจริญ (2542) และการศึกษาคำว่า “ใจ” ของสุกัญญา รุ่งแจ้ง (2548) ส่วนงานวิจัยอีกลักษณะหนึ่งเลือกศึกษาอุปลักษณะจากกลุ่มข้อมูลบริเฉทเฉพาะประเภท เช่น การศึกษาอุปลักษณะในบริเฉทข่าวทางหนังสือพิมพ์ปรากฏงานวิจัยหลายเรื่อง ในงานวิจัยอุปลักษณะในข่าวกีฬาของ จิตติมา จารยะพันธุ์ (2539) งานวิจัยอุปลักษณะในข่าวการเมืองของ อูษา พฤทธิชัยวิบูลย์ (2544) และงานวิจัยอุปลักษณะในข่าวเศรษฐกิจของ ดีเลิศ ศิริวารินทร์ (2550) เป็นต้น ส่วนงานวิจัยในบริเฉทเฉพาะอื่น ๆ เช่น งานวิจัยอุปลักษณะในสำนวนไทยของ จินดารัตน์ บุญพันธ์ (2547) งานวิจัยอุปลักษณะในบทเพลงลูกทุ่งไทย ของ มรินดา บุรรุ่งโรจน์ (2548) งานวิจัยอุปลักษณะจากหนังสือปกิณกะร่วมสมัย ของ Worawanna Petchkij (2548) และงานวิจัยอุปลักษณะในนวนิยายไทย ของ ศุภชัย ต๊ะวิชัย (2550) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าจะมีประเด็นการศึกษาอุปลักษณะจากกลุ่มข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาจากคำศัพท์ที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน หรือการศึกษาอุปลักษณะที่ปรากฏในบริเฉทเฉพาะประเภทในข้อมูลภาษาไทย แต่ก็เห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงยึดแนวการวิเคราะห์ตามทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานเท่านั้น โดยมุ่งวิเคราะห์และพยายามสรุปรวบรวมให้เห็นเพียงประเภทของมโนทัศน์จากกลุ่มข้อมูลที่เลือกนำมาศึกษาเท่านั้น

2.2.2) งานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ ปริชานประกอบกับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ

งานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ เช่นงานวิจัยของ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) ใช้แนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics) เพื่อใช้วิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะ งานวิจัยของ วิลาวัลย์ วิชาญเวคิน (2550) ซึ่งมีส่วนหนึ่งที่น่าแนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ใช้ศึกษาหน้าที่อุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย งานวิจัยของรัชณีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เป็นส่วนสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ในวาทกรรมการเมือง และงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ที่ใช้แนวคิดทฤษฎีเดียวกันนี้เพื่อวิเคราะห์เจตนาปริเฉทเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์และผู้ป่วยว่ามีอะไรบ้าง และเจตนาเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับการใช้อุปลักษณะและมโนอุปลักษณะโรคมะเร็งอย่างไร รายละเอียดที่น่าสนใจโดยสรุปมีดังนี้

ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2542) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “หน้าที่ของอุปลักษณะจากมุมมองของผู้พูดภาษาไทย” ซึ่งผู้วิจัยมุ่งตอบคำถามว่าเป็นเพราะเหตุใด ผู้ใช้ภาษาจึงใช้อุปลักษณะแทนการกล่าวอย่างตรงไปตรงมาในการสนทนา ทั้ง ๆ ที่ผู้ฟังต้องผ่านขั้นตอนการตีความที่ซับซ้อนกว่า และบางครั้งก็อาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจความหมายได้ไม่ตรงตามที่ต้องการสื่ออย่างแท้จริง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้บอกภาษาจำนวน 82 คน ประกอบด้วยพนักงานบริษัท 25 คน นิติระดับปริญญาโทและตรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 27 คน และคณะอื่น ๆ 30 คน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า หน้าที่อุปลักษณะที่ผู้บอกภาษาระบุไว้มากที่สุดคือการสื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพชัดเจน หน้าที่อื่น ๆ ได้แก่ การสื่อความรู้สึกที่เป็นนามธรรม การสื่อความได้มากโดยใช้คำน้อย และการสร้างความขบขัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ผู้พูดภาษาไทยใช้ความกำกวม และการที่อุปลักษณะสามารถตีความได้หลายอย่างให้เป็นประโยชน์ในการกล่าวถ้อยคำที่เป็นการหักหน้าผู้ฟัง เช่น การตำหนิหรือการวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบ

งานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์

ในงานวิจัยของ วิลาวัลย์ วิชาญเวคิน (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก เพื่อศึกษาลักษณะของอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย และประเด็นที่สอง เพื่อศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้มาจากหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา รวมจำนวน 37

เล่มโดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายมาช่วยในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปลักษณะที่เสนอโดย เลคอฟและจอห์นสัน (1980) ใช้วิเคราะห์ลักษณะทางมโนทัศน์ของอุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย แนวคิดทฤษฎีเรื่องชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ที่เสนอโดย เดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974) ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย และแนวคิดมุมมองด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย โดยอาศัยแนวทางการศึกษาหน้าที่อุปลักษณะตามที่ โกทลี (Goatly, 1988) ได้เสนอไว้ผลการวิจัยตามแนวคิดทฤษฎีและมุมมองต่าง ๆ พบว่า รูปภาพแสดงอุปลักษณะมี 2 รูปแบบ คือ รูปภาพแสดงอุปลักษณะที่ปรากฏคำเชื่อม และรูปภาพที่แสดงอุปลักษณะในรูปคำศัพท์ ส่วนลักษณะทาง มโนทัศน์ของอุปลักษณะตามแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (1980) สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก คือ มโนอุปลักษณะเชิงโครงสร้าง (Structural metaphor) พบมากที่สุด เช่น [วิทยาศาสตร์เป็นการหุงหาอาหาร] อธิบายความเชื่อมโยงของระบบมโนทัศน์ระหว่างแวดวงความหมายต้นทางและแวดวงความหมายปลายทางได้ดังนี้

แวดวงความหมายต้นทาง		แวดวงความหมายปลายทาง
[การหุงหาอาหาร]		[วิทยาศาสตร์]
คนหาวัตถุดิบ	→	นักวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์
แม่ครัว	→	นักวิทยาศาสตร์ประยุกต์
วัตถุดิบ	→	ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
การปรุงอาหาร	→	การประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์
อาหารที่ปรุงสำเร็จแล้ว	→	สิ่งประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์

ประเภทที่สอง คือ มโนเชิงทิศทางและการเคลื่อนที่ (Orientation metaphor หรือ spatial orientation) เช่น การนำคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ “กระโดด” และ “วิ่ง” มาใช้อธิบายการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอนบริเวณนิวเคลียส คำว่า “กระโดด” แสดงการเคลื่อนที่ในแนวตั้ง ส่วนคำว่า “วิ่ง” แสดงทิศทางการเคลื่อนที่ในแนวระนาบ จะเห็นได้ว่าทิศทางการเคลื่อนที่ดังกล่าวมีลักษณะเคลื่อนที่ในทิศทางแนวตรงข้ามกัน การเคลื่อนที่ในสองลักษณะนี้แตกต่างกันในเรื่องของระดับความสูง โดยลักษณะการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอนดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะประสบการณ์การเคลื่อนที่ทางร่างกายของมนุษย์ และประเภทที่สาม คือ มโนอุปลักษณะเชิงรูปธรรม (Ontological metaphor) โดยมโนทัศน์ที่พบในแวดวงความหมายปลายทางหรือสิ่งที่ถูก

เปรียบเป็นเรื่องเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่าและซับซ้อน เข้าใจยากกว่ามโนทัศน์ในแวดวงความหมายต้นทางหรือแบบเปรียบเทียบซึ่งประกอบด้วยแนวคิดที่ไม่ใช่วิทยาศาสตร์ แบบเปรียบเทียบเหล่านั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางกาย และเข้าใจได้ง่ายกว่า และใช้เพื่ออธิบายแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เช่น [การเคลื่อนที่ของประจุทดสอบ เป็นการเคลื่อนที่ของรถยนต์] เป็นต้น ส่วนหน้าที่ของอุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย ตามมุมมองด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ พบว่ามี 2 หน้าที่สำคัญ คือ หน้าที่แรกเป็นหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational) ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีลักษณะเด่นชัดเนื่องจากมุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางด้านวิทยาศาสตร์ให้แก่ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ที่ยังไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดดังกล่าวมีลักษณะ 4 ประการ (1) อุปลักษณะมีส่วนช่วยให้เข้าใจแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยการสื่อมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในรูปคำศัพท์ (2) อุปลักษณะช่วยสร้างแบบจำลองทางความคิด เพื่อให้ทำความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ได้ง่าย (3) อุปลักษณะทำหน้าที่เปลี่ยนมุมมองของผู้เรียน (4) อุปลักษณะช่วยเสริมความในปริบทเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจ หน้าที่สอง คือ หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (Textual) ปรากฏในลักษณะการใช้คำน้อยแต่กินความมาก และช่วยให้เกิดความต่อเนื่องในเนื้อความ ส่วนหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ไม่ปรากฏเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวเป็นการสื่อสารทางเดียว งานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยในการวิเคราะห์รูปแบบมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดของ เลคอฟและจอห์นสัน (1980) นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางการวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์อีกด้วย

แนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ยังคงมีผู้นำมาใช้ในงานวิจัยอุปลักษณะในปีต่อ ๆ มาที่น่าสนใจ เช่น งานวิจัยของรัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2551) วรรรณา เพ็ชรกิจ (2551) และปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) สรุปประเด็นสาระสำคัญของงานวิจัยดังกล่าวได้ดังนี้

ในงานวิจัยของรัชนิญญา กลิ่นน้ำหอม (2551) เรื่อง “อุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานและวจนปฏิบัติศาสตร์” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ซึ่งสะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับการเมือง และวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ในวาทกรรมการเมืองประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คำปราศรัยหาเสียง การอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล การสัมภาษณ์ และรายการ “นายกฯ ทักซิณคุยกับประชาชน” ทั้งนี้ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญเช่นเดียวกับในงานวิจัยของวิลาวัณย์ วิษณุเวช (2550) แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เพิ่มเติมแตกต่างไปจากงานวิจัยของวิลาวัณย์ วิษณุ

เวคิน คือ แนวคิดการวิเคราะห์อุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) ที่เสนอโดย ชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Charteris – Black, 2005) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ถ้อยคำอุปลักษณที่นักการเมืองไทยใช้ได้สะท้อนมโนอุปลักษณเกี่ยวกับการเมือง 9 มโนอุปลักษณ ได้แก่ [การเมืองคือการต่อสู้] [การเมืองคือการเดินทาง] [การเมืองคือการแข่งขัน] [การเมืองคือครอบครัว] [การเมืองคือการรักษาโรค] [การเมืองคือการแสดง] [การเมืองคือธุรกิจ] [การเมืองคือการดูแลและทำนุบำรุง] และ [การเมืองคือเกม] ส่วนผลการศึกษาเรื่องหน้าที่ของมโนอุปลักษณซึ่งผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบทางการสื่อสารเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์ห้องค้ประกอบการสื่อสาร (Ethnography of communication) ที่เสนอโดย เดลล์ ไฮเมล์ (Hymes, 1974) ในวาทกรรมการเมืองประเภทต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของการสื่อสารในวาทกรรมประเภทนั้น ๆ ก่อนนำมาวิเคราะห์ประกอบกับแนวคิดทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ ตามที่ โกทลี (Goatly, 1988) ได้เสนอไว้ พบว่ามี 3 ด้าน คือ (1) ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความและการเปลี่ยนมุมมองใหม่ (2) ด้านบุคคลสัมพันธ์ ได้แก่ การนำเสนอภาพด้านบวกของตนเองและการนำเสนอภาพด้านลบของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม และ (3) ด้านสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ การลำดับความและการเชื่อมโยงความ นอกจากนี้ยังได้สรุปผลการศึกษาพิจารณาหน้าที่ของมโนอุปลักษณตามแนวอุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Metaphor Analysis) ที่เสนอโดย ชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Charteris – Black, 2005) พบผลการวิจัยที่น่าสนใจกล่าวคือ มโนอุปลักษณที่นักการเมืองไทยใช้อาจมีผลทางความคิดและความเชื่อ 3 ประการ ประกอบด้วย ประการแรกการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมือง ประการที่สอง ผู้นำทางการเมืองเป็นที่พึ่งและประชาชนเป็นผู้พึ่งพา และประการสุดท้าย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนของหัวหน้าพรรคการเมือง เป็นต้น

งานวิจัยของรัชณีญา กลิ่นน้ำหอม ได้แสดงกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่หลากหลาย ทำให้เห็นแนวทางการศึกษาอุปลักษณในมุมมองต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยข้างต้นยังแสดงอธิบายไว้ได้อย่างเป็นระบบและละเอียดชัดเจนเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการแสดงเกณฑ์คัดเลือกหรือจำแนกถ้อยคำอุปลักษณออกจากถ้อยคำอื่น ๆ หรือเกณฑ์ในการรวบรวมข้อมูล และที่สำคัญก็คือ ในขั้นตอนการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณตามแนวอุปลักษณวิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้น รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม ได้แสดงระเบียบวิธีการและขั้นตอนได้อย่างชัดเจน ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยอุปลักษณในภาษาไทย ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดใช้แนวคิดและแสดงการวิเคราะห์ข้อมูลอุปลักษณในประเด็นดังกล่าวไว้ ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงเป็นงานวิจัยที่กล่าวได้ว่าเป็นงานวิจัยอุปลักษณในแนววิพากษ์ขั้นบุกเบิกแนวทางการศึกษาดังกล่าวนี้อาจเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้วิจัยที่จะได้นำมาใช้ศึกษาหน้าที่ของมโนอุปลักษณชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตต่อไป

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ งานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) เรื่อง “การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนวปริชานศาสตร์และวจนปฏิบัติศาสตร์” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยว่าสะท้อนมุมมองที่แพทย์และผู้ป่วยมีต่อโรคมะเร็งอย่างไร นอกจากนี้ยังศึกษาถึงเจตนาปริจเฉทเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์และผู้ป่วยว่ามีเจตนาอะไรบ้าง และเจตนาเหล่านั้นสัมพันธ์กันกับการใช้อุปลักษณะและมโนอุปลักษณะโรคมะเร็งอย่างไร ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าผู้ป่วยมีมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งว่า “โรคมะเร็งเป็นเชื้อโรค”² “โรคมะเร็งเป็นวัชพืช” “โรคมะเร็งเป็นสัตว์ร้าย” “โรคมะเร็งเป็นภัยวิบัติ” “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “โรคมะเร็งเป็นวัตถุแปลกปลอม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน” มโนอุปลักษณะที่พบส่วนใหญ่ปรากฏในภาษาของแพทย์ด้วยเช่นกัน ที่แตกต่างไปจากภาษาของผู้ป่วยคือ “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการเดินทาง” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน” ส่วนผลการศึกษาวิเคราะห์เจตนาปริจเฉทในตัวบทและบทสนทนาเกี่ยวกับโรคมะเร็งของแพทย์และผู้ป่วยตามแนวทางการวิเคราะห์การใช้อุปลักษณะในการสื่อสารทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์พบเจตนาของแพทย์ 3 เจตนา คือ (1) การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคมะเร็งและการรักษา (2) การรณรงค์ให้ป้องกันและเข้ารับการตรวจคัดกรองโรค และ (3) การปลอบใจให้กำลังใจผู้ป่วย ในด้านเจตนาของผู้ป่วยพบว่า มี 3 เจตนา ได้แก่ (1) การแบ่งปันประสบการณ์การเจ็บป่วยและการรักษา (2) การแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเจ็บป่วยทั้งในด้านลบและด้านบวก และ (3) การปลอบใจให้กำลังใจผู้ป่วยมะเร็งคนอื่น ๆ ญาติของผู้ป่วย และตนเอง เจตนาเหล่านี้แสดงผ่านวจนกรรม 4 กลุ่มใหญ่ คือ การบรรยาย การกำหนดให้ทำ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการสัญญา ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเจตนาและมโนอุปลักษณะพบว่า มโนอุปลักษณะเป็นกลวิธีในการทำวจนกรรมได้หลายแบบเพื่อสื่อเจตนาหนึ่ง ดังนั้นจึงไม่สัมพันธ์กับประเภทของวจนกรรมแต่สัมพันธ์กับเจตนาในการสื่อสารของแพทย์และผู้ป่วย และสัมพันธ์กับคุณสมบัติ “การทำให้เด่น” หรือ highlighting property ของแต่ละมโนอุปลักษณะ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้แสดงให้เห็นว่าอุปลักษณะหนึ่ง ๆ ไม่สามารถอธิบายมโนทัศน์ของโรคมะเร็งได้ทั้งหมดทั้งมโนทัศน์ ด้วยเหตุนี้แพทย์และผู้ป่วยจึงใช้ทุกมโนอุปลักษณะในการบรรยายมโนทัศน์โรคมะเร็ง และยังพบว่ามโนอุปลักษณะที่ใช้ในการปลอบใจให้กำลังใจและแสดงอารมณ์ความรู้สึก ที่พบมากคือ

² เขียนตามที่ปรากฏในงานวิจัยของวรวรรณา เพ็ชรกิจ (2551) ซึ่งการเขียนแสดงมโนอุปลักษณะมีลักษณะแตกต่างไปจากการเขียนในงานวิจัยอื่น ๆ เช่น งานวิจัยของวิลาวัลย์ วิษณุเวดิน (2550) หรือในงานวิจัยของรัชณีญา กลิ่นน้ำหอม (2551) ที่จะแสดงถ้อยคำที่แสดงมโนอุปลักษณะไว้ในเครื่องหมาย [...]

มโนอุปลักษณ์ “โรคมะเร็งเป็นเพื่อน” “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการทำสงคราม” และ “การรักษาโรคมะเร็งเป็นการแข่งขัน”

งานวิจัยดังกล่าว นอกจากจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์รูปภาพและสรุปมโนอุปลักษณ์อย่างเป็นระบบแล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาปริเฉทกับมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏใช้ ถึงแม้ว่างานวิจัยข้างต้นจะไม่ได้วิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารตามแนวคิดทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร แต่การวิเคราะห์และสรุปเจตนาที่นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญที่จะช่วยให้สรุปถึงหน้าที่ของอุปลักษณ์ตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์ได้

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษาครั้งนี้คือ งานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” ที่เสนอโดย ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาด้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ และเพื่อวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ โดยใช้ข้อมูลจากผลงานหนังสือธรรมะของพระธรรมอาจารย์ 6 ท่าน รวบรวมจำนวนหนังสือกลุ่มข้อมูลได้ทั้งสิ้น 60 เล่ม ทั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอุปลักษณ์ที่เสนอโดย เลคอฟและจอห์นสัน (1980) เพื่อใช้วิเคราะห์รวบรวมด้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิต ตลอดจนสรุปหามโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในลักษณะต่าง ๆ แนวคิดทฤษฎีเรื่องชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของ เดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974) ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบในการสื่อสารในหนังสือธรรมะเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ในหนังสือธรรมะ ประกอบกันกับแนวคิดมุมมองด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ตามที่ โกทลี (Goatly, 1988) ได้เสนอไว้ ผลการศึกษาพบว่า ด้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ สะท้อนมโนอุปลักษณ์ชีวิต 15 มโนอุปลักษณ์ ได้แก่ [ชีวิตคือการเดินทาง] [ชีวิตคือการต่อสู้/สงคราม] [ชีวิตคือทรัพยากร] [ชีวิตคือธุรกิจ] [ชีวิตคือภาวะ/สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิตคือสิ่งที่ไม่คงทน] [ชีวิตคือการศึกษา] [ชีวิตคือต้นไม้] [ชีวิตคือละคร] [ชีวิตคือกีฬา] [ชีวิตคือสิ่งปลูกสร้าง] [ชีวิตคือแสงเทียน/แสงตะเกียง] [ชีวิตคือสัตว์ไม่เชื่อง] [ชีวิตคือสิ่งที่มีปริมาณ/ความยาว] และ [ชีวิตคือสิ่งที่ต้องขัดแต่งเพิ่มเติม] โดยมีมโนอุปลักษณ์ดังกล่าวช่วยสะท้อนให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้หลายประการ ได้แก่ ธรรมะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ ทุกชีวิตต้องพบปัญหาหรืออุปสรรค อวิชชาทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ ชีวิตไม่แน่นอนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ชีวิตนี้แสนสั้น การเกิดและการตายเป็นสิ่งคู่กันและความตายเกิดได้ทุกขณะ การดำเนินชีวิตควรกำหนดเป้าหมายหรือวางแผนในการดำเนินชีวิต ชีวิตมีค่าจึงควรใช้อย่างคุ้มค่า ควรหมั่นตรวจสอบการใช้ชีวิต เหตุการณ์ในชีวิตล้วนเป็นผลมาจากกรรม และชีวิตเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้ ส่วนผล

การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะนี้ พบว่าทำหน้าที่สำคัญ 2 ด้าน คือ (1) ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ โดยเสนอว่ามโนอุปลักษณะที่พบทั้งหมดล้วนทำหน้าที่นี้ คือช่วยทำหน้าที่ขยายความหรือทำให้ผู้รับสารเข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้ให้เหตุผลสนับสนุนว่าพระธรรมจารย์ใช้แบบเปรียบเทียบที่เป็นรูปธรรม มีความซับซ้อนน้อยหรือเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เราคุ้นเคย การทำให้เกิดมุมมองใหม่ ช่วยให้ผู้อ่านเกิดมุมมองความคิดเกี่ยวกับชีวิตที่ต่างออกไปหรืออาจไม่ได้ให้ความสำคัญกับมุมมองความคิดนั้นมาก่อน เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาอันสั้น] [ชีวิตคือสิ่งที่ต้องขัดแต่งเพิ่ม] และการให้เหตุผลสนับสนุนให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำพฤติกรรมบางอย่าง อาทิ ให้ผู้อ่านปลงอนิจจังไม่กลัวความตาย ไม่กลัวปัญหาและอุปสรรคในชีวิต เช่นมโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือการเดินทาง] [ชีวิตคือการต่อสู้/สงคราม] [ชีวิตคือสิ่งปลูกสร้าง] ให้ผู้อ่านใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท เช่นมโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือสิ่งที่ไม่คงทน] [ชีวิตคือทรัพยากร] ให้ผู้อ่านหมั่นทำความดี ไม่ทำความชั่ว เช่นมโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือละคร] [ชีวิตคือธุรกิจ] และให้ผู้อ่านพัฒนาตนเอง เช่นมโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือสิ่งที่ต้องขัดแต่งเพิ่ม] [ชีวิตคือการศึกษา] [ชีวิตคือภาวะ/สถานที่ที่ปิดล้อม]

(2) ด้านการเรียบเรียงความ ได้แก่ การลำดับความในปริจเฉท ซึ่งมักจะปรากฏในปริจเฉทที่มีเนื้อความค่อนข้างยาว โดยพบว่า มโนอุปลักษณะที่ทำหน้าที่นี้ได้ชัดเจนและช่วยสร้างสัมพันธภาพระหว่างส่วนต่าง ๆ ในปริจเฉท ตลอดจนช่วยลำดับความคิดได้อย่างเป็นระบบคือมโนอุปลักษณะ [ชีวิตคือละคร] และ [ชีวิตคือธุรกิจ] และในตอนท้ายการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะนี้ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552: 192) ได้สรุปไว้เพิ่มเติมอย่างน่าสนใจว่า มโนอุปลักษณะหนึ่งชุดอาจทำหน้าที่หลายหน้าที่ได้พร้อมกัน เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ที่ทำทั้งหน้าที่อธิบายความ ให้เหตุผลสนับสนุนให้ผู้อ่านใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ไม่กลัวปัญหาและอุปสรรค หมั่นทำความดีไม่ทำความชั่ว และทำหน้าที่ลำดับความในบางตัวอย่างด้วย

เหตุที่ผู้วิจัยกล่าวว่างานวิจัยเรื่องข้างต้นเป็นงานเรื่องสำคัญต่อการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากปิยภรณ์ ออบแพทย์ เป็นผู้ริเริ่มศึกษาประเด็นอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตโดยตรงจากข้อมูลภาษาไทย และยังเลือกใช้กลุ่มข้อมูลจากหนังสือปริจเฉทเฉพาะประเภท คือ หนังสือธรรมะ ซึ่งเป็นประเด็นเดียวกันกับความสนใจของผู้วิจัยเอง ต่างกันที่กลุ่มข้อมูลของผู้วิจัยเป็นหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตทั่วไปมิใช่หนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยตรง งานวิจัยเรื่องดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้วิจัยอย่างมากในการวิเคราะห์สรุปมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตลอดจนเป็นแนวทางการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีทางด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ และผลการศึกษาของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ จะเป็นข้อมูลสำคัญใน

ส่วนการอภิปรายผลหรือแสดงความคิดเห็นเปรียบเทียบในประเด็นต่าง ๆ จากผลการศึกษาของผู้วิจัยอีกด้วย

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทบทวนไว้ข้างต้นนี้ สามารถกล่าวสรุปแนวการศึกษาวิเคราะห์อุปลักษณะในภาษาไทยได้ว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่ใช้ในงานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงยึดตามทฤษฎีปรีชานเท่านั้น โดยมุ่งวิเคราะห์และสรุปรวบรวมให้เห็นเพียงประเภทของมโนทัศน์จากกลุ่มข้อมูลที่เลือกนำมาศึกษา งานวิจัยที่อาศัยแนวคิดทฤษฎีอื่นประกอบเพื่อแสดงผลการวิจัยแนวอื่น ๆ เช่น แนวคิดด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ใช้ศึกษาวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะนับว่ามีน้อยมาก โดยเฉพาะแนวคิดทางด้าน “อุปลักษณะวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” ที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะในฐานะพลังของภาษาที่สามารถใช้สร้างอุดมการณ์หรือมายาคติได้ โดยทั้งสองแนวคิดดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ด้วย เพื่อแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับอุปลักษณะในประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการศึกษาอุปลักษณะจากกลุ่มข้อมูลบริจเฉทเฉพาะประเภทนั้น แม้จะปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาอุปลักษณะในภาษาไทยอย่างกว้างขวางและศึกษาจากประเภทข้อมูลในบริจเฉทที่หลากหลายมากขึ้นในรอบทศวรรษที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2541 – 2550) ผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับประเด็น “อุปลักษณะชีวิต” และยังไม่ม้งานวิจัยใดศึกษาอุปลักษณะจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุผลที่ประมวลไว้ข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ในฐานะที่เป็นวาทกรรมและเป็นสื่อสาธารณะที่แพร่หลายและได้รับความสนใจจากผู้อ่านในสังคมไทย และมีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเสมือนคู่มือที่แสดงวิธีหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่านในสังคมไทย อันอาจมีอิทธิพลต่อการกำหนดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคนไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

มโนอุปลักษณชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณ ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ถ้อยคำอุปลักษณเหล่านั้นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงระบบวิถีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบที่เกี่ยวข้องกับชีวิตหรือที่เรียกว่า “มโนอุปลักษณชีวิต” ของคนในสังคมวัฒนธรรมไทยได้

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณและการวิเคราะห์จำแนกมโนอุปลักษณ จากนั้นจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แล้วจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์มโนอุปลักษณชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณ โดยจะแสดงตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณที่แสดงมโนอุปลักษณในแบบต่าง ๆ ประกอบไปด้วย จากนั้นจึงสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับสุดท้าย

ขั้นตอนและวิธีการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณและการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณและการวิเคราะห์มโนอุปลักษณมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ

ดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 เกี่ยวกับวิธีการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณเพื่อนำมาวิเคราะห์หามโนอุปลักษณ โดยผู้วิจัยได้ใช้หลักในการพิจารณา 2 ประการ ดังนี้

(1) พิจารณาจากการใช้ภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบที่ปรากฏแบบเปรียบเทียบ (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) โดยอาจปรากฏคำเชื่อมแสดงความเปรียบเทียบ เช่นคำว่า เหมือน เป็น คือ ราว เปรียบเสมือน ฯลฯ

(2) พิจารณาจากการนำคำศัพท์บางคำที่เดิมใช้ในแวดวงความหมายหนึ่ง ขยายไปใช้ในการกล่าวถึงอีกแวดวงความหมายหนึ่งอันสามารถแสดงถึงการเปรียบเทียบได้ตามแนวคิดของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) แวดวงความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ คือแวดวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ และแวดวงความหมายที่มีการขยายคำศัพท์เหล่านี้ไปใช้คือแวดวงความหมายของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ซึ่งก็คือ “ชีวิต” นั้นเอง

จากการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่ามีทั้งลักษณะถ้อยคำที่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบซึ่งทำให้เห็นแบบเปรียบเทียบ และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบอย่างชัดเจน เช่น มองชีวิตเปรียบเสมือนการเดินทาง ชีวิตเปรียบดั่งต้นไม้ ฯลฯ และอีกลักษณะหนึ่งคือถ้อยคำอุปลักษณะที่ไม่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ แต่ปรากฏในรูปคำศัพท์จากแวดวงความหมายอื่นของสิ่งที่นำมาใช้เป็นแบบเปรียบเทียบ เช่น เส้นทางชีวิต ถนนชีวิต ชีวิตเดินทาง ทางออกของชีวิต ฯลฯ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์หมโนอุปลักษณะชีวิตจากถ้อยคำอุปลักษณะ

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ตามแนวคิดของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552: 40) เนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่อธิบายไว้ได้อย่างละเอียด กระชับ เป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวการวิเคราะห์ที่ข้อมูลของผู้วิจัย เกณฑ์ข้างต้นนี้ได้นำมาประกอบการวิเคราะห์จำแนกหมโนอุปลักษณะชีวิตจากถ้อยคำอุปลักษณะที่คัดเลือกและรวบรวมได้ในขั้นที่ 1 โดยมีวิธีการดังนี้

(1) พิจารณาหาแบบเปรียบเทียบ (source domain) ที่ผู้เขียนเลือกนำมาใช้กล่าวถึงสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) คือ “ชีวิต”

(2) วิเคราะห์ว่าผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนำลักษณะเด่นทางความหมาย (salient features) โดของแบบเปรียบเทียบมาใช้ในการสื่อความหมายโดยพิจารณาจากบริบท เนื่องจากแบบเปรียบเทียบแต่ละแบบอาจมีลักษณะเด่นทางความหมายหลายอย่าง เช่น แบบเปรียบเทียบ “มรสุมพายุ” อาจมีลักษณะเด่นคือ ภัยธรรมชาติที่น่าสะพรึงกลัว สิ่งที่เกิดความเสียหาย หรือความยากลำบาก ฯลฯ ลักษณะเด่นทางความหมายดังกล่าวเมื่อพิจารณาในบริบทแล้วพบว่า ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเลือกความหมายที่สื่อว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ซึ่งก็หมายถึง อุปสรรคปัญหาในชีวิตนั่นเอง เมื่อพิจารณาได้ลักษณะทางความหมายที่โดดเด่นร่วมกันมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำไปสรุปเป็นหมโนอุปลักษณะชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ

(3) ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่รวบรวมได้นั้นต้องปรากฏใช้ไม่ต่ำกว่า 10 ถ้อยคำและต้องปรากฏใช้โดยผู้เขียนตั้งแต่ 2 คนเป็นต้นไป จึงนำมาสรุปเป็นหมโนอุปลักษณะต่าง ๆ

(4) นับจำนวนความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณะและเรียงลำดับหมโนอุปลักษณะชีวิตที่พบถ้อยคำอุปลักษณะมากที่สุดไปจนถึงที่พบถ้อยคำอุปลักษณะน้อยที่สุด

หลังจากการแสดงขั้นตอนและวิธีการคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะและการวิเคราะห์หมโนอุปลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์หมโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตามลำดับประเด็นดังต่อไปนี้

- 3.1 ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต
- 3.2 มโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต
- 3.3 สรุปผลการวิเคราะห์

3.1 ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

จากการวิเคราะห์และคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณะรวม 2,294 ถ้อยคำ สามารถจัดประเภทของถ้อยคำอุปลักษณะเหล่านั้นได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม จำนวน 105 ถ้อยคำ คำเชื่อมที่ปรากฏใช้เช่นคำว่า *เหมือน คือ คล้ายกับ เจกเช่น ดุจ เช่นเดียวกับ ฯลฯ* และ ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม หากแต่ปรากฏการแสดงความเปรียบเทียบในรูปของคำศัพท์ของแบบเปรียบเทียบที่อยู่ต่างวงความหมายกันกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบนำมาใช้อธิบายหรือแสดงมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิต จำนวน 2,189 ถ้อยคำ ดังนั้นถ้อยคำอุปลักษณะประเภทนี้จึงปรากฏใช้มากกว่าถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏคำเชื่อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1) ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม

ลักษณะของรูปภาพหรือถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในกลุ่มนี้จะใช้คำเชื่อมหรือคำแสดงการเปรียบเทียบระหว่าง “แบบเปรียบเทียบ” (source domain) และ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain) ที่ปรากฏอย่างชัดเจน คำเชื่อมที่พบ ได้แก่คำว่า *คือ เป็น ดุจ เปรียบเหมือน เปรียบดั่ง เปรียบเทียบ เปรียบได้กับ คล้ายดั่ง คล้ายกับ เจกเช่น เช่นเดียวกับ เช่นเดียวกันกับ เช่นใด... เช่นนั้น เป็นต้น* ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อมจำนวน 105 ถ้อยคำ ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะที่พบในข้อมูล เช่น

ตัวอย่างที่ 1

“คนที่เฉื่อยชา เหมือนไม่ยอมรับรู้ความเป็นไปต่าง ๆ ในโลก
 นับวันก็จะถูกทอดทิ้งไว้อย่างโดดเดี่ยว นับวันก็จะไม่สามารถตามใคร ๆ
 ได้ทัน

ชีวิตเปรียบดั่งต้นไม้ หากรู้จักบำรุงรักษาด้วยคุณธรรม ความดี
 งามจิตใจก็ย่อมงดงามแผ่แผ้ว มองโลกกว้างได้อย่างแจ่มใสมีชีวิตชีวา
 และเป็นสุข”

(พลังใจ พลังชีวิต: 26 – 27)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิต มีสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain) คือ “ชีวิต” ปรากฏคำเชื่อมที่แสดงการเปรียบเทียบคือ คำว่า “เปรียบดั่ง” มีแบบเปรียบ (source domain) คือ “ต้นไม้” ทั้งสิ่งที่ถูกเปรียบและแบบเปรียบต่างมีลักษณะที่เหมือนกันคือ “การทำให้เจริญเติบโตได้”

ตัวอย่างที่ 2

“ชีวิตคือการต่อสู้ ทั้งเรื่องการทำกินและปัญหาชีวิตอื่นที่ประดัง
เข้ามา ใครทนได้ย่อมอยู่ได้ อายายอมแพ้ อย่าหมดกำลังใจ

ชีวิตคือการเรียนรู้ ทั้งวิชาทำมาหากินและวิชาชีวิตเพื่อให้เข้าใจ
ชีวิตที่แท้จริง หยุดเรียนเมื่อหมดลมหายใจ”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 144)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิต มีสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain) คือ “ชีวิต” ปรากฏคำเชื่อมที่แสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า “คือ” มีแบบเปรียบ (source domain) 2 แบบเปรียบ คือ “การต่อสู้” โดยสิ่งที่เหมือนกันระหว่างชีวิตกับการต่อสู้คือ “การดิ้นรนให้สามารถอยู่รอดต่อไปได้” และอีกแบบเปรียบหนึ่งคือ “การศึกษา” โดยสิ่งที่เหมือนกันระหว่างชีวิตกับการศึกษาคือ “การทำความเข้าใจในสิ่งที่ยังไม่รู้หรือให้รู้ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากยิ่งขึ้น”

ตัวอย่างที่ 3

“เปลี่ยนโลกที่อยู่รอบตัวคุณด้วยการ

- พุดในสิ่งที่ควรพุด
- ทำบ้านให้เป็นบ้าน
- หลงให้ตัวเองด้วยอาหารมื้อใหญ่
- **มองชีวิตเปรียบเสมือนการเดินทาง**
- เปลี่ยนการเดินทางเพื่อทำธุรกิจเป็นการเดินทางแบบผจญภัย
- เปลี่ยนวันธรรมดาให้เป็นวันหยุด”

(300 วิธี Download ความสุขใส่ HEART DISK: 16)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิต มีสิ่งที่ถูกเปรียบ (target domain) คือ “ชีวิต” ปรากฏคำเชื่อมที่แสดงการเปรียบเทียบคือ คำว่า “เปรียบเสมือน” มีแบบ

เปรียบเทียบ (source domain) คือ “การเดินทาง” โดยสิ่งที่เหมือนกันระหว่างชีวิตกับการเดินทางคือ “การกำหนดเป้าหมายหรือเลือกสิ่งที่ต้องการไปให้สามารถบรรลุความต้องการหรือเป้าหมายนั้นได้”

จากตัวอย่างที่ 1 – 3 ซึ่งได้แสดงลักษณะของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน และเมื่อปรากฏคำเชื่อมแสดงความเปรียบเทียบอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบกับแบบเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน โดยถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถสังเกตเห็นการเปรียบเทียบได้ง่าย รวดเร็ว และชัดเจนทันทีว่าผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตต้องการนำเสนอมุมมองเกี่ยวกับชีวิตว่ามีลักษณะเหมือนกับสิ่งใดบ้าง

3.1.2) ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม

ลักษณะของรูปภาพหรือถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในกลุ่มนี้จะไม่ใช่คำเชื่อมหรือคำแสดงการเปรียบเทียบโดยตรงระหว่างสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” กับแบบเปรียบเทียบ แต่จะพบว่าผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเลือกใช้คำศัพท์ในวงความหมาย (domain) ของสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นแบบเปรียบเทียบมาอธิบายหรือกล่าวถึงความเข้าใจที่มีต่อชีวิต ลักษณะถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏในรูปคำศัพท์นี้ ผู้อ่านต้องตีความจากข้อความหรือบริบท จากนั้นจึงประมวลสรุปว่าแบบเปรียบเทียบที่ผู้เขียนต้องการนำมาใช้คือสิ่งใด นำไปสู่การทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมองชีวิตได้โดยผ่านการทำความเข้าใจจากแบบเปรียบเทียบที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้เลือกนำมาใช้ ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อมจำนวน 2,189 ถ้อยคำ ตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณ์ที่พบในกลุ่มข้อมูล เช่น

ตัวอย่างที่ 4

“มาตรฐานในการดำรงชีวิต เลือกดีก็ดีไป เลือกไม่ดีก็อาจทำให้ชีวิตแย่ได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องใช้สติและปัญญาค้นหา**ทางเลือก**ที่ดีและเหมาะสมให้กับตัวเอง รู้จัก**ชี้นำ**ตัวเองให้**เดินถูกทาง** หาก**เลือกผิด** ต้อง**หยุด**และ**ถอยหลังออกมา 1 ก้าว** เพื่อจะให้สังเกตเห็นความผิดพลาดที่ตัวเองได้ทำลงไป และพร้อมที่จะ**เริ่มต้นใหม่** พร้อมที่จะแก้ไขปัญหภายในใจเพื่อให้ชีวิตได้**เดินอย่างถูกต้อง**ยิ่งขึ้น”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 91)

ตัวอย่างที่ 5

“เราเกิดมาทำไม ? หลายคน...คงเคยมีคำถามนี้เกิดขึ้นในใจ ฉันเองก็เคยสงสัยกับคำถามนี้บ่อย ๆ เช่นกัน แต่สำหรับบางคน คำถามนี้อาจเป็นคำถามที่ไร้สาระ จะรู้ไปทำไม ก็แค่ใช้ชีวิตในแต่ละวันให้มีความสุข ก็น่าจะพอใจแล้วไม่ใช่หรือ

แต่สำหรับฉัน กลับไม่คิดอย่างนั้น ฉันเชื่อมั่นมันเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทุกคนควรจะมีจุดประสงค์ในการมีชีวิตของตัวเอง เพราะสิ่ง ๆ นี้ จะกลายเป็นเข็มทิศที่ดีที่ชี้นำชีวิตของเราให้ได้เดินทางไปพบกับคุณค่า และความหมายของการเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: 45)

ตัวอย่างที่ 6

“ถามตัวเองว่า “ใครเป็นคนเขียนเส้นทางชีวิตของฉัน” ถ้าได้คำตอบว่าไม่ใช่ตัวคุณ ลองเปลี่ยนแปลงเส้นทางชีวิตด้วยตัวคุณเอง”

(300 วิธี Download ความสุขใส่ HEART DISK: 91)

จากตัวอย่างที่ 4 พบว่ามีการใช้ถ้อยคำอุปสรรคณ์ ทางเลือก ชี้นำ เดินถูกทาง หยุด ถอย หลังออกมา 1 ก้าว เริ่มต้นใหม่ เดินอย่างถูกทิศ ส่วนในตัวอย่างที่ 5 พบถ้อยคำอุปสรรคณ์ เป็นเข็มทิศ ชี้นำชีวิต เดินทางไปพบ และในตัวอย่างที่ 6 พบคำว่า เส้นทางชีวิต

คำที่พิมพ์ตัวเข้มและขีดเส้นใต้ในตัวอย่างที่ 4 – 6 เหล่านี้ ล้วนเป็นคำศัพท์ที่ปกติจะใช้ในวงความหมายของ “การเดินทาง” แต่ในตัวอย่างที่ยกมาพบว่าคำศัพท์ดังกล่าวนำมาใช้เพื่อกล่าวถึงชีวิต โดยการเปรียบเทียบว่า “ชีวิต” มีลักษณะเหมือนอย่าง “การเดินทาง” ทั้งนี้เพื่อสะท้อนมุมมองที่มีต่อชีวิตว่าเป็นเรื่องราวที่มีการเริ่มต้นเพื่อดำเนินหรือมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายซึ่งเปรียบได้กับการเดินทางที่มีการกำหนดสถานที่ปลายทางที่ต้องการไปให้ถึง ระหว่างการใช้ชีวิตนั้น อาจมีสิ่งที่จะต้องตัดสินใจเลือกทำซึ่งเปรียบได้กับการเลือกเส้นทางที่จะมุ่งไป หากตัดสินใจทำสิ่งใดแล้วเกิดข้อผิดพลาดก็เปรียบได้กับการเลือกเส้นทางเดินที่ผิด จึงควรมีจุดประสงค์ที่แน่ชัดในการดำเนินชีวิตซึ่งเปรียบได้กับการมีเข็มทิศเพื่อชี้นำทางไปยังจุดหมายปลายทางนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้หากเราใช้ชีวิตหรือกระทำการสิ่งใดผิดพลาดไปก็สามารถหยุดกระทำการนั้นแล้วย้อนกลับมาคิดทบทวนการกระทำที่ผ่านมาซึ่งเปรียบได้กับการหยุดก้าวเดินทางแล้วถอยหลังออกมา 1 ก้าว เพื่อตรวจสอบหรือทบทวนเส้นทางที่เดินทางผ่านมา นอกจากนี้รูปแบบหรือแนวการดำเนินชีวิต เรา

สามารถเลือกและกำหนดได้ด้วยตนเองก็เปรียบได้กับเส้นทางที่เราควรเป็นผู้เลือกและกำหนดด้วยตนเองเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 7

“คนที่จริงจังกับชีวิตมากเกินไปมักจะไร้อารมณ์ขัน เสียงหัวเราะก็เหือดหายไปจากใบหน้า เหมือนจะคอยครุ่นคิดกับการเผชิญชีวิตอยู่ตลอดเวลา คนที่เป็นอยู่อย่างนี้เรื่อย ๆ ไม่นานคงต้องไปนั่งเฝ้ามองดูชีวิตตัวเองต่อที่โรงพยาบาลเป็นแน่

ถ้าจริงจังกับชีวิตมากเกินไป การจะหาความสุขมา เติมเต็มชีวิต ก็เป็นเรื่องยากมากขึ้นไปอีก”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 57)

ตัวอย่างที่ 8

“เมื่อตัวเองได้รู้ว่า ปริมาณของควมมีชีวิต ที่ทุกคนได้รับมี น้อยนิดแค่นี้ สิ่งที่ต้องถามตัวเองต่อก็คือ ถึงเวลาแล้วหรือยัง...ที่เราจะ ต้องรู้จักคัดเลือกสิ่งดี ๆ ให้ตัวเอง และก็เลือกเฉพาะสิ่งที่มีคุณค่าต่อ ชีวิตใส่งไปในนั้น”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: 143)

จากตัวอย่างที่ 7 พบว่ามีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย เติมเต็มชีวิต ส่วนในตัวอย่างที่ 8 พบถ้อยคำอุปมาอุปไมย ปริมาณของควมมีชีวิต ใส่งไป คำที่พิมพ์ตัวเข้มและขีดเส้นใต้ในตัวอย่างที่ 7 – 8 เหล่านี้ ล้วนเป็นคำศัพท์ที่ปกติจะใช้ในวงความหมายของ “การบรรจุหรือเติมปริมาณของใส่งลงในภาชนะ” ในตัวอย่างที่ยกมาแสดงมีการนำคำศัพท์ดังกล่าวมาใช้เพื่อกล่าวถึงชีวิต โดยการเปรียบเทียบว่า “ชีวิต” มีลักษณะเหมือนอย่าง “ภาชนะ” ทั้งนี้เพื่อสะท้อนมุมมองที่มีต่อชีวิตว่าเราสามารถทำให้ชีวิตมีประสบการณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในตนเองได้ สามารถทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ชีวิตมีความสุขหรือการเลือกสิ่งที่ดีมีคุณค่ามาสู่ตนเองได้ เหมือนกับภาชนะที่มีเนื้อที่ว่างให้สำหรับเติมปริมาณสิ่งต่าง ๆ เข้าไปให้เต็มภาชนะได้เช่นกัน

ตัวอย่างที่ 9

“อย่าเข้าใจผิดว่าการก้าวถอยนั้นเป็นการยอมแพ้ เพราะ “จุดประสงค์ของการถอยคือการมองปัญหา” ที่เราคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก สำหรับเราในตอนนั้น หากเราได้มองในอีกมุมหนึ่ง มันอาจเป็นเพียงแค่เรื่องเล็กน้อยที่เราสามารถจัดการมันได้ง่ายดายก็ได้

หากแต่ถ้าเราลองถอยร่นออกมา เราจะมองปัญหานั้นเล็กน้อยลง ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตและยุ่งยากอย่างที่คิดอีกต่อไป

เมื่อคิดได้แบบนี้แล้ว อาจทำให้เรามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาได้ดียิ่งขึ้น...”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 128)

ตัวอย่างที่ 10

“ชีวิต...ไม่ได้มีแต่ได้กับได้

มีคนมากมายพลาดพลั้งอย่างหมดรูป เพราะมัวคิดแต่ผลสำเร็จที่จะได้รับ เขาลืมไปว่าชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ไม่เคยมีใครได้มาอย่างง่ายดาย คนที่เตรียมพร้อมทั้งรุกและรับ ถึงแพ้ก็ไม่ย่อเย็บเกินไป ยังสามารถพลิกสถานการณ์กลับมาใหม่จนได้รับชัยชนะอีกครั้ง”

(พลังใจ พลังชีวิต: 114)

จากตัวอย่างที่ 9 พบว่ามีการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมย การก้าวถอย การยอมแพ้ ถอยร่น ต่อสู้ ส่วนในตัวอย่างที่ 10 พบถ้อยคำอุปมาอุปไมย พลาดพลั้ง ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ รุก รับ แพ้ ย่อเย็บ พลิกสถานการณ์ ได้รับชัยชนะ คำที่พิมพ์ตัวเข้มและขีดเส้นใต้ในตัวอย่างที่ 9 – 10 เหล่านี้ ล้วนเป็นคำศัพท์ที่ปกติจะใช้ในวงความหมายของ “การต่อสู้หรือการทำสงคราม” ในตัวอย่างที่ยกมาแสดง จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ดังกล่าวนำมาใช้เพื่อกล่าวถึงชีวิตหรือใช้อธิบายชีวิตโดยการเปรียบเทียบว่า “ชีวิต” มีลักษณะเหมือนอย่าง “การต่อสู้หรือการทำสงคราม” ทั้งนี้เพื่อสะท้อนมุมมองที่มีต่อชีวิตว่าการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องที่ยากลำบาก ต้องเหน็ดเหนื่อย อดทน เหมือนความยากลำบากในการต่อสู้หรือการทำสงคราม อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตเปรียบได้กับศัตรูหรือคู่ต่อสู้ของเรา นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตย่อมต้องมีการประสบความสำเร็จหรือได้รับความทุกข์ทรมานด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความผิดหวัง และอุปสรรคปัญหา เป็นต้น ความทุกข์ความล้มเหลวดังกล่าวเปรียบได้กับความพ่ายแพ้ในการต่อสู้หรือการทำสงคราม ส่วนความสำเร็จในชีวิตหรือได้รับสิ่งที่มุ่งหวังปรารถนา เปรียบได้กับชัยชนะที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักในการต่อสู้หรือการทำ

สงคราม การดำเนินชีวิตจึงต้องมีการเตรียมพร้อมที่จะยอมรับหรือหาทางแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้น เปรียบได้กับการเตรียมพร้อมทุกรูปแบบในการต่อสู้หรือการทำสงครามไม่ว่าจะเป็นการ “รับ” (ยอมรับปัญหา) หรือ “รุก” (แก้ไขปัญหา) และหากการยอมรับและปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรือความผิดพลาดล้มเหลวในชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ก็เปรียบได้กับการพลิกสถานการณ์ในการต่อสู้หรือการทำสงครามเพื่อนำไปสู่ชัยชนะได้

จากตัวอย่างที่ 4 – 10 ดังกล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่า แม้ข้อมูลที่พบจะไม่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างชัดเจนตรงไปตรงมา แต่เลือกวิธีการใช้คำศัพท์จากต่างวงความหมายอื่น ๆ ของแบบเปรียบเทียบ เช่น คำศัพท์ในวงความหมายเกี่ยวกับการเดินทาง การบรรจุหรือเติมปริมาณของใส่ลงในภาชนะ และการต่อสู้หรือการทำสงคราม มาใช้กล่าวเปรียบเทียบกับชีวิต ก็สามารถทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดเชื่อมโยง ตีความ และนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังอาจทำให้เกิดมุมมองความคิดที่มีต่อชีวิตได้อย่างหลากหลาย หรือเกิดมุมมองความเข้าใจแปลกใหม่ที่มีต่อชีวิตตามคำศัพท์จากวงความหมายของแบบเปรียบเทียบที่เลือกนำมาเสนอเหล่านั้นได้ด้วย

จากการวิเคราะห์และรวบรวมถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม เช่นคำว่า *เหมือน คือ คล้ายกับ เปรียบ เช่นเดียวกับ ฯลฯ* และถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม ผู้วิจัยสามารถนำมาจำแนกและสรุปเป็นมโนอุปลักษณะได้หลากหลายมโนอุปลักษณะ ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

3.2 มโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

เลคอฟและจอห์นสัน ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับมโนอุปลักษณะ (conceptual metaphor) ไว้ว่าหมายถึง “ระบบวิธีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบของมนุษย์ ซึ่งเป็นระบบการทำความเข้าใจแนวคิดหนึ่ง โดยเชื่อมโยงเปรียบเทียบกับอีกแนวคิดหนึ่ง” (Lakoff and Johnson, 1980: 5) ทั้งนี้ การศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีคิดหรือมโนทัศน์เชิงเปรียบเทียบเรื่องใดเรื่องหนึ่งของมนุษย์นั้น สามารถพิจารณาหรือสังเกตได้จาก “ถ้อยคำอุปลักษณะ” ที่ใช้กล่าวถึงสิ่งนั้น

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์มโนอุปลักษณะในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนตัวอย่างถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในข้อมูล และมุมมองหรือความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณะเหล่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจะแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบ (source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) ให้เห็นอย่างเป็นระบบด้วย เนื่องจากการกล่าวหรือการอธิบายถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตเป็นเรื่องที่ซับซ้อนหรือมีองค์ประกอบ

ย่อย ๆ มโนอุปลักษณ์ชีวิตเหล่านั้นจึงจัดอยู่ในประเภท “มโนอุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง” (Structural metaphor) ตามที่เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson 1980) ได้จัดประเภทไว้

จากการวิเคราะห์และคัดเลือกถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์รวมทั้งสิ้น 2,294 ถ้อยคำ สามารถสรุปเป็นมโนอุปลักษณ์ชีวิตได้ 14 มโนอุปลักษณ์โดยเรียงลำดับตามความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เหล่านั้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ ดังนี้คือ 1. [ชีวิต คือ การเดินทาง] 2. [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] 3. [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] 4. [ชีวิต คือ การศึกษา] 5. [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] 6. [ชีวิต คือ ต้นไม้] 7. [ชีวิต คือ กีฬา] 8. [ชีวิต คือ ละคร] 9. [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] 10. [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] 11. [ชีวิต คือ บทเพลง] 12. [ชีวิต คือ เหยียด] 13. [ชีวิต คือ การลงทุน] และ 14. [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]

ตารางที่ 1 แสดงมโนอุปลักษณ์ชีวิตและจำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

ลำดับที่	มโนอุปลักษณ์ชีวิต	จำนวนถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏ (ถ้อยคำ)
1	[ชีวิต คือ การเดินทาง]	990
2	[ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม]	501
3	[ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]	238
4	[ชีวิต คือ การศึกษา]	149
5	[ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม]	106
6	[ชีวิต คือ ต้นไม้]	97
7	[ชีวิต คือ กีฬา]	46
8	[ชีวิต คือ ละคร]	40
9	[ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]	28
10	[ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ]	27
11	[ชีวิต คือ บทเพลง]	23
12	[ชีวิต คือ เหยียด]	19
13	[ชีวิต คือ การลงทุน]	17
14	[ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]	13
รวม		2,294

3.2.1 [ชีวิต คือ การเดินทาง]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “การเดินทาง” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้ อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมาย ปลายทาง (target domain) โดยมีการเชื่อมโยงความหมายร่วมกันบางประการระหว่าง “การเดินทาง” และ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำ อุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 990 ถ้อยคำ เช่น การเดินทาง หนทาง เส้นทาง ออก เดินทาง ก้าวไปบนเส้นทาง ตั้งต้น จุดแรกก้าว จุดหมายปลายทาง ฝั่งฝัน ระหว่างทาง ทางแยก หลงทาง ทางตัน ทางมืดมน ทางสดใส เจอลมพายุ ฝ่าแดด ฝ่าฝน มรสุม เส้นทางที่เลือกไว้ ทิศทางที่จะดำเนินไป ก้าวไปข้างหน้า ออกนอกเส้นทาง ทิศทาง ช่องทาง ทางออก บนหนทางไกล นักเดินทาง อุปสรรคขวากหนาม โลดแล่น ก้าวต่อไป หยุดก้าว ถอยหลัง 1 ก้าว เข้มทิศ แผนที่ ไคมไฟนำทาง ขับเคลื่อนชีวิต นาวาชีวิต เรือ หางเสือ บังคับทิศทางลม ออกแรงพายให้เต็มที่ ฯลฯ คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “การเดินทาง” ซึ่งอยู่ ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 11

“อย่ามัวแต่หลงระเริงกับหน้าที่การงาน สถานะทางสังคม วัตถุที่
คุณครอบครอง หรือแม้แต่ความสัมพันธ์ฉันชู้สาว...

หากคุณ**เดินทางตาม**ความฝันที่วางไว้ ในไม่ช้าคุณ**จะบรรลุถึงฝั่ง
ฝัน** แม้ว่าบางครั้งจะต้อง**ก้าวข้าม** ทุ เพราะต้อง**เผชิญอุปสรรคใน
เส้นทาง**บ้างก็ตาม”

(300 วิธี Download ความสุขใส่ HEART DISK: 49)

ตัวอย่างที่ 12

“**บนหนทางชีวิต**ของแต่ละคน ล้วนต่างมี**จุดหมาย** มีความ
ใฝ่ฝันแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่ทุกคนปรารถนาคือความสำเร็จนั้น ใช่ว่าจะ
ได้มาโดยง่าย

สำหรับชีวิตแล้วไม่เคยมี**หนทางใดที่จะนำเราไปสู่จุดหมาย**โดย
ไร้**อุปสรรค** ความฝันยิ่งยาวไกล **อุปสรรคขวากหนาม**ยิ่งมาก
ความหวังยิ่งตั้งไว้สูง ก็ยิ่งกดดันยิ่งต้องเพิ่มความพยายามขึ้นเป็นทวีคูณ

บางครั้งความฝัน ความหวังของคนเรา อาจมีจุดหมายเดียวกัน แต่วิถีทางหรือวิธีการที่คนเราจะตัดสินใจก้าวไปนั้นอาจไม่เหมือนกัน ความสำเร็จจึงมีองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย ที่หล่อหลอมรวมกันเพื่อสรรค์สร้างให้เกิดขึ้นมา และด้วยองค์ประกอบที่ไม่เท่ากัน การก้าวไปสู่ความสำเร็จของแต่ละคนจึงได้ผลลัพธ์ออกมาที่ต่างกัน”

(พลังใจ พลังชีวิต: 140)

ตัวอย่างที่ 13

“ชีวิตที่มุ่งหวังจะประสบความสำเร็จก็เปรียบเหมือนกับการเดินทาง ระหว่างทางต้องพบลมพายุ ต้องฝ่าแดด ฝ่าฝน ต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เราต้องเผชิญและผ่านมันไปให้ได้จึงจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้ บางคนที่เขาล้มเหลว เพราะเขาไม่คิดจะเดินทาง เขาไม่คิดที่จะก้าวเดินแม้สักก้าวเดียว ทำให้ชีวิตของเขาหยุดนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว และความล้มเหลวก็ติดตัวเขาไปตลอด”

(เปลี่ยนชีวิต...แค่คิดบวก: 87)

จากตัวอย่างที่ 11 – 13 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรัชญาคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการเดินทาง เช่น เดินตาม ถึงฝั่งฝัน การเดินทาง หนทาง อุปสรรค วิถีทาง จุดเริ่มต้น ก้าวแรก จุดหมายปลายทาง ก้าวต่อไป ขวากหนาม เผชิญ ผ่านไป หยุดนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทางเนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การเดินทางมีจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ต้องเริ่มต้นจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง เช่นเดียวกับชีวิตของเราเริ่มต้นจากการคิดปรารถนาเพื่อให้ได้ความสำเร็จหรือความสุขซึ่งเป็นเป้าหมายทั่วไปที่ทุกคนมุ่งหวัง ระหว่างการเดินทางอาจต้องพบลมพายุ ฝ่าแดด ฝ่าฝน พบขวากหนามที่ทำให้การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เช่นเดียวกันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางดำเนินชีวิต ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นได้ว่าความสำเร็จหรือความสุขในชีวิตไม่ใช่ว่าจะได้มาอย่างง่ายดายตาย ต้องอาศัยความอดทน เพียรพยายาม และลงมือกระทำด้วยตนเอง

ตัวอย่างที่ 14

“ในการเดินทางของชีวิต เราคิดว่าเรารู้จักตัวเองแค่ไหน วัตถุประสงค์ที่**ขับเคลื่อนชีวิต**คืออะไร สร้างคุณค่า สร้างความหมาย ทำประโยชน์ให้ผู้คนบนโลกนี้หรือเพียงเพื่อสร้างความสุข มั่งคั่งมั่นคงให้ตัวเอง

ศักยภาพสูงสุดของชีวิตเราคืออะไร เราค้นพบสิ่งที่เรารักเราถนัด เราอยากตื่นขึ้นมาทำมันทุกวัน ทำให้เราเต็มอ้อม...”

(เข้มทิศชีวิต: 18)

ตัวอย่างที่ 15

“คนที่จริงจังกับชีวิตมากเกินไปมักจะไร้อารมณ์ขัน เสียงหัวเราะก็เหือดหายไปจากใบหน้า เหมือนจะคอยครุ่นคิดกับการเผชิญชีวิตอยู่ตลอดเวลา คนที่เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ ไม่นานคงได้เฝ้ามองดูชีวิตตัวเองต่อที่โรงพยาบาลน้ำเป็นแน่

...การไม่จริงจังกับชีวิต ไม่ใช่เราจะปล่อยปละละเลยชีวิตให้เป็นไปตามยถากรรมหรอกนะ เพราะไม่มี**เรือลำไหน**ที่จะไปถึง**จุดหมายแบบไร้ทางเสือบังคับทิศทาง**ได้หรอก”

(ลุ่มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 57)

ตัวอย่างที่ 16

“คุณต้องเดินต่อไป **เดินหน้า**ต่อไป คุณต้องอดสูทสาหัสต่อไป พยายามต่อไป ตัวผมรู้ว่า**คุณบังคับทิศทางของสายลม**ไว้ไม่ได้

หากแต่ว่าคุณเป็น**ผู้กำหนดทิศทางของลำเรือ**ของคุณได้ว่าจะมุ่งหน้าไปยังทิศทางใด

หาก**สายลมกำลังพัดผ่าน**ไปทางเหนือ แต่ทางใต้เป็น**วิถีทาง**ที่คุณกำหนดเลือกไว้แล้ว ถ้าเช่นนั้นคุณต้อง**ใช้กระแสลม**นั้นช่วยให้คุณ**ไปถึงยังที่หมาย**ที่คุณปรารถนา**จะมุ่งไป**”

(ขอลิขิตชีวิตนี้ด้วยตัวเอง: 138 – 139)

ตัวอย่างที่ 17

“มนุษย์ทุกคนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบ (งาน) เพราะสิ่งนี้คือตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าของการใช้ชีวิต เงินคือปัจจัยในการใช้ชีวิตก็จริง แต่ **ตัวหลักดัน**ที่ทำให้เรามี**พลัง**ในการใช้ชีวิตให้**เดินก้าวไป** คือ ความรักและกำลังใจ ความรักและกำลังใจควรเริ่มต้นที่ตัวเราเป็นที่แรก เพราะหากเราสามารถสร้างและมีมันขึ้นมาได้ เราก็รู้จักการดูแลตัวเองได้ และก็พร้อมที่จะส่งมอบให้กับคนรอบข้างได้เช่นกัน”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 30)

จากตัวอย่างที่ 14 – 17 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรัชญาคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการเดินทาง เช่น การเดินทาง ขับเคลื่อน เรือ จุดหมาย ทางเสือ บังคับทิศทาง เดินหน้า บังคับทิศทางของสายลม ผู้กำหนดทิศทางของลำเรือ มุ่งหน้าไปยังทิศทาง สายลม พัดผ่าน ทางเหนือ ทางใต้ วิธีทาง ใช้กระแสลม ไปถึงยังที่หมาย จะมุ่งไป เป็นต้น คำที่ปรากฏในตัวอย่างเหล่านี้กล่าวถึง “พาหนะ” ที่ใช้ในการเดินทาง เช่น เรือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเครื่องกำหนดทิศทางของพาหนะของเรือ เช่น ทางเสือ มาใช้กล่าวเกี่ยวกับชีวิตสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทางเนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การเดินทางมีพาหนะที่พาไปยังจุดหมายปลายทาง พาหนะนั้นมีผู้ดูแลบังคับทิศทาง มีเครื่องช่วยบังคับทิศทางที่ต้องการ เปรียบได้กับชีวิตที่เราผู้เป็นเจ้าของชีวิตเป็นผู้กำหนดการกระทำ ความต้องการหรือตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ มีร่างกายเป็นรูปธรรมที่ใช้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายหรือความสำเร็จ ระหว่างทาง พาหนะอาจเกิดปัญหาติดขัดต้องอาศัยน้ำมันหล่อลื่นเปรียบได้กับชีวิตที่ต้องเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าหรือเมื่อท้อแท้เป็นทุกข์ก็ย่อมต้องการความสุภาพช่วยผ่อนคลาย และพาหนะนี้ก็ยิ่งต้องอาศัยเชื้อเพลิงหรือพลังงานในการขับเคลื่อนก็เปรียบได้กับ “ความรัก” และ “กำลังใจ” ที่จะได้รับในการดำเนินชีวิตซึ่งแหล่งกำเนิดพลังงานหรือเชื้อเพลิงพาหนะชั้นพื้นฐานที่สำคัญก็มาจากตัวของเราเอง

ตัวอย่างที่ 18

“ช่วงชีวิตที่น่าเศร้าที่สุด คือ ช่วงเวลาที่ได้คิดได้เห็นว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า เมื่อเวลานั้นมาถึง ขอให้รู้ได้เลยว่าคนคนนั้นได้เดินมาถึง **ทางแยก**ของชีวิตแล้ว...”

จากจุดนี้ยังคงมีเส้นทางอยู่สองสาย ทางหนึ่งทอดยาวไปสู่ ความมืดมนตกต่ำตลอดกาล อีกทางหนึ่งมีจุดหมายที่ใสสว่าง รอคอย อยู่

คนไร้ค่าที่หมดสิ้นแรงกำลังความเชื่อมั่นในตนเอง จะปลัดหลง ก้าวไปในเส้นทางสายแรก คนที่ยังพอมองเห็นแสงสว่าง ไร่ที่ปลายฟ้า จะกัดฟันเพื่อฝ่าไปสู่จุดหมายแสนไกล นั้นอย่างอดทนและไม่ย่อท้อ”

(พลังใจ พลังชีวิต: 144)

ตัวอย่างที่ 19

“ประเด็นคือ เราเชื่อหรือไม่ว่า เมื่อไรที่เราหยุดใช้เหตุผล เมื่อนั้น เราก็ก้าวหลงทาง...

บางทีชีวิตที่ต้องเดินชีวิตผิดวิธี บางคราวที่ต้องก้าวชีวิตผิด ขึ้นตอน อาจจะต้องเหนื่อยมากกว่าเก่า อาจจะทำมากกว่าเดิม แต่ไม่ใช่ว่าจะเกินความสามารถ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นไปได้”

(Growing up and go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก: 151 – 152)

ตัวอย่างที่ 20

“มาตรฐานในการดำรงชีวิต เลือกดีก็ดีไป เลือกไม่ดีก็อาจทำให้ชีวิตแย่ได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องใช้สติและปัญญาค้นหาทางเลือก ที่ดีและเหมาะสมให้กับตัวเอง รู้จักชี้นำตัวเองให้เดินถูกทาง หากเลือกผิด ต้องหยุดและถอยหลังออกมา 1 ก้าว เพื่อจะให้สังเกตเห็นความผิดพลาดที่ตัวเองได้ทำลงไป และพร้อมที่จะเริ่มต้นใหม่ พร้อมที่จะแก้ไขปัญหภายในใจเพื่อให้ชีวิตได้เดินอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 91)

ตัวอย่างที่ 21

“ธรรมะสำหรับฉัน...จึงเปรียบได้กับแสงตะเกียง นุ่มนวลที่คอย ส่องนำทาง เพื่อให้มองเห็น สิ่งรอบตัวชัดเจนขึ้น แม้ในยามคำคืนที่ ท้องฟ้ามืดมัว ขณะเดียวกัน ยังเป็นแสงแห่งปัญญา...ที่ช่วยให้ตัวเอง

สามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดบ้างที่เราควรนำติดตัวไปและสิ่งใดบ้างที่ควร
เอามันออกมาเสีย

ผลที่ได้ก็คือ เมื่อจะต้องเดินทางต่อไม่ว่าที่ไหนก็ไปได้แบบเบา
ตัว เบาใจ อยากจะแวะ หรือขึ้นชมสองข้างทางที่ไหน เมื่อไหร่ ก็
สามารถทำได้เสมอ และตรงนี้ต่างหากไม่ใช่หรือที่คือคุณค่าที่แท้จริงที่ทุก
คนควรจะได้รับจากการเดินทางจากการมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: คำนำนักเขียน)

จากตัวอย่างที่ 18 – 21 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวง
ความหมายเกี่ยวกับการเดินทาง เช่น ทางแยก เส้นทางสองสาย ทางหนึ่งทอดยาวไปสู่ความ
มืดมนตกต่ำ จุดหมายที่ใสสว่าง พลัดหลงก้าวไป เส้นทางสายแรก หลงทาง เดินชีวิตผิด ก้าวชีวิต
ผิด ทางเลือก เดินถูกทาง หยุด ถอยหลังออกมา 1 ก้าว เริ่มต้นใหม่ ส่องนำทาง แสงแห่งปัญญา
เป็นต้น คำที่ปรากฏในตัวอย่างเหล่านี้กล่าวถึง “การเลือกเส้นทาง” และ “เครื่องมือช่วยที่อำนวยความสะดวกในการเดินทาง” นำมาใช้กล่าวเกี่ยวกับชีวิต สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่า
เปรียบได้กับการเดินทางเนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือการเดินทางเพื่อไปให้ถึงจุดหมาย
ปลายทางนั้นอาจมีเส้นทางให้เลือกใช้มากมายเส้นทางที่ผู้เดินทางต้องตัดสินใจเลือกเปรียบได้
กับชีวิตเราที่ต้องตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุความสำเร็จหรือสิ่งที่
คาดหวังไว้ การเลือกเส้นทางผิดระหว่างการเดินทางเปรียบได้กับการตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนิน
ชีวิตของเราที่อาจผิดพลาด หรือการท้อแท้สิ้นหวังในชีวิตหมดสิ้นความเชื่อมั่นในตนเองเหมือนกับการ
เดินไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรกลายเป็นการ “หลงทาง” หรือ “ก้าวไปสู่ความมืดมนตกต่ำ” ซึ่งก็
คือผลเสียหรือความทุกข์เศร้าหมองที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตเราเอง แต่ทั้งนี้จะพบว่าผู้เดินทางสามารถ
“หยุด” หรือ “ถอยหลัง” เพื่อทบทวนเส้นทางที่ได้ใช้หรือ “เริ่มต้นใหม่” โดยหาเส้นทางสายอื่น
เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดของเราก็สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขการกระทำหรือวิธี
คิดในการดำเนินชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น เป็นไปตามวิธีที่ถูกที่ควรได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ใน
การเดินทางอาจต้องอาศัยเครื่องมือที่ช่วยให้แสงสว่างนำทางในที่มีดอย่างเช่น “ตะเกียง” เปรียบ
ได้กับการดำเนินชีวิตที่สามารถใช้ “ธรรมะ” หรือ “ปัญญา” เป็นเครื่องมือตัดสินใจให้ทำหรือเลือก
ประพฤตินในเรื่องที่ถูกต้องเหมาะสมหรือควรกระทำ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมืออื่น ๆ ที่ช่วยนำไปสู่
ทิศทางที่มุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางหรือช่วยป้องกันการหลงทางได้ เช่น “เข็มทิศ” หรือ “แผนที่”
เครื่องมือดังกล่าวช่วยให้ผู้เดินทางไม่เดินหลงทางเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัย
“เหตุผล” ช่วยในการคิดตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สามารถประสบความสำเร็จหรือ
ความมุ่งหมายในชีวิตของเรานั้นเอง

จากตัวอย่างที่ 11 – 21 พบว่ามีการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ “การเดินทาง” เพื่อใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” อย่างเป็นระบบสัมพันธ์กัน จึงสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “การเดินทาง” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[การเดินทาง]	[ชีวิต]
◆ นักเดินทาง	→ ตัวเราเอง
◆ พาหนะในการเดินทาง	→ ร่างกาย / ตัวเราเอง
- พาหนะที่เครื่องยนต์ดีดัด	→ ชีวิตที่เหน็ดเหนื่อยเมื่อย่ำหรือความท้อแท้
- น้ำมันหล่อลื่น	→ ความสุขในชีวิต
- พลังงาน / เชื้อเพลิง	→ ความรักและกำลังใจ
◆ จุดเริ่มต้นของการเดินทาง	→ การเริ่มคิดเริ่มทำในสิ่งที่ต้องการ
◆ จุดหมายปลายทาง	→ ความสำเร็จ / การมีความสุข
◆ เส้นทาง	→ รูปแบบ / วิธีการดำเนินชีวิต
- ทางแยก / การเลือกเส้นทาง	→ ช่วงเวลาแห่งการตัดสินใจรูปแบบการดำเนินชีวิต
- การเลือกเส้นทางที่ถูก	→ การตัดสินใจดำเนินชีวิตในทางที่ดีที่ถูกที่ควร
- การเลือกเส้นทางที่ผิด/หลงทาง	→ การตัดสินใจดำเนินชีวิตในทางที่ไม่เหมาะสม
- การเปลี่ยนแปลงเส้นทาง	→ การเปลี่ยนแปลงการกระทำของตน
- ทางออก	→ การแก้ปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตได้
- ทางตัน	→ การแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตไม่ได้
- เส้นทางที่มีดมน / เส้นทางเก่า	→ ความลุ่มหลงในชีวิต / ความท้อแท้สิ้นหวัง
- เส้นทางที่สดใส / เส้นทางใหม่	→ ความสำเร็จสมหวังในชีวิต / ความเชื่อมั่นอดทน

- ◆ การหยุดเดินทางต่อไป / ถอยหลัง → การหยุดคิดและทบทวนการกระทำที่ผ่านมา
- ◆ อุปสรรคที่เกิดขวางการเดินทาง เช่น พายุ มรสุม ขวากหนาม หุบเหว ฯลฯ → อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต
- ◆ สิ่งที่ช่วยนำไปสู่จุดหมายปลายทาง → ปัจจัยที่ช่วยให้การตัดสินใจดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้อง นำไปสู่ความสุขความสำเร็จที่ต้องการ
 - เสบียง / สัมภาระ → ความรู้ ความมั่นใจ ความอดทน ความมุ่งมั่นตั้งใจ
 - โคมไฟ / แสงสว่างนำทาง → ธรรมะ และปัญญา
 - แผนที่ → การวางแผนการดำเนินชีวิต
 - เข็มทิศ → การใช้เหตุผลในการตัดสินใจดำเนินชีวิต / คำแนะนำในการดำเนินชีวิต

มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจว่าชีวิตมีจุดเริ่มต้นที่การเริ่มคิดกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความสุขที่ประสงค์ ต้องผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายและมีความซับซ้อน ต้องอาศัยการวางแผน การคิดตัดสินใจที่ถูกต้อง โดยใช้เหตุผล ความรู้ ปัญญา ตลอดจนธรรมะ และคำแนะนำในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จในสิ่งที่แต่ละคนต้องการซึ่งกำหนดไว้ด้วยตนเอง ความสำเร็จหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้อาจต้องอาศัยระยะเวลาที่ยาวนานและไม่ใช่ว่าจะสามารถหาได้มาง่าย ๆ ต้องลงมือกระทำขวนขวายด้วยความเพียรพยายาม อดทน มุ่งมั่น ตั้งใจ นอกจากนี้ยังเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนต้องพบอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมาย เราอาจคิดตัดสินใจบางเรื่องผิดพลาดหรือกระทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรได้ แต่เราก็สามารถหยุดทำสิ่งที่ผิดพลาดนั้นแล้วคิดทบทวนตัดสินใจกระทำสิ่งใหม่ที่ถูกต้องมากกว่า โดยอาศัยเหตุผล ความคิดแบบแก้ไขปัญหาที่ประกอบด้วยความรู้ ปัญญาหรือด้วยการใช้ธรรมะ นอกจากนี้เรายังต้องมีความมุ่งมั่น ความตั้งใจที่ดี ต้องมีความอดทน ประกอบกับความต้องการความรัก และกำลังใจในยามที่เหนื่อยล้าหรือท้อแท้สิ้นหวัง ความรักและกำลังใจพื้นฐานที่สามารถหาได้ง่ายที่สุดคือความรักและกำลังใจในตนเอง เพื่อช่วยให้สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ไปได้ ทั้งนี้ความผิดพลาดต่าง ๆ ที่นำไปสู่ความล้มเหลวหรือความทุกข์ยากลำบากเป็นสิ่งปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ในชีวิต หากแต่ทุกคนสามารถประสบความสำเร็จหรือมีความสุขตามความที่มุ่งหวังได้เมื่อคิดแก้ไขปัญหา ทบทวนการกระทำที่ผ่านมาและเปลี่ยนแปลงการกระทำให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเปรียบได้กับการเดินทางที่ผู้เดินทางย่อมกำหนด

สถานที่ปลายทางที่ต้องการไปให้ถึง ระหว่างการเดินทางอาจต้องเลือกเส้นทางหรือพบทางแยกที่จะมุ่งไป ทั้งนี้อาจเลือกเส้นทางที่ผิด จนทำให้หลงทางได้ เมื่อพบว่าเส้นทางที่เลือกนั้นไม่ถูกต้องหรือกำลังหลงทางก็หยุดก้าวเดินทางต่อในเส้นทางนั้นเพื่อตรวจสอบหรือทบทวนเส้นทางที่เดินทางผ่านมาแล้วก้าวถอยหลังหรือเปลี่ยนเส้นทางใหม่ ดังนั้นจึงอาจต้องใช้เข็มทิศหรือแผนที่ตลอดจนแสงสว่างเพื่อช่วยนำไปสู่จุดหมายปลายทาง ที่สำคัญยิ่งก็คือ ระหว่างการเดินทางย่อมต้องพบกับขวากหนาม ลมพายุฝน หรืออุปสรรคที่เกิดขวางการเดินทางต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นเรื่องปกติผู้เดินทางต้องอดทนเดินทางต่อไปเพื่อให้ถึงจุดหมายปลายทางให้ได้ เส้นทางที่ตัดสินใจเลือกเดินผ่านไปนั้นล้วนเป็นเส้นทางที่ผู้เดินทางได้เลือกหรือกำหนดเอง

3.2.2 [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “การต่อสู้หรือการทำสงคราม” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) โดยมีการเชื่อมโยงความหมายร่วมกันบางประการระหว่าง “การต่อสู้หรือการทำสงคราม” และ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์นี้จำนวน 501 ถ้อยคำ เช่น นักสู้ ลุกขึ้นต่อสู้ การพ่ายแพ้ ความปราชัย ชัยชนะ รุก รับ จำนวน ย่อยยับ เหนือกว่า ตกเป็นรอง ต่อสู้กับ สนามรบ สงคราม กลยุทธ์ ฯลฯ คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “การต่อสู้หรือการทำสงคราม” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 22

“ชีวิตคือการต่อสู้ทั้งเรื่องการทำกินและปัญหาชีวิตอื่นที่ประดังเข้ามา ใครทนได้ย่อมอยู่ได้ อย่ายอมแพ้ อย่าหมดกำลังใจ...”

ชีวิตคือสงคราม มีแพ้มีชนะเมื่ออยู่ในสนามรบ แต่สนาม

ชีวิตจริงลงทำคือแพ้ความตาย”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 144 – 145)

ตัวอย่างที่ 23

“ความผิดหวังในบางสิ่งบางอย่าง ไม่ใช่เรื่องยิ่งใหญ่จนทำให้ชีวิตแหลกสลาย และกรที่เราเฝ้าเอาแต่ท้อแท้ นั่นคือการพ่ายแพ้ซ้ำสอง เป็นความพ่ายแพ้ในความพ่ายแพ้ และนั่นจะทำให้เราไม่สามารถ

กลับมาขึ้นอยู่กับอย่างผู้ชนะได้ตลอดไป ความปราชัยได้เป็นจุดเริ่มต้นในการเดินทางไปสู่ความสำเร็จของนักสู้ผู้ไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตามานักต่อนัก

ผู้แพ้ที่ไม่รู้จักใช้ประโยชน์จากการพ่ายแพ้ ย่อมเป็นผู้แพ้ตลอดกาล ผู้ที่มีจิตใจเป็นนักสู้ ย่อมยอมรับและเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะแก้ไขสิ่งที่เคยผิดพลาด”...

“ชีวิต...ไม่ได้มีแต่ได้กับได้ มีคนมากมายพลาดพลั้งอย่างหมดรูป เพราะมัวคิดแต่ผลสำเร็จที่จะได้รับ เขาลืมไปว่าชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ไม่เคยมีใครได้มาอย่างง่ายตาย คนที่เตรียมพร้อมทั้งรุกและรับ ถึงแพ้ก็ไม่ย่อเย็บเกินไป ยังสามารถพลิกสถานการณ์กลับมาใหม่จนได้รับชัยชนะอีกครั้ง

เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา หลายคนเลือกวิธีง่าย ๆ คือการหลบเลี่ยง แต่นั่นย่อมไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง เพราะปัญหาย่อมยังคงอยู่ตรงนั้น การหลบเลี่ยงอาจเป็นการเพิ่มปัญหาขึ้นมาอีกปัญหาหนึ่งหรืออาจสะสมเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ

แต่ก็แปลก...ที่คนมากมายกลับยอมที่จะหลบเลี่ยงปัญหาเล็กน้อย ๆ ในวันนี้ เพื่อที่จะไปยอมจำนนต่อปัญหาที่ใหญ่ขึ้นในวันข้างหน้า”

(พลังใจ พลังชีวิต: 30, 114 – 115)

ตัวอย่างที่ 24

“อย่าเข้าใจผิดว่าการก้าวถอยนั้นเป็นการยอมแพ้ เพราะ “จุดประสงค์ของการถอยคือการมองปัญหา” ที่เราคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับเราในตอนนั้น หากเราได้มองในอีกมุมหนึ่ง มันอาจเป็นเพียงแค่เรื่องเล็กน้อยที่เราสามารถจัดการมันได้ง่ายดายก็ได้

หากแต่ว่าถ้าเราลองถอยร่นออกมา เราจะมองปัญหานั้นเล็กน้อยลง ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตและยุ่งยากอย่างที่คิดอีกต่อไป

เมื่อคิดได้อย่างนี้แล้ว อาจทำให้เรามีกำลังใจที่จะต่อสู้กับปัญหาได้ดียิ่งขึ้น”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 128)

จากตัวอย่างที่ 22 – 24 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปราภคาคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการต่อสู้หรือการทำสงคราม เช่น สงคราม ต่อสู้ ความพ่ายแพ้ ชัยชนะ ผู้แพ้ ผู้ชนะ สนามรบ นักสู้ รุก รับ ย่อยยับ พลิกสถานการณ์ ยอมแพ้ ผจญ หลบเลี่ยง ยอมจำนน ก้าวถอย ถอยร่น ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการต่อสู้หรือการทำสงครามเนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การต่อสู้หรือการทำสงครามสามารถแบ่งฝ่ายได้เป็น 2 ฝ่ายสำคัญ คือ ฝ่ายเราผู้ทำสงครามกับอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นศัตรูร่วมทำสงครามในสนามรบ ทั้งนี้ศัตรูอาจมีหลายกลุ่มหลายฝ่าย เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เราต้องพบและต้องจัดการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ มากมายที่รายล้อมไปให้ได้

จากตัวอย่างที่ 22 สามารถจำแนกอุปสรรคปัญหาที่เราต้องจัดการแก้ไขได้ 2 ประเภท คือ อุปสรรคปัญหาที่เราสามารถแก้ไขได้ ซึ่งก็คือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ตลอดจนความผิดหวังที่ก่อให้เกิดความทุกข์ยากลำบากใจหรือการประสบกับความล้มเหลวต่าง ๆ ส่วนอุปสรรคปัญหาอีกประเภทหนึ่งที่มนุษย์เราไม่สามารถเอาชนะได้ ต้องพ่ายแพ้ในที่สุดอย่างแน่นอนก็คือ “ความตาย”

ในการต่อสู้หรือการทำสงครามนั้น ผลที่เกิดขึ้นย่อมมีได้ทั้งแพ้ (ผู้แพ้) หรือชนะ (ผู้ชนะ) ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการวางแผนหรือเตรียมพร้อมเพื่อรับมือกับข้าศึกทั้งในด้าน “รุก” และ “รับ” เพื่อให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุดหากต้องพ่ายแพ้ ทั้งนี้การเตรียมพร้อมวางแผนในการต่อสู้หรือการทำสงครามที่ดียังสามารถช่วยให้พลิกสถานการณ์การต่อสู้จากที่ดูว่าจะต้องพ่ายแพ้ให้กลับมามีชัยชนะได้อีกด้วย เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราอาจพบความทุกข์ความล้มเหลว (ความพ่ายแพ้ในการต่อสู้หรือการทำสงคราม) ส่วนการประสบความสำเร็จในชีวิตหรือได้รับสิ่งที่มุ่งหวังปรารถนา (ชัยชนะที่ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักในการต่อสู้หรือการทำสงคราม) ดังนั้น การดำเนินชีวิตจึงต้องมีการเตรียมพร้อมที่จะยอมรับต่อผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจกระทำสิ่งใด ๆ ลงไป ทั้งยังต้องเตรียมพร้อมหาทางแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเมื่อต้องประสบเสมือนการเตรียมพร้อมทุกรูปแบบในการต่อสู้หรือการทำสงครามไม่ว่าจะเป็นการ “รับ” (ยอมรับปัญหา) หรือ “รุก” (แก้ไขปัญหา) และหากการยอมรับและปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรือความผิดพลาดล้มเหลวในชีวิตสามารถเปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้ เสมือนกับการพลิกสถานการณ์ในการต่อสู้หรือการทำสงครามที่อาจพลาดพั้งพ่ายแพ้ให้กลายเป็นชัยชนะ นอกจากนี้ยังพบว่าในการต่อสู้หรือทำสงครามนั้น สามารถถอยกำลังหรือถอยทัพได้เมื่อตนเองเพลี่ยงพล้ำหรือพ่ายแพ้ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราสามารถหยุดคิดหรือกระทำเมื่อเราแก้ไขอุปสรรคปัญหาบางอย่างผิดพลาดไป

ตัวอย่างที่ 25

“หากใจยังไม่ได้ตั้งหวัง... หากหวังยังไม่ได้ตั้งใจ หากความล้มเหลวยังทับถมอยู่ หากคนร้ายต้องกลายเป็นคนเจ้าน้ำตา หากคำว่าแพ้ยังเกี่ยวข้องกับเราอยู่ ให้พูดกับตัวเองว่า “คำว่าแพ้ไม่มีอยู่ในพจนานุกรมของฉัน” ให้เริ่มต้นก้าวใหม่อีกครั้ง อย่าจมอยู่กับกองทัพน้ำตาอยู่อย่างนั้น เพราะมันไม่ช่วยอะไรให้ดีขึ้น”
(เปลี่ยนชีวิตแค่คิดบวก: 55)

ตัวอย่างที่ 26

“ชีวิตต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่คาดคิดไม่คาดหวัง... หลากหลายคนต้องกลับกลายเป็นผู้ล้มเหลว ทั้งที่คุณอาจจะได้ชัยก็ได้ หากคุณได้ดีนรณต่อไป
จงอย่ายอมแพ้ แม้ก้าวย่างจะดูเหมือนเชิงซ้ำ คุณอาจจะประสบความสำเร็จได้กับการพยายามอีกจิตใจหนึ่ง พวกเราทั้งหลายจงอย่าได้ยอมแพ้ ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม จงตัดสินใจว่าคุณจะไม่มีทางยอมแพ้เป็นอันขาด”
(ขอลิขิตชีวิตนี้ด้วยตนเอง: 141)

ตัวอย่างที่ 27

“อย่ามัวแต่คิดถึงอดีต เพราะอย่างไรมันก็ผ่านไปแล้ว คิดถึงอนาคตให้มาก เพราะมันมีโอกาสที่เรามีสิทธิ์เลือกที่จะยอมแพ้หรือสู้ต่อไป
พึงระลึกว่าความพ่ายแพ้จะอยู่กับเราชั่วขณะเท่านั้น จึงควรคิดหาหนทางหวนคืนชัยชนะ...”
(เพียรสร้างกำลังใจ: 66)

จากตัวอย่างที่ 25 – 27 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการต่อสู้หรือการทำสงคราม เช่น กองทัพน้ำตา เผชิญ ได้ชัย ดีนรณ ยอมแพ้ สู้ต่อไป หนทางหวนคืนชัยชนะ ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์ที่พบในตัวอย่างดังกล่าวนี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการต่อสู้หรือการทำสงครามเนื่องจากมีลักษณะร่วมกันกล่าวคือ เมื่อเกิดการต่อสู้หรือการทำสงคราม นักต่อสู้ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พื้นที่จะต้องทำศึกต่อสู้กับ

อีกฝ่ายเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอุปสรรคปัญหาหรือความทุกข์ ความเศร้า (กองทัพน้ตา) ไปได้ เนื่องจากอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นมักเป็นสิ่งที่เราไม่ทันคาดคิด เกิดขึ้นได้เสมอ เราจึงมีหน้าที่เตรียมพร้อมรับมือตลอดจนแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ได้ และหากผลที่ได้รับจากการต่อสู้คือความพ่ายแพ้ นักต่อสู้ก็ไม่สามารถย้อนเวลากลับไปแก้ไขผลนั้นได้ ดังนั้นจึงไม่ควรครุ่นคิดถึงความพ่ายแพ้ที่ผ่านมาเนื่องจากไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีใด ๆ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตเมื่อถึงเวลาที่ต้องประสบกับความล้มเหลวผิดหวัง เราจึงไม่ควรย่ำคิดถึงความทุกข์ในอดีต เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ แต่อาจกลับทำให้งั่งงายหมองหมัดกำลังใจที่จะมีชีวิตหรือทำสิ่งที่มีประโยชน์อื่น ๆ ต่อไป ที่สำคัญก็คือ จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าความพ่ายแพ้ซึ่งเปรียบได้กับความทุกข์หรือความล้มเหลวในชีวิตไม่ได้อยู่อย่างยั่งยืนถาวร เราสามารถทวนกลับมาเป็นผู้มีชัยชนะหรือเปรียบได้กับการประสบความสำเร็จในชีวิตได้ หากเราคิดที่จะต่อสู้หรือคิดแก้ไขปัญหาลักษณะอย่างไม่ท้อแท้สิ้นหวัง

จากตัวอย่างทั้งสองดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ ระหว่างแบบเปรียบ กับสิ่งที่ถูกเปรียบ ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[การต่อสู้ / สงคราม]	[ชีวิต]
◆ การต่อสู้ / ทำสงคราม	→ การแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต
◆ ศัตรู	→ อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต / โชคชะตาที่โหดร้าย
- ศัตรูที่สามารถเอาชนะได้	→ ปัญหาต่าง ๆ ความผิดหวัง ความทุกข์
- ศัตรูที่ไม่สามารถเอาชนะได้	→ ความตาย
◆ กำลัง / พลังในการต่อสู้	→ ความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา
◆ การเตรียมพร้อมรับมือศัตรู	→ การเตรียมพร้อมแก้ไขอุปสรรคปัญหา
◆ รูปแบบหรือวิธีรับมือกับศัตรู	→ วิธีการจัดการกับอุปสรรคปัญหา
- ตั้งรับ	→ เตรียมพร้อมอุปสรรคปัญหาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้
- รุก	→ แก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ

- ◆ การถอยร่น / การถอยทัพ → การทบทวนการแก้ไขปัญหาที่ผิดพลาด
- ◆ ผลของการต่อสู้ / ทำสงคราม → ผลของการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต
 - ความพ่ายแพ้ → การประสบความล้มเหลว แก้ไขปัญหาไม่ได้
 - ชัยชนะ → การประสบความสำเร็จ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

มนโอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจว่าเป็นธรรมชาติของการดำเนินชีวิตที่มนุษย์ย่อมปรารถนาหรือต้องการความสำเร็จ แต่ทั้งนี้ในการดำเนินชีวิตย่อมต้องพบกับอุปสรรคปัญหา ความทุกข์ยากลำบากกาย ลำบากใจต่าง ๆ นานา เราจึงควรรู้จักเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่คาดคิดเหล่านั้น อุปสรรคปัญหาทุกอย่างเราสามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ ยกเว้นเพียงอุปสรรคปัญหาหรือศัตรูตัวเดียวที่เราไม่มีทางเอาชนะได้เลยดังพบในตัวอย่างข้อมูลซึ่งก็คือ “ความตาย” ทั้งนี้ ผู้ที่สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาที่มีทางแก้ไขได้เหล่านั้นก็ได้อธิบายว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จ ตรงกันข้ามกับผู้ไม่คิดแก้ไขปัญหาหรือสะสมปัญหาเหล่านั้นไว้ให้มีมากยิ่งขึ้นก็หลีกเลี่ยงความทุกข์ความล้มเหลวในชีวิตไปไม่พ้นที่สำคัญคือ เราสามารถพิจารณาทบทวนการกระทำหรือการแก้ไขปัญหาที่ผิดพลาดไปแล้วได้หากมีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อ โดยเริ่มต้นคิดแก้ไขปัญหานั้นใหม่ให้ลุล่วงไปเราก็จะกลายมาเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จได้แม้ว่าจะเคยล้มเหลวมาก่อน ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับการต่อสู้หรือการทำสงคราม ที่ผู้ทำสงครามย่อมต้องการเอาชนะศัตรูหรือข้าศึกของตน ต้องอาศัยกองกำลังหรือพลังในการต่อสู้ และต้องเตรียมพร้อมรับศึกในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นลักษณะ “รับ” หรือ “รุก” ผลของการทำสงครามเป็นเรื่องธรรมชาติที่มีทั้ง “แพ้” หรือ “ชนะ” หากชนะที่จะพ่ายแพ้ก็สามารถที่จะ “ถอยร่น” เพื่อทบทวนหาจุดอ่อนของฝ่ายตนเอง เพราะอาจทำให้สามารถพลิกสถานการณ์มาเป็นฝ่ายได้เปรียบหรือมีชัยชนะได้ แต่หากต้องพ่ายแพ้จริง นักต่อสู้หรือผู้ทำสงครามก็ไม่ควรครุ่นคิดถึงอดีต เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ

3.2.3 [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]

มนโอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูก

เปรียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) โดยมีการเชื่อมโยงความหมายร่วมกัน บางประการระหว่าง “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” และ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนมโนอุปสรรคนี้จำนวน 238 ถ้อยคำ เช่น *มีค่า ใช้เพชร เจียรระโน ใช้ให้คุ้มค่า คุณค่า ไร้ค่า สร้างมูลค่า เพิ่มค่า ลดค่า ฯลฯ* คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบ “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 28

“เราต้องมีความหวังที่มีพื้นฐานอยู่บนโลกความเป็นจริง อยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง อยู่กับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อยู่ให้ได้ และใช้ชีวิตแบบไม่มีใครต่อไปให้ได้อย่างรู้**คุณค่า**ในตัวเอง เพราะก่อนที่จะมีใครมองเห็น**คุณค่า**ของเรา เราต้องมองเห็น**คุณค่า**ของตัวเองให้ได้อย่างถ่องแท้ และมีความสุขความพอใจกับ**คุณค่านั้น**”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 104)

ตัวอย่างที่ 29

“หัวใจสำคัญคือ มีความหวัง ตั้งใจทำ นำตนเองได้ และเชื่อตนเองให้ยิ่งกว่ารอดวงหรือรอโชคชะตา การเฝ้าแต่ฝัน มัวแต่รอ ทำอะไรก็ทอดอัยยอมสำเร็จยากยิ่ง เพราะ...มัวแต่รอ เฝ้าแต่รอ หวังรอให้ฟ้าปรานี มัวแต่ไปเสียดเสียมซี ชีวิตนี้จะดีได้อย่างไร

ผมมีความหวังให้คุณสำเร็จในชีวิต โดยขยันทำกิน อย่าหิมนเงินน้อย อย่าคอยวาสนา แต่จงเชื่อมั่น มุ่งมั่นทุก ๆ วัน ทำให้เวลาและชีวิต**มีค่า** **ชีวิตคุณจะเป็นเพชรที่เจียรระโนดีแล้ว**”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 11)

ตัวอย่างที่ 30

“จะมีประโยชน์อะไร ที่คนเราจะเกิดมาและมีชีวิตอยู่เพื่อตัวเอง ไม่ใช่คนอื่น การจะทำชีวิตหนึ่งให้**มีคุณค่า**นั้น หาใช่การทำคุณประโยชน์ให้กับตัวเองไม่ แต่เป็นการ**สร้างมูลค่า**ความดีนั้นต่อผู้อื่น เพราะมีเพียงบางสิ่งบางอย่างเท่านั้นที่เราควรทำเพื่อตัวเองแต่ไม่ใช่ทั้งหมดที่ทำ

คนเราเมื่อเกิดมาใช้ว่าจะมีคุณค่าเลยเสียเมื่อไร เราต้องทำอะไร ที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นบ้าง แล้วคุณค่าก็จะเกิดแก่ตัวเราเอง เป็นเงาตามสิ่งที่เราทำได้ทำ...

“หากวันนี้เราเป็นคนหนึ่งที่ยังมองว่าการมีเงินทองมาก ๆ แล้วจะทำให้ตัวเองมีค่ามากกว่าคนอื่น ด้วยวิธีการเบียดเบียนเพื่อนร่วมโลก ก็จงเปลี่ยนแปลงความคิดนั้นเสีย หันมามองผู้คนรอบข้าง และทำดีกับเขา เพื่อเพิ่มคุณค่าของตัวเอง ก็เพราะความดีนั้นเพิ่มค่า แต่ความชั่วนั้น ลดคุณค่าของความเป็นคน”

(ลัมบิ่งเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 71,73)

จากตัวอย่างที่ 28 – 30 เป็นกรการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้ เช่น คุณค่า มีค่า เพชรที่เจียระไน การสร้างมูลค่า เพิ่มค่า ลดคุณค่า ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์ดังกล่าวสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับสิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้ เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ สิ่งของจะมีค่าก็ต่อเมื่อเรากำหนดค่าหรือราคาให้แก่สิ่งนั้นหรือเรามองเห็นคุณค่าของสิ่งสิ่งนั้น เปรียบได้กับชีวิตของเราที่เราจะเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่บนโลกก็ต่อเมื่อเราเข้าใจและคิดว่าเป็นผู้ที่มีค่ามีประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้การใช้สิ่งของมีค่าใด ๆ เราก็ควรใช้อย่างรู้คุณค่าหรือใช้ให้คุ้มค่าที่สุด เปรียบได้กับชีวิตของเราที่ควรดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สาระหรือทำคุณงามความดีให้มากที่สุด ทั้งต่อตนเองและโดยเฉพาะต่อผู้อื่นด้วย ต้องมีความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร ลงมือกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยไม่หวังรอให้ผู้อื่นช่วยเหลือแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือไม่หวังรอโชคชะตาให้มาช่วยเหลือ ทั้งนี้ สิ่งของที่มีค่าต่าง ๆ เราสามารถสร้างมูลค่า เพิ่มมูลค่า หรือลดค่าไปได้ เช่น เพชร จากตัวอย่างพบว่าหากเพชรที่เจียระไนดีแล้วย่อมมีค่ามีราคามาก ในทางตรงข้ามย่อมสื่อความได้ว่าเพชรปกติที่เป็นเพียงก้อนแร่ยังไม่ผ่านการเจียระไน หรือที่ผ่านการเจียระไนแล้วแต่ยังเจียระไนได้ไม่ดีพอก็ย่อมมีค่าน้อยกว่าโดยปริยาย เปรียบได้กับชีวิตของเราที่สามารถสร้างคุณค่า เพิ่มค่า หรือลดค่าในตัวเองได้ การสร้างมูลค่าหรือเพิ่มค่าให้ตนเองทำได้โดย “การทำความดี” หรือ “การสร้างประโยชน์ต่อตนเองและโดยเฉพาะต่อผู้อื่น” ส่วนการลดค่าในตัวเองจะเกิดขึ้นได้ด้วย “การทำความชั่ว” หรือ “การสร้างทุกข์ก่อโทษเบียดเบียนผู้อื่น” การที่เราสามารถสร้างค่าหรือเพิ่มค่าให้แก่ตนเองได้นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นได้ว่าชีวิตของเราสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ด้วย

จากตัวอย่างที่ 28 – 30 พบว่ามีการเชื่อมโยงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” เพื่อใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” อย่างเป็นระบบสัมพันธ์กัน จึงสามารถ

สรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]		[ชีวิต]
◆ สิ่งของที่มีค่า	→	ชีวิตของเรา
◆ การใช้สิ่งของมีค่าให้เกิดประโยชน์	→	การสร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
◆ การสร้างมูลค่า / เพิ่มมูลค่า	→	การทำความดี / การทำตนให้เป็นประโยชน์ / การพัฒนาตนเอง
- ปัจจัยที่ทำให้เพิ่มมูลค่า	→	คุณงามความดีที่ได้กระทำ
◆ การลดค่า	→	การทำความชั่ว / เบียดเบียนผู้อื่น
- ปัจจัยที่ทำให้ลดมูลค่า	→	ความชั่วต่าง ๆ ที่ได้กระทำ

มโนคุณลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจที่เข้าใจชีวิตว่า ชีวิตของเรามีความสำคัญ เราควรดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์มากที่สุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การทำความดีหรือการทำตนให้เป็นประโยชน์ ลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่นขยันหมั่นเพียร โดยไม่หวังรอให้ผู้อื่นมาช่วยหรือรอให้โชคชะตามาช่วยเหลือ ตรงกันข้ามหากเราทำความชั่วหรือเบียดเบียนก่อนทุกขีให้โทษผู้อื่นก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าเรากำลังหมดความสำคัญหรือคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ ดังนั้นการดำเนินชีวิตของเราจึงไม่ควรคิดถึงประโยชน์หรือความสุขของตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องคิดถึงประโยชน์หรือความสุขของผู้อื่นรอบข้างด้วย ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับวัตถุสิ่งของที่มีค่าด้วยการกำหนดให้ค่าสิ่งของเหล่านั้นไว้ก่อนแล้ว เราควรใช้สิ่งของมีค่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งของที่มีค่าเหล่านั้นสามารถสร้างมูลค่าหรือเพิ่มมูลค่าได้ ด้วยการทำให้งามหรือดีขึ้นมีคุณภาพขึ้น เช่น การเจียรไนเพชรให้ดี ทั้งนี้สิ่งของที่มีค่าเหล่านั้นสามารถลดค่าลดราคาลงได้หากไม่ผ่านกระบวนการหรือกรรมวิธีเพิ่มคุณภาพ

3.2.4 [ชีวิต คือ การศึกษา]

มโนคุณลักษณะ [ชีวิต คือ การศึกษา] เป็นการนำระบบวิธีคิดหรือมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “การศึกษาเรียนรู้” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือ

เป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) โดยมีการเชื่อมโยงความหมายร่วมกันบางประการ ระหว่าง “การศึกษา” และ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบ ถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนในอุปสรรคนี้จำนวน 149 ถ้อยคำ เช่น *เรียนรู้ บทเรียน สอน ตีโจทย์ ปัญหา วิชา ทดสอบ บททดสอบ แบบฝึกหัด ครูบาอาจารย์ ศึกษา ลูกศิษย์ สอบเก็บคะแนน สอบ ปลายภาคเรียน ผ่านวิชาที่เรียน แบบฝึกหัดเล่มใหญ่ สอบเลื่อนชั้น ฯลฯ* คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าว ล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “การศึกษา” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูก เปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 31

“บางเรื่องบางปัญหาที่คิดว่ามันเป็นเรื่องที่น่าหนักหนาเกินไป สำหรับเรา แต่มันอาจจะเป็นแค่เรื่องซึ่งฝังสำหรับใครอีกหลาย ๆ คน เขา อาจไม่ได้เก่งกาจไปกว่าเราหรอก แต่เขาฉลาดพอที่จะเรียนรู้กับปัญหา เหล่านั้น และนำมันมาแก้ไขปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น เพราะการเรียนรู้ไม่ จำเป็นที่จะต้องมาจากสิ่งที่ดีเสมอไป เราสามารถเรียนรู้ได้จากทุก ๆ สิ่ง ในโลกนี้ เพราะว่าครูคนเดียวจะสอนลูกศิษย์ให้เก่งกาจชำนาญได้ทุก วิชานั้นเป็นไปได้ยาก

ดังนั้น หากเรายึดเอาความผิดพลาดต่าง ๆ ในชีวิตเป็นครูสอน เราก็เป็นการดีที่เราจะได้เรียนรู้จากครูหลาย ๆ คน หลาย ๆ แขนง ดีกว่าเราจะคอยให้ครูคนเดียวพร่ำสอนทุกวิชาไปแบบงู ๆ ปลา ๆ หา อะไรเป็นแก่นแท้แทบไม่มี”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: คำนำนักเขียน)

ตัวอย่างที่ 32

“การที่คน ๆ หนึ่งเข้ามาอยู่ในชีวิตเรา แสดงว่าเขาต้องมีบางสิ่ง บางอย่างที่เราชอบ การที่เขาแสดงตัวจริงออกมา ตัวเขาเป็นเพียงสื่อ ช่วยชี้ให้เราเห็นความจริงที่ซ่อนอยู่ในใจเรา เราจะได้เรียนรู้แล้วละ คุณสมบัติไม่ดีอันนั้นเสีย

ถ้าเราไม่เรียนรู้ก็เหมือนเราไม่ยอมสอบเลื่อนชั้น เราจะตั้งดูด เรื่องแบบเดิม คนแบบเดิมกลับมาอีก เพื่อมาสอนเรื่องเดิมจนกว่าเราจะ ยอมเรียนจนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เปลี่ยนวิธีตอบสนอง วิธีทำ พุด คิด ได้ตอบ”

(เข้มทิศชีวิต: 74)

ตัวอย่างที่ 33

“หลายคนอาจเข้าใจผิดคิดว่าการเรียนรู้มันต้องเกิดขึ้นแต่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ความจริงแล้วชีวิตของเราแต่ละที่เป็นห้องเรียนที่แท้จริง และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาเ็นเองก็คือแต่ละวิชา ที่เราได้ทำ ความเข้าใจและเรียนรู้มัน และบางที การพบกับวิกฤตในชีวิตบางเรื่อง ก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เราได้หาวิธีต่าง ๆ เพื่อใช้ในการคลี่คลาย ปัญหาหรือฟื้นฟูสภาพจิตใจ”

(เข็มทิศชีวิต: 74)

ตัวอย่างที่ 34

“บัดนี้ผมมีชีวิตเข้าสู่วัยชราชนแล้ว ผมคิดถึงชีวิตตนเองและเพื่อนร่วมโลก มองเห็นมิติชีวิตหลายอย่าง...

ชีวิตคือการเรียนรู้ทั้งวิชาทำมาหากินและวิชาชีวิต**เพื่อให้เข้าใจชีวิตที่แท้จริง หยุดเรียนเมื่อหมดลมหายใจ**”

(เพียรสร้างกำลังใจ: 55)

ตัวอย่างที่ 35

“การจะพบความสำเร็จนั้น เพียงลงมือกระทำอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ เราต้องมีความใฝ่ฝันจริงจัง และเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นด้วย

ศึกษาตัวเองและพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ **บททวน**ตัวเอง และ**หมั่นปรับปรุง**ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ เราจะพบข้อด้อยและแก้ไขโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งหมด...

อย่า**เรียนรู้**สิ่งใดเพียงแค่**จากทฤษฎี** จง**เรียนรู้**จาก**การลงมือปฏิบัติจริง** แต่หากพบความล้มเหลว ก็ให้คิดว่าเป็น**บททดสอบ** ความสามารถของเรา”

(เพียรสร้างกำลังใจ: 55)

จากตัวอย่างที่ 31 – 35 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรัชญาคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการศึกษา เช่น *เรียนรู้ ครูคนเดียว สอนลูกศิษย์ ทุกวิชา ครูสอน เรียนรู้ ครูหลาย ๆ คน หลาย ๆ แขนง ครูคนเดียว พร่ำสอนทุกวิชา ไม่ยอมสอบเลื่อนชั้น สอนเรื่องเดิมในห้องเรียน แต่ละวิชา หยุดเรียน บททดสอบ ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนมุมมอง*

ความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการศึกษา เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การศึกษาเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ หรือให้รู้ดียิ่งขึ้นไปอีก ในกระบวนการศึกษาย่อมมีผู้สอนหรือครู อาจารย์ ตลอดจนวิชาที่เรียน หรือบทเรียน เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราต้องทำความเข้าใจหรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องประสบ ไม่ว่าจะ เป็นความผิดหวัง ลักษณะนิสัยของผู้อื่น ตลอดจนตนเอง และมีผู้เรียนหรือลูกศิษย์ นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเปรียบได้กับตัวเราเองที่เป็นผู้เรียนรู้ทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีสถานที่เรียนหรือห้องเรียนเปรียบได้กับสิ่งแวดล้อมหรือสังคมที่เราได้อาศัยและดำเนินชีวิตประจำวัน รูปแบบการศึกษาในแต่ละวิชานั้นอาจมีทั้งการเรียนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ต้องทำความเข้าใจถึงอุปสรรคปัญหาหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา และจะต้องลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขปัญหาเมื่อต้องประสบให้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินผลการศึกษาเพื่อทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือทดสอบได้แก่แบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด การทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดเหล่านั้นเปรียบได้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่เราต้องแก้ไขไปให้ได้ ผลการทดสอบขั้นสุดท้ายในระบบการศึกษาคือการสอบเลื่อนชั้น หากทำแบบทดสอบผ่านก็จะได้เลื่อนชั้นสูงขึ้นไป ในทางตรงกันข้ามหากทำข้อสอบไม่ผ่านหรือสอบตกก็อาจต้องเรียนซ้ำชั้นหรือเรียนวิชานั้นใหม่ เปรียบได้กับผลการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต หากเราสามารถแก้ไขปัญหานั้นไปได้ก็แสดงว่าเราประสบความสำเร็จในเรื่องนั้น แต่หากเราไม่สามารถแก้ไขได้ก็จำต้องเรียนรู้และแก้ไขปัญหานั้นใหม่อีกครั้งต่อไปเรื่อย ๆ ส่วนระยะเวลาในการศึกษาเปรียบได้กับช่วงเวลาตลอดชีวิตของเรา การหยุดเรียนรู้หรือออกจากกระบวนการศึกษาเปรียบได้กับการหยุดลมหายใจของเรา ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นด้วยว่าการทำความเข้าใจชีวิตให้ถ่องแท้จำเป็นต้องผ่านพ้นหรือแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ไปให้ได้

จากตัวอย่างที่ 31 – 35 พบว่ามีการเชื่อมโยงเรื่องราวหรือองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับ “การศึกษา” เพื่อใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” อย่างเป็นระบบสัมพันธ์กัน จึงสามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “การศึกษา” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[การศึกษา]		[ชีวิต]
◆ ผู้เรียน / ลูกศิษย์	→	ตัวเราเอง
◆ ผู้สอน / ครู	→	ประสบการณ์ในชีวิต

◆ วิชา / บทเรียน	→	ทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องประสบตลอด การดำเนินชีวิต
◆ ห้องเรียน	→	สิ่งแวดล้อมหรือสังคมที่เราใช้ชีวิตอยู่
◆ ระยะเวลาในการศึกษา	→	ตลอดชีวิตที่ยังมีลมหายใจ
◆ การหยุดศึกษา	→	เวลาที่หมดลมหายใจ (เสียชีวิต)
◆ รูปแบบการศึกษา	→	รูปแบบการดำเนินชีวิต
- การศึกษาภาคทฤษฎี	→	การทำความเข้าใจต่อปัญหาและ ประสบการณ์
- การศึกษาภาคปฏิบัติ	→	การลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
◆ แบบทดสอบ / แบบฝึกหัด	→	อุปสรรคปัญหาในชีวิต
◆ การทำแบบทดสอบ / แบบฝึกหัด	→	การจัดการแก้ไขปัญหาในชีวิต
◆ ผลการทดสอบ	→	ผลของการจัดการแก้ไขปัญหาในชีวิต
- สอบผ่าน / ได้เลื่อนชั้น	→	สามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ / ประสบความสำเร็จในเรื่องนั้น ๆ
- สอบตก / ไม่ได้เลื่อนชั้น	→	ไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ / ประสบความล้มเหลวในเรื่องนั้น

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การศึกษา] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง หรือประสบการณ์ในชีวิตของเราเป็นสิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ไขอุปสรรคปัญหาเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินชีวิตของเราว่าจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว การทำความเข้าใจตลอดจนการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตเป็นเรื่องปกติที่เราต้องพบจนกว่าเราจะตาย อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ จะเป็นอุทากรมหรือเครื่องเตือนใจให้แก่เราไม่ให้นำดำเนินชีวิตไปสู่ปัญหาแบบเดิมเรื่องเดิม แต่หากต้องพบปัญหาแบบเดิม ก็ต้องทำความเข้าใจ ยอมรับและแก้ไขปัญหานั้นไปให้ได้ ทั้งหมดนี้จึงเปรียบได้กับระบบการศึกษาซึ่งมีจุดหมายสำคัญคือการทำให้อูู้ในสิ่งที่ไม่รู้ หรือให้รู้อูู้สิ่งนั้นดียิ่งขึ้น ระบบการศึกษาประกอบด้วยผู้สอน ผู้เรียน ซึ่งต้องเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการประเมินผลความรู้ความสามารถหรือศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้แบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ ผลการประเมินอาจมีทั้งที่สอบผ่านได้เลื่อนชั้นหรือที่สอบไม่ผ่านต้องซ้ำชั้นหรือเรียนวิชานั้นใหม่นั้นเอง

3.2.5 [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “ภาษาหรือสถานที่ปิดล้อม” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) ผู้วิจัยพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณ์และจัดรวมกลุ่มเดียวกันเป็นมโนอุปลักษณ์ดังกล่าว เนื่องจากพิจารณาจากการเชื่อมโยงความหมายและบริบทที่แสดงให้เห็นให้เห็นได้ว่าสิ่งต่าง ๆ หรือความต้องการในชีวิต ตลอดจนอุปสรรคปัญหามากมายต่าง ๆ มีทิศทางเคลื่อนที่เปรียบได้กับสิ่งที่บรรจุอยู่ในภาษาหรือสถานที่ปิดล้อมในลักษณะเช่นเดียวกัน คือ สามารถนำเข้าไปหรือนำออกมาจากภาษาหรือสถานที่ปิดล้อมนั้นได้ทั้งหมดนี้จึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบว่ามนุษย์เรต่างก็ต้องการนำความสุขเข้ามาสู่ชีวิต แต่ก็มักมีอุปสรรคปัญหารายล้อมเข้ามาในชีวิตได้เป็นธรรมดา เราควรจำกัดความสุขซึ่งเป็นการต้องการของเราให้มีอยู่อย่างพอดี หรือแม้ว่าจะต้องพบอุปสรรคปัญหาารุมล้อมมากมายสักเพียงใด เราก็สามารถคลี่คลายหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นให้ออกไปได้จากชีวิต จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม] รวมจำนวน 106 ถ้อยคำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ภาษาบรรจ] จำนวน 71 ถ้อยคำ เช่น *ดักเต็ม เต็ม รินเต็ม รั่วหาย ไล่ลง ไป พร่อง ว่างเปล่า ใน รั่ว* ฯลฯ คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “ภาษาบรรจ” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับ “ชีวิต” ผู้วิจัยพบการเปรียบเทียบชีวิตกับภาษาที่สามารถบรรจหรือไล่สิ่งต่าง ๆ ลงไปได้หรือสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่บรรจลงไปออกมาได้ด้วย ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 36

“ชีวิตดูไปก็คล้ายกับถังน้ำ ให้เราได้ดินรนดักเต็มในสิ่งที่ปรารถนาลงไปวันแล้ววันเล่า จากวัยเยาว์จนเติบโต ถังน้ำของใครบางคนเมื่อดักเต็มไปนานวันก็ถึงจุดที่อึดตัว เพียงพอต่อความปรารถนา ขณะที่ยังมีคนอื่นอีกมากมายที่ดักเต็มเท่าไรก็ไม่เคยเต็ม เหมือนถังน้ำที่มีรอยรั่ว และยิ่งไปกว่านั้น คนบางคนกลับไม่เคยใช้เรี่ยวแรงความสามารถของตนรินเต็มให้เต็ม ทุกสิ่งที่เขาต้องการและได้มา ล้วนเกิดจากการพึ่งพาร้องขอจากใครต่อใคร...

มาเป็นถึงน้ำที่ไม่มีรูรั่ว หรือถึงน้ำที่อุดรูรั่วแล้วดีกว่า เพราะจะทำให้หัวใจเราเหน็ดเหนื่อยน้อยลง เพราะการรู้จักพอในสิ่งที่ควรจะมี และความสุขก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เพราะเราจะไม่ทำให้รูรั่วหายไปไหน”

(พลังใจ พลังชีวิต: 38)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับภานะบรรจุ ในที่นี้คือ “ถึงน้ำ” เช่น ตักเต็ม ลงไป ถึงน้ำ ไม่เคยเต็ม เหมือนถึงน้ำที่มีรูรั่ว รินเต็ม ให้เต็ม ถึงน้ำที่ไม่มีรูรั่ว ถึงน้ำที่อุดรูรั่วแล้ว รูรั่วหาย เป็นต้น ถ้อยคำอุปมาอุปไมยจากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับถึงน้ำ กล่าวคือ ถึงจะมีน้ำเต็มได้ก็ด้วยการลงมือตักน้ำหรือรินน้ำใส่ลงไป เปรียบได้กับความต้องการความสุข ความสำเร็จในชีวิต เป็นปกติที่คนส่วนใหญ่หรือทุกคนต่างปรารถนา และต่างก็มุ่งไขว่คว้า พากเพียรหรือลงมือกระทำเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ต้องการนั้น หากแต่บางคนเลือกที่จะพึ่งพาอาศัยผู้อื่นไม่ลงมือกระทำเองซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ทั้งนี้ลักษณะของถึงน้ำจากตัวอย่างข้อมูลที่พบอาจมีลักษณะเป็นถึงน้ำที่มีรูรั่ว หรืออาจเป็นถึงน้ำที่สมบูรณ์ไม่มีรูรั่วหรืออุดรูรั่วนั้นไว้แล้ว ของเหลวหรือน้ำเปรียบได้กับความต้องการของตนเองที่มีอยู่ ส่วนถึงน้ำที่มีรูรั่วนั้นเปรียบได้กับชีวิตของผู้ที่มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุดหรือเป็นคนโลภจึงต้องดิ้นรนไขว่คว้าไม่หยุดสิ้นจนเป็นทุกข์ ในขณะที่ถึงน้ำที่ไม่มีรูรั่วหรืออุดรูรั่วนั้นแล้วเปรียบได้กับชีวิตของผู้ที่มีความพอดีพอใจเมื่อได้สิ่งที่ต้องการมาแล้วจึงไม่ต้องดิ้นรนต่อไปสุดท้ายก็เกิดความสุข

จากตัวอย่างที่ 36 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ ภานะบรรจุ ประเภท “ถึงน้ำ” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)

[ภานะ]

- ◆ ถึงน้ำ
- ◆ น้ำ / สิ่งที่เคยลงไป
- ◆ การตักเต็มน้ำให้ใสถึง
- ◆ ถึงน้ำที่มีรูรั่ว

วงความหมายปลายทาง (target domain)

[ชีวิต]

- ชีวิตของเรา
- สิ่งที่เราต้องการ เช่น สุขภาพ
- ความสำเร็จ
- การไขว่คว้ากระทำให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ
- ชีวิตของผู้ที่มีความต้องการไม่สิ้นสุดหรือโลภ

- ◆ ถังน้ำที่ไม่มีรูรั่ว / อุดรูรั่วแล้ว → ชีวิตของผู้ที่มีความต้องการอย่างพอดี
เหมาะสม
- สิ่งที่ใช้อุดรูรั่ว → ความพอดี พอใจ พอประมาณ

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ภาชนะ] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ทุกคนต่างต้องการมีความสุข หรือประสบความสำเร็จในชีวิต เพื่อให้ชีวิตของตนสมบูรณ์หรือดำเนินต่อไปได้ การกระทำเพื่อให้เกิดความสุขความสำเร็จได้ในสิ่งที่ต้องการควรดำเนินไปอย่างถูกต้องเหมาะสม อย่างไรก็ตามเราควรมีความต้องการที่พอดี พอประมาณ หรือพอใจเพื่อให้เกิดความสุขที่แท้จริง การโลภอยากได้สิ่งที่ต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจะทำให้เกิดความทุกข์ ทั้งนี้ต้องผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายตลอดการดำเนินชีวิตที่อาจมีทั้งดีและร้าย สมหวังหรือผิดหวัง มีความสุขหรือเป็นทุกข์ ฯลฯ แต่เราสามารถเลือกที่จะยอมรับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ด้วยตนเอง หากสิ่งใดที่ยอมรับหรือจดจำมาครุ่นคิดแล้วจะบั่นทอนให้ชีวิตเป็นทุกข์ก็อาจปล่อยวางละทิ้งไปได้ เปรียบได้กับภาชนะบรรจุที่สามารถเติมหรือบรรจสิ่งที่ต้องการและเหลือทิ้งหรือลบข้อมูลที่ไม่ต้องการออกไปได้นั้นเองดังจะแสดงแผนภาพประกอบให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นได้ดังนี้

รูปภาพที่ 1 แสดงมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ภาชนะ]

ส่วนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สถานที่ปิดล้อม] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “สถานที่หรือพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม” มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 35 ถ้อยคำ เช่น ข้างนอก ข้างใน คอก แหกคอก ผ่านเข้ามา ท่ามกลางวงล้อม ในชีวิต บีบวง ทางออก ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้ล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “สถานที่หรือพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 37

“เมื่อถึงเวลาต้อง**แหกกฎ** ก็อย่าไปคิดอะไรมาก ต้องแหก...

ก็แหก

แม้เราทุกคนควรเคารพกฎของสังคม แต่เราก็ไม่จำเป็นต้องเดินตามกฎของสังคมในทุกข้อ คน**แหกคอก**เท่านั้นถึงจะทำอะไรใหม่ ๆ ได้ คน**แหกคอก**เท่านั้นที่จะทำให้โลกเปลี่ยนแปลง...แต่ **แหกคอก**ก็ไม่จำเป็นต้องทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นแบบที่เราเป็นไม่จำเป็นต้องทำร้ายใคร **แหกคอก**ไม่ใช่การทำอะไรแปลก ๆ เลียนแบบใคร **แหกคอก**คือการหาตัวเองให้เจอและเป็นไปอย่างที่เราเป็น”

(Growing Up and go ชีวิตไม่ง่าย...ตั้งใจไม่ยาก: 28)

ตัวอย่างที่ 38

“ปัญหาที่มาจากคนอื่น ปัญหาอย่างนี้**เข้ามาสู่**ชีวิตเราได้**รอบทิศทาง** ทั้งจากเพื่อนญาติพี่น้อง แฟน ผู้ร่วมงาน เจ้านายและอีกสารพัด อย่างแรกต้องพิจารณาดูก่อนว่าหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ หากเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาประเภทนี้ต้องอาศัยการรู้เขารู้เรา ปรับตัวเข้าหากัน หากแก้ไม่ได้จริง เพราะอีกฝ่ายไม่ยอมช่วยแก้ก็ตัดปัญหาราคาญบั่นทอนใจด้วยการยุติ ต่างคนต่างไปไม่ต้องยุ่งเกี่ยวให้เกิดปัญหา...ทุกสภาวะของความบีบคั้นยังมี**ทางออก** เคยบ้างไหมที่ตกอยู่**ท่ามกลางวงล้อม**ของปัญหาที่**บีบรัดเข้ามาในทุก ๆ ด้าน** หันมองไปทางไหนก็ไร้**ทางออก** ทุกอย่างแห่งความเลวร้ายดูเหมือนจะนัดหมายมาเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ยิ่งคิดแก้ก็ยิ่งตีบตัน

(ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้: 39)

ตัวอย่างที่ 39

“เราตั้งคำถามว่า เวลาที่คน ๆ หนึ่งสูญเสียทุกอย่างในชีวิต คน ๆ นั้นจะเหลืออะไรได้อีก วิกฤตที่รุนแรงที่สุดในชีวิตเกิดขึ้นในเวลาที่เราคาดไม่ถึง ในที่ที่เราคาดไม่ถึง และจากคนที่คาดไม่ถึงที่สุดเสมอ แน่แน่นอนเพราะถ้าคาดถึง มันก็จะไม่รุนแรงที่สุดในชีวิต เพราะอะไรชีวิตถึงต้อง**บีบวงเข้ามาทุกด้าน**”

(เข้มทิศชีวิต: 26)

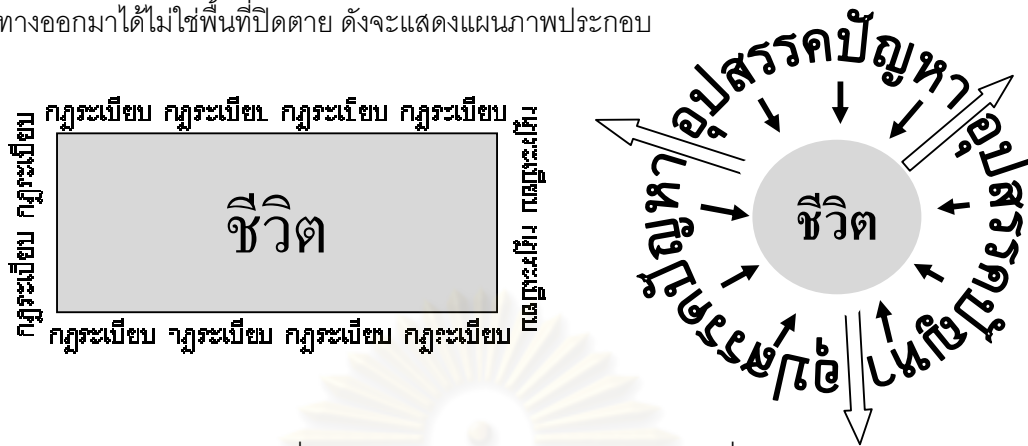
จากตัวอย่างที่ 37 – 39 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปราบกฎคำศัพท์ที่อยู่ในวง ความหมายเกี่ยวกับพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม เช่น ใน *เข้ามาสู่ แหกคอก รอบทิศทาง ท่ามกลางวงล้อม ทางออก บิบบงเข้ามา* ฯลฯ เป็นต้น สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับสถานที่ หรือพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ ชีวิตของเราเหมือนมีกรอบหรือมีคอก มีวงล้อมทุกด้าน เปรียบคอกหรือกรอบวงล้อมของพื้นที่ได้กับกฎระเบียบทางสังคมที่กำหนด การกระทำในการดำเนินชีวิตของเรา นอกจากนี้ยังเปรียบได้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ราย ล้อมรอบตัวเรา สามารถเกิดขึ้นได้และเข้ามาใกล้ตัวเราได้ทุกขณะอย่างไม่ทันเตรียมตัวจนอาจทำ ให้เรารู้สึกอึดอัดหรือเป็นทุกข์ การหาทางออกไปจากคอกหรือกรอบวงล้อมเปรียบได้กับการทำใน สิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของเรา อาจไม่เป็นไปตามกฎระเบียบของสังคมได้บ้างแต่ต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนใด ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังเปรียบได้กับการคิดจัดการแก้ไข อุปสรรคปัญหาที่ต้องพบในการดำเนินชีวิต

จากตัวอย่างที่ 37 – 39 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “สถานที่ปิดล้อม” กับสิ่ง ที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบ ได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[สถานที่ปิดล้อม]	[ชีวิต]
◆ คอก / วงล้อม	→ กฎระเบียบของสังคม / อุปสรรค ปัญหาในชีวิต
◆ สิ่งที่อยู่ในคอก / อยู่ในวงล้อม	→ ตัวเรา
◆ การแหกคอกออกมา	→ การคิดและการกระทำสิ่งต่างจาก ผู้อื่น
◆ การหาทางออกจากวงล้อม	→ การหาทางแก้ไขอุปสรรคปัญหา
◆ ทางออกจากวงล้อม	→ แนวทางในการแก้ปัญหาชีวิต

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สถานที่ปิดล้อม] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตของเราถูกกำหนดด้วยกฎระเบียบทางสังคมที่เราควรเคารพแต่ก็สามารถคิดหรือกระทำให้ แตกต่างไปจากกฎระเบียบเหล่านั้นได้ นอกจากนี้ชีวิตของเรายังมีอุปสรรคอยู่มากมายรายล้อม เรา สามารถพบอุปสรรคปัญหาได้ทุกขณะอย่างไม่ทันรู้ตัว อุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตเกิดความ ยุ่งยาก ลำบาก แต่หากเรารู้แนวทางในการแก้ไขก็สามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นได้

ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับสถานที่หรือพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม มีบางสิ่งอยู่ในพื้นที่นั้น พื้นที่ปิดล้อมนั้นมีทางออกมาได้ไม่ใช่พื้นที่ปิดตาย ดังจะแสดงแผนภาพประกอบ

รูปภาพที่ 2 แสดงมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สถานที่ปิดล้อม]

3.2.6 [ชีวิต คือ ต้นไม้]

มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ต้นไม้] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “ต้นไม้” ซึ่งเป็นแบบเปรียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) มาใช้อธิบาย “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้จำนวน 97 ถ้อยคำ เช่น บำรุงรักษา บัญ รดน้ำพรวนดิน แห้งแล้ง ร่วงโรย เปลือก(ไม้) แก่นแท้ รากแก้ว รากฝอย ผลิดอก ออกผล งอกงาม ปลูก เพาะบ่ม ตันกล้า ศัตรูพืช วัชพืช ฯลฯ คำศัพท์ดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบคือ “ต้นไม้” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 40

“ชีวิตคือการลงทุนเพื่อสร้างตนให้เจริญงอกงามและก้าวหน้า มีความสุข ความสำเร็จ และความสงบ เหมือนการปลูกพืชไว้อาศัยผล เราปลูกสิ่งใด เราได้ผลสิ่งนั้น ปลูกพืชดียอมได้ผลดี เป็นสิ่งตอบแทนของการลงทุนด้วยความเหนื่อยยาก ลำบากทั้งกายและใจ

การปลูกพืชต้องเตรียมดินอย่างดี เพาะเมล็ดพันธุ์ที่ดี ปลูกแล้วต้องหมั่นดูแลอย่างใกล้ชิด ป้องกันศัตรูพืชที่จะมาทำลาย ถอนวัชพืชที่ไม่ต้องการออกไป หมั่นรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ยเป็นระยะ ๆ เห็นการเจริญเติบโตของพืชที่ปลูกไว้ด้วยความหวังและความสุขใจ

ชีวิตคนเราจะดีได้เมื่อเจ้าของชีวิตเอาใจใส่หมั่นดูแล บำรุงชีวิต ด้วยสิ่งที่ดี เก็บเกี่ยวสิ่งดีให้เป็นอาหารชีวิต การปล่อยให้ชีวิตเติบโต อย่างไรเป้าหมาย ขาดการทะนุถนอม เพาะบ่มให้ต้นกล้าชีวิตมีความ แข็งแรง เจริญออกงาม เท่ากับการเริ่มต้นที่ขาดทุน

...ต้นไม้มีรากลึก มีแก่น กว่าต้นไม้จะเติบโตแข็งแรง มีแก่น มั่นคง รากต้องหยั่งลึก ทั้งรากแก้ว รากแขนง และรากขน เพื่อ ช่วยกันยึดลำต้น หาอาหาร...

คนเราก็เช่นกัน ต้องแสวงหาความดี เพาะบ่มเมล็ดแห่ง ความดี ความสามารถ ความฉลาด และปัญญา เพื่อนำพาชีวิตผลิต ผลงานได้เด่น เพราะงานแสดงถึงความสามารถของคน จึงมีข้อคิดค่า เตือนว่าอย่าอยู่อย่างไร้ราก อย่าอยู่อย่างไร้คุณค่า เพราะต้นไม้ได้ก็ตาม หากรากไม่หยั่งลึก มีใบหนาเกินไป ปราศจากดอกผล ข้ายังมีโพรง อยู่ด้วยแล้ว ต้นไม้นั้นก็ยอมไร้ค่าในการดำรงอยู่

ต้นไม้ยืนต้นไม้ไม่ได้ หากไร้รากพียง คนก็เช่นกัน ไม่ควรอยู่ อย่างคนไร้ราก แล้วรากของชีวิตคืออะไร รากแก้วของชีวิตคือ คุณธรรมที่หยั่งลึกในชีวิตและจิตใจ เป็นเลือดเนื้อและชีวิต ส่วนราก ฝอยคือส่วนที่เป็นงานและเงิน รวมทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ชีวิตประสบความสำเร็จ มีชีวิตที่สง่างามด้วยความดีและผลงานที่เกื้อกูลสังคม เพราะคนอื่นจะจดจำผลงานแห่งความดีที่คนนั้นทำได้มากกว่าทรัพย์สิน เงินทองที่สะสมไว้”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 16 – 17)

จากตัวอย่างที่ 40 ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับต้นไม้โดยเฉพาะขั้นตอน หรือกระบวนการปลูกต้นไม้ให้เจริญออกงาม เช่น เตรียมดิน เพาะเมล็ดพันธุ์ หมั่นดูแล ป้องกัน ศัตรูพืช ถอนวัชพืช หมั่นรดน้ำ พรวนดิน ใส่ปุ๋ย การเจริญเติบโตของพืช รากขน ต้นกล้าชีวิต ราก ลึก เติบโตแข็งแรง รากแก้ว รากแขนง เพาะบ่ม ฯลฯ เป็นต้น สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อ ชีวิตว่าเปรียบได้กับต้นไม้ที่ต้องการการดูแล กล่าวคือ การปลูกต้นไม้ต้องอาศัยความเอาใจใส่ดูแล เพื่อให้ต้นไม้เจริญออกงามผลิดอกออกผล เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน เพาะเมล็ดพันธุ์ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราต้องเตรียมพร้อมวางแผนการดำเนินชีวิต ต้องมีปัญญาหรือความรู้ ความสามารถและคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดูแลเอาใจใส่ นอกจากนี้ยังต้องหมั่นดูแลบำรุงรักษา รดน้ำพรวนดิน ใส่ปุ๋ยให้ต้นไม้ เปรียบได้กับการดูแลเอาใจใส่ตนเอง หาประสบการณ์ที่ดีให้ตนเอง

การปลูกต้นไม้ไว้ด้วยวิธีการอย่างไรผลที่ออกมาย่อมเป็นไปตามวิธีการนั้น หากปลูกอย่างดีดูแลบำรุงรักษา ผลที่ออกมาก็ย่อมดีตาม เช่นเดียวกับการดูแลเอาใจใส่การกระทำหรือชีวิตของเรา หากเอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลยชีวิตก็ย่อมมั่นคงประสบความสำเร็จมีความสุข หากปล่อยปละละเลยไม่จริงจัง สุดท้ายชีวิตก็จะไม่มั่นคง หรือล้มเหลว ต้นไม้มีส่วนประกอบสำคัญ เช่น รากแก้วซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยยึดลำต้นและดูดซึมน้ำอาหารไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ เปรียบได้กับคุณธรรมความดีและความรู้ อันเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยให้เราสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมั่นคงหรือประสบความสำเร็จ รากฝอยซึ่งเป็นส่วนประกอบย่อยของต้นไม้เปรียบได้กับปัจจัยรองที่จะช่วยสนับสนุนความสำเร็จในชีวิตเรา ได้แก่ อาชีพการทำงาน หรือทรัพย์สินเงินทอง ตลอดจนบุคคลรอบตัว เช่น มิตรสหาย ญาติพี่น้อง ฯลฯ ต้นไม้ที่แข็งแรงเจริญงอกงามมีรากหยั่งลึกจึงเปรียบได้กับชีวิตที่สมบูรณ์มั่นคงมีความสุข ส่วนต้นไม้ที่ไม่แข็งแรง รากไม่หยั่งลึก หรือมีใบหนาเกินไป มีโพรง หรือปราศจากดอกผล กลายเป็นต้นไม้ที่ไม่เจริญงอกงาม เปรียบได้กับชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ไร้ค่า ไร้ความสามารถในการสร้างผลงาน หรือเป็นสัญญาณที่แสดงความล้มเหลวในชีวิต ส่วนการดูแลเอาใจใส่ต้นไม้ กำจัดศัตรูพืชหรือวัชพืชออกไป เปรียบได้กับการจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต

ตัวอย่างที่ 41

“เคยเห็นดอกพุทตานใหม่...ดอกพุทตานในยามเช้าที่ชาว
บริสุทธิเปรียบได้คล้ายวัยเด็ก โลกใบเล็ก ๆ ของเด็กคือความสดใส
สนุกสนาน และงดงาม

เมื่อถึงวัยรุ่นแล้วก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ คล้ายกับดอก
พุทตานที่ถูกแค้นด้วยริ้วระเรื่อของสีชมพู...ที่น่าแปลกคือ เมื่อเราผ่าน
วัยเด็กมาถึงวัยนี้ อะไร ๆ ในชีวิตกลับยากไปหมด

เมื่อยามเย็นที่ดอกพุทตานเปลี่ยนเป็นสีเข้มจัด หมดสิ้น
ความขาวบริสุทธิ์ คล้ายตั้งชีวิตที่เดินทางมาถึงบั้นปลายแห่งวัย รู้โลก
รู้ชีวิต ผ่านสุขทุกข์มาจนซาซิมหมดสิ้นความตื่นตาตื่นใจ”

(ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้: 43 – 45)

ตัวอย่างที่ 42

“บัวในแต่ละบึงที่เราพบเห็นผ่านตาอยู่เสมอ นั้น มีวิธีอยู่รอด
มาได้ตลอดหน้าแล้งอันยาวนาน เช่นเดียวกับชีวิต การจะผ่านพ้น
ปัญหาที่บีบคั้นนั้นต้องอาศัยสติอันมั่นคง”...

“เคยเห็นต้นยางไหม พอหน้าหนาวมันจะปลิดใบร่วงหมดทั้ง
ต้นเหลือแต่กิ่งก้าน แล้วแตกใบใหม่เมื่อถึงฤดูกาลต่อไป เป็นอย่างนั้น
 ทุกปี นั่นคือการปรับตัวเพื่อจะอยู่รอด
 หากชีวิตทำได้เช่นนั้นเราก็พร้อมแล้วที่จะเผชิญหน้ากับทุก
 อุปสรรค ไม่ว่าจะร้อนจะฝนหรือเห็บหนาว”
 (ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้: 75, 167)

จากตัวอย่างที่ 41 และ 42 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวง
 ความหมายเกี่ยวกับต้นไม้โดยเฉพาะช่วงแห่งการเจริญเติบโตและลักษณะการเปลี่ยนแปลง
 ระหว่างวันของต้นไม้และดอกไม้ ในตัวอย่างที่ 41 ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเลือกนำ
 เสนอแบบเปรียบเทียบคือ “ดอกพุดตาน” ปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น *ดอกพุดตานในยามเช้า...เปรียบ
 ได้คล้ายกับวัยเด็ก ดอกพุดตานเปลี่ยนเป็นสีเข้มจัด...คล้ายดังชีวิต* ฯลฯ เป็นต้น ส่วนในตัวอย่างที่
 42 ผู้เขียนเลือกนำเสนอแบบเปรียบเทียบ “ดอกบัว” และ “ต้นยาง” ถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏสะท้อน
 มุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับดอกไม้และต้นไม้ กล่าวคือ ดอกไม้หรือต้นไม้ย่อมมี
 การเปลี่ยนแปลงไปตามหรือฤดูกาลเปรียบได้กับชีวิตของเรามีพัฒนาการการเจริญเติบโตโดยเริ่ม
 ตั้งแต่วัยเด็กซึ่งเป็นช่วงที่มีโอกาสได้เล่นสนุกสนาน เป็นวัยเริ่มเรียนรู้และสังสมประสบการณ์
 การดำเนินชีวิตไม่ซับซ้อนยุ่งยาก เมื่อชีวิตเราเจริญวัยขึ้นจากวัยรุ่นเติบโตสู่วัยผู้ใหญ่ซึ่งเป็น
 ช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ช่วงวัยดังกล่าวนี้การดำเนินชีวิตของเราเริ่มมีความยุ่งยาก
 อาจต้องพบอุปสรรคปัญหาหรือการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มากมายในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
 การเรียน การทำงานประกอบอาชีพ การมีครอบครัว ฯลฯ เป็นต้น และเมื่อเข้าสู่ช่วงวัยสุดท้ายของ
 ชีวิตเราคือวัยชรา เป็นช่วงเวลาที่ชีวิตได้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากมายแล้ว ผ่านความสุข
 ความทุกข์จนอาจรู้สึกปลงต่อชีวิต หรือไม่ตื่นตระหนกตกใจในความสุขหรือความทุกข์ที่อาจจะได้
 พบต่อไปเพราะความเคยชิน

เมื่อพิจารณาถ้อยคำอุปลักษณะในตัวอย่างที่ 42 จะพบคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมาย
 เกี่ยวกับต้นไม้โดยเฉพาะการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ของต้นไม้ จาก
 ตัวอย่างนี้ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเลือกนำเสนอต้น “ดอกบัว” และ “ต้นยาง” ที่
 สามารถพบเห็นได้ง่ายในประเทศไทยโดยเฉพาะดอกบัว ปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะ เช่น *บัวในแต่
 ละบึง อยู่รอด ตลอดหน้าแล้ง ต้นยาง หน้าหนาว ปลิดใบร่วงหมดทั้งต้น แตกใบใหม่ ฤดูกาลต่อไป
 การปรับตัว อยู่รอด ร้อน ฝน เห็บหนาว* ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่
 มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับต้นไม้ กล่าวคือ ต้นไม้ต่างมีวิธีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสภาวะ
 แวดล้อมที่เลวร้ายไม่เอื้อต่อการเจริญเติบโต เช่น หน้าแล้ง หน้าหนาว ความร้อน ฝน ความหนาว

เย็น เป็นต้น เปรียบได้กับชีวิตของเราที่ต้องมีการจัดการแก้ไขอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องพบตลอดชีวิตเพื่อให้ชีวิตผ่านพ้นความทุกข์ยากลำบากไปได้ เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดปลอดภัยหรือประสบความสำเร็จต่อไปได้

จากตัวอย่างที่ 40 – 42 สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “ต้นไม้” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[ต้นไม้]	[ชีวิต]
◆ ต้นไม้	→ ชีวิตของเรา
◆ ส่วนที่ประกอบให้ต้นไม้เจริญเติบโต	→ ปัจจัยหรือองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จหรือมีความสุข
- รากแก้ว	→ ปัจจัยหรือองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิตได้แก่ คุณธรรมความดี และปัญญา
- รากฝอย / รากขน	→ ปัจจัยหรือองค์ประกอบรองสนับสนุนการดำเนินชีวิต ได้แก่ การทำงาน ทรัพย์สินเงินทอง สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อาทิ มิตรสหาย เป็นต้น
◆ การปลูกต้นไม้	→ การเริ่มดำเนินชีวิต
- การเตรียมดิน / เมล็ดพันธุ์	→ การวางแผนการดำเนินชีวิตที่ดีโดยอาศัยความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน
- การบำรุงรักษาต้นไม้	→ การดูแลเอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลยชีวิตตนเอง ได้แก่ การประพฤติตนเป็นคนดี ทำสิ่งที่ถูกต้อง
- การกำจัดศัตรูพืชหรือวัชพืช	→ การจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต
◆ ลักษณะของต้นไม้	→ ผลของการดำเนินชีวิต

- ต้นไม้ที่สมบูรณ์แข็งแรง → ชีวิตที่มั่นคง มีความสุข ประสบความสำเร็จ
- มีรากหยั่งลึก ออกดอกผล
- ต้นไม้ที่ไม่แข็งแรง มีโพรง → ชีวิตที่ไม่มั่นคง ประสบความล้มเหลว ไม่ออกดอกออกผล
- ◆ การเปลี่ยนแปลงลักษณะของต้นไม้ → พัฒนาการการเจริญเติบโตของชีวิตแต่ละช่วงวัย
 - เวลาเช้า → ช่วงชีวิตในวัยเด็ก
 - เวลาสายหรือบ่าย → ช่วงชีวิตวัยรุ่นเริ่มสู่วัยผู้ใหญ่
 - เวลาเย็น → ช่วงชีวิตวัยชรา
- ◆ การปรับตัวของต้นไม้ต่อสภาวะ → การแก้ไขอุปสรรคปัญหาเพื่อความสุขความสำเร็จแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด
 - สภาวะแวดล้อมที่เลวร้าย → อุปสรรคปัญหาที่พบในชีวิต

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ต้นไม้] สะท้อนมุมมองว่า ชีวิตย่อมมีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงวัยไปตามกาลเวลา ยิ่งเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ผ่านเวลานานมากยิ่งขึ้น ประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตก็จะมีมากยิ่งขึ้นด้วย การดำเนินชีวิตต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ต่อตนเอง ไม่ปล่อยปละละเลยให้ไปในทางที่ไม่ดี หมายความว่าต้องประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ควร การดำเนินชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จหรือมีความสุขเป็นเรื่องยาก ต้องมีการวางแผนการใช้ชีวิตที่ดี โดยอาศัยความรู้ ปัญญา ตลอดจนคุณธรรมความดีเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้อาจมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดความสุขหรือความสำเร็จได้ เช่น มิตรสหาย ทรัพย์สินเงินทอง ฯลฯ ซึ่งไม่สำคัญเท่าความรู้และคุณธรรม นอกจากนี้ยังต้องรู้จักจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหานั้นที่จะต้องพบอยู่เสมอในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับต้นไม้ที่มีการเจริญเติบโตตามระยะเวลา ต้นไม้ที่จะเจริญงอกงามแข็งแรงได้ต้องอาศัยการหมั่นบำรุงรักษา กำจัดศัตรูพืชหรือวัชพืช ต้องมีการปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโต เช่น ความแห้งแล้ง เป็นต้น

3.2.7 [ชีวิต คือ กีฬา]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ กีฬา] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “กีฬา” มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 46 ถ้อยคำ เช่น เกม การแข่งขันในสนามรางวัล แพ้ ชนะ การเล่นฟุตบอล ครั้งแรก ครั้งหลัง ถ้วยรางวัล สังเวียนต่อสู้ เมามัธ ฯลฯ คำที่

พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “กีฬา” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ผู้วิจัยพบการเปรียบเทียบชีวิตกับกีฬา 2 ประเภท ได้แก่ “กีฬาฟุตบอล” และ “กีฬาชกมวย” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

3.2.7.1 [ชีวิต คือ กีฬาฟุตบอล]

ตัวอย่างที่ 43

“ถ้าชีวิตคือการเล่นฟุตบอล ฉันเชื่อว่า...คุณทุกคนที่กำลังอ่านหนังสือเล่มนี้อยู่ คงยังเหลือเวลาใน “ครึ่งหลัง” ของเกม ให้ได้แก้ตัวกัน อย่างแน่นอน

แต่ตอนนี้อาจถึงเวลาแล้วก็ได้ที่เราต้องหันกลับมาทบทวนชีวิตตัวเอง ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วใน “ครึ่งแรก” แล้วนำสิ่งดี ๆ ที่ได้เรียนรู้มาใช้เป็นแก่นหรือพื้นฐานในการทำปัจจุบันและอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไปให้ดีที่สุด”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: 96 – 97)

ถ้อยคำอุปมาอุปไมยในตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับการเล่นกีฬาฟุตบอล กล่าวคือ ในการแข่งขันฟุตบอลนั้นแบ่งช่วงเวลาการแข่งขันออกเป็น 2 ช่วง เรียกว่า “ครึ่งแรก” กับ “ครึ่งหลัง” ในระหว่าง 2 ช่วงนั้นจะมีการพักครึ่งหรือพักการแข่งขันเพื่อให้นักเตะได้พักหรือได้ปรับวิธีการเล่นของทีมตนเองกับผู้ฝึกสอน นักกีฬาฟุตบอลสามารถแก้ตัวในการเล่นใหม่ให้เล่นในครึ่งหลังได้ดีขึ้นกว่าเดิมที่ผ่านมาในครึ่งแรกได้ เปรียบได้กับชีวิตที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงสำคัญ ได้แก่ “อดีต” กับ “อนาคต” ส่วนเวลาปัจจุบันเสมือนเป็นเวลาพักครึ่งของการเล่นฟุตบอลที่เราจะได้คิดทบทวนวิธีการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีตหรือครึ่งแรก ทำให้เราสามารถเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพัฒนาชีวิตตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีในอนาคต ซึ่งการกระทำทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นในอดีตหรือในอนาคต เราต่างเป็นผู้กำหนดและกระทำด้วยตัวเองทั้งสิ้น

จากตัวอย่างที่ 43 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “กีฬาฟุตบอล” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[กีฬาฟุตบอล]		[ชีวิต]
◆ นักฟุตบอล	→	ตัวเราเอง
◆ ครั้งแรกของการแข่งขัน	→	การดำเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีต
◆ การพักครึ่งการแข่งขัน	→	ช่วงเวลาปัจจุบันที่เราจะได้คิดทบทวนเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตและวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคต
◆ ครั้งหลังของการแข่งขัน	→	การดำเนินชีวิตจะเกิดขึ้นในอนาคต
◆ การแก้ตัวในการเล่นครึ่งหลัง	→	การเปลี่ยนแปลงการกระทำ / พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น

3.2.7.2 [ชีวิต คือ กีฬาขงมวย]

ตัวอย่างที่ 44

“หากมันแต่อยู่ในความทุกข์ ใจป่วยก็ไม่รักษา กายป่วยก็โทษว่าทำงานหนักมากไป เครียดมากไป อะไร ๆ ก็ไม่เป็นตั้งใจ สุขภาพเลยแย่ ทั้ง ๆ ที่ความจริงคือสภาพจิตใจแย่มากกว่ามาตั้งแต่ไหนแต่ไร ต้องฝืนตัวเองให้ตื่นขึ้นมาเพื่อออกไปทำงาน กลายเป็นคนไม่มีความสุข กลายเป็นคนมีทุกข์ถาวร กลายเป็นคนที่ใครก็ไม่อยากเข้าใกล้...จนทำให้มีผลกระทบตามมาแบบคาดไม่ถึง ทำให้ใครหลายคนเกิดอาการ**หมด** ไม่รู้จะแก้ไขยังไง ไม่รู้จะเริ่มต้นแบบไหน”...

“ดู ๆ แล้วชีวิตนี้ช่างเต็มไปด้วยเรื่อง จนไม่สามารถแยกแยะออกเป็นอย่าง ๆ ชีวิตจึงวุ่นวายได้ตลอดเวลา เขาเรื่องนี้มาปนกับเรื่องนั้นบ้างล่ะ เขาเวลาเรียนหรือเวลาทำงานมาปนกับเรื่องความรักบ้างล่ะ... พัวพันกันจนทำให้วันที่รู้สึกดีและมีความสุขอยากอยู่ไกลออกไปจนไม่รู้จะกลับ

แต่พอตัดสินใจ**ขึ้นสังเวียนต่อสู้**ให้รู้แล้วรู้รอดกันไป บางครั้งก็รู้สึกอยาก**ยอมแพ้** บางครั้งก็อ่อนแอจนอยาก**หยุดพัก** บางทีอะไร ๆ ก็หนักเกินกว่าจะแบกรับไหว **สู้่อีกทีก็แล้วกัน** อดทนต่อไปอีกทีก็แล้วกัน พยายามใหม่ก็แล้วกัน”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 20, 151 – 152)

ในตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับกีฬาชกมวย เช่น *อาการเมามัสด* *ขึ้นสังเวียนต่อสู้* เป็นต้น ถ้อยคำอุปสรรคณ์จากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับการเล่นกีฬาชกมวย กล่าวคือ ในการแข่งขันชกมวยบนสังเวียนนั้น ประกอบด้วยผู้ชกกับคู่ชกอีกฝ่าย ต่างฝ่ายต่างชกเข้าใส่กันเพื่อเอาชนะชนะเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราต้องพบอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเราต้องแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ ในการชกอาจพบอาการเมามัสดของผู้ถูกชก เปรียบได้กับความสับสนหรือคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาในชีวิตไม่ได้ คู่ชกอาจอยากยอมแพ้ อยากหยุดพัก แต่หากต้องการชัยชนะก็จำเป็นต้องพยายามสู้อีกครั้ง เปรียบเหมือนกับชีวิตที่อาจเกิดความท้อแท้ต่ออุปสรรคปัญหามากมายที่รุมเร้าเข้ามาในชีวิต อาจรู้สึกเหน็ดเหนื่อยจากการแก้ไขปัญหาล่าช้าจนอยากพักผ่อน แต่หากเราต้องการมีความสุขหรือประสบความสำเร็จในชีวิตก็จำเป็นต้องอดทนแก้ไขจนกว่าอุปสรรคปัญหาล่าช้าจะผ่านไปได้

จากตัวอย่างที่ 44 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “กีฬาชกมวย” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[กีฬาชกมวย]	[ชีวิต]
◆ นักมวย	→ ตัวเราเอง
◆ คู่ชก	→ อุปสรรคปัญหาในชีวิต
◆ สังเวียนต่อสู้	→ สถานการณ์ที่มีอุปสรรคปัญหา
◆ เหตุการณ์ระหว่างการชก	→ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหา
- เกิดอาการเมามัสด	→ เกิดความสับสน / คิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาไม่ได้
- อยากยอมแพ้	→ ท้อแท้อยากเลิกจัดการแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรค
- ลูกขึ้นชกต่อไป	→ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคปัญหา พยายามแก้ไขอุปสรรคปัญหาล่าช้าให้ได้
◆ ผลจากการชก	→ ผลจากการแก้ไขอุปสรรคปัญหา
- แพ้	→ ไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหานั้นได้
- ชนะ	→ สามารถแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรคนั้นได้

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ กีฬา] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตต้องพบอุปสรรคปัญหามากมาย เราจำเป็นต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองให้ได้ การดำเนินชีวิตอาจมีความท้อแท้ เหน็ดเหนื่อยได้แต่ต้องไม่หยุดแก้ไขปัญหา ต้องมีความเพียรพยายามและความอดทน นอกจากนี้การดำเนินชีวิตของเราอาจเกิดข้อผิดพลาดล้มเหลวในอดีต เราสามารถคิดทบทวนแก้ไขแล้วคิดวางแผนไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดนั้นซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้หากเราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ก็จะทำให้เรามีความสุข ประสบความสำเร็จ หากไม่พยายามแก้ไขปัญหาก็จะทำให้ชีวิตเราล้มเหลว ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับการเล่นกีฬาชกมวยที่ฝ่ายหนึ่งต้องพยายาม อดทน ผู้ฝึกฝายหนึ่งที่เป็นคู่ชกของตนเองเพื่อให้ได้รับชัยชนะนั่นเอง

3.2.8 [ชีวิต คือ ละคร]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ละคร] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “ละคร” มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 40 ถ้อยคำ เช่น *ละครเรื่องเศร้า ละครแห่งชีวิต โรงละคร เวทีชีวิต บทบาท รับบท เริ่มเรื่อง สวมบทบาท แสดงไปตามบทบาท ฉากเดียว ผู้กำกับ ผู้เขียนบท นักแสดง จบลง ฯลฯ เป็นต้น คำศัพท์ดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “ละคร” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ดังตัวอย่างต่อไปนี้*

ตัวอย่างที่ 45

“ชีวิตนั้นไม่ใช่ของง่าย มันมักจะมีอุปสรรคมากคอยขัดขวางอยู่เสมอ เราจะต้องมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ ที่จะทำให้ความฝันของเรานั้นเป็นจริงให้ได้

เราจะต้องตัดสินใจว่าชีวิตของเรานั้นต้องการที่จะเป็นอะไร ผู้กำกับ ผู้สร้าง ผู้เขียนบท หรือเป็นนักแสดง เราจะต้องตัดสินใจให้ได้ว่าเราจะต้องเป็นผู้ที่โดดเด่นในวงการหรือจะเป็นผู้ที่หายสาบสูญไป”

(ขอลิขิตชีวิตนี้ด้วยตัวเอง: 193)

ตัวอย่างที่ 46

“ชีวิตคน...เหมือนการเล่นละคร สวมบทบาทได้ก็แสดงไป ตามบทบาทนั้นให้ดีที่สุด ให้คนชื่นชอบและชื่นชม ได้ความสนุก บันเทิง

ตัวละครบางตัวแสดงจบเรื่อง บางตัวเริ่มแสดงเพียงฉากเดียวก็ตาย ชีวิตในโลกก็เช่นกัน

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 219)

ตัวอย่างที่ 47

“ในวันหนึ่งที่เราได้ตกอยู่ในภาวะเลวร้าย ในจังหวัดนั้นหากเรา ได้คิดว่าโลกอันกว้างใหญ่ใบนี้คือ**โรงละคร** และเราก็คือ**ตัวแสดงตัวหนึ่งที่กำลังเล่นอยู่ในบทอันเจ็บปวดขมขื่น...**

ในความคิดเช่นนี้ จะทำให้เราไม่ติดกับความเจ็บปวด ผิดหวัง เพราะนั่นเป็นเพียงละครบทหนึ่งบนเวทีชีวิต ขณะที่เราได้ทุ่มเทเรียวแรง ...เราก็จะไม่พลาดกลัวกับสิ่งที่ต้องเผชิญ ก็เพราะนั่นเป็นอีก**บทบาทหนึ่งที่เราต้องแสดง**

ชีวิตคนมีเกิด และสุดท้ายก็ต้องตาย **เหมือนกับละคร ที่มีเริ่มเรื่อง และที่สุดท้ายก็ต้องจบลง**

อย่าปล่อยให้วันเวลาให้ผ่านไปอย่างสิ้นหวังท้อแท้เลย ลุกขึ้นมา **ดำเนินบทบาทของเราให้เต็มกำลังความสามารถเถิด ก่อนที่ละครแห่งชีวิตจะจบลง**”

(พลังใจ พลังชีวิต: 213)

ตัวอย่างที่ 45 – 47 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต โดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวง ความหมายเกี่ยวกับละคร เช่น **ผู้กำกับ นักแสดง บทบาท เริ่มเรื่อง จบลง ละครแห่งชีวิต ฉาก ฯลฯ** คำศัพท์เหล่านี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับละคร เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ ละครเป็นการแสดงหรือเป็นเพียงสิ่งสมมติที่ถ่ายทอดโดยตัวละครที่แสดงไปตาม บทบาทที่ได้รับเปรียบได้กับชีวิตของเราที่มีบทบาทหน้าที่ของตนเองในสังคม (หรือบนโลกนี้) ที่ต้องรับผิดชอบ การแสดงมีเริ่มเรื่องแล้วก็ย่อมมีการปิดฉากหรือจบเรื่อง เปรียบได้กับชีวิตที่มีจุดเริ่มต้น อยู่ที่เกิดมาและวาระสุดท้ายแห่งชีวิตก็คือความตาย ในการแสดงอาจมีทั้งบทสุขหรือบทเศร้า บทเศร้าที่นักแสดงต้องแสดงความเจ็บปวดเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีอุปสรรคปัญหา แต่นั่นบทเหล่านั้นก็เป็นเรื่องธรรมดาของการแสดงหรือเป็นเพียงสิ่งสมมติ เช่นเดียวกับอุปสรรคปัญหาในชีวิตทุกคน ส่วนการที่นักแสดงทุ่มเทความสามารถและเล่นไปตาม บทบาทของตนเองให้ดีที่สุดจนผู้ชมรู้สึกชื่นชอบและชื่นชม ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน จนกลายเป็นนักแสดงที่โดดเด่นอยู่ในวงการได้ เปรียบได้กับชีวิตของเราที่ดำเนินชีวิตไปตามบทบาท

หน้าที่ที่มี โดยรับผิดชอบกระทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีที่สุดเต็มกำลังความสามารถอย่างไม่ท้อแท้ หากทำเช่นนี้ได้ก็จะเป็นที่น่าชื่นชมยกย่อง เป็นที่น่าสังเกตในตัวอย่างที่ 45 เราสามารถเลือกใช้ชีวิตได้หลากหลาย โดยเปรียบเทียบว่าเราสามารถเป็นได้ทั้งผู้กำกับ ผู้เขียนบท หรือนักแสดงเอง กล่าวอีกอย่างคือ ตัวเราเองสามารถเป็นผู้กำหนดการกระทำหรือบริหารจัดการการดำเนินชีวิตทุกขั้นตอนได้

จากตัวอย่างที่ 45 – 47 สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “ละคร” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[ละคร]		[ชีวิต]
◆ ผู้กำกับ / ผู้เขียนบท / นักแสดง	→	ตัวเราเอง
◆ โรงละคร	→	โลก / สังคมที่เราอยู่
◆ ฉาก	→	เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต
◆ บทบาทการแสดงที่ได้รับ	→	สถานภาพหรือบทบาทของตนเอง
- บทเศร้า / บทเจ็บปวด	→	สถานการณ์ชีวิตที่มีอุปสรรคปัญหา
◆ ลักษณะการแสดงตามบทบาทที่ได้รับ	→	ลักษณะการรับผิดชอบทำหน้าที่ของตนเอง
- แสดงบทบาทได้เป็นอย่างดี	→	รับผิดชอบทำหน้าที่ของตนเองเต็มความสามารถ
◆ ผู้ชม	→	บุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
◆ ขั้นตอนการแสดง	→	ช่วงวัยของชีวิต
- การเริ่มเรื่อง / เปิดฉาก	→	การเกิด
- การปิดเรื่อง / ปิดฉาก	→	การตาย
◆ ผลของการแสดงบทบาทในละคร	→	ผลของการรับผิดชอบทำหน้าที่ของตนเอง
- ผู้ชมชื่นชม / โดดเด่นในวงการ	→	เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม
- ผู้ชมไม่ชื่นชม / หายสาบสูญไป	→	ไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ละคร] สะท้อนมุมมองว่า ช่วงชีวิตของเรามีจุดเริ่มต้นคือการเกิด และต้องมีวันจบชีวิตลงคือการตาย การกระทำหรือการดำเนินชีวิตล้วนกำหนดได้ด้วยตัวของเรา

เอง สิ่งที่เราควรทำขณะมีชีวิตอยู่คือการรับผิดชอบทำหน้าที่ตามสถานภาพหรือบทบาทที่เรามีในสังคม และต้องรับผิดชอบหรือกระทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีที่สุดเต็มกำลังความสามารถ อุปสรรคปัญหาที่พบในชีวิตเป็นเรื่องธรรมดาที่เราต้องแก้ไขให้ผ่านพ้นไป หากเราได้ทำหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างดีที่สุดแล้วก็จะประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับละครที่มีเริ่มเรื่องและจบเรื่อง ตัวละครย่อมต้องแสดงบทบาทที่ได้รับของตนเอง หากแสดงได้ดีเต็มความสามารถ ผู้ชมก็จะชื่นชอบและชื่นชมจนประสบความสำเร็จในการแสดงเป็นผู้โดดเด่นอยู่ในวงการ

3.2.9 [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] นำมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง” นำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 28 ถ้อยคำ เช่น *รากฐานของชีวิต พื้นฐานของชีวิต สร้างชีวิต ความมั่นคง* ฯลฯ เป็นต้น คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “สิ่งปลูกสร้าง” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 48

“เรา**สร้างชีวิต**เราจากความตั้งใจเบื้องหลังการกระทำและสิ่งที่พูดออกมา เราพูดความจริง ความดีงาม สร้างประโยชน์เกื้อกูลชีวิตผู้อื่นให้เกิดความสามัคคี พูดอย่างเห็นความดีในผู้อื่น ในตัวเอง พูดเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ เป็นสาระต่อชีวิตตัวเองและผู้อื่นด้วยถ้อยคำสุภาพจริงใจ”...

“การแก้ปัญหาที่แท้จริงเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงภายในใจคุณเอง ถ้าจะพูดสั้น ๆ ก็คือ สภาวะภายใน ความละเอียดประณีตในจิตใจเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมภายนอกรอบตัวคุณทั้งหมด

การสร้างตึกหลังใหญ่ต้องใช้ฐานรากที่ใหญ่ การสร้างชีวิตภายนอกที่งดงามต้องใช้ใจที่มีคุณภาพเป็นฐาน”

(เข็มทิศชีวิต: 65,136)

ตัวอย่างที่ 49

“มีคำพูดว่า **รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา** ดังนั้นเมื่ออยู่ในวัยศึกษาพึงพากเพียรเรียนรู้ให้มีความรู้ที่ตีรู้จริง เพื่อนำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพ สร้างหลักฐานในโอกาสต่อไป นอกจากความรู้ดีแล้ว คนที่มีฝีมือและมีความสามารถที่แท้จริงจะทำงานสำเร็จได้ ความรู้เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น...สิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ คือความมีจิตใจและความคิดที่ดีงาม กอปรกับมีนิสัยแห่งความสำเร็จ อันประกอบด้วยความใฝ่ฝัน ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน...”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 18)

ตัวอย่างที่ 50

“หาก**รากฐานของตึกสูงเป็นเสาเข็ม รากฐานของชีวิต**คนเราก็น่าจะ**เป็นจิตใจ**...”

“การที่คนเราแต่ละคนนั้นเติบโตมาจาก**พื้นฐานของชีวิต**ที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปด้วย ความขัดแย้งในสังคมที่เราพบเห็นกันอยู่บ่อย ๆ จึงเป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงไม่ได้”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 78, 90)

จากตัวอย่างที่ 48 – 50 จะเห็นได้ว่ามีการนำคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างหรือตึกอาคาร เช่น *การสร้างชีวิต พื้นฐานชีวิต ใช้ฐานราก รากฐานของชีวิต เสาเข็ม อิฐ* ฯลฯ มาใช้นำเสนอมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิต กล่าวคือ การสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้มั่นคงต้องอาศัยวัสดุก่อสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น เสาเข็ม ก้อนอิฐ เป็นต้น เปรียบได้กับการสร้างความสำเร็จมั่นคงของชีวิตที่ต้องอาศัยความรู้หรือการศึกษา ตลอดจนจิตใจที่ดีงามมีคุณธรรม ได้แก่ ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน กระบวนการก่อสร้างอาคารให้เป็นรูปเป็นร่างเปรียบได้กับการกระทำของเราที่แสดงออกมาให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตเป็นอย่างไร ได้แก่ การประพฤติตนเป็นคนดียอมแสดงให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตที่ดีงามมั่นคงนั่นเอง

จากตัวอย่างที่ 48 – 50 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[สิ่งปลูกสร้าง]		[ชีวิต]
◆ อาคาร / สิ่งปลูกสร้าง	→	ชีวิตของเรา
◆ วัสดุพื้นฐาน / รากฐานของสิ่งปลูกสร้าง	→	ปัจจัยสำคัญพื้นฐานในการดำเนินชีวิต
- ก้อนอิฐ	→	การศึกษา / คุณธรรมความดี
- เสาค้ำ	→	จิตใจ
◆ กระบวนการก่อสร้างอาคารที่ดี	→	การประพฤติตนเป็นคนดี / การทำความดี
◆ อาคารที่มั่นคง	→	ชีวิตที่มั่นคงดีงาม

3.2.10 [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] ได้นำมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ” มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 27 ถ้อยคำ เช่น เหมือนทะเล มีขึ้น มีลง ราบเรียบ คลื่น ภาโถม เหมือนกับฤดูกาล ผ่านร้อน ผ่านฝน ผ่านหนาว ฯลฯ

จากข้อมูลที่พบ ผู้วิจัยได้จำแนกแบบเปรียบเทียบปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่นำมาทำความเข้าใจหรือกล่าวเกี่ยวกับชีวิตใน 3 ลักษณะย่อย คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของ “ทะเล” “ฤดูกาล” “ดวงดาวและท้องฟ้า” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

3.2.10.1 [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของทะเล]

ตัวอย่างที่ 51

“เพราะชีวิตเปรียบเหมือนทะเล มีขึ้นและมีลง มีความหวัง
สมหวังและผิดหวัง บางครั้งทะเลก็ราบเรียบ บางครั้งคลื่นทะเลก็ถา
โถมโหมกระหน่ำซัดเข้าหาฝั่งระลอกแล้วระลอกเล่า

และแน่นอนว่าทะเลงามเมื่อมีคลื่น ชีวิตที่แท้จริงก็ย่อมต้องมี
อุปสรรคเป็นธรรมดา”

(เปลี่ยนชีวิตแค่คิดบวก: 104)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการอธิบายเกี่ยวกับชีวิต โดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของ “ทะเล” ได้แก่คำว่า มีขึ้น มีลง ทะเลราบเรียบ คลื่นทะเล ถ้าโถม เป็นต้น ถ้อยคำอุปสรรคจากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับลักษณะปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของท้องทะเล กล่าวคือ ท้องทะเลในบางเวลาดูราบเรียบ บางขณะก็มีคลื่นและอาจเป็นคลื่นลมที่รุนแรง ถ้าโถมโหมกระหน่ำ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตของเราที่ต้องพบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ทั้งเหตุการณ์ปกติที่ไม่มีอุปสรรคปัญหา เป็นธรรมดาที่ทะเลย่อมมีคลื่นลมไม่มีทางราบเรียบ เปรียบได้กับชีวิตที่ย่อมต้องพบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ทะเลยังมีขึ้นมีลงซึ่งเป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ (น้ำขึ้น น้ำลง) ที่ทราบกันดีว่าเกิดขึ้นจากอิทธิพลของดวงจันทร์ การขึ้นลงของน้ำทะเลเกิดขึ้นทุกวันเป็นปกติ เปรียบได้กับชีวิตของเราที่จะได้พบทั้งช่วงเวลาที่ดี (ขึ้น) หรือประสบความสำเร็จมีความสุข และจะได้พบกับช่วงเวลาที่ไม่ประสบความสำเร็จมีความล้มเหลวเป็นทุกข์ เป็นเรื่องธรรมดาในการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นว่าความสุขความทุกข์ไม่ใช่สิ่งยั่งยืน มีการสลับสับเปลี่ยนเกิดขึ้นได้ นั่นคือความไม่แน่นอนของชีวิต

จากตัวอย่างที่ 51 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ “ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของทะเล” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของทะเล]	[ชีวิต]
◆ ท้องทะเล	→ ชีวิตของเรา
◆ ลักษณะของพื้นน้ำทะเล	→ สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต
- ท้องทะเลราบเรียบ ไร้คลื่น (ตามธรรมชาติไม่เคยไร้คลื่น)	→ สถานการณ์ชีวิตที่ไร้อุปสรรคปัญหา (ไม่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต)
- ท้องทะเลมีคลื่น (ตามธรรมชาติที่แท้จริง)	→ สถานการณ์ชีวิตที่มีอุปสรรคปัญหา (เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในการดำเนินชีวิต)
◆ คลื่นทะเล	→ อุปสรรคปัญหา
◆ การขึ้นลงของน้ำทะเล	→ ความไม่แน่นอนของชีวิต
- น้ำทะเลขึ้น	→ ช่วงเวลาที่ชีวิตมีความสุข
- น้ำทะเลลง	→ ช่วงเวลาที่ชีวิตมีความทุกข์

3.2.10.2 [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของฤดูกาล]

ตัวอย่างที่ 52

“ชีวิตคนก็เหมือนกับฤดูกาล ต้องผ่านร้อน ผ่านฝน ผ่านหนาว ไม่มีใครหรอกที่จะสุขได้ตลอดไป โดยไม่เคยพบกับความทุกข์เศร้า...

อีกไม่นาน ฤดูกาลแห่งชีวิตก็จะหมุนเวียนเปลี่ยนไป วันที่ฟ้าสดใสจะหวนกลับคืนมา
เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วทำไมเราจะต้องขลาดกลัว วิตกกังวลในสิ่งที่เป็นไป”

(พลังใจ พลังชีวิต: 129,204)

ในตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของ “ฤดูกาล” เช่น ผ่านร้อน ผ่านฝน ผ่านหนาว ฤดูกาลแห่งชีวิต หมุนเวียนเปลี่ยนไป วันที่ฟ้าสดใส เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจชีวิต ถ้อยคำอุปมาอุปไมยจากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับลักษณะปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของสภาพดินฟ้าอากาศหรือฤดูกาล กล่าวคือ ฤดูกาล ซึ่งมี 3 ฤดูหลักผลัดเปลี่ยนไปตามระยะเวลาในรอบ 1 ปี ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว ในแต่ละวันย่อมมีสภาพดินฟ้าอากาศที่อาจทำให้เราไม่สบายกายไม่สบายใจหรือเป็นอุปสรรคในการทำงาน เช่น อากาศร้อนอบอ้าว ฝนตก หรือความหนาวเย็น แต่ในแต่ละฤดูก็ย่อมมีวันที่สภาพดินฟ้าอากาศแจ่มใส ไม่ร้อนเกินไป ไม่มีฝนตก หรือไม่หนาวเย็นเกินควร กลายเป็นวันที่คนส่วนใหญ่ปรารถนาหรือที่เรียกว่า “วันฟ้าสดใส” เปรียบได้กับชีวิตของเรามีทั้งช่วงเวลาที่มีความสุขและความทุกข์ ความสุขความทุกข์เสมือนฤดูกาลหรือสภาพภูมิอากาศหรือฤดูที่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ใช่สิ่งที่ยั่งยืนแน่นอนในชีวิต จากตัวอย่าง นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบ กับสิ่งที่ถูกเปรียบได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของฤดูกาล]	[ชีวิต]
◆ ฤดูกาลในรอบ 1 ปี	→ ชีวิต
◆ สภาพดินฟ้าอากาศ	→ สถานการณ์ชีวิตที่เราต้องประสบ
- ร้อน ฝน หนาว	→ สถานการณ์ที่มีความทุกข์
- วันที่ฟ้าสดใส	→ สถานการณ์ที่มีความสุข

- ◆ การหมุนเวียนเปลี่ยนฤดูกาล → ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในชีวิต

3.2.10.3 [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของดวงดาวและท้องฟ้า]

ตัวอย่างที่ 53

“ชีวิตที่งดงามบริบูรณ์อยู่ตรงนี้ตลอดมา เหมือนดาวเหนือ ใน คืนฟ้าสว่าง เราอาจมีความสุข สนุกกับชีวิตจนลืมมองเห็น แต่ในวันที่ ฟ้ามืดมิด ความทุกข์ก็ลุ่มรุมไม่มีที่พึ่งยึดเหนี่ยว เป็นโอกาสให้เรา มองเห็นที่พึ่งที่แท้จริงในตัวเราเอง”

(เข้มทิศชีวิต: 43)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ซึ่งปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของ “ดวงดาวและท้องฟ้า” เช่น ดาว คืนฟ้าสว่าง วันที่ฟ้ามืดมิด เป็นต้น ถ้อยคำอุปมาอุปไมยจากตัวอย่างที่พบแสดงให้เห็นว่าชีวิตของเราเปรียบได้กับลักษณะปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของดวงดาวและท้องฟ้า กล่าวคือ เราสามารถเห็นดวงดาวได้อย่างชัดเจนในคืนที่มีดวงมืด ปราศจากแสงจันทร์หรือคืนข้างแรม แต่เราไม่สามารถเห็นดวงดาวได้อย่างชัดเจนในคืนที่ฟ้าสว่างหรือคืนที่มีแสงจันทร์หรือข้างขึ้นปรากฏการณ์นี้เป็นที่รู้จักดีคือปรากฏการณ์ข้างขึ้นข้างแรมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปทุกวันในแต่ละเดือน ไม่มีเดือนใดที่จะปรากฏแต่คืนฟ้ามืดหรือฟ้าสว่างเพียงอย่างเดียว เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตของเราที่จะต้องประสบทั้งความสุข (คืนฟ้าสว่าง) และความทุกข์ (คืนฟ้ามืดมิด) ซึ่งเป็นของคู่กัน ดังนั้นจึงแสดงความไม่แน่นอนของระยะเวลาความทุกข์และความสุขในชีวิต เวลาที่เรามีความสุขเราจึงไม่ต้องการที่พึ่งในการช่วยคิดแก้ไขปัญหาแต่เมื่อถึงเวลาที่เราไม่มีความสุข เราจะพบว่าที่พึ่งที่เรามองเห็นและสามารถพึ่งพาได้ก็คือ ตัวของเราเอง

จากตัวอย่างที่ 53 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของ “ดวงดาวและท้องฟ้า” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ดังนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain) วงความหมายปลายทาง (target domain)

[ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของดวงดาวและท้องฟ้า] [ชีวิต]

◆ ลักษณะของท้องฟ้า	→	สถานการณ์ชีวิตที่เราต้องประสบ
◆ ปรากฏการณ์บนท้องฟ้า	→	ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ในชีวิต
- ข้างแรม / ฟ้าคืนมืด	→	สถานการณ์ที่มีความทุกข์
- ข้างขึ้น / ฟ้าคืนสว่าง	→	สถานการณ์ที่มีความสุข
◆ ดวงดาว	→	ชีวิตของเราเอง
- ไม่เห็นดวงดาวในคืนสว่าง	→	ชีวิตในยามที่มีความสุขจึงไม่ต้องการที่พึ่ง
- มองเห็นดวงดาวในคืนมืด	→	ชีวิตในยามที่มีความทุกข์จึงต้องการที่พึ่ง

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] นำเสนอความคิดเกี่ยวกับชีวิตว่าการดำเนินชีวิตตลอดชีวิตของเราย่อมต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ ระยะเวลาของความทุกข์ความทุกข์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ไม่ยั่งยืน โดยเฉพาะอุปสรรคปัญหาที่เราจะต้องพบเป็นธรรมดา เราอาจไม่ต้องการที่พึ่งในยามที่เรามีความสุข แต่เมื่อถึงยามที่เราเป็นทุกข์ ที่พึ่งสำคัญที่สุดก็คือตัวเราเอง ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของทะเล ฤดูกาล ตลอดจนดวงดาวและท้องฟ้า ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

3.2.11 [ชีวิต คือ บทเพลง]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ บทเพลง] เป็นการนำมมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “บทเพลง” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 23 ถ้อยคำ เช่น *บทเพลงแห่งชีวิต ชับกล่อม บางจังหวัด ประสานลีลาท่วงทำนอง ถูกแต่ง ท่อนฮุค ช่วงเสียบ ไม่รู้จักเว้นจังหวะ ฯลฯ* คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “บทเพลง” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบเช่น

ตัวอย่างที่ 54

“ชีวิตคือเพลงบางเพลงในโลกนี้ มันเหมือนถูกแต่งมาเพื่อเรา โดยเฉพาะ เหมือนเราเป็นเพื่อนสนิทกับ**คนเขียนเพลง** แล้วเพื่อนมันก็เอาชีวิตเราไปสรุปเป็น**สามท่อน** แถมมี**ท่อนฮุค**ให้ใจสะดุด ย้ำและเจ็บอย่างแรง ๆ ได้อีก

ก็**เพลง**ที่ทำให้เราน้ำตาซึม ก็**เพลง**ที่ทำให้เราหัวเราะไม่ออก ก็**เพลง**ฟังทีไรเรารู้สึกว่ามันเป็นเรื่องของเรา”

(Growing Up and go ชีวิตไม่ง่าย...ตั้งใจไม่ยาก: 14)

ตัวอย่างที่ 55

“บทเพลงแห่งชีวิต หาก**ซบกล่อม**อย่างผู้ที่เข้าใจชีวิต **บทเพลง**นั้นย่อมมี**ความไพเราะ** งดงาม แม้บาง**จังหวะ**จะ**รุนแรง** **เกรี้ยวกราด** หรือบาง**จังหวะ**จะ**อ่อนอ่อน นุ่มนวลแผ่วเบา** ผู้ที่เข้าใจชีวิตจะ**ประสานลีลา**ท่วงทำนองเหล่านั้น ให้**กลมกลืน**กันไปอย่าง**น่าฟัง**

มาพินิจเรียนรู้เพื่อเข้าใจชีวิต มาค้นหาอย่างจริงจัง เพื่อมองให้เห็นถึงตัวตนของเราเองเถิด

เพื่อเมื่อ**จังหวะเพลงแห่งชีวิต**จะ**สั่นไหว**มาในรูปแบบใด เราก็จะสามารถ**ปรับเปลี่ยนลีลาผสมผสาน**ให้**กลมกลืน**ไปได้อย่างสวยงาม”

(พลังใจ พลังชีวิต: 17)

ตัวอย่างที่ 56

“ดนตรีที่ไพเราะไม่ใช่เพราะมีแค่**เสียงดัง**เท่านั้น แต่เพราะมี**ช่วงที่เจียบ**แผงอยู่ด้วย ถ้ากลอง กีตาร์ ไวโอลิน **ส่งเสียงไม่หยุด** ไม่รู้จัก**เว้นจังหวะ**เสียบ้าง **เพลง**นั้นก็คง**ไม่เพราะ**หรอกว่าไหม ?

สำหรับการดำรงอยู่ของคนเราก็เช่นกัน การพักคือ**การเติมช่องว่าง**ให้กับชีวิต...”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 37)

ตัวอย่างที่ 54 – 56 อธิบายความหมายและลักษณะของชีวิต โดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับบทเพลง เช่น **บทเพลงแห่งชีวิต** **ซบกล่อม** **ความไพเราะ** **บางจังหวะ** **ประสาน**

ลีลาท่วงทำนอง นำฟัง จังหวะเพลงแห่งชีวิต ลื่นไหล คนตรีที่ไพเราะ เสียงดัง ช่วงที่เงียบ เว้น จังหวะ ฯลฯ มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับบทเพลง เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ บทเพลงเพลงหนึ่งย่อมประกอบด้วยการบรรเลงท่วงทำนอง เนื้อเพลงและช่วงเงียบที่เว้นจังหวะในเพลง เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตของเราที่ต้องมีการหยุดพักผ่อนระหว่างการดำเนินชีวิต บทเพลงหนึ่งอาจมีหลายทำนองในเพลงเดียวกัน เช่น ทำนองเร็ว หรือทำนองช้า เปรียบได้กับประสบการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตเราที่มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งสถานการณ์ที่เป็นทุกข์และที่มีความสุข เนื้อหาในเพลงเปรียบได้กับเรื่องราวหรือประสบการณ์ของชีวิตเรา และอาจมี “ท่อนฮุก” ที่ทำให้นเนื้อเพลงสะดุดน่าสนใจ เป็นท่อนซ้ำ เปรียบได้กับอุปสรรคปัญหาหรือประสบการณ์ที่ฝังใจที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินชีวิต การประสานท่วงทำนองเพลงให้กลมกลืนไพเราะเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตได้

จากตัวอย่างทั้งสามตัวอย่างนี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “บทเพลง” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[บทเพลง]	[ชีวิต]
◆ ลักษณะจังหวะของเพลง	→ ลักษณะประสบการณ์ในชีวิต
- จังหวะรุนแรง	→ ประสบการณ์ที่ไม่ดี มีความทุกข์
- จังหวะนุ่มนวล	→ ประสบการณ์ที่ดี มีความสุข
- ท่อนฮุก (ท่อนซ้ำ)	→ ประสบการณ์ที่ฝังใจที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินชีวิต
- การเว้นจังหวะในเพลง	→ การหยุดพักเพื่อรอเวลาหรือรอโอกาสที่เหมาะสม
◆ การประสานทำนองเพลงให้กลมกลืนไพเราะ	→ การดำเนินชีวิตด้วยความสุข สามารถจัดการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในชีวิตได้

มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ บทเพลง] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่าการดำเนินชีวิตของเราย่อมต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ อุปสรรคปัญหาในชีวิตที่เคยเกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นซ้ำอีกหลายรอบเป็นเรื่องธรรมดา เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

3.1.12 [ชีวิต คือ เหริยญ]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ เหริยญ] เป็นการนำมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับ “เหริยญ” มาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจ “ชีวิต” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต พบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 19 ถ้อยคำ เช่น *สองด้าน สองข้าง ด้านแต่ ละด้าน ด้านที่เจ็บปวด ด้านที่ดี พลิกผัน เหริยญอันเดียวกัน* ฯลฯ เป็นต้น คำที่พิมพ์ตัวเอน ดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “เหริยญที่มี 2 ด้าน” ซึ่งอยู่ต่างวง ความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 57

“ถ้าชีวิตไม่มีจุด**พลิกผัน** ก็คงเป็นเรื่องยากที่เราจะได้มีโอกาสได้
แก้ไขความทุกข์ที่เข้ามาในชีวิตของเรา...”

“มีการกล่าวกันอย่างติดตลกว่าถ้าอยากจะเป็นคนที่มีความสุข
ก็ให้เลิกสังเกตเสียที่ว่าตัวเองนั้นมีความสุขหรือไม่ วิธีเดียวที่จะมี
ความสุขก็คือ มีความสุขและรู้ให้ทันมัน เมื่อมีความสุข ก็กล้าที่จะอ้า
แขนรับความทุกข์ โดยไม่ทำให้ความสุขที่มีอยู่แล้วลดน้อยลงไป เพราะ
สุขหรือทุกข์นั้นล้วนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต **เป็นด้านแต่ละด้านของ
เหริยญอันเดียวกัน**”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: 26, 41)

ตัวอย่างที่ 58

“**ชีวิตมีสองด้าน คือด้านที่รื่นรมย์และด้านที่เจ็บปวด** หาก
เราเฝ้ามองแต่**ด้านที่เลวร้าย** ชีวิตก็จะมีแต่ความทุกข์ เศร้าหมอง ท้อแท้
หากเรารู้จักมองใน**ด้านที่ดี**บ้าง ชีวิตก็จะพบกับความสุข ความหวัง และ
มีกำลังใจ

เราไม่จำเป็นต้องลิ้ม**ด้านที่เลวร้าย**นั้น ขอเพียงแต่รับรู้และ
เข้าใจในสิ่งที่มี ขอเพียงแต่พยายามนำสิ่งที่ดีที่มีอยู่ มาสร้างสรรค์ให้เกิด
ประโยชน์ต่อชีวิต”

(พลังใจ พลังชีวิต: 13)

จากตัวอย่างที่ 57 – 58 เป็นการกล่าวอธิบายเกี่ยวกับชีวิต ปรากฏคำศัพท์ที่อยู่ในวง ความหมายเกี่ยวกับเหริยญ เช่น *สองด้าน สองข้าง ด้านแต่ละด้าน ด้านที่เจ็บปวด ด้านที่ดี พลิก ผัน เหริยญอันเดียวกัน* เป็นต้น มโนอุปลักษณ์นี้นำเสนอความคิดที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับเหริยญ

เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ ลักษณะของเหรียญ 1 เหรียญโดยทั่วไปแล้วมีสองด้าน หรือที่เรียกกันว่าด้าน “หัว” และ “ก้อย” เราสามารถพลิกเหรียญให้ออกเป็น 2 ด้านได้ ผลที่ได้ก็คือไม่ออกด้านหัวก็เป็นด้านก้อยเปรียบได้กับชีวิตของเราที่มีต่างมีประสบการณ์ในชีวิตแบ่งได้ใน 2 ลักษณะคือ ประสบการณ์ชีวิตในด้านที่ดี มีความสุขหรือประสบความสำเร็จ ส่วนอีกด้านหนึ่งนั้นเป็นประสบการณ์ชีวิตในด้านที่ไม่ดี มีความทุกข์ พบอุปสรรคปัญหา ประสบการณ์แต่ละด้านเป็นเรื่องที่ไม่ยั่งยืนแน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือกลับกลายเป็นในลักษณะตรงข้ามได้ เราอาจประสบความสำเร็จมีความสุขในช่วงเวลาหนึ่ง แต่ก็อาจต้องเป็นทุกข์เมื่อพบอุปสรรคปัญหา ทั้งนี้เราก็สามารถแก้ไขสถานการณ์หรืออุปสรรคปัญหาเหล่านั้นให้ผ่านพ้นไปได้กลับกลายเป็นความสุข

ตัวอย่างที่ 57 – 58 นี้ สามารถนำผลการวิเคราะห์มาสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “เหรียญ” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[เหรียญ]		[ชีวิต]
◆ เหรียญ	→	ชีวิตของเรา
◆ ด้านแต่ละด้านของเหรียญ (2 ด้าน หัวและก้อย)	→	ลักษณะประสบการณ์ในชีวิต (2 ลักษณะคือ มีความสุข / มีความทุกข์)
◆ การพลิกด้านของเหรียญ	→	การเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในชีวิต อย่างรวดเร็ว

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ เหรียญ] สะท้อนมุมมองชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราย่อมต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุข สมหวัง และที่มีความทุกข์ ความท้อแท้ เศร้าหมอง เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ความทุกข์หรือความสุขเหล่านั้นจึงไม่ใช่เรื่องแน่นอนยั่งยืน เราควรทำความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา ทั้งหมดนี้เปรียบได้กับเหรียญที่สามารถพลิกด้านกลับไปได้

3.2.13 [ชีวิต คือ การลงทุน]

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การลงทุน] นำเสนอมุมมองความเข้าใจที่เกี่ยวข้อกับ “ชีวิต” ผ่านมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “การลงทุน” จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์นี้จำนวน 17 ถ้อยคำ เช่น การลงทุน ลงทุน

ต้นทุน กำไรชีวิต บัณฑิตเสียง ฯลฯ เป็นต้น คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวง
ความหมายของแบบเปรียบเทียบ “การลงทุน” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต”
ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 59

“ชีวิตใครก็ตามหากขาดความมุ่งมั่น ขาดแรงจูงใจใฝ่ฝัน ขาด
ความมานะพยายาม ก็ป่วยการที่จะคิดฝันไขว่คว้าหาสิ่งดี ๆ ให้กับ
ชีวิต...ชีวิตคนมีช่วงเวลาแห่งการดำรงอยู่จำกัดไม่มากไม่น้อยไปกว่ากัน
เท่าใด แต่เชื่อไหม ที่สุดท้ายปลายทางบางชีวิตไม่ได้อะไร ไม่ได้พบสิ่งใด
นอกจากความว่างเปล่า แต่สำหรับบางคนเขากลับได้กำไรชีวิตมาอย่าง
คุ้มค่า”

(พลังใจ พลังชีวิต: 80 – 81)

ตัวอย่างที่ 60

“คนหวังความสำเร็จก็ลงทุนด้วยชีวิต ชยัน อดทน ขวนขวาย
ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่หวัง นักเรียนนักศึกษาที่หวังความสำเร็จ ยอม
อดทน อดหลับอดนอน ย่อมเหนื่อยไปก่อนกว่าจะถึงฝั่งฝัน วันสดใสที่
ได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร สิ่งใดที่ได้มาง่ายจะมีค่าน้อย สิ่ง
ที่ได้มาด้วยความยากลำบากจะมีค่ามาก จึงมีคำกล่าวที่ว่า トラバドที่ยังมี
ลมหายใจ トラバドนั้นชีวิตยังมีหวัง”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 9)

ตัวอย่างที่ 61

“ต้นทุนส่วนหนึ่งที่เราต้องไม่ลืมที่จะนำมาคำนวณหา
ความสำเร็จ ก็คือความเสี่ยงนี้แหละ ยิ่งเราต้องการความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่
มากเพียงใด ความเสี่ยงก็จะสูงมากขึ้นเท่านั้น”

ในความเป็นจริงแล้วสิ่งต่าง ๆ ที่เราคิดว่าน่าจะเป็นดี บางทีมันก็
กลายเป็นไม่ดีไป สิ่งไหนที่เราคิดว่าไม่ดี เรากลับพบว่ายังคงมีความดีซุก
ซ่อนอยู่ภายใน มันเพียงรอเวลาและโอกาสได้แสดงตัวให้เราได้เห็นก็
เท่านั้น”

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 18)

ตัวอย่างที่ 59 – 61 เป็นการอธิบายเกี่ยวกับชีวิต โดยมีการใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับการลงทุน เช่น ลงทุน กำไรชีวิต คุ่มค่า ความเสี่ยง คำนวณหา เป็นต้น มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการลงทุน เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ ในการลงทุนหรือทำธุรกิจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมต้องอาศัยต้นทุนเปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่เราคิดจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในการทำสิ่งนั้น ๆ จากตัวอย่างเราจะพบว่าต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินชีวิตได้แก่ ชีวิตของเราเอง ประกอบกับ ความขยัน ความอดทน และความเสี่ยง นอกจากนี้ในการลงทุน ผู้ลงทุนย่อมต้องการกำไรเพื่อให้คุ้มค่าแก่การลงทุนเป็นธรรมดาโดยอาจต้องมีการคำนวณหา ความคุ้มค่าจากการพิจารณาต้นทุนและผลประโยชน์หรือกำไรที่ได้รับ การลงทุนจะคุ้มค่าก็ต่อเมื่อการลงทุนนั้นได้กำไร เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ย่อมต้องการความสำเร็จสมหวังในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้สมกับความขยัน ความอดทน หรือความเสี่ยงที่ได้ใช้ในการดำเนินชีวิต การจะทราบว่าจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ทำหรือไม่ สามารถพิจารณาโดยทบทวนการกระทำที่ผ่านมากับผลของการกระทำที่เกิดขึ้น หากได้ลงมือทำในสิ่งนั้นด้วยความอดทน ขยัน ตั้งใจ แล้วผลที่ได้รับคือความสุขสมหวัง ก็แสดงว่าการดำเนินชีวิตของเรานั้นประสบความสำเร็จแล้ว

จากตัวอย่างที่ 59 – 61 สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “การลงทุน” กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)		วงความหมายปลายทาง (target domain)
[การลงทุน]		[ชีวิต]
◆ การลงทุน	→	การดำเนินชีวิต
◆ ต้นทุน	→	ชีวิตของเราเอง / ความขยัน / ความอดทน / ความเสี่ยง
◆ การคำนวณหาความคุ้มค่า	→	ทบทวนการกระทำที่ผ่านมากับผลของการกระทำ
◆ กำไร	→	ความสุขสมหวัง
◆ การลงทุนที่คุ้มค่า	→	การประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

3.2.14 [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]

มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] เป็นการนำระบบวิธีคิดหรือหรือมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับ “สิ่งที่มีความยาว” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบหรือเป็นวงความหมายต้นทาง (source domain) เพื่อนำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบหรือเป็นวงความหมายปลายทาง (target domain) จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะนี้จำนวน 12 ถ้อยคำ เช่น *ช่วง ครึ่ง ค่อน บั้นทอน สิ้นลง ชีวิตสั้นนิดเดียว* เป็นต้น คำที่พิมพ์ตัวเอนดังกล่าวล้วนเป็นคำที่อยู่ในวงความหมายของแบบเปรียบเทียบ “สิ่งที่มีความยาว” ซึ่งอยู่ต่างวงความหมายกับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ “ชีวิต” ตัวอย่างข้อมูลที่พบ เช่น

ตัวอย่างที่ 62

“เขาเคยแต่งเพลงที่เป็นผลงานออกมาเป็นชิ้นเป็นอันอยู่ 2 เพลง ซึ่งหนึ่งในนั้นเขาเป็นผู้ขับร้องเอง เขากำลังไปได้ดีกับการเรียนปริญญาโท และตัดสินใจหยุดเรียนเพื่อที่จะได้กลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด และ **ค่อนชีวิต** ของเขาคือการได้เขียนหนังสือ และปัจจุบันเขาก็ยังเขียนหนังสือ และอนาคตเขาก็เลือกแล้วว่าจะยังคงเขียนหนังสือต่อไป”...

“ใครหลายคนอาจเคยตั้งคำถามว่า ใน **ช่วงชีวิต** หนึ่งจะได้ยินคำหวาน ๆ ที่เอาไว้ให้หล่อเลี้ยงหัวใจในวันที่เหนื่อยล้าจากงาน...จากใครสักคนที่ไม่ใช่พ่อแม่ และไม่ใช่เพื่อนบ้านบ้างไหม...”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: คำนำนักเขียน, 97)

ตัวอย่างที่ 63

“คิดถึงตัวเองก่อนไม่ค่อยเข้าท่า คิดถึงแต่คนอื่นก่อนจนลืมตัวเองก็ไม่ค่อยได้เรื่องหรอก

อย่าเห็นแก่ตัว รักษาสิทธิ์ของตัวเองและรักษาสิทธิ์ของคนอื่น นอกเหนือจากนั้นแล้ว ถ้าเราทำอะไรให้คนอื่นได้บ้าง ถ้าเราทำแล้วเราไม่เดือดร้อน จงอย่าลังเลใจ

ชีวิตสั้นนิดเดียว แต่ความอิมเมจอยู่ได้นาน”

(Growing Up and go ชีวิตไม่ง่าย...ตั้งใจไม่ยาก: 70 – 71)

ตัวอย่างที่ 64

“คนแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน มีมากบ้างน้อยบ้างไม่เท่ากัน ในแต่ละเรื่อง แต่เราทุกคนมีทุกอย่างพอเพียงที่จะเข้าถึงศักยภาพสูงสุดของตัวเอง เพื่อชีวิตที่งดงาม มีคุณค่าอย่างที่เราควรจะเป็น

แน่นอนหลายครั้งที่เราเผลอไปสู่สิ่งแวดล้อม คนแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อชีวิตที่งดงาม เป็นอันตราย **บ้านทอนชีวิต**เรา แต่นั่นก็เป็นทางเลือกของเราเอง..”

(เพิ่มทิศชีวิต: 162 – 163)

จากตัวอย่างที่ 62 – 64 เป็นการกล่าวถึงชีวิต โดยใช้คำศัพท์ที่อยู่ในวงความหมายเกี่ยวกับสิ่งที่มีความยาว เช่น *ค่อนข้าง* *สั้น* *บ้านทอน* เป็นต้น สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับสิ่งที่มีความยาว กล่าวคือ สิ่งที่มีความยาวหรือมีความยาวสามารถแบ่งความยาวนั้น ออกเป็นช่วงได้ นอกจากนี้ยังสามารถถูกตัด หรือบั่นให้สั้นลง จากตัวอย่างไม่พบการระบุขนาดหรือหน่วยความยาวของสิ่งนั้น ๆ และไม่พบการทำให้สิ่งที่มีความยาวนั้นมีความยาวมากขึ้น เปรียบได้กับชีวิตของเราที่ช่วงระยะเวลาในการมีชีวิตอยู่ตลอดชีวิตนั้นไม่สามารถระบุบอกอายุได้ ทราบแต่เพียงว่าเมื่อวันเวลาผ่านไป การดำเนินชีวิตผ่านไป ชีวิตของเราก็ยิ่งสั้นลงสิ่งที่จะทำให้ชีวิตของเราสั้นลงก็คือการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี การอยู่ร่วมกับคนที่ไม่ดีจำกัด เราจึงควรทำความดีสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว

จากตัวอย่างที่ 62 – 64 นี้สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ (mappings) ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง (source domain) ซึ่งก็คือ “สิ่งที่มีความยาว” กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งก็คือ “ชีวิต” ให้เห็นอย่างเป็นระบบได้ตามแผนภูมิต่อไปนี้

วงความหมายต้นทาง (source domain)	วงความหมายปลายทาง (target domain)
[สิ่งที่มีความยาว]	[ชีวิต]
◆ สิ่งที่มีความยาว	→ ชีวิต
◆ ความยาว	→ ช่วงเวลาที่เราดำเนินชีวิต
◆ สิ่งที่ทำให้มีความยาวน้อยลง	→ การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี / อยู่ร่วมกับคนไม่ดี

มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่าเรามีเวลาใช้ชีวิตอยู่อย่างจำกัด การดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ผ่านไปทำให้ระยะเวลาการมีชีวิตอยู่น้อยลงตามไปด้วย สิ่งที่จะบั่นทอนการใช้ชีวิตหรือทำให้ชีวิตของเราแย่งลงคือการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรืออยู่ร่วมกับคนที่ไม่ดี เราควรทำความดีสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น

3.3 สรุปผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบถ้อยคำอุปลักษณ์รวม 2,294 ถ้อยคำ สามารถจัดประเภทของถ้อยคำอุปลักษณ์เหล่านั้นได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรก คือ ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม ปรากฏแบบเปรียบเทียบ (สิ่งที่อยู่ต่างวงความหมายกับชีวิต นำมาใช้อธิบายหรือทำความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิต) และปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ในที่นี้ก็คือ “ชีวิต” เช่นชีวิตเปรียบดั่งต้นไม้ ชีวิตคือการต่อสู้ ชีวิตคือการเรียนรู้ ชีวิตเปรียบเสมือนการเดินทาง ฯลฯ ส่วนกลุ่มที่ 2 คือ ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม หากแต่ปรากฏการแสดงเปรียบเทียบในรูปของคำศัพท์ของแบบเปรียบเทียบที่อยู่ต่างวงความหมายกับ “ชีวิต” ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบนำมาใช้อธิบายหรือแสดงมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิต เช่น เส้นทางชีวิต บททดสอบชีวิต ชีวิตมี 2 ด้าน ช่วงชีวิต ฯลฯ จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบถ้อยคำอุปลักษณ์ประเภทนี้มากกว่าถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ปรากฏคำเชื่อม นอกจากนี้ยังพบว่า แบบเปรียบเทียบที่เลือกนำมาใช้กล่าวเกี่ยวกับชีวิตล้วนมีความเป็นรูปธรรมและเป็นสิ่งที่ผู้ใช้ภาษาคุ้นเคยหรือเคยมีประสบการณ์มาก่อนจึงเป็นสิ่งที่ทำความเข้าใจได้ง่าย ส่วนสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ “ชีวิต” มีลักษณะเป็นนามธรรมกว่าและมีความหมายอย่างกว้าง ทำความเข้าใจได้ยากกว่าเพราะมีความซับซ้อนมากกว่า

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลสามารถนำมาจำแนกเป็นมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ได้ 14 มโนอุปลักษณ์ เรียงลำดับตามความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์เหล่านั้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด และสามารถสรุปมุมมองหรือการทำความเข้าใจว่าชีวิตที่สะท้อนจากมโนอุปลักษณ์เหล่านั้นได้ดังนี้

1. [ชีวิต คือ การเดินทาง]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจว่าชีวิตมีจุดเริ่มต้นที่การเริ่มคิดกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ หรือความสุขที่เป็นเป้าหมายของชีวิต นอกจากนี้ เป็นเรื่องปกติที่ชีวิตจะต้องประสบอุปสรรคปัญหา ดังนั้นการดำเนินชีวิตจึงต้องอาศัยการวางแผน การคิดตัดสินใจที่ถูกต้องโดยใช้เหตุผล ความรู้ ปัญญา ตลอดจนจรรยาบรรณ เราอาจคิดตัดสินใจบาง

เรื่องผิดพลาดหรือกระทำสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควรได้ แต่เราก็สามารถหยุดทำสิ่งที่ผิดเหล่านั้นแล้วคิด ทบทวนตัดสินใจกระทำสิ่งใหม่ที่ถูกที่ควรที่เหมาะสมมากกว่า โดยอาศัยเหตุผล คิดแก้ไขปัญหาค ด้วยความรู้ ปัญญาหรือด้วยการใช้ธรรมะ

2. [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจว่าเป็นธรรมชาติของการดำเนินชีวิต ที่มนุษย์ย่อมปรารถนาหรือต้องการความสำเร็จ แต่ในการดำเนินชีวิตย่อมต้องพบกับอุปสรรค ปัญหาต่าง ๆ นานา เราจึงควรเตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่คาดคิดเหล่านั้น อุปสรรคปัญหาทุกอย่างเราสามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ ผู้ที่สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาที่มี ทางแก้ไขได้เหล่านั้นก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ เราสามารถพิจารณาทบทวน การกระทำหรือการแก้ไขปัญหาคผิดพลาดไปแล้วได้ โดยเริ่มต้นคิดแก้ไขปัญหาคเหล่านั้นใหม่ให้ ลุล่วงไปเราก็จะกลายมาเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จได้แม้ว่าจะเคยล้มเหลวมาก่อน

3. [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตของเรามีค่าหรือมี ความสำคัญ เราควรดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์มากที่สุดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ด้วยการทำความดี หรือการทำความดีให้เป็นประโยชน์ ลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียรโดยไม่หวังรอให้ ผู้อื่นมาช่วยหรือรอให้โชคชะตามาช่วยเหลือ ตรงกันข้ามหากเราทำความชั่ว หรือการไม่ทำความดี ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าชีวิตกำลังหมดความสำคัญ ไร้ค่าหรือมีค่าน้อยลง

4. [ชีวิต คือ การศึกษา]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ทุกสิ่งทุกอย่าง หรือ ประสบการณ์ในชีวิตของเราเป็นสิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง การแก้ไข อุปสรรคปัญหาเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินชีวิตของเรากว่าจะประสบความสำเร็จหรือ ความล้มเหลว การทำความเข้าใจตลอดจนการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตเป็นเรื่องปกติที่เราต้อง พบ ทั้งนี้อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ จะเป็นอุทาหรณ์หรือเครื่องเตือนใจให้แก่เราไม่ให้ดำเนินชีวิตไปสู่ ปัญหาแบบเดิมเรื่องเดิม แต่หากต้องพบปัญหาแบบเดิมก็ต้องทำความเข้าใจ ยอมรับและแก้ไข ปัญหาเหล่านั้นไปให้ได้

5. [ชีวิต คือ ภาระ / สถานที่ปิดล้อม]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตของเราต่างก็ต้องการความสุข ความสำเร็จนำเข้ามาสู่ชีวิต แต่ทั้งนี้ชีวิตก็ล้วนต้องมีอุปสรรคปัญหาที่ร้ายล้อมเข้ามาเป็นธรรมดา เราควรจำกัดความสุขซึ่งเป็นความต้องการของเราให้มีอยู่อย่างพอดี และถึงแม้ว่าจะต้องพบอุปสรรคปัญหามารุมล้อมมากมายสักเพียงใด เราก็สามารถคลี่คลายหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นให้ออกไปได้จากชีวิต

6. [ชีวิต คือ ต้นไม้]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตย่อมมีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงว้ยไปตามกาลเวลา ซึ่งจะทำให้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตมากยิ่งขึ้นด้วยการดำเนินชีวิตต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ต่อตนเอง ทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมไม่ปล่อยปละละเลยให้ไปในทางที่ไม่ดี เพื่อให้ประสบความสำเร็จหรือมีความสุขซึ่งเป็นเรื่องยาก จึงต้องมีการวางแผนการใช้ชีวิตที่ดี โดยอาศัยความรู้ ปัญญา ตลอดจนคุณธรรมความดีเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ และต้องรู้จักจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหานั้นๆ ที่จะต้องพบอยู่เสมอในการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

7. [ชีวิต คือ กีฬา]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตต้องพบอุปสรรคปัญหามากมาย เราจำเป็นต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองให้ได้ การดำเนินชีวิตอาจมีความท้อแท้ เหน็ดเหนื่อยได้แต่ต้องไม่หยุดแก้ไขปัญหา ต้องมีความเพียรพยายามและความอดทน นอกจากนี้ข้อผิดพลาดล้มเหลวในอดีต เราสามารถคิดทบทวนแก้ไขแล้วคิดวางแผนไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดนั้นซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้หากเราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ก็จะทำให้เรามีความสุข ประสบความสำเร็จ หากไม่พยายามแก้ไขปัญหาก็ทำให้ชีวิตเราล้มเหลว

8. [ชีวิต คือ ละคร]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ช่วงชีวิตของเรามีจุดเริ่มต้นคือการเกิดและต้องมีวันจบชีวิตลงคือการตาย การกระทำหรือการดำเนินชีวิตล้วนกำหนดได้ด้วยตัวของเราเอง สิ่งที่เราควรทำขณะมีชีวิตอยู่คือการรับผิดชอบทำหน้าที่ตามสถานภาพหรือบทบาทที่เรามีในสังคม และต้องรับผิดชอบหรือกระทำสิ่งเหล่านั้นให้ดีที่สุดเต็มกำลังความสามารถ

อุปสรรคปัญหาที่พบในชีวิตเป็นเรื่องธรรมดาที่เราต้องแก้ไขให้ผ่านพ้นไป หากเราได้ทำหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างดีที่สุดแล้วก็จะประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

9. [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตของเราจะประสบความสำเร็จ หรือมีความมั่นคงดังใจได้ เกิดขึ้นจากการกระทำของเราเอง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญได้แก่ ความรู้หรือการศึกษาร่วมกับคุณธรรมความดี (ความมุ่งมั่น ขยันอดทน) ประกอบกัน ทั้งนี้ย่อมเกิดจากการมีจิตใจที่มั่นคงในสิ่งที่ตั้งเป้าหมายเป็นหลัก และยังสะท้อนให้เห็นด้วยว่า ชีวิตจะมั่นคงดังใจจะเกิดขึ้นได้อยู่ที่การกระทำความดี

10. [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราจะต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ ระยะเวลาแห่งความสุขหรือความทุกข์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน ไม่ยั่งยืน โดยเฉพาะอุปสรรคปัญหาที่เราจะต้องพบเป็นธรรมดา เราอาจไม่ต้องการที่พึ่งในยามที่เรามีความสุข แต่เมื่อถึงยามที่เราเป็นทุกข์ ที่พึ่งสำคัญที่สุดก็คือตัวเราเอง

11. [ชีวิต คือ บทเพลง]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราจะต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ อุปสรรคปัญหาในชีวิตที่โดยเกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นซ้ำอีกหลายครั้งซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา และการดำเนินชีวิตจำเป็นต้องหยุดเพื่อรอเวลาหรือรอโอกาสที่เหมาะสมในการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

12. [ชีวิต คือ เหยี่ยว]

มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราจะต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุข สมหวัง และที่มีความทุกข์ ความท้อแท้ เศร้าหมอง เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ความสุขหรือความสุขเหล่านั้นจึงไม่ใช่เรื่องแน่นอนยั่งยืน เราควรทำความเข้าใจว่า สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา

13. [ชีวิต คือ การลงทุน]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราให้ประสบความสำเร็จหรือมีความสุขสมหวังจำเป็นต้องอาศัยความขยัน อดทน ตลอดจนถึงต้องพบกับความเสี่ยงในชีวิต (ความไม่แน่นอน) ทั้งนี้ การทบทวนการกระทำที่ผ่านมาโดยเปรียบเทียบกับผลของการกระทำที่เกิดขึ้นจะทำให้เราทราบได้ว่าเราประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วหรือไม่

14. [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]

มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า เรามีเวลาใช้ชีวิตอยู่อย่างจำกัด การดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ผ่านไปทำให้ระยะเวลาการมีชีวิตอยู่น้อยลงตามไปด้วย สิ่งที่จะบั่นทอนการใช้ชีวิตหรือทำให้ชีวิตของเราแย่งลงคือการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรืออยู่ร่วมกับคนที่ไม่ดี เราจึงควรทำความดี สร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่น

เมื่อพิจารณาแบบเปรียบเทียบและการเชื่อมโยงความหมายระหว่างแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบ ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มมโนอุปลักษณ์ชีวิตทั้ง 14 มโนอุปลักษณ์เหล่านั้นได้เป็น 6 กลุ่มใหญ่ประกอบด้วย

(1) **ชีวิต คือ กระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด** เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ละคร] กล่าวคือ การเดินทางมีจุดเริ่มต้นในการเดินทางและจุดหมายปลายทางเปรียบได้กับชีวิตที่เริ่มต้นจากการคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จอันเป็นเป้าหมายของชีวิต ส่วนละครเริ่มต้นด้วยการเปิดฉากและสิ้นสุดลงด้วยการปิดฉากการแสดง เปรียบได้กับช่วงเวลาของการมีชีวิตที่เริ่มต้นตั้งแต่เกิดจึงมีสถานภาพและบทบาทที่ต้องรับผิดชอบให้ดียิ่งเพื่อให้ประสบความสำเร็จและความสุขในชีวิตซึ่งจะสิ้นสุดลงเมื่อตาย

(2) **ชีวิต คือ สิ่งที่ต้องการปัจจัยอื่นมาเกื้อหนุน** เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ การลงทุน] กล่าวคือ สิ่งปลูกสร้างจำเป็นต้องอาศัยรากฐานที่มั่นคงจึงจะทำให้อาคารแข็งแรง ต้นไม้ต้องอาศัยปุ๋ยหรือการดูแลเอาใจใส่ รดน้ำ พรวนดิน การลงทุนต้องอาศัยต้นทุน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เปรียบได้กับปัจจัยที่จะมาช่วยสนับสนุนชีวิตให้ดีได้ ได้แก่ ความดี ประกอบด้วย ความขยัน ความอดทน ความมุ่งมั่น และความฉลาด ประกอบด้วย ความรู้และปัญญา

(3) **ชีวิต คือ การต่อสู้แข่งขัน** เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] และ [ชีวิต คือ กีฬา] กล่าวคือ การต่อสู้ การทำสงครามหรือกีฬา ย่อมดำเนินไปเพื่อให้ได้ชัยชนะต่ออีกฝ่าย เปรียบได้กับชีวิตที่ต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

(4) **ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้ด้วยตนเอง** เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] [ชีวิต คือ การศึกษา] และ [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] กล่าวคือ วัตถุประสงค์บางอย่างสามารถเพิ่มหรือลดค่าได้อย่างการเจียรไนเพชรเพื่อเพิ่มมูลค่า ส่วนการศึกษาย่อมต้องมีการทดสอบเพื่อเลื่อนชั้นให้สู่ระดับที่สูงยิ่งขึ้นต่อไป และสิ่งที่สามารถเพิ่มหรือต่อความยาวนั้นออกไปได้ เปรียบได้กับชีวิตที่สามารถพัฒนาให้ก้าวหน้า

(5) **ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอหรือไม่แน่นอน** เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] [ชีวิต คือ บทเพลง] และ [ชีวิต คือ เหริยญ] กล่าวคือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ อาทิ สภาพดินฟ้าอากาศ น้ำขึ้น น้ำลง ย่อมเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละวัน หรือช่วงจังหวะของดนตรีที่มีหลายจังหวะทำนอง ทั้งรุนแรง นุ่มนวล หรือเหริยญที่สามารถพลิกด้านให้ผลหัวหรือท้ายได้ไม่แน่นอน เปรียบได้กับชีวิตที่เปลี่ยนแปลงสภาพได้เสมอ เช่น มีความทุกข์บ้าง มีความสุขบ้าง ประสบความสำเร็จบ้างหรือต้องผิดหวังล้มเหลวบ้างเป็นเรื่องธรรมดา

(6) **ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถรับหรือถ่ายเทสิ่งต่าง ๆ เข้ามาหรือออกไปได้** เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] กล่าวคือ เราสามารถตักเติมของเหลวลงในภาชนะได้ แต่ก็สามารถตักออกหรือของเหลวนั้นรั่วไหลออกจากภาชนะได้ ส่วนสถานที่ปิดล้อมอาจมีกรอบหรือคอกกรวยล้อมไว้ แต่ก็ยังมีทางเข้าหรือออกได้ ไม่ใช่สถานที่ปิดตาย เปรียบได้กับชีวิตที่เราต้องการความสุข ความสำเร็จเข้ามาสู่ชีวิตซึ่งควรมีความพอดี หรือการดำเนินชีวิตที่ต้องพบอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง

มโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 6 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นมุมมองหรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิต โดยวิเคราะห์และสรุปจากการเชื่อมโยงความหมายระหว่าง แบบเปรียบเทียบ (source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) หรือคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) ระหว่างแบบเปรียบเทียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบนั้น ตามที่ปรากฏในแต่ละมโนอุปลักษณะ ทั้งนี้สามารถสรุปมุมมองสำคัญหรือแนวคิดหลักเกี่ยวกับชีวิตได้ทั้งสิ้น 3 มุมมอง ได้แก่

- 1) เป้าหมายหรือความต้องการของชีวิตคือ การมีความสุขและประสบความสำเร็จ เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้ดี ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ การศึกษา ปัญญา หรือธรรมะมาช่วย
- 2) ชีวิตของเราต้องพบทั้งความสุข และความทุกข์ และอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิต เราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
- 3) เราสามารถพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อสรุปมุมมองหรือแนวคิดสำคัญดังกล่าวข้างต้น จากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) บางประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันที่ปรากฏ

มุมมองหรือแนวคิดดังกล่าว ทั้งนี้ต้องพบว่าปรากฏอยู่ในมโนอุปลักษณะตั้งแต่ 3 มโนอุปลักษณะเป็นต้นไป สามารถจัดเรียงลำดับมุมมองหรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตได้ตามจำนวนมโนอุปลักษณะที่ปรากฏคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) ที่ล้อมุมมองหรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

มุมมองหรือแนวคิดหลักเกี่ยวกับชีวิต 3 มุมมอง ได้แก่

1) เป้าหมายหรือความต้องการของชีวิตคือ การมีความสุขและประสบความสำเร็จ เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้ดี ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ การศึกษา ปัญญา หรือ ธรรมะมาช่วย สะท้อนจากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) บางประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันใน 10 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ กีฬา] [ชีวิต คือ ละคร] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] [ชีวิต คือ บทเพลง] และ [ชีวิต คือ การลงทุน] ตัวอย่างที่พบ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] พบการเชื่อมโยงคุณลักษณะเด่นทางความหมายโดยเปรียบเทียบว่าชีวิตย่อมมีจุดเริ่มต้นและจุดหมายปลายทางเช่นเดียวกับการเดินทาง ระหว่างการดำเนินชีวิตและการเดินทางต่างก็ต้องพบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมายซึ่งเราสามารถแก้ไขได้ ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ หรือธรรมะ เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เปรียบได้กับการเดินทางในที่มีดที่ต้องอาศัยแสงตะเกียงส่องสว่างนำทางที่ถูกต้อง

2) ชีวิตของเราต้องพบทั้งความสุข และความทุกข์ และอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชีวิต เราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สะท้อนจากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) บางประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันใน 9 มโนอุปลักษณะ ได้แก่ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ภาษา / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ กีฬา] [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] [ชีวิต คือ บทเพลง] และ [ชีวิต คือ วัตถุหรือเหรียญที่มี 2 ด้าน] ตัวอย่างที่พบ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ต่อกู้ / สงคราม] พบการเชื่อมโยงคุณลักษณะเด่นทางความหมายโดยเปรียบเทียบว่า การต่อสู้หรือทำศึกสงครามย่อมต้องมีข้าศึกหรือศัตรู หรือฝ่ายตรงข้าม ผลของการต่อสู้ก็คือแพ้หรือชนะเป็นธรรมดา เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ต้องพบอุปสรรคปัญหาทำให้เกิดความทุกข์ เราสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ด้วยตนเองและจะทำให้เกิดความสุข

3) เราสามารถพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สะท้อนจากคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) บางประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันใน 3

อนึ่ง เมื่อพิจารณาการใช้แบบเปรียบเทียบเพื่อสื่อมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตในแต่ละมโนอุปลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่า แบบเปรียบเทียบเหล่านั้นมีลักษณะเป็นรูปธรรมหรือเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้อ่าน เช่น แบบเปรียบเทียบของที่มีค่า ภาชนะบรรจุ ต้นไม้ สิ่งปลูกสร้าง หรือเป็นแบบเปรียบเทียบที่เกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผู้อ่านคุ้นเคยเป็นอย่างดี เช่น การเดินทาง กีฬา ละคร บทเพลง เป็นต้น ส่วนสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบก็คือ “ชีวิต” แม้ว่าจะเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้อ่านมากที่สุด แต่ก็มี ความซับซ้อนและเป็นนามธรรมมากกว่า เช่น การกล่าวถึงความสุขหรือความสำเร็จในชีวิตที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ อาจใช้แบบเปรียบเทียบ “การต่อสู้” มาช่วยสื่อมุมมองความเข้าใจเรื่องดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้นได้ ทั้งนี้แบบเปรียบเทียบที่นำมาใช้อาจเน้นมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่แตกต่างกัน เช่น แบบเปรียบเทียบ “การเดินทาง” เน้นเรื่องการวางแผนชีวิตตลอดจนการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตให้ได้เพื่อไปสู่เป้าหมายของการดำเนินชีวิตคือ ความสุข ความสำเร็จ หรือแบบเปรียบเทียบ “การต่อสู้ / สงคราม” เน้นเรื่องการเอาชนะหรือจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งนี้กับงานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” ของ ปิยภรณ์ อบแพทย์ (2552) ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตกับในหนังสือธรรมะ สะท้อนมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตในประเด็นที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน มุมมองความเข้าใจที่สอดคล้องกัน ได้แก่ (1) ทุกชีวิตย่อมต้องพบปัญหาหรืออุปสรรคซึ่งสามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ (2) เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้พร้อมเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายที่ต้องการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (3) เราควรทบทวนการกระทำที่ผ่านมาและพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นได้ด้วยการทำความดี หรือทำตนให้เป็นประโยชน์

มุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมุ่งสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางโลกหรือโลกียะเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้ดำเนินชีวิตต้องต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เพื่อความสุข ความสำเร็จในชีวิตให้ได้ด้วยตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ตนเองไม่ปรารถนาหรือไม่พึงพอใจเหล่านั้นถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ต้องพยายามขจัดออกไปให้ได้ด้วยตนเอง และสะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นถือมั่นว่าต้องแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นต่อไปให้ได้ ไม่ได้สะท้อนความคิดให้ผู้อ่านปล่อยวาง และอาจต้องอาศัยคำแนะนำการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นเหมือนเข็มทิศหรือเครื่องมือชี้นำชีวิตมาช่วยให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้นด้วย ในขณะที่มโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือธรรมะมุ่งสะท้อนการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะในทางธรรมนี้ สะท้อนมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุดคือ การปล่อยวางหรือเข้าใจหลักอนัตตาเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่นิพพานอันเป็นชีวิตที่สงบสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน ดังที่ปรากฏในแบบเปรียบเทียบการเดินทาง (ปิยภรณ์ อบแพทย์, 2552: 53 – 54) หรือในแบบเปรียบเทียบการต่อสู้ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต มุ่งเน้นว่าศัตรูหรือคู่ต่อสู้คืออุปสรรคปัญหา แตกต่างจากในหนังสือธรรมะที่

มุ่งเน้นว่าศัตรูหรือคู่ต่อสู้คือกิเลสที่ต้องอาศัยธรรมะ (มรรค 8) มาช่วยเอาชนะหรือกำจัดให้หมดไป (ปิยภรณ์ ออบแพทย์, 2552: 77 – 78) เป็นต้น ตัวอย่างดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าแบบเปรียบเทียบเดียวกันในปริเฉทต่างประเภทกัน อาจนำเสนอมุมมองที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552: 206 – 207) กล่าวคือ มโนอุปลักษณะชุดเดียวกันอาจเน้นมุมมองที่แตกต่างกันตามปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ประเภทปริเฉทที่แตกต่างกัน หรือประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้ส่งสาร เช่น หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ฆราวาสเป็นผู้เขียนกับหนังสือธรรมะที่พระธรรมมาจารย์เป็นผู้ส่งสาร เป็นต้น

จากผลการศึกษาที่ประมวลสรุปไว้ข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณะชีวิตสามารถสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่สำคัญเกี่ยวกับชีวิตของคนในสังคมวัฒนธรรมไทยได้ สอดคล้องกับแนวคิดของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) กล่าวคือ ถ้อยคำอุปลักษณะที่เราใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันนั้นเป็นสิ่งที่ได้มาจากมโนทัศน์ของเรา ดังนั้นการศึกษาถ้อยคำอุปลักษณะ จึงสามารถสะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณะซึ่งเป็นมโนทัศน์ของเราได้ (รัชนิยา กลินน้ำหอม, 2551: 44)

อนึ่ง มโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะที่พบในกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมุ่งเน้นย้ำมี 2 ประการสำคัญ ได้แก่

(1) เน้นให้ผู้อ่านยึดมั่นถือมั่นว่าชีวิตต้องประสบความสำเร็จหรือได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น เกียรติยศชื่อเสียง ทรัพย์สินเงินทอง หน้าที่การงาน หรือสิ่งที่ตนเองปรารถนา ฯลฯ หากได้รับสิ่งเหล่านี้หรือประสบความสำเร็จในชีวิตก็จะทำให้มีความสุข

(2) เน้นให้ผู้อ่านเข้าใจว่า สิ่งสำคัญที่จะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จและมีความสุขได้ ปัจจัยสำคัญอยู่ที่ความมุ่งมั่น เพียรพยายาม ดิ้นรนไม่ย่อท้อ สิ่งที่ไม่พึงพอใจเป็นปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องแก้ไขให้ได้ด้วยตนเองเท่านั้น ไม่มีทางเลือกอื่น

ตัวอย่างมโนอุปลักษณะที่เน้นย้ำประเด็นความเข้าใจทั้งสองประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ กีฬา] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] ดังที่ผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดไว้

หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่สามารถสะท้อนมโนอุปลักษณะชีวิตในลักษณะต่าง ๆ ไปแล้วในบทที่ 3 ส่วนในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่วิเคราะห์รวบรวมได้จากบทที่ 3 โดยอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณะตามหลักทฤษฎีปฏิบัติศาสตร์ที่เสนอโดยโกทลี (Goatly, 1998) ในขั้นแรก ผู้วิจัยจะทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอุปลักษณะ ลำดับต่อไปจึงจะวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ที่เสนอโดย เดลล์ ไฮเมส (Hymes, 1974) จากนั้นจึงจะวิเคราะห์และสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นลำดับสุดท้าย เพื่อให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอุปลักษณะ

การศึกษาวิชาการอุปลักษณะตามแนวคิดทฤษฎีปฏิบัติศาสตร์ ผู้วิจัยอาจสรุปแนวการศึกษาอุปลักษณะเหล่านั้นได้เป็น 3 ประเด็นกว้าง ๆ ประกอบด้วย ประเด็นแรกคือ การมุ่งศึกษาอุปลักษณะในฐานะที่เป็นกลวิธีทางภาษาในการสื่อสารระหว่างการสนทนา อาทิ การอธิบายว่าอุปลักษณะเป็นกลวิธีข้อม (off-record) ตามแนวคิดเรื่องความสุภาพ (Politeness theory) ที่เสนอโดย Brown and Levinson (1978, 1987) กล่าวคือ อุปลักษณะเป็นกลวิธีข้อมในการแสดงเจตนาอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้ฟังต้องอาศัยการตีความเองจากบริบทการสนทนา ประเด็นที่สองคือ การอธิบายว่าอุปลักษณะเป็น Conversational Implicature ที่เกิดจากการจงใจละเมิดหลักคุณภาพเพื่อบอกนัยบางอย่าง (flouting the maxim of quality) ตามแนวคิดเรื่องหลักการความร่วมมือในการสนทนา (The Cooperative Principle) ที่เสนอโดย Grice (1975 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542: 252) และประเด็นที่สามคือ การมุ่งศึกษาหน้าที่อุปลักษณะในบริเฉต¹ ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ดังที่ ญัฐพร

¹ คำว่า “บริเฉต” นี้ งานวิจัยบางเรื่องอาจใช้คำว่า “วาทกรรม” ทั้งสองคำนี้มีความหมายตรงกับคำว่า Discourse ที่เน้นมิติทางสังคม และวิถีปฏิบัติที่สัมพันธ์กับภาษาและการใช้ภาษา เป็นการศึกษาในเชิงโครงสร้างกับเชิงหน้าที่ทางการสื่อสารเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะทางภาษาที่สื่อสารในสถานการณ์ทางสังคมต่าง ๆ (กฤษดาพรรณ หงส์ดารมภ์ และจันทิมา เขียมานนท์, 2549 อ้างถึงใน รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม, 2551: 122)

พานโพธิ์ทอง (2542: 255) ได้กล่าวไว้ว่าผู้ที่รวบรวมหน้าที่ของอุปสรรคณไว้มากที่สุดและกล่าวถึงหน้าที่อุปสรรคณในปริจเฉทที่แตกต่างกันก็คือ โอทลี้ (Goatly, 1998) โดยแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของอุปสรรคณที่โอทลี้ ได้เสนอไว้ นั้น มาจากแนวคิดเรื่องหน้าที่ของภาษาที่ฮัลลiday (Halliday, 1994 อ้างถึงใน ญรัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542) เสนอไว้ โอทลี้ได้จำแนกหน้าที่อุปสรรคณออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (Textual) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 2) โอทลี้ (Goatly, 1998: 300) ได้เสนอหน้าที่อุปสรรคณในปริจเฉท 6 ประเภท ได้แก่ บทสนทนา รายงานข่าว งานเขียนทางวิทยาศาสตร์ โฆษณาในนิตยสาร นวนิยายสมัยใหม่ และบทร้อยกรองร่วมสมัย ทั้งนี้ได้จำแนกหน้าที่อุปสรรคณในปริจเฉทต่าง ๆ ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 3 แสดงหน้าที่ของอุปสรรคณในปริจเฉทประเภทต่าง ๆ ตามแนวคิดของโอทลี้ (Goatly,1998)

FUNCTIONS		GENRES					
		Conversation	National News Reports	Popular Science	Magazine Advertising	Modern Novels	Modern English Lyric Poetry
IDEATIONAL	Ideology	X	X	X			
	Filling Lexical Gaps	X	X	X			
	Explanation/ Modelling			X			
	Reconceptualization	? X		X		X	X
	Argument by Analog	?		X	? X		
INTERPERSONAL	Expressing Emotion	X	? X		X	X	X
	Decoration/ Disguise	X	X		X	X	X
	Hyperbole	X	X(pop)		X	X	X
	Cultivating Intimacy	X			X	X	X
	Humour and Games	X	X(pop)		X		? X
TEXTUAL	Textual			? X	X	X	X
	Memory/ Foregrounding/ Informativeness		X(pop)	? X	X	X	X
	Fiction				X	X	X

เครื่องหมาย ? X

หมายถึง อาจพบน้อยหรือไม่พบว่าทำหน้าที่นี้

(Goatly, 1998: 300)

เครื่องหมาย X(pop)

หมายถึง พบว่าทำหน้าที่นี้อย่างกว้างขวาง

ประเด็นสำคัญในการศึกษาหน้าที่อุปลักษณะของ Goatly ที่ผู้ศึกษาหน้าที่อุปลักษณะคนอื่นไม่ได้กล่าวถึง ก็คือ อุปลักษณะในบริเฉตต่างประเภทกันอาจทำหน้าที่ไม่เหมือนกัน เช่น อุปลักษณะในบทหรือยกรองร่วมสมัยอาจมีหน้าที่เด่นในการแสดงอารมณ์ ความรู้สึก ในขณะที่อุปลักษณะในบทความวิทยาศาสตร์กลับมีหน้าที่เด่นในกาอธิบายความคิดที่เป็นนามธรรม และไม่เน้นหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ในบริเฉตนี้ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง 2542: 257) ความแตกต่างในด้านกาเน้นหน้าที่อุปลักษณะในแต่ละบริเฉตอาจเป็นเพราะแต่ละบริเฉตต่างก็มีองค์ประกอบกาสื่อสารหรือบริบทในการสื่อความและตีความแตกต่างกัน สอดคล้องความคิดของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552: 152) ที่เสนอไว้ว่า อุปลักษณะทำหน้าที่แตกต่างกันเมื่อต่างบริเฉตกัน เนื่องจากบริเฉตแต่ละประเภทมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

การศึกษาอุปลักษณะตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเพื่อใช้ประกอบความเข้าใจถึงเหตุผลของใช้ มโนอุปลักษณะในวาทกรรมเฉพาะประเภทของข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนเพื่อให้สามารถตอบคำถามสำคัญได้ว่า มโนอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีหน้าที่สำคัญอย่างไร โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะตามขั้นตอนดังนี้

(1) วิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of communication) ของ เดลล์ ไฮม์ส์ (Hymes, 1974) เพื่อให้เข้าใจบริบทของการสื่อสารในบริเฉตหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

(2) วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต โดยมุ่งพิจารณาจากแบบเปรียบเทียบและบริบท ทั้งนี้ผู้วิจัยจะอาศัยแนวการวิเคราะห์หน้าที่อุปลักษณะของ โกทลี (Goatly, 1998)

สาเหตุที่ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์องค์ประกอบกาสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตก่อนวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เนื่องจากบริเฉตประเภทต่าง ๆ มีองค์ประกอบกาสื่อสารหรือบริบทในการสื่อความและการตีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ องค์ประกอบที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการเลือกใช้ภาษาและหน้าที่ของมโนอุปลักษณะด้วย ดังนั้น การวิเคราะห์องค์ประกอบกาสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจะทำให้ผู้วิจัยเห็นองค์ประกอบของการสื่อสารที่มีส่วนกำหนดหน้าที่ของมโนอุปลักษณะได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ลำดับต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตในลำดับสุดท้าย

4.2 องค์ประกอบของการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

เดลล์ ไฮมส์ (1974 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสุนทร, 2550: 182 - 184) ได้เสนอแนวทางหรือกรอบการวิเคราะห์ภาษาตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซึ่งสรุปเป็นคำย่อว่า SPEAKING ตัวอักษรที่นำมาประกอบเป็นคำดังกล่าวล้วนเป็นตัวอักษรขึ้นต้นของชื่อองค์ประกอบของการสื่อสารที่จำเป็นต้องวิเคราะห์ให้ละเอียดและนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ในการใช้วิเคราะห์ภาพรวมขององค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงหน้าที่ของอุปลักษณะอันเป็นกลวิธีทางภาษาหรือเครื่องมือทางภาษารูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบการสื่อสารกับหน้าที่ของมโนอุปลักษณะในข้อมูล ทั้งนี้ องค์ประกอบการสื่อสารเหล่านั้น ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบสำคัญ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน บทที่ 2) ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

4.2.1 ฉาก (Setting / Scene)

ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่ซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์การสื่อสารนั้น ๆ ดังนั้น เวลาในที่นี้ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาตามกลุ่มข้อมูลหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในครั้งนี้ที่ตีพิมพ์ คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปี พ.ศ. 2551 ส่วนสถานที่ของเหตุการณ์การสื่อสารในที่นี้ประกอบด้วยสถานที่ที่สำคัญ 2 แห่ง กล่าวคือ สถานที่แรกเป็นสถานที่ที่ปรากฏการใช้มโนอุปลักษณะซึ่งก็คือหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต หนังสือดังกล่าวนี้อยู่ในกระแสนิยมของผู้อ่าน² (หนังสือขายดี) เผยแพร่ไปสู่คนจำนวนมาก ประกอบกับวัตถุประสงค์สำคัญของหนังสือประเภทนี้คือเพื่อให้คำแนะนำแก่ผู้อ่านในการดำเนินชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่าหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตน่าจะมีผลต่อการกำหนดหรือเน้นหน้าที่บางหน้าที่ของมโนอุปลักษณะ ตลอดจนการตีความอุปลักษณะของผู้อ่านด้วย ส่วนสถานที่ที่สอง ได้แก่ สถานที่ที่หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเผยแพร่ออกไป คือ สังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมของผู้เขียนและผู้อ่านหนังสือประเภทดังกล่าว เป็นที่น่าสังเกตว่า หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นหนังสือที่ผู้อ่านในสังคมไทยให้ความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากจำนวนเล่มในการตีพิมพ์และยอดจำหน่ายที่สูงมากในปี พ.ศ. 2551 และต่อเนื่องมาจนถึงปี พ.ศ. 2552 ดังจะ

² จากการสำรวจข้อมูลกลุ่มหนังสือประเภทดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า มีหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตหรือหนังสือในกลุ่ม How - to จำนวนหนึ่งเป็นหนังสือแปลจากภาษาต่างประเทศ สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะคัดเลือกกลุ่มข้อมูลจากหนังสือที่ไม่ได้แปลจากภาษาต่างประเทศมาใช้ในการวิเคราะห์

เห็นได้จากยอดจำหน่ายหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตในงานมหกรรมหนังสือแห่งชาติครั้งที่ 12 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 1)

อาจกล่าวได้ว่าฉากของสถานการณ์การสื่อสารในครั้งนี้อยู่ในช่วงที่ผู้อ่านคนไทยให้ความสนใจหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตกันอย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่คนในสังคมไทยต้องการคำแนะนำในการดำเนินชีวิตจากผู้อื่นที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่มากกว่าตน หรือเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ส่วนเหตุผลที่ทำให้หนังสือประเภทนี้เป็นที่นิยมนั้น อาจสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำทั่วโลก อันส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองที่เป็นปัญหาที่คนไทยทั้งประเทศต่างรับรู้โดยทั่วกันในช่วงเวลาเดียวกันนี้ เหตุผลข้างต้นจึงอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยเกิดความเครียดหรือความวุ่นวายในการดำเนินชีวิต และต้องการคำแนะนำหรือกำลังใจในการดำเนินชีวิตท่ามกลางปัญหาหลากหลายที่เกิดขึ้น ดังจะเห็นได้จากความเห็นของผู้เขียนงานประเภทนี้ใน <http://www.matichon.co.th> (มติชน, 2552: ออนไลน์) ดังนี้

“คุณวินทร์ เลียววารินทร์ ให้ความเห็นว่า "คนไทยช่วงหลัง ๆ มา อาจจะขาดกำลังใจกันเยอะ และคนส่วนใหญ่อาจจะรู้สึกว่าชีวิตตัวเองมีปัญหาเสมอ หนังสือแนวนี้จึงเป็นที่นิยมมาก"

4.2.2) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants)

ผู้ร่วมเหตุการณ์ หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสื่อสารนั้น ๆ สำหรับการสื่อสารในครั้งนี้อย่างไรก็ตาม ผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารที่สำคัญประกอบด้วย ผู้เขียนหนังสือ ผู้อ่าน และผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือ

4.2.2.1) ผู้เขียนหนังสือ

ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้เขียนหนังสืออยู่ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ทั้งจากประสบการณ์โดยตรงของผู้เขียนเอง หรือยกตัวอย่างจากบุคคลอื่น เช่น ผู้ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ นักปราชญ์ บุคคลสำคัญของโลก ฯลฯ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่นิยมใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยเพื่อถ่ายทอดคำแนะนำในการดำเนินชีวิตมายังผู้อ่าน การใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวจึงน่าจะส่งผลต่อหน้าที่ของมโนอุปมาอุปไมยในชีวิตด้วยเช่นกัน

4.2.2.2) ผู้อ่าน

ผู้อ่านเป็นผู้ทำหน้าที่รับสารโดยตรง และผู้อ่านในบริบทการสื่อสารนี้มีความหลากหลาย เป็นกลุ่มผู้อ่านที่มีขนาดใหญ่ เนื่องจาก หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นหนังสือที่ผู้อ่านจำนวนมากนิยมอ่าน ดังจะเห็นได้จากการสัมภาษณ์พนักงานขายหนังสือประจำศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับ “หนังสือขายดี” ในรอบปี พ.ศ. 2551 ซึ่งตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันศุกร์ที่ 2 มกราคม 2552 หน้า 5 ความว่า

“พนักงานขายประจำศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยบอกว่า ในรอบ ปี 2551 หนังสือที่ขายดี หรือขายได้สมำเสมอ มีอยู่ 2 แนวหลักๆ คือ หนังสือที่ออกตามกระแสกับหนังสือแนวจิตวิทยา อิงธรรมชาติแบบประยุกต์

...หนังสือในแนวจิตวิทยา อิงธรรมชาติแบบประยุกต์ที่ขายดีไม่แพ้กัน เช่น หนังสือชื่อ เข้มทิศชีวิต ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 เขียนโดย สุตินาถ ณ พัทลุง เป็นหนังสือ ในแนวให้กำลังใจที่จะต่อสู้กับชีวิต³....”

นอกจากนี้ หากพิจารณาจากคำนำในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นหนังสือที่เหมาะสมแก่ผู้อ่านกลุ่มใด เพศใด วัยใด อย่างชัดเจน แต่ได้ระบุกลุ่มผู้อ่านไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น หรือต้องการประสบความสำเร็จตลอดจนมีความสุขในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากคำนำของผู้เขียนหนังสือบางเล่ม ดังนี้

“หนังสือเล่มนี้จะเป็นสื่อกลางที่บอกให้ผู้คนที่กำลังเหนื่อย ท้อแท้กับการใช้ชีวิต ให้รู้จักหันมามองตัวเองอีกครั้งว่า ทุกเรื่องราวทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตเรานั้น ไม่ได้สร้างความเจ็บปวดเท่ากับสิ่งที่จิตใจเราสร้างขึ้นมาเองเลย หากเราแค่ปรับเปลี่ยนทัศนคติบางอย่างเสีย ชีวิตที่เคยล้มอาจจะลุกขึ้นได้ ชีวิตที่เคยเจ็บอาจจะเจ็บน้อยลง และจะมีความสุขกับการใช้ชีวิตได้มากขึ้นครับ

(ล้มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: คำนำนักเขียน)

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มผู้อ่านหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีความหลากหลาย และมีจำนวนมาก ผู้เขียนหนังสือจึงต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อนำเสนอเนื้อหาหลัก คือ คำแนะนำในการดำเนินชีวิต ให้ผู้รับสารหลากหลายกลุ่มสามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจน

³ หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต จัดอยู่ในกลุ่มหนังสือแนวดังกล่าวด้วย

4.2.2.3) ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือ

ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือเป็นผู้ทำหน้าที่ผลิตหรือจัดจำหน่ายหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตในปริมาณมาก หรือผลิตซ้ำ เผยแพร่สู่ผู้อ่านทั่วไปในสังคม ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือนี้ จึงเปรียบเสมือนผู้ผลักดันและเปิดโอกาสให้ผู้เขียนหนังสือได้นำเสนอเนื้อหาข้อมูลของตน และทำให้ผู้อ่านจำนวนมากได้มีโอกาสเลือกอ่านหนังสือที่ตรงตามความต้องการหรือความสนใจของตนเอง นอกจากนี้ ผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือยังมีส่วนช่วยให้หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นที่รู้จักแพร่หลายมากยิ่งขึ้น โดยสนับสนุนให้หนังสือประเภทดังกล่าวได้รับความนิยมจนเกิดเป็น “กระแส” และเป็นหนังสือที่นำอ่านพิจารณาได้จากการออกแบบรูปเล่มหนังสือ ใช้สีสันทันและภาพประกอบ ตลอดจนการประกันคุณภาพของหนังสือจากคำนำบรรณาธิการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากการประชาสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจ ทำให้หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นที่รู้จักในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น แพร่หลายยิ่งขึ้น ข้อสนับสนุนเหตุผลเหล่านี้อาจเห็นได้จากข้อมูลที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ [http:// www.matichon.co.th](http://www.matichon.co.th) (มติชน, 2552: ออนไลน์) ข้อมูลเผยแพร่ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2552 ดังนี้

“ภาพรวมของงานมกรรมหนังสือฯ ต.ค.50 ในช่วงครึ่งหลัง มติชนเซ็นหนังสือออกมาไซ้เพียบ และรอบนี้หนังสือแนวฮาวทูและแนวเสริมกำลังใจเป็นพระเอก...

จากการสำรวจพบ มีแนวโน้มที่น่าสนใจที่แตกต่างจากปีก่อน ๆ ก็คือ ปีนี้หนังสือฮาวทูและเสริมกำลังใจที่มีเป้าหมายเพื่อความ สุข และความสำเร็จในชีวิตมาแรง โดยเฉพาะสามสำนักพิมพ์ใหญ่ ได้แก่ มติชน อมรินทร์ และซีเอ็ด หนังสือที่ขายดีเป็นอันดับหนึ่งเป็นหนังสือประเภทนี้ทั้งสิ้น...สำนักพิมพ์อื่น ๆ แม้ว่าหนังสือฮาวทูและหนังสือประเภทเสริมกำลังใจจะไม่ใช่ว่าหนังสือที่ขายดีที่สุด แต่หนังสือเหล่านี้ก็ยิ่งขายดีในอันดับต้น ๆ...”

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าผู้ดำเนินการจัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือน่าจะมีส่วนกำหนดเนื้อหาของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต หรือน่าจะเป็นผู้คัดเลือกลักษณะเนื้อหาของหนังสือในแนวให้คำแนะนำการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสนิยมของผู้อ่าน พร้อมทั้งเสนอความคิดเห็นว่าหนังสือแนวนี้มีควมน่าสนใจอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคำนำของสำนักพิมพ์ เช่น

ตัวอย่างที่ 1

“ดิฉันก็เชื่อว่า...การที่เขาพยายามอย่างมากกว่าจะมาถึงวันนี้ การที่เขา คิดบวกอยู่เสมอว่า งานที่ดีย่อมเป็นงานที่ต้องพยายามซ้ำ ๆ นั้นย่อมมีผลต่อพลัง ใจในการเขียนของเขาอย่างมหาศาล ทำให้เขามีมุมมองที่กว้างขึ้นเรื่อย ๆ เขียน หนังสือดีขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าจะยังไม่ดีที่สุดใน แต่ก็มาจากความพยายามอย่างที่สุด ของคน ๆ หนึ่ง และนั่นก็ทำให้ “เปลี่ยนชีวิต...แค่คิดบวก” เล่มนี้ เป็นหนังสือที่ น่าสนใจมากที่สุดทีเดียวค่ะ⁴”

(เปลี่ยนชีวิต...แค่คิดบวก: คำนำสำนักพิมพ์)

4.2.3 จุดมุ่งหมาย (Ends)

เมื่อพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายในการเขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตซึ่งผู้วิจัยพิจารณา จากลักษณะเนื้อหาของหนังสือพบว่า เป็นหนังสือที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำแนะนำ หรือมุ่งให้ กำลังใจแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเห็น แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อความสุขความสำเร็จในชีวิต ดังจะเห็นได้จากคำนำสำนักพิมพ์ เช่น

ตัวอย่างที่ 2

“อ้อม ประพนอม เขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อให้เราได้มีกำลังใจที่จะสร้างชีวิต ซึ่งจะว่ายากก็ยาก จะว่าง่ายก็ง่าย อยู่ที่เรามีกำลังใจที่จะสร้าง และเอาจริงเอาจังต่อ การสร้างชีวิตของตัวเองแค่ไหน

เดิมหนังสือเล่มนี้ชื่อ “ทำชีวิตให้ดี” (To be a better you) สำนักพิมพ์ ปีไบรท์ เห็นคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ จึงขออนุญาตผู้เขียนนำมาเผยแพร่ใหม่ และ ขออนุญาตตั้งชื่อเรื่องเสียใหม่ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ใช้เป็นของขวัญแด่ตนเอง หรือ มอบให้คนอื่น ในฐานะที่เป็น “ลายแทง” สู่ความสุขและความสำเร็จในชีวิต...

50 ข้อคิด พร้อมคำอธิบายที่แสนจะเข้าใจง่ายของ อ้อม ประพนอม ที่อัดแน่นอยู่ในหนังสือเล่มนี้เป็นดังทุกสิ่งทุกอย่างที่ช่วยนำทางไม่ให้เราหลง เช่น เป็นลายแทง เป็นแผนที่ เป็นเข็มทิศ ฯลฯ

มีเครื่องมือนำทางที่ดีเช่นนี้แล้ว ก็จงอ่านให้เพลิดเพลิน ศึกษาให้ถ่องแท้ แล้วเริ่มต้นก้าวใหม่ไปที่ละก้าว ๆ ก่อนจะถึงเส้นชัยชีวิตที่ท่านมุ่งหมายได้ในอีกไม่ ช้า...”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: คำนำสำนักพิมพ์)

⁴ “ดิฉัน” ในตัวอย่างนี้ หมายถึง บรรณาธิการของสำนักพิมพ์ ส่วน “เขา” หมายถึง นักเขียนหนังสือ

จากตัวอย่างคำนำสำนักพิมพ์ข้างต้นนี้ เมื่อพิจารณาข้อความที่ขีดเส้นใต้ ทำให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่าจุดมุ่งหมายของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตคือ ต้องการให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ให้แนวทางหรือคำแนะนำที่ดีในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความสุขความสำเร็จที่ผู้อ่านต้องการ โดยบรรณาธิการสำนักพิมพ์หนังสือใช้ถ้อยคำอุปสรรคซึ่งนำให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางอย่างเสมือนว่าหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเปรียบได้กับลายแทง แผนที่ หรือเข็มทิศ ที่จะนำทางให้ผู้อ่านดำเนินชีวิตของตนเองไปสู่ความสุข ความสำเร็จที่ต้องการได้อย่างไม่หลงทาง

เมื่อจุดมุ่งหมายของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตคือมุ่งให้คำแนะนำ หรือมุ่งให้กำลังใจแก่ผู้อ่านเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อความสุขความสำเร็จในชีวิต จุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้จึงมีส่วนสัมพันธ์กับการเลือกใช้มโนอุปสรรคเพื่อถ่ายทอดความคิดและชี้นำให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางอย่างในการดำเนินชีวิตที่ต้องพบกับอุปสรรคปัญหา เช่น ควรแก้ไขปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตให้ได้อย่างไม่ย่อท้อ หรือไม่ควรวางเฉยต่อการพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อความสุข ความสำเร็จในชีวิต ดังนั้นจุดมุ่งหมายเหล่านี้จึงมีส่วนสัมพันธ์อย่างยิ่งกับหน้าที่ของมโนอุปสรรคชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวอธิบายต่อไป

4.2.4) การลำดับวัจนกรรม (Act sequence)

ผู้วิจัยมุ่งพิจารณาการลำดับวัจนกรรมในแต่ละส่วนของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต โดยวิเคราะห์การลำดับวัจนกรรมออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกคือ การขึ้นต้นหรือ เกริ่นนำเรื่อง ส่วนที่สองคือการดำเนินเรื่อง และส่วนสุดท้ายคือการปิดเรื่อง

4.2.4.1) การขึ้นต้นหรือเกริ่นนำเรื่อง

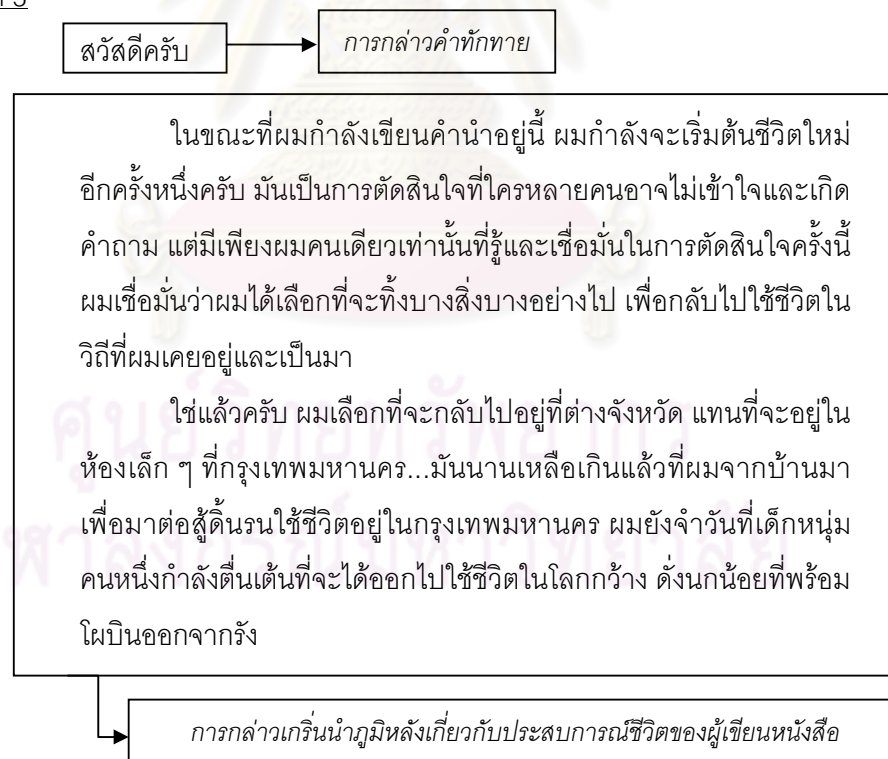
การขึ้นต้นหรือเกริ่นนำเรื่องในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนี้ ผู้วิจัยพบว่า มักขึ้นต้นด้วยคำนำสำนักพิมพ์ (คำนำบรรณาธิการ) หรือคำนำของนักเขียน นอกจากนี้ยังอาจพบ “คำนิยมของผู้อ่าน” ปรากฏอยู่ในส่วนขึ้นต้นหรือเกริ่นนำเรื่องนี้ด้วย ทั้งนี้ รูปแบบวัจนกรรมที่ปรากฏในส่วนขึ้นต้นนี้ ได้แก่ การกล่าวคำทักทาย การกล่าวเกริ่นนำภูมิหลังบางเรื่องของผู้เขียนหนังสือจากนั้นจึงกล่าวชื่นชมความสามารถของผู้เขียน การให้กำลังใจผู้อ่าน และการสั่งหรือบอกให้ทำ

เมื่อพิจารณารูปแบบและการเรียงลำดับวัจนกรรมที่พบในการขึ้นต้นเรื่องหรือเกริ่นนำเรื่องโดยพิจารณาจากคำนำสำนักพิมพ์ (คำนำบรรณาธิการ) คำนิยมของผู้อ่าน หรือคำนำของนักเขียน ดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยพบว่า หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตบางเรื่องเกริ่นนำด้วยรูปแบบวัจนกรรมที่แตกต่างกัน บางวัจนกรรมปรากฏใช้ บางวัจนกรรมไม่ปรากฏใช้ เช่น บางเล่ม

ไม่ปรากฏคำทักทาย และการกล่าวทักทายมักปรากฏในส่วนของคำนำนักเขียนมากกว่าคำนำสำนักพิมพ์ บางเล่มไม่ปรากฏการกล่าวชื่นชมความสามารถของผู้เขียน วัจนกรรมนี้เป็นวัจนกรรมที่มักปรากฏในส่วนคำนำสำนักพิมพ์ ส่วนการกล่าวเกริ่นนำภูมิหลังของผู้เขียน และการกล่าวให้กำลังใจผู้อ่านปรากฏทั้งในคำนำสำนักพิมพ์และคำนำนักเขียน นอกจากนี้ยังอาจพบวัจนกรรมการสั่งด้วย ทั้งนี้ วิธีการเรียงลำดับวัจนกรรมจะมีลักษณะคล้ายกันดังนี้

ตัวอย่างที่ 3

...เขาเคยมีความรักและผิดหวังกับความรักจนซาชิน และไม่คาดหวังกับมันอีกต่อไป...เขาเคยเสียศูนย์กับชีวิต แต่ฟื้นคืนชีพได้ด้วยเพลง ฤดูที่แตกต่าง ของ บอย โกสิยพงษ์...

เขากำลังไปได้ดีกับการเรียนปริญญาโท และตัดสินใจหยุดเรียนเพื่อที่จะได้กลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด และก่อนชีวิตของเขาคือการได้เขียนหนังสือ และปัจจุบันเขาก็ยังเขียนหนังสือ และอนาคตเขาก็เลือกแล้วว่ายังคงเขียนหนังสือต่อไป...

การกล่าวเกริ่นนำภูมิหลังเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียนหนังสือ (ต่อ)

ครับ ชีวิตเราพลิกผันได้ตลอดเวลา ดีบ้าง ร้ายบ้าง ล้มบ้าง แพ้บ้าง แต่เราสามารถเริ่มต้นชีวิตของตัวเองได้ตลอดเวลา ขอเพียงแค่มีพลัง การ พลังใจ มีความคิดที่เป็นบวก คือมองโลกตามความเป็นจริง อยู่ เรียนรู้ และยอมรับความเป็นจริง อ่อนแออ่อนไหวได้ แต่ไม่หนี กล้าที่จะเสี่ยง จะลอง และกล้าที่จะยอมรับเมื่ออะไร ๆ ไม่เป็นดังใจหวัง

หากชีวิตของคุณในวันนี้ กำลังติด ๆ ขัด ๆ เหนื่อย และกำลังหมดแรงใจ ผมขอเป็นอีกหนึ่งกำลังใจที่อยากให้คุณมีชีวิตอยู่ เพื่อต่อสู้กับความเป็นจริงในปัจจุบันต่อไป อย่าท้อนะครับ ความท้อแท้มันก็เป็นเพียงแค่สายลมที่พัดผ่านมา สุดท้ายแล้วก็จะพัดผ่านออกไปเท่านั้นจริง ๆ ครับ

การให้กำลังใจผู้อ่าน และการสั่งหรือบอกให้ทำบางอย่าง

(เริ่มต้นความคิดด้วยพลังความคิดด้านบวก: คำนำนักเขียน)

ในตัวอย่างคำนำนักเขียนข้างต้นนี้ ไม่ปรากฏการกล่าวชื่นชมความสามารถของตนเอง พบเพียงการกล่าวคำทักทายในส่วนแรก จากนั้นจึงการกล่าวเกริ่นนำภูมิหลังเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของผู้เขียนหนังสือ ในส่วนนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นอกจากผู้เขียนต้องการเล่าเรื่องประสบการณ์ส่วนตัวของตนเองให้ผู้อ่านรับรู้แล้ว ยังเป็นส่วนที่แสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าผู้เขียนก็เป็นบุคคลหนึ่งที่เคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีในชีวิต เช่น เคยผิดหวังในความรัก หรือเป็นผู้ที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดในชีวิต ดังที่กล่าวว่า "...จากบ้านมาเพื่อมาต่อสู้ดิ้นรนใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพมหานคร" แต่ก็กลับประสบความสำเร็จในชีวิตการศึกษา หรือเกิดกำลังใจในแก้ไขปัญหา

ชีวิตของตนเองมาได้จนเป็นนักเขียนหนังสือ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีประสบการณ์มากพอที่จะกล่าวให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านได้ ในส่วนท้ายของคำนำ ผู้เขียนจึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างไรให้เกิดความสุขความสำเร็จ นั่นคือการยอมรับและลงมือแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ จากนั้นจึงให้กำลังใจแก่ผู้อ่านไม่ให้ท้อแท้ เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นจะผ่านพ้นไปในที่สุด นอกจากนี้ยังพบวัจนกรรมกรสังหรือบอกให้ทำบางอย่างในตอนท้าย เช่น “มองโลกตามความเป็นจริง อยู่ เรียน รู้ และยอมรับความเป็นจริง อ่อนแออ่อนไหวได้ แต่ไม่หนี กล้าที่จะเสี่ยง จะลอง และกล้าที่จะยอมรับเมื่ออะไร ๆ ไม่เป็นดังใจหวัง” หรือในย่อหน้าสุดท้ายพบคำว่า “อย่าท้อ” เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 4

การกล่าวชื่นชมความสามารถของผู้เขียนหนังสือ

ในวันที่ฉันกำลังค้นหาคำตอบให้กับบางคำถามในชีวิต
ในวันที่ฉันคิดและพูดกับตัวเองว่า “จะอย่างไร” บ่อยครั้ง
ต้นฉบับเล่มล่าสุดของ “ต้นกล้า นัยนา” ก็เดินทางมาถึง
เป็นการรอคอยที่ไม่ยาวนานเมื่อนับจากงานเล่มล่าสุดที่เพิ่งออกไป แต่
“ต้นกล้า นัยนา” ก็ยังคงรักษาระดับมาตรฐานการเขียนของตัวเองไว้ได้
อย่างดี เป็นตัวหนังสือที่มีชีวิต และแต่ละถ้อยคำก็สามารถพลิกชีวิตคน
อ่านได้ไม่ยาก...ฉันใช้เวลาไม่ถึงครึ่งวันในการอ่านมันจนจบ และเลือกที่
จะให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า “ชีวิตไม่ง่าย...ตั้งใจไม่ยาก”...ซึ่งฉันเชื่อมั่น
เหมือนทุก ๆ ครั้งที่ได้อ่านต้นฉบับของ “ต้นกล้า นัยนา” ว่าหนังสือเล่มนี้
จะไม่ทำให้คนอ่านผิดหวังอย่างแน่นอน...

กำลังใจในการใช้ชีวิตของฉันได้คืนกลับมาทันทีที่อ่านจบ และ
ฉันก็ค้นพบคำตอบของคำถามตัวเองแล้ว ทั้งหมดนี้ไม่ใช่เพราะ
ตัวหนังสือของ “ต้นกล้า นัยนา” เท่านั้น แต่เป็นเพราะ “หัวใจ” ของฉันที่
บอกกับตัวเองว่า เราชนะใจตัวเองอาจจะเป็นเรื่องยาก ไม่เหมือนกับ
การดูถูกตัวเองหรือท้อที่ง่ายนิดเดียว แต่เราอยากทำเรื่องยาก ๆ ให้ได้ หรือ
เลือกทำเรื่องง่าย ๆ ให้กับชีวิตละ !อ่านแล้วคิด คิดแล้วทำ นะคะ

การให้กำลังใจผู้อ่าน และการสังหรือบอกให้ทำบางอย่าง

(Growing Up and Go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก: คำนำสำนักพิมพ์)

จากตัวอย่างคำนำสำนักพิมพ์นี้ ไม่พบการกล่าวทักทาย แต่พบการกล่าวชื่นชมความสามารถของผู้เขียนหนังสือ ดังปรากฏในส่วนแรก พิจารณาจากข้อความที่ว่า “...ยังคงรักษาระดับมาตรฐานการเขียนของตัวเองไว้ได้อย่างดี เป็นตัวหนังสือที่มีชีวิต และแต่ละถ้อยคำก็สามารถพลิกชีวิตคนอ่านได้ไม่ยาก...” หรือจากข้อความ “...หนังสือเล่มนี้จะไม่ทำให้คนอ่านผิดหวังอย่างแน่นอน...” ในส่วนท้ายของคำนำจะปรากฏวัจนกรรมหลักที่พบอยู่เสมอ คือการสั่งหรือบอกให้ทำบางอย่าง การกล่าวว่ากำลังใจในชีวิตของบรรณาธิการผู้เขียนคำนำสำนักพิมพ์นี้ กลับคืนมาหลังจากได้อ่านหนังสือของผู้เขียน ประกอบกับการเอาชนะใจตนเอง แสดงความหมายโดยนัยว่า หากผู้อ่านต้องการกำลังใจในชีวิต ก็อาจหาได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ นอกจากนี้การใช้รูปประโยคคำถามว่า “...แต่เราอยากทำเรื่องยาก ๆ ให้ได้ หรือเลือกทำเรื่องง่าย ๆ ให้กับชีวิตล่ะ” แสดงความหมายโดยนัยว่าต้องการสั่ง หรือบอกให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่ง กล่าวคือผู้อ่านควรเอาชนะใจตนเองซึ่งเป็นเรื่องยาก และไม่ควรรู้สึกตนเองซึ่งเป็นเรื่องง่าย

อนึ่ง ผู้วิจัยพบว่า คำนำสำนักพิมพ์ (คำนำบรรณาธิการ) ตลอดจนคำนำของนักเขียน ต่างมีจุดประสงค์หรือสาระสำคัญที่ต้องการสื่อมายังผู้อ่านประกอบด้วยจุดประสงค์สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้เขียน หรือกล่าวนำไปให้ผู้อ่านยอมรับว่าผู้เขียนน่าจะมีประสบการณ์ชีวิตมากพอสมควร สามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาของผู้เขียนเองได้จนประสบความสำเร็จ ทำให้ผู้อ่านไม่มองว่าผู้เขียนเป็นไร้ความรู้หรือไร้ความสามารถที่อาจไม่เข้าใจปัญหาในการดำเนินชีวิต แต่อาจเป็นผู้ที่เคยมีปัญหาชีวิตเช่นเดียวกับผู้อ่าน หรืออาจมีปัญหามากกว่าผู้อ่าน จึงสมควรเรียนรู้แนวทางการจัดการปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นจากผู้เขียนเอง โดยอาจนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาหรือปรับส่วแนวการดำเนินชีวิตของตนเองได้ต่อไป

ประการที่สอง เพื่อให้เห็นความสำคัญของเนื้อหาที่เป็นคำแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตที่อยู่ในลำดับถัดไป วิธีการนำเสนอเนื้อหาพบว่า ผู้เขียนจะยกตัวอย่างสถานการณ์การดำเนินชีวิตของตนเองหรือของผู้อื่นที่เคยล้มเหลว หรือพยายามมุ่งชี้้นำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าความคิด การกระทำ หรือการดำเนินชีวิตที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่ประสบความสำเร็จ แต่สามารถปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้นได้ หรือกล่าวให้กำลังใจว่าอุปสรรคปัญหาในชีวิตเป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกคนต้องพบ แต่ก็สามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้เป็นธรรมดาเช่นเดียวกัน โดยหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนนำเสนอ มีเนื้อหาที่เป็นเหมือนคู่มือแนะนำหรือเรียนรู้วิธีการแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นได้ เป็นต้น

4.2.4.2) การดำเนินเรื่อง

เนื่องจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำแนะนำ หรือมุ่งให้กำลังใจแก่ผู้อ่านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหาเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้เขียนจึงดำเนินเรื่องโดยการให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตหรือวิธีการแก้ไขอุปสรรคปัญหา ประกอบกับการกล่าวเสริมหรือให้กำลังใจแก่ผู้อ่านเมื่อต้องเผชิญหรือต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้น ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินเรื่องในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางอย่างในการต่อสู้แก้ไขปัญหาต่อไป วิธีการหลักที่ผู้เขียนใช้ ได้แก่ การถาม การอธิบาย การสั่งหรือบอกให้ทำหรือไม่ทำบางสิ่งและการอ้างถึง

4.2.4.2.1) การถามเพื่อเปิดประเด็นใหม่ เป็นวิธีการที่ปรากฏอยู่ในการดำเนินเรื่อง เป้าหมายของการใช้คำถามที่พบส่วนใหญ่ใช้เปิดประเด็นสู่เรื่องที่กำลังจะกล่าวถึงต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นคำถามที่มุ่งให้คำแนะนำหรือให้กำลังใจแก่ผู้อ่านแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคในชีวิตต่อไป ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

คุณเชื่อหรือไม่ว่า...เรามีพลังมากกว่าที่คิด พลังที่อาจผลักดันให้เราขึ้นไปอยู่เหนือคนอื่นได้ แต่คนส่วนใหญ่ไม่เคยใช้มันได้อย่างคุ้มค่าเลย...

ตามปกติแล้ว คนเราเมื่อรู้สึกตัวเองเหนื่อยล้าเต็มที่ ก็ต้องการพักหรือหยุดการกระทำนั้นทันที ไม่ว่าจะขณะนั้นกำลังจะเดิน วิ่ง หรือทำอะไรอยู่ก็ตาม แต่เมื่อใดที่จิตใจภายในรับรู้ถึงความจำเป็นที่ไม่ปกติเข้ามากระตุ้น สิ่งมหัศจรรย์ก็เกิดขึ้นได้เสมอ

มนุษย์เราอาจจะไม่รู้มาก่อนว่าตัวเองมีความสามารถที่เก็บซ่อนอยู่ในตัว จนเมื่อตกอยู่ในวงล้อมของบางสถานการณ์ที่ไม่ปกติ จู่ ๆ ก็เกิดมีพลังงานที่ไม่ปรากฏแหล่งที่มา และนำพาให้เราได้ฟันฝ่าเหตุการณ์นั้น ไปได้อย่างไม่น่าเชื่อ

(ลัมบิ่งเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 50 – 51)

ในย่อหน้าแรกของตัวอย่างที่ 5 พบข้อความที่ใช้เป็นคำถามคือ “คุณเชื่อหรือไม่ว่า...” เป็นคำถามที่เปิดประเด็นไปสู่เรื่องความสำคัญของการเชื่อมั่นในตนเอง ผู้เขียนใช้คำถามนี้เพื่อพยายามปรับความคิดหรือชี้แนะให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่า ผู้อ่านมีความสามารถอยู่ภายในตนเอง

เมื่อใดก็ตามที่ต้องประสบกับภาวะเลวร้าย หรือเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรคปัญหา เราก็อาจใช้ความสามารถของตนเองแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ การถามนำเพื่อเปิดประเด็นไปสู่เรื่องใหม่นี้ ผู้วิจัยพบว่ามักใช้เพื่อชี้แนะหรือบอกให้ผู้อ่านทำบางสิ่งบางอย่าง กล่าวคือ ให้ผู้อ่านเห็นว่าอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งที่แก้ไขไปได้ ไม่ยากเกินความสามารถของตนเอง และคำแนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนนำเสนอ จะเป็นแนวทางสำคัญที่ผู้อ่านสามารถกระทำตามได้เพื่อให้เกิดความสุขความสำเร็จในชีวิต

ตัวอย่างที่ 6

ในการเดินทางของชีวิต เราคิดว่าเรารู้จักตัวเองแค่ไหน
 วัตถุประสงค์ที่ขับเคลื่อนชีวิตเราคืออะไร สร้างคุณค่า สร้าง
 ความหมาย ทำประโยชน์ให้แก่ผู้คนบนโลกนี้หรือเพียงเพื่อสร้างความสุข
 มั่งคั่ง มั่นคงให้ตัวเอง
 ศักยภาพสูงสุดของชีวิตเราคืออะไร เราค้นพบสิ่งที่เรารักเราถนัด
 เราอยากตื่นขึ้นมาทำมันทุกวัน ทำให้เราเต็มอิ่ม มีพลัง มีชีวิตอย่างมี
 ความหมาย...
 เรากำหนดคุณค่าของตัวเราจากสิ่งที่เป็นของแท้ภายในเราจริง ๆ
 หรือจากการกระทำของคนอื่น เราเข้าใจหรือไม่ว่าการกระทำร้าย ๆ ของ
 คนอื่นก็เป็นการบอกตัวจริง เปิดเผยคุณค่าที่แท้จริงภายในตัวเขาโดยไม่
 เกี่ยวกับคุณค่าของเรา

(เข้มทิศชีวิต: 18 - 19)

จากตัวอย่างที่ 6 ข้อความที่พิมพ์ตัวเอนเป็นข้อความที่แสดงการถามเพื่อเปิดประเด็นให้ผู้อ่านคิดทบทวนพิจารณาตนเอง ทั้งความคิดและการกระทำ เช่นคำถามที่ว่า เราคิดว่าเรารู้จักตัวเองแค่ไหน หรือ วัตถุประสงค์ที่ขับเคลื่อนชีวิตเราคืออะไร ทำให้ผู้อ่านคิดทบทวนถึงความต้องการหรือจุดมุ่งหมายในชีวิตของตนเอง มีสิ่งใดที่ทำให้เราสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ คำถามเหล่านี้เป็นคำถามที่นำไปสู่การให้คำแนะนำตลอดจนแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านทำตามคำแนะนำเหล่านั้น

4.2.4.2.2) การอธิบาย เป็นวิธีการที่ปรากฏอยู่ในการดำเนินเรื่อง โดยผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจหรือขยายความเรื่องที่กำลังกล่าวถึงให้ชัดเจนยิ่งขึ้น มุ่งให้รายละเอียดหรือคลายข้อสงสัยว่าเพราะเหตุใดจึงควรทำหรือไม่ควรทำบางสิ่งบางอย่าง หาก

สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ แล้วจะเกิดผลดีอย่างไร หรือหากไม่ดำเนินการแก้ไขอุปสรรค ปัญหา หรือแก้ไขอย่างไม่เหมาะสมแล้วจะเกิดผลเสียอย่างไร ดังนั้นวิธีการอธิบายที่มักพบจึงเป็น การให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่าง หรือเปรียบเทียบให้เห็นถึงผลดี หรือผลเสียของการกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนมักใช้มโนอุปลักษณะเป็น เครื่องมือช่วยสื่อความ การอธิบายดังกล่าวจึงอาจส่งผลทำให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจหรือชี้แนะให้กระทำ บางสิ่งตามที่คุณเขียนให้คำแนะนำไว้แสดงให้เห็นสัมพันธ์ระหว่างการใช้อุปลักษณะและหน้าที่ของ มโนอุปลักษณะด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7

“ชีวิตที่มุ่งหวังจะประสบความสำเร็จก็เปรียบเหมือนกับการเดินทาง ระหว่างทางต้องพบลมพายุ ต้องฝ่าแดด ฝ่าฝน ต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เราต้องเผชิญและผ่านมันไปให้ได้จึงจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้ บางคนที่เขาล้มเหลว เพราะเขาไม่คิดจะเดินทาง เขาไม่คิดที่จะก้าวเดินแม้สักก้าวเดียว ทำให้ชีวิตของเขาหยุดนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว และความล้มเหลวก็ติดตัวเขาไปตลอด”

(เปลี่ยนชีวิต...แค่คิดบวก: 87)

จากตัวอย่างที่ 7 ปรากฏถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ผู้เขียนมุ่งอธิบายว่าชีวิตของเราเปรียบเหมือนกับการเดินทางที่มีจุดเริ่มต้นและเป้าหมาย ระหว่างทางอาจพบอุปสรรค ลมพายุ แดด ฝน ซึ่งนักเดินทางต้องฝ่าฟันไปให้ได้เพื่อให้ไปถึงจุดหมายปลายทาง เหมือนกับชีวิตของเราที่เริ่มต้นจากวางเป้าหมายของชีวิต คือ ความสำเร็จหรือความสุข เราอาจต้องพบกับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ความสำเร็จหรือความสุขในชีวิตไม่ใช่ว่าจะได้มาอย่างง่ายดาย ต้องอาศัยความอดทน เพียรพยายาม และลงมือกระทำด้วยตนเอง มโนอุปลักษณะดังกล่าวจึงช่วยสนับสนุนการกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่าง กล่าวคือสนับสนุนให้ผู้อ่านมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อ เพราะการหยุดแก้ไขปัญหาหรือปล่อยวางอาจทำให้ชีวิตต้องพบกับความล้มเหลว ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายกำหนดไว้

ตัวอย่างที่ 8

“การจะพบความสำเร็จนั้น เพียงลงมือกระทำอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ เราต้องมีความใฝ่ฝันจริงจัง และเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นด้วย

ศึกษาตัวเองและพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ **ทบทวน**ตัวเองและ**หมั่นปรับปรุง**ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ เราจะพบข้อดี้อย และแก้ไขโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งหมด...

อย่าเรียนรู้สิ่งใดเพียงแค่ว่า**ทฤษฎี** **จงเรียนรู้**จากการ**ลงมือปฏิบัติจริง** แต่หากพบความล้มเหลว ก็ให้คิดว่าเป็น**บททดสอบ** ความสามารถของเรา"

(เพียรสร้างกำลังใจ: 55)

ในตัวอย่างที่ 8 สะท้อนให้เห็นมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การศึกษาเรียนรู้] ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่ชัดเจนได้ช่วยอธิบายให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของการฝึกฝนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้อ่านทำบางสิ่งบางอย่างระหว่างดำเนินชีวิต กล่าวคือ หากต้องการประสบความสำเร็จก็ต้องมีความเพียรพยายาม หมั่นแก้ไขข้อดีหรือเรียนรู้ปัญหาแล้วลงมือแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้น การใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ **ศึกษา ทบทวน หมั่นปรับปรุง อย่าเรียนรู้ จงเรียนรู้** แสดงวัจนกรรมบอกให้ทำหรือไม่ให้ทำบางสิ่งอย่างชัดเจน ถ้อยคำดังกล่าวนี้ช่วยสนับสนุนให้เห็นว่าการกระทำเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้อ่านควรกระทำ เพราะเป็นวิธีการที่จะนำไปสู่ความสุขความสำเร็จในชีวิต และหากพบความล้มเหลวก็ควรใช้ความสามารถของตนเองจัดการแก้ไขให้สำเร็จเสมือนเป็น “บททดสอบ” ในการศึกษา

4.2.4.2.3) **การอ้างอิงหรืออ้างถึง** เป็นวิธีการที่ปรากฏอยู่ในการดำเนินเรื่อง โดยผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง มีหลักการ และเป็นวิธีการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตัวผู้เขียนเองด้วยในฐานะผู้ศึกษาค้นคว้า หรือผู้รอบรู้ในเรื่องที่กำลังนำเสนอ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนมักอ้างถึงแนวคิด ทฤษฎี และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ผู้เขียนมักอ้างถึงคำพูดของบุคคลสำคัญหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม เช่น อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย หรืออาจเป็นบุคคลสำคัญระดับโลก เช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเยซูในศาสนาคริสต์ หรือนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังกล่าวถึง เช่น นักจิตวิทยา ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9

การคิดดี มีความเห็นถูกต้อง มองคนในแง่ดี มองโลกสดใส จิตใจเบิกบาน ทำงานที่ดี รู้จักคิด รู้จักเลือก รู้จักดู อยู่กับใคร ๆ จะสร้าง

ความสุขและสร้างสรรค์ พุดจับใจคน เพราะคิดดี มองจุดดี ที่จุดเด่น เว้น
จุดด้อยของคน จะคิดก่อนพูดทุกคำเสมอ

จะเห็นได้ว่า ความคิดที่ถูกต้อง การมองอย่างเข้าใจเป็นส่วน
สำคัญยิ่ง ความคิดจึงยิ่งใหญ่และสำคัญในตัวคนเรา

ปัญญาเป็นเครื่องวินิจฉัยสิ่งที่ฟังแล้ว

ปัญญาเป็นเครื่องเพิ่มพูนเกียรติคุณและชื่อเสียง

คนผู้ประกอบด้วยปัญญาในโลกนี้ แม้ในความทุกข์ก็หาความสุขได้

พุทธศาสนสุภาษิต

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 14)

ในตัวอย่างนี้จะพบว่า ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตยกตัวอย่าง
พุทธศาสนสุภาษิต (พิจารณาจากข้อความที่พิมพ์ตัวเอน) มากล่าวอ้าง เพื่อยืนยันให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่า
การดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความสุขความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยปัญญาหรือความคิดที่ถูกต้อง
ประกอบด้วยเหตุผล พุทธศาสนสุภาษิตข้างต้นจึงช่วยแสดงให้เห็นคำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่
สร้างสรรค์ มีหลักการตามแนวพุทธศาสนา ทำให้คำแนะนำที่ผู้เขียนนำเสนอมาก่อนหน้านี้มี
น้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

ตัวอย่างที่ 10

คนที่เป็นหนี้ต้องหยุดหนี้ใหม่ในทันที รวบรวมตัวเลขให้ชัดเจนว่า
เราเป็นหนี้เท่าไรแน่ แล้วดูว่าเราพอมีทรัพย์สินใดพอขายชำระหนี้ได้
บางส่วน

สร้างความมั่นคงในจิตใจ เดินไปหาเจ้าหนี้ด้วยความกล้าหาญ
เป็นหนี้หลักล้าน ถือเงินสดไปจ่ายห้าพันเขาก็ยอมรับ ขอผ่อนชำระและ
เริ่มสร้างวินัยให้ตนเอง

คนที่ร่ำรวยไม่มีใครเคยล้ม แต่เขามีพลังในการลุก กล่าวตัดสินใจ
เหมือนที่ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร บอก เหลือเพียงกางเกงในตัวเดียวก็
ยังชนะ

(เพียรสร้างกำลังใจ: 75)

จากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนเลือกนำคำกล่าวของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ
ชินวัตร โดยอ้างถึงคำกล่าวที่ว่า “เหลือเพียงกางเกงในตัวเดียวก็ยังชนะ” เพื่อมุ่งให้ผู้อ่านมี

ความมั่นใจว่า การต่อสู้กับอุปสรรคหรือแก้ไขปัญหาคืออะไรต่าง ๆ ในชีวิต เช่น การเป็นหนี้สิน เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ ขอเพียงมีความมั่นใจ ไม่ย่อท้อ กล้าคิดกล้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาคืออะไรด้วยความมุ่งมั่น มีวินัย เพราะแม้จะ “เหลือเพียงกางเกงในตัวเดียวก็ยังชนะ” คำกล่าวของบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงข้างต้น จึงช่วยให้คำแนะนำหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ดูมีน้ำหนัก สมควรเชื่อมั่นและยอมรับนำคำแนะนำเหล่านั้นไปปฏิบัติ

4.2.4.3) การปิดเรื่อง

การปิดเรื่องเป็นขั้นตอนที่ผู้เขียนกล่าวเน้นย้ำให้ผู้อ่านไม่ย่อท้อต่อการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต มุ่งให้ผู้อ่านเชื่อมั่นว่าหากทำตามคำแนะนำที่ผู้เขียนเสนอไว้จะทำให้ชีวิตพบกับความสุขหรือประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้าม หากไม่คิดลงมือแก้ไขอุปสรรคปัญหาหรือปล่อยวางไม่เอาใจใส่ หรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ อาจทำให้ชีวิตต้องประสบความล้มเหลวพบแต่ความทุกข์ วิธีการหลักที่ผู้เขียนใช้ ได้แก่ การถาม และการสั่งหรือบอกให้ทำบางสิ่งดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 11

ความผิดหวัง ความล้มเหลว ความพ่ายแพ้ ความเศร้าโศก เป็นสิ่งยากที่เราจะรับมือ แต่เราต้องรับมือให้ได้ トラバドที่ยังมีชีวิต เพราะสิ่งเหล่านี้ต้องเกิดกับเราแน่ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง...

ถ้าอย่างนั้นเราต้องทำทุกอย่างให้ดีที่สุด ทุกอย่างจะประเสริฐถ้าเราทำลงไปทั้งจิตและวิญญาณ แม้วันนี้อาจจะพบกับความผิดหวัง ล้มเหลว พ่ายแพ้ หรือเศร้าโศก แต่ไม่เป็นไร เพราะชีวิตจะเริ่มต้นใหม่ในวันพรุ่งนี้

จะมีโอกาสสำหรับการพยายามครั้งใหม่

จะมีโอกาสสำหรับการเริ่มต้นใหม่เสมอ

(เปลี่ยนชีวิตแค่คิดบวก: 157 - 158)

ข้อความย่อหน้าที่สองที่พิมพ์ตัวเอน เป็นข้อความบอกให้ผู้อ่านทำบางสิ่ง ได้แก่ การดำเนินชีวิตด้วยความมุ่งมั่น (ทำลงไปทั้งจิตและวิญญาณ) และทำทุกอย่างให้ดีที่สุด (ทำทุกอย่างให้ดีที่สุด ประเสริฐ) เน้นย้ำให้ผู้อ่านไม่ย่อท้อต่อการแก้ไขอุปสรรคปัญหาที่ต้องพบ หากเกิดอาการท้อแท้ เศร้าโศก หรือต้องผิดหวังพลัดปลั่ง ก็จำเป็นต้องพยายามแก้ไขใหม่

ตัวอย่างที่ 12

เราต้องอยู่กับวันนี้ เราต้องเชื่อในวันนี้ เราต้องมั่นใจในวันนี้ของเรา
 เรา ถ้าเราทำดีที่สุดแล้ว ก็หมายความว่าเราได้ใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าแล้ว
 ถ้าเราทำดีที่สุดแล้ว ก็ไม่เห็นต้องเสียดายเวลาเลย
 ถ้าเราทำดีที่สุดแล้ว จะแพ้หรือชนะก็ไม่ใช่ความหมายใหญ่โต
 อะไร ประเด็นคือ วันนี้เราได้เริ่มต้นแล้วหรือยัง !

(Growing Up and Go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก: 175)

ตัวอย่างที่ 12 พบว่าผู้เขียนใช้ทั้งวิธีการสั่ง และการถาม ข้อความที่ว่า เราต้องเชื่อ
 ในวันนี้ เราต้องมั่นใจในวันนี้ของเรา เป็นการสั่งหรือบอกให้ผู้อ่านทำบางสิ่ง กล่าวคือ มุ่งให้ผู้อ่าน
 มุ่งมั่นดำเนินชีวิตตามคำแนะนำที่ได้เสนอไว้ ส่วนการถาม ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของตัวอย่างดัง
 ข้อความที่กล่าวว่า วันนี้เราได้เริ่มต้นแล้วหรือยัง! ไม่ได้มุ่งให้ผู้อ่านตอบว่า เริ่มแล้ว หรือ ยังไม่เริ่ม
 หากแต่พยายามบอกให้ผู้อ่านมุ่งมั่นและเริ่มต้นดำเนินชีวิตตามคำแนะนำที่เสนอไว้

4.2.5) น้ำเสียง (Key)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า น้ำเสียงหรือท่วงทำนองในการสื่อสารของผู้เขียน
 หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีลักษณะเป็น “น้ำเสียงที่จริงจัง” กล่าวคือ ไม่ปรากฏน้ำเสียงแสดง
 การหยอกล้อ หรือแสดงอารมณ์ขันในเรื่องที่กำลังกล่าว เนื่องจากผู้เขียนหนังสือต้องการนำเสนอ
 คำแนะนำหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อมุ่งให้ผู้อ่านนำคำแนะนำเหล่านั้นไปปฏิบัติ การใช้
 น้ำเสียงแบบจริงจังอาจพบได้อย่างชัดเจนในวัจนกรรม “การสั่งหรือบอกให้ทำบางสิ่ง” ดังที่ปรากฏ
 อยู่ในทุกส่วนของการลำดับวัจนกรรม ทั้งในส่วนการขึ้นต้นหรือเกริ่นนำเรื่อง (ดูตัวอย่างที่ 3 และ 4
 ประกอบ) การดำเนินเรื่อง (ดูตัวอย่างที่ 7 และ 8 ประกอบ) และในส่วนการปิดเรื่อง (ดูตัวอย่างที่
 11 และ 12 ประกอบ)

การใช้ น้ำเสียงที่จริงจังนี้จะส่งผลให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนนำเสนอไว้มี
 ลักษณะเป็นเรื่องที่สำคัญ หรือสมควรกระทำตาม ผู้อ่านสามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้ น้ำเสียงที่
 จริงจังยังเน้นย้ำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า การแก้ไขปัญหาในชีวิตและพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดความสุข
 ความสำเร็จไม่ใช่เรื่องล้อเล่น ในทางตรงกันข้าม หากผู้เขียนแสดงน้ำเสียงที่เล่นที่จริงหรือแสดง
 อารมณ์ขันอาจทำให้ลดความน่าเชื่อถือของคำแนะนำเหล่านั้น และอาจทำให้ผู้อ่านคิดว่า ผู้อ่าน
 จะทำหรือไม่ทำตามก็ได้ หากเป็นเช่นนี้ย่อมขัดต่อจุดมุ่งหมายของการเขียนหนังสือแนะนำ
 การดำเนินชีวิตด้วย

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า น้ำเสียงที่ใช้แบบจริงจังในการให้คำแนะนำการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนกำลังอยู่ในฐานะผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้อ่านหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จาก การใช้คำสั่ง หรือบอกให้ทำบางสิ่ง การอ้างอิง คำกล่าวของบุคคลสำคัญมาสนับสนุนคำแนะนำที่ตนเองนำเสนอว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ หรือต้องทำ เป็นต้น นอกจากนี้ การที่ผู้อ่านเลือกอ่านหนังสือประเภทนี้ ย่อมแสดงให้เห็นในเบื้องต้นได้ว่า ผู้อ่านยอมรับว่าผู้เขียนน่าจะสามารถให้คำแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ตนเองได้ หรือผู้เขียนน่าจะมีความสามารถในการดำเนินชีวิตมากกว่า เคยผ่านเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ มา สามารถถ่ายทอดประสบการณ์และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้แก่ผู้อ่านได้ ผู้อ่านจึงสามารถนำคำแนะนำหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนเสนอมาประยุกต์หรือทำตามคำแนะนำเพื่อแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตของตน

4.2.6) เครื่องมือ (Instrument)

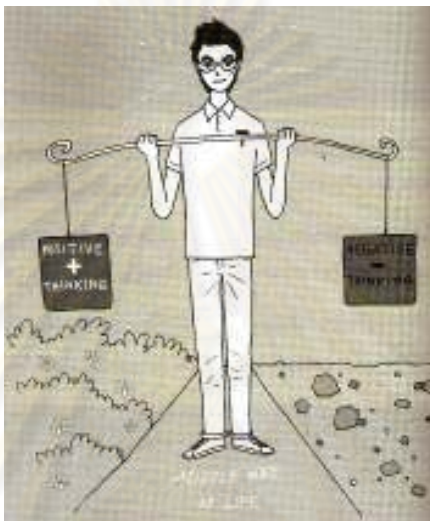
เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารในที่นี้ หมายถึง วิธีการหรือลักษณะภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร สำหรับหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ใช้เป็นกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยนี้ วิธีการสื่อสารคือ การใช้สิ่งพิมพ์ที่กำลังเป็นที่นิยม(หนังสือขายดี) เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดสารจากผู้เขียนไปยังผู้อ่าน

เมื่อพิจารณาการนำเสนอความคิดหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “ชีวิต” หรือ “การดำเนินชีวิต” ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาลักษณะดังกล่าวมีรายละเอียดที่ซับซ้อน บางเรื่องเข้าใจยากเนื่องจากมีความเป็นนามธรรม เช่น ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในชีวิต หรือบางประเด็นอาจเป็นเรื่องที่ผ่านพ้นไปแล้ว หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น จึงอาจทำให้ผู้อ่านลืมเรื่องที่เกิดขึ้นไปแล้ว หรือไม่คุ้นเคยกับเรื่องที่เกิดขึ้นได้ในอนาคต

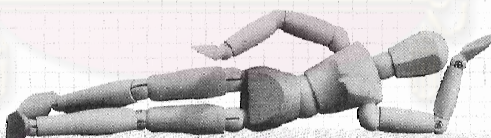
จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้มากกลวิธีหนึ่งคือ “การใช้มโนอุปลักษณ์” นอกจากจะใช้เพื่อสะท้อนมุมมองความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่หลากหลายแล้ว ยังใช้เพื่อชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่ง เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านเห็นว่า ชีวิตเราควรมีการวางแผน กำหนดเป้าหมายของชีวิต คือ ความสำเร็จ ระหว่างการดำเนินชีวิตเราอาจพบอุปสรรคปัญหาได้เช่นเดียวกับอุปสรรคขวากหนามที่พบได้เสมอในระหว่างการเดินทาง แต่เราสามารถจัดการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นได้ด้วยความสามารถของตนเอง อีกทั้งเราต้องไม่คิดย่อท้อ หรือวางเฉยต่อปัญหาที่เกิดขึ้น หากแก้ไขผิดก็สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำใหม่ได้ เสมือนการหยุดเดินทางเพื่อทบทวนเส้นทางที่ผ่านมาว่าถูกต้องหรือไม่ หากพบว่าเลือกเดินเส้นทางผิดก็สามารถเลือกเดินทางใหม่ ทั้งนี้เราอาจต้องอาศัยความรู้ ปัญญา ธรรมะ ตลอดจนคำแนะนำในการดำเนินชีวิตเพื่อช่วยให้เราสามารถแก้ไขปัญหหรือดำเนินชีวิตไปเป้าหมายของชีวิต

วิธีการอื่น ๆ ที่นำมาใช้ นอกจากการใช้ถ้อยคำอุปโลกณ์ เช่น การใช้รูปภาพประกอบเรื่อง การใช้กรอบข้อความ การอ้างคำพูดหรือแนวคิดของบุคคลสำคัญ การเล่านิทาน การใช้คำถามเพื่อเปิดประเด็นนำไปสู่เรื่องใหม่ เป็นต้น ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างรูปแบบทางภาษาบางรูปแบบที่ยังไม่ปรากฏในตัวอย่งที่ผ่านมา คือ การใช้รูปภาพประกอบเรื่อง การใช้กรอบข้อความ และการเล่านิทาน ดังนี้

ตัวอย่างที่ 13 การใช้รูปภาพประกอบเรื่อง

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 64)

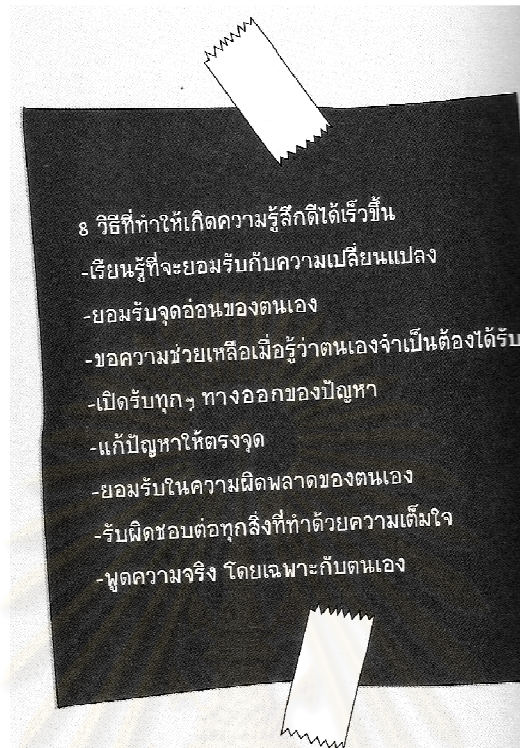
เรื่องน่าอายที่สุดคือการไม่พยายาม

ความล้มเหลว

เป็นเรื่องที่เราต้องเจออย่างแน่นอนในชีวิต

(เปลี่ยนชีวิตแค่คิดบวก: 83)

ตัวอย่างที่ 14 การใช้กรอบข้อความ

(300 วิธี Download ความสุขใส่ HEART DISK: 64)

มีคนทิ้งระเบิดในเว็บไซด์ไหนบ้าง
คุณรู้สึกอย่างไรที่ต้องทำงาน
และเข้าสังคมกับคนหมู่มาก?

มีคนเข้ามาแสดงความคิดเห็นไว้หลายหลาย ทำให้มองเห็นมุมที่ต่างกัน
ออกไป ซึ่งอาจช่วยทำให้ใครหลายคนต้องหันกลับมาองตัวเองอีกครั้ง

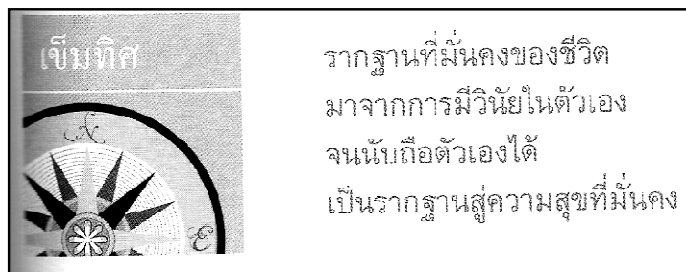
❓ ความคิดเห็นที่ 1
เฮ้ย พูดออก สมเองก็ไมชอบ
แต่ก็ต้องทนนะ เพราะชีวิต
คนเราต้องไม่ได้ อยู่น้ำเร้าเขา
และมีอะไรขึ้นกับมันดีกว่า

❓ ความคิดเห็นที่ 2
สนุกดีนะ บางทีก็ได้เงินบ้าง

❓ ความคิดเห็นที่ 3
ก็ต้องปรับตัว แต่คนส่วนใหญ่
ในสังคมการทำงาน ชอบมีบุคลิก
ที่สมบูรณ์แบบ

❓ ความคิดเห็นที่ 4
ถ้าเลือกได้ ไม่อยากคุยกับทุกคน
มากเพราะจริงๆคนไม่พอเอาอย่างนี้
คนไม่เอาอย่างนี้ เหนื่อยจากคน
แต่ชีวิตนี้ เราเลือกที่จะอยู่กับคน
ที่เรารู้สึกว่าอยู่กระทำได้

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 54)

(เจ็บบทศชีวิต: 64)

ตัวอย่างที่ 15 การเล่นนิทาน

คนเหล่านี้เห็นว่าจะต้องใช้ชีวิตแข่งกับเวลา ถ้ามีเวลาเหลืออยู่น้อยนิด ก็ยากจะเอาเวลาเหล่านั้นไปใช้ทำงานหรือหาเงินหาทองให้ได้มาก ๆ

อย่างเรื่องของชายคนหนึ่งทีเลื่อยไม้อย่างเอาเป็นเอาตาย เพื่อคนหนึ่งมาเห็นเข้าก็เลยถามว่า “เลื่อยมานานหรือยัง ?”

ชายคนเลื่อยไม้บอกว่า “เลื่อยมาตั้งแต่เช้าจนนี้ก็ค่ำแล้ว”

ชายหนุ่มจึงถามด้วยความเป็นห่วงว่า “เหนื่อยไหม ?”

เขาเงยหน้าแล้วจึงตอบกลับมาว่า “เหนื่อยสิ”

เพื่อนจึงถามต่อไปว่า “แล้วทำไมไม่ยอมพักบ้างล่ะ ?”

เขาก็บอกว่า “กำลังวุ่นอยู่กับการเลื่อยไม้”

เมื่อได้ยินเช่นนั้น ชายหนุ่มผู้เป็นเพื่อนจึงรู้สึกเป็นห่วงและอยากให้เขาหยุดพักบ้าง จึงพูดกับเขาว่า “ไม่ลองหยุดพักซักหน่อยหรือ ? หายเหนื่อยแล้วค่อยมาทำงานต่อ อย่างน้อยก็จะได้เอาตะปอมาจับคมเลื่อยให้มันคมขึ้น จะได้เลื่อยให้เร็วขึ้น”

ชายคนนั้นก็ตอบกลับไปอย่างอารมณ์เสียว่า

“ไม่เห็นหรือไงที่กำลังวุ่นอยู่ ! ตอนนี้อย่างอื่นไม่ได้ทั้งนั้น”...

บางครั้งคนเราก็เหมือนกับชายคนนี้ คือเอาแต่เลื่อยอย่างเดียว ไม่ยอมหยุด ทั้ง ๆ ที่การหยุดพักจะทำให้มีกำลังมากขึ้น และถ้ารู้จักหยุดเพื่อลับคมเลื่อยให้คมขึ้น ก็จะทำให้เลื่อยได้เร็วขึ้น พุ่งทั้งแรงและเวลา

(ลัมบังเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 42 - 43)

ตัวอย่างการใช้รูปภาพ การใช้กรอบข้อความ และการเล่านิทาน ที่แสดงข้างต้นนี้ ผู้วิจัยพบว่าช่วยเน้นให้ผู้อ่านเห็นว่า “ควร” หรือ “ไม่ควร” ทำสิ่งใดระหว่างการดำเนินชีวิต เช่น ในตัวอย่างที่ 13 เป็นรูปภาพที่มีข้อความกำกับว่า “เรื่องน่าอายที่สุดคือการไม่พยายาม” เป็นข้อความชี้ให้เห็นว่าเราควรพยายามแก้ไขปัญหาคความล้มเหลวที่ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในการดำเนินชีวิต รูปภาพที่ใช้ประกอบคือรูปตุ๊กตาไม้บนโต๊ะแคงนิง ผู้วิจัยคิดว่าเป็นอุปสรรคที่ไม่ใช้ถ้อยคำสื่อความหมายโดยการเปรียบเทียบว่า การไม่เพียรพยายามจัดการแก้ไขปัญหามาเปรียบได้กับการนอนนิ่งไม่ลุกขึ้นทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่ “ไม่ควรทำ” หรือในตัวอย่างที่ 14 เป็นกรอบข้อความพื้นสีดำ อักษรสีขาวระบุหัวข้อ “8 วิธีที่ทำให้เกิดความรู้สึกดีได้เร็วขึ้น” จากนั้นขึ้นต้นข้อความทั้ง 8 ข้อย่อด้วยคำกริยาที่แสดงการสั่งหรือบอกให้ทำ เช่น *เรียนรู้... ยอมรับ... แก้ปัญหา... รับผิดชอบ... พูดความจริง...* หรือตัวอย่างที่ 15 ที่ใช้นิทานเรื่องชายเลื่อยไม้ มุ่งให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิตว่า เรา “ควร” หยุดพักการทำงานบ้างเพื่อไม่ให้เหนื่อยเกินไป และ “ควร” หยุดเพื่อคิดหาวิธีการพัฒนาปรับปรุงการทำงานหรือการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังเช่น การหยุดพักเลื่อยไม้เพื่อไปลับคมเลื่อยให้คมยิ่งขึ้นจนสามารถเลื่อยไม้ได้เร็วขึ้น เป็นต้น

4.2.7) บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation)

บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ หมายถึง ข้อตกลงที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ต่างยอมรับร่วมกันในการสื่อสารครั้งนั้น ๆ รวมถึงการตีความหมายของสารที่สื่อในเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับแต่ละเหตุการณ์การสื่อสารและวัฒนธรรมในบริบทการสื่อสารนั้นด้วย ผู้วิจัยพบว่าข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารก็คือ ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ส่งสาร อยู่ในฐานะผู้ให้คำแนะนำหรือให้กำลังใจผู้อ่านซึ่งเป็นผู้รับสาร ในฐานะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าบรรทัดฐานการตีความครั้งนี้ว่า ผู้เขียนอยู่ในฐานะของผู้ที่นำเชื่อถือ เป็นผู้รอบรู้ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมากกว่า หรือเคยผ่านเหตุการณ์ความล้มเหลวต่าง ๆ แล้วสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นมาก่อนแล้ว ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องทดลองความล้มเหลวเหล่านั้นด้วยตนเอง หากแต่สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์หรือเรื่องเล่าที่ผู้เขียนนำเสนอ ประกอบกับการใช้ถ้อยคำเสริมสร้างกำลังใจให้แก่ผู้อ่าน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงบทบาทความน่าเชื่อถือของผู้เขียนต่อการยอมรับจากผู้อ่าน ผู้วิจัยพบว่า ผู้เขียนหนังสือทุกท่านมีผลงานการเขียนหนังสือไม่ต่ำกว่า 2 ชื่อเรื่อง และหนังสือบางชื่อเรื่องมีสถิติการพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง เช่น หนังสือเรื่อง “300 วิธี Download ความสุขใส่ Heart Disk” ของ ฤทธิรัตน์ (จัดพิมพ์ 2 ครั้ง) เรื่อง “Growing up and go ชีวิตไม่ยุ่งตั้งใจไม่ยาก” ของ ต้นกล้า นัยนา (จัดพิมพ์ 2 ครั้ง) เรื่อง “เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก” ของ ทาโร่ (จัดพิมพ์ 2 ครั้ง) หรือเรื่อง “ล้มบ้าง เจ็บบ้างช่างหัวมัน” ของ ฤทธิรงค์

(จัดพิมพ์ 4 ครั้ง) และหากพิจารณาจากชื่อเสียงหรือความนิยมในผลงานของตัวผู้เขียนที่เป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้เขียนบางท่านที่ผู้วิจัยเลือกผลงานมาศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เช่น ฐิตินาถ ณ พัทลุง ผู้เขียนหนังสือ “เข็มทิศชีวิต I และ II” เป็นต้น บัณฑิตดังกล่าวข้างต้นนี้จึงอาจเป็นเหตุผลที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านสมควรเชื่อหรือนำคำแนะนำของผู้เขียนไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

4.2.8) ประเภทการสื่อสาร (Genre)

ประเภทของการสื่อสารจากกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจัดให้เป็นวาทกรรมประเภทการให้คำแนะนำหรือ “บอกให้ทำหรือไม่ทำ” บางสิ่ง กล่าวคือ ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเสนอแนะแนวทางหรือให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่าน กลวิธีทางภาษาที่พบมากกลวิธีหนึ่งคือ การใช้มโนอุปลักษณ์ เพื่อสะท้อนมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต มโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในข้อมูลส่วนใหญ่ช่วยชี้แนะให้ผู้อ่านเห็นว่าควรทำหรือไม่ควรทำบางสิ่ง หรือช่วยให้ผู้อ่านเห็นถึงข้อดีหรือข้อเสียของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำการดำเนินชีวิต เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] ช่วยชี้แนะหรือให้คำแนะนำผู้อ่านว่า ชีวิตควรมีการวางแผนหรือเตรียมพร้อมแก้ไขอุปสรรคปัญหา เสมือนการเตรียมพร้อมรับมือเข้าศึกในสงคราม เราควรยอมรับว่าปัญหาเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และต้องจัดการแก้ไข ปัญหาเหล่านั้นอย่างไม่ย่อท้อ เสมือนการตั้งรับและพร้อมที่จะเข้ารุกเข้าศึก หากเราไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ชีวิตก็จะประสบความล้มเหลวเสมือนได้รับความพ่ายแพ้ในการต่อสู้ แต่หากสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ ชีวิตก็จะประสบความสุขความสำเร็จเสมือนกับได้รับชัยชนะ

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนกำลังพยายามชี้แนะการกระทำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่านคล้อยตาม หรือชี้แนะวิธีการกระทำเหล่านั้นไปยังผู้อ่าน ในตัวอย่างดังกล่าวพบว่าผู้เขียนใช้มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] ชี้แนะให้ผู้อ่านมุ่งมั่นแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตไปให้ได้ และเปรียบเทียบว่าหากไม่มุ่งมั่นแก้ไขปัญหานั้นอาจได้รับผลเสียคือ “ความพ่ายแพ้”

ประเภทการสื่อสารดังกล่าวมานี้ จึงมีความสอดคล้องกับประเภทของวัจนกรรมชี้้นำ (directive) ตามแนวคิดของเซอร์ลีย์⁵ (Searl, 1976 อ้างถึงใน ธีรัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2549)

4.3 หน้าทีของมโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

การวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ชีวิตในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอาศัยแนวคิดโกทลีย์ (Goatly, 1998) ที่เสนอหน้าที่ของอุปลักษณ์ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (Interpersonal) และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (Textual) ประกอบด้วยหน้าที่ย่อย ๆ รวม 12 หน้าที่ ได้แก่ 1. เต็มช่องว่างในคลังคำ 2. อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรม โดยใช้แบบหรือแนวเทียบ 3. ทำให้เกิดมุมมองใหม่ 4. เป็นเหตุผลสนับสนุนให้ผู้ฟังทำหรือไม่ทำบางอย่าง 5. กำหนดความคิด Goatly 6. แสดงอารมณ์ความรู้สึก 7. หลีกเลียงคำที่ให้เกิดผลในทางลบต่อความรู้สึก 8. เสริมสร้างทัศนคติ 9. เป็นการละเล่น ใช้หยอกล้อ และสร้างอารมณ์ขัน 10. ลำดับความในปริจเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในปริจเฉท 11. นิทานปริจเฉทในฐานะอุปลักษณ์ประเภทหนึ่งช่วยสร้างโลกจินตนาการ และ 12. ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจและเป็นการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก

จากการวิเคราะห์มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตทั้ง 14 มโนอุปลักษณ์ที่นำเสนอไว้ในบทที่ 3 ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณ์เหล่านั้นทำหน้าที่สำคัญเพียง 3 หน้าที่คือ (1) การอธิบายความ (2) การชี้้นำเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และ (3) การเรียบเรียงความหรือลำดับความในปริจเฉท โดยหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ชีวิตที่สำคัญและโดดเด่นที่สุด คือ การชี้้นำเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง

⁵ เซอร์ลีย์ (Searl, 1976 อ้างถึงใน ธีรัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2549) ได้จัดประเภทของวัจนกรรมไว้ 5 กลุ่ม ปรากฏในบทความเรื่อง "The Classification of illocutionary Acts" ได้แก่ (1) กลุ่มวัจนกรรมบอกเล่า (representatives) ได้แก่ วัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองกับความจริงของถ้อยคำที่พูด เช่น การบอกเล่า การสรุป (2) กลุ่มวัจนกรรมชี้้นำ (directives) ได้แก่ วัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การขอร้อง การสั่ง (3) กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด (commissives) ได้แก่ กลุ่มวัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอให้ (4) กลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) ได้แก่ วัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก เช่น การขอบคุณ การขอโทษ การแสดงความยินดี (5) กลุ่มวัจนกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (declaratives) ได้แก่ วัจนกรรมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทันที มักเกี่ยวพันกับสถาบัน ผู้กระทำจะต้องเป็นผู้มีสิทธิหรืออำนาจ เช่น การประกาศสงคราม การประกาศ การสมรส การโปรดศีลล้างบาป การไล่ออก

อนึ่ง จากผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบหน้าที่ในการแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับสารและผู้ส่งสาร เช่น แสดงอารมณ์ความรู้สึก สร้างความสนิทสนม หรือใช้หยอกล้อและสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งจัดอยู่ในหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

4.3.1) หน้าที่ด้านการอธิบายความ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบว่า จุดมุ่งหมายสำคัญก็คือเพื่อให้คำแนะนำหรือเสนอแนวทางการดำเนินชีวิต เนื้อหาหลักณะดังกล่าว บางเรื่องอาจมีรายละเอียดที่ซับซ้อน บางเรื่องเข้าใจยาก เนื่องจากมีความเป็นนามธรรม เช่น ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในชีวิต หรือบางประเด็นของชีวิตเป็นเรื่องที่อาจเข้าใจดีอยู่แล้วแต่เป็นเรื่องที่ผ่านพ้นไปแล้ว หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น จึงอาจทำให้ผู้อ่านลืมเรื่องที่เกิดขึ้นไปแล้ว หรือไม่คุ้นเคยกับเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้เขียนจึงอาศัยเครื่องมือหรือกลวิธีทางภาษาที่พบ มากกลวิธีหนึ่งคือ การใช้มโนอุปลักษณะมาช่วยสร้างความเข้าใจ และที่สำคัญคือเพื่อถ่ายทอด มุมมองความคิดเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจน ชำนาญให้ผู้อ่านเห็นว่า “ควรทำ” หรือ “ไม่ควรทำ” สิ่งใด

มโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะ ผู้วิจัยพบว่า สามารถสะท้อนมุมมองหรือ ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ เกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตได้ใน 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย (1) เป้าหมายหรือความต้องการของชีวิตคือ การมีความสุขและประสบความสำเร็จ เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้ดี ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ การศึกษา ปัญญา หรือธรรมะมาช่วย (2) ชีวิตของเราต้องพบทั้งความสุข และความทุกข์ และอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตซึ่ง เราสามารถทบทวนการกระทำที่ผ่านมาแล้วแก้ไขให้ได้ด้วยตนเอง (3) เราสามารถพัฒนาตนเองให้ ดียิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (ดูรายละเอียดในบทที่ 3) ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณะในหนังสือ แนะนำการดำเนินชีวิต ทำหน้าที่ด้านการอธิบายความ และการชี้แนะให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำ บางอย่าง หน้าที่ประการหลังนี้เป็นหน้าที่หลักที่โดดเด่นที่สุด

การใช้มโนอุปลักษณะที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ช่วยทำให้ผู้อ่าน เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต หรือการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอได้ชัดเจนขึ้น เนื่องจาก ผู้วิจัยพบว่า การอธิบายเรื่องชีวิต หรือการดำเนินชีวิต เป็นการอธิบายเรื่องที่มีความเป็นนามธรรม และมีความซับซ้อนมาก ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงต้องอาศัยมโนอุปลักษณะมาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วย อธิบายเรื่องดังกล่าว โดยผู้วิจัยสังเกตพบว่า แบบเปรียบเทียบที่ปรากฏในมโนอุปลักษณะต่าง ๆ มีความ เป็นรูปธรรมมากกว่า เช่น การใช้แบบเปรียบเทียบ “ภาชนะ” ในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] การใช้แบบเปรียบเทียบ “ต้นไม้” ในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ต้นไม้] การใช้แบบเปรียบเทียบ “ตึก” หรือ “อาคาร” ในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] เป็นต้น บางแบบเปรียบเทียบที่นำมาใช้

เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวผู้อ่านมากกว่า หรือเป็นสิ่งที่ผู้อ่านมีประสบการณ์มาก่อนหรือมีความคุ้นเคยเป็น
 อย่างดี เช่นการใช้แบบเปรียบเทียบ “การเดินทาง” ในมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] การใช้แบบ
 เปรียบ “การแสดงละคร” ในมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ละคร] หรือการใช้แบบเปรียบเทียบ “ทำนองและ
 จังหวะของบทเพลง” ในมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ บทเพลง] ทั้งนี้ การเดินทาง การแสดงละคร บท
 เพลง ต่างเป็นสิ่งที่ผู้อ่านอาจคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาแล้ว โดยเฉพาะการใช้แบบเปรียบเทียบ
 “การเดินทาง” ส่วนแบบเปรียบเทียบ “การแสดงละคร” หรือ “บทเพลง” แม้ว่าผู้อ่านอาจไม่เคยมี
 ประสบการณ์โดยตรงในการแสดงละครหรือเรียบเรียงทำนองหรือจังหวะของเนื้อเพลง แต่ผู้อ่านก็
 น่าจะมีประสบการณ์ในการดูหรือชมละคร หรือเพลง ในชีวิตประจำวันมาบ้างแล้ว เป็นต้น การใช้
 แบบเปรียบเทียบในมโนอุปลักษณ์ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจมุมมองเกี่ยวกับชีวิตได้ง่าย
 และชัดเจนยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ได้เป็น 14
 มโนอุปลักษณ์ในบทที่ 3 ผู้วิจัยพบว่าทุกมโนอุปลักษณ์ต่างทำหน้าที่อธิบายความ (Explanation)
 ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอยกบางตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต
 คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]

ตัวอย่างที่ 16

“ช่วงชีวิตที่น่าเศร้าที่สุด คือ ช่วงเวลาที่ได้คิดได้เห็นว่าตนเองเป็น
 คนไร้ค่า เมื่อเวลานั้นมาถึง ขอให้รู้ได้เลยว่าคนคนนั้นได้เดินมาถึงทาง
 แยกของชีวิตแล้ว...

จากจุดนี้ยังคงมีเส้นทางอยู่สองสาย ทางหนึ่งทอดยาวไปสู่
ความมืดมนตกต่ำตลอดกาล อีกทางหนึ่งมีจุดหมายที่ใสสว่างรออยู่

คนไร้ค่าที่หมดสิ้นแรงกำลังความเชื่อมั่นในตนเอง จะพลัดหลง
ก้าวไปในเส้นทางสายแรก คนที่ยังพอมองเห็นแสงสว่างรำไรที่ปลาย
ฟ้า จะกัดฟันเพื่อฝ่าไปสู่จุดหมายแสนไกลนั้นอย่างอดทนและไม่ย่อ
 ทั้อ”

(พลังใจ พลังชีวิต: 144)

จากตัวอย่างที่ 16 นี้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ช่วยอธิบายให้
 ผู้อ่านเข้าใจวิธีการดำเนินชีวิตว่าเราสามารถเลือกหรือกำหนดการกระทำตลอดจนจุดมุ่งหมายของ
 ชีวิตตนเองได้ โดยใช้ประสบการณ์เกี่ยวกับ “การเดินทาง” ที่ผู้อ่านเคยมีประสบการณ์มาก่อน หรือ
 คุ้นเคยเป็นอย่างดีมาเป็นแบบเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วหรือเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวได้ทำหน้าที่อธิบายความโดยสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทาง เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การเดินทางเพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการนั้น อาจมีเส้นทางให้เลือกใช้มากมายหลายทาง เปรียบได้กับชีวิตเราที่ต้องตัดสินใจเลือกแนวทางหรือวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุความสำเร็จหรือสิ่งที่คาดหวังไว้ การเลือกเส้นทางผิดระหว่างการเดินทางเปรียบได้กับการตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินชีวิตของเราที่อาจผิดพลาด หรือการท้อแท้สิ้นหวังในชีวิตหมดสิ้นความเชื่อมั่นในตนเองเหมือนกับการเดินไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรกลายเป็นการ “หลงทาง” หรือ “ก้าวไปสู่ความมืดมนตกต่ำ” ซึ่งก็คือผลเสียหรือความทุกข์เศร้าหมองที่จะเกิดขึ้นแก่ชีวิตเราเอง การใช้มโนอุปลักษณ์อธิบายความ หรือสื่อมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตดังตัวอย่างนี้จะช่วยให้ผู้อ่านตระหนักและเข้าใจความสำคัญของการตัดสินใจเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากหากตัดสินใจดำเนินชีวิตในทางที่ไม่ถูกไม่ควรก็จะส่งผลต่อชีวิตในอนาคตด้วย

นอกจากตัวอย่างนี้จะแสดงให้เห็นหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ด้านการอธิบายความแล้ว ผู้วิจัยพบว่ายังแสดงให้เห็นหน้าที่หลักที่สำคัญอีกหน้าที่หนึ่งคือ การโน้มน้าวเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง จากถ้อยคำอุปลักษณ์ ทางหนึ่งทอดไปสู่ความมืดมน ทางหนึ่งมีจุดมุ่งหมายที่ใสสว่าง ช่วยโน้มน้าวให้ผู้อ่านเห็นว่าควรเลือกเดินไปในเส้นทางใด มุ่งเน้นให้ผู้อ่านพยายามดำเนินชีวิตด้วยความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหา เพราะคนไร้ค่าที่หมดสิ้นแรงกำลังความเชื่อมั่นในตนเองจะพลัดหลงก้าวไปในทางที่มืดมน ส่วนผู้ที่กัดฟันอดทนไม่ย่อท้อจะได้พบเส้นทางที่สว่างสดใส เห็นได้ชัดเจนว่าการกระทำอย่างบุคคลประเภทหลังนี้ควรยึดเป็นแบบอย่างนำไปปฏิบัติมากกว่า

ตัวอย่างที่ 17

“การจะพบความสำเร็จนั้น เพียงลงมือกระทำอย่างเดียวนั้นอาจไม่เพียงพอ เราต้องมีความใฝ่ฝันจริงจัง และเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นด้วย

ศึกษาตัวเองและพัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอ **ทบทวน**ตัวเอง และ**หมั่นปรับปรุง**ตัวเองอย่างสม่ำเสมอ เราจะพบข้อดีและแก้ไขโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงชีวิตทั้งหมด...

อย่า**เรียนรู้**สิ่งใดเพียง**แค่จากทฤษฎี** จง**เรียนรู้**จาก**การลงมือปฏิบัติจริง** แต่หากพบความล้มเหลว ก็ให้คิดว่าเป็น**บททดสอบ**ความสามารถของเรา”

(เพียรสร้างกำลังใจ: 55)

จากตัวอย่างที่ 17 สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การศึกษา] ช่วยอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจวิธีการดำเนินชีวิตว่าเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความเพียรพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจตลอดจนต้องหมั่นพัฒนา ปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ประสบการณ์เกี่ยวกับ “การศึกษา” ที่ผู้อ่านเคยมีประสบการณ์มาก่อน หรือคุ้นเคยเป็นอย่างดีมาเป็นแบบเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วหรือเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวได้ทำหน้าที่อธิบายความโดยสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการศึกษา กล่าวคือ การดำเนินชีวิตที่ต้องทำความเข้าใจถึงอุปสรรคปัญหาหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา และจะต้องลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนแก้ไขปัญหาเมื่อต้องประสบให้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังต้องมีการประเมินผลการศึกษาเพื่อทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน โดยอาศัยเครื่องมือทดสอบได้แก่แบบทดสอบหรือแบบฝึกหัด การทำแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดเหล่านั้นเปรียบได้กับอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ มากมาย ที่เราต้องแก้ไขให้ได้ ผลการทดสอบขั้นสุดท้ายในระบบการศึกษาคือการสอบเลื่อนชั้น หากทำแบบทดสอบผ่านก็จะได้เลื่อนชั้นสูงขึ้นต่อไป ในทางตรงกันข้ามหากทำข้อสอบไม่ผ่านหรือสอบตกก็อาจต้องเรียนซ้ำชั้นหรือเรียนวิชานั้นใหม่ เปรียบได้กับผลการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต หากเราสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นไปได้ก็แสดงว่าเราประสบความสำเร็จในเรื่องนั้น แต่หากเราไม่สามารถแก้ไขได้ก็ต้องเรียนรู้และแก้ไขปัญหาใหม่อีกครั้งต่อไป เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำอุปลักษณ์หรือข้อความบางข้อความ เช่น *ต้องมีความใฝ่ฝันจริงจัง เชื่อมั่นต่อสิ่งนั้น ศึกษาตัวเอง พัฒนาตัวเอง ทบทวนตัวเอง หมั่นปรับปรุงตัวเอง อย่าเรียนรู้สิ่งใดเพียงแค่ว่าจากทฤษฎี* ข้อความเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ช้าเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง เนื่องจากข้อความดังกล่าวมีลักษณะเป็น “ชี้แนะ” และมักขึ้นต้นด้วยคำกริยาที่บอกให้ทำบางสิ่ง

ตัวอย่างที่ 18

“เรา**สร้างชีวิต**เราจากความตั้งใจเบื้องหลังการกระทำและสิ่งที่พูดออกมา เราพูดความจริง ความดีงาม สร้างประโยชน์เกื้อกูลชีวิตผู้อื่นให้เกิดความสามัคคี พูดอย่างเห็นความดีในผู้อื่น ในตัวเอง พูดเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ เป็นสาระต่อชีวิตตัวเองและผู้อื่นด้วยถ้อยคำสุภาพจริงใจ”

“การแก้ไขปัญหาที่แท้จริงเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงภายในใจคุณเอง ถ้าจะพูดสั้น ๆ ก็คือ สภาวะภายใน ความละเอียดประณีตในจิตใจเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมภายนอกรอบตัวคุณทั้งหมด **การสร้างตึกหลังใหญ่ต้องใช้ฐานรากที่ใหญ่ การสร้างชีวิต**ภายนอกที่งดงามต้องใช้**ใจ**ที่มีคุณภาพ**เป็นฐาน**”

(เข็มทิศชีวิต: 65,136)

ตัวอย่างที่ 19

“มีคำพูดว่า **รากฐานของตึกคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือการศึกษา** ดังนั้นเมื่ออยู่ในวัยศึกษาพึงพากเพียรเรียนรู้ให้มีความรู้ที่ดี รู้จริง เพื่อนำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพ สร้างหลักฐานในโอกาสต่อไป นอกจากความรู้ดีแล้ว คนที่มีฝีมือและมีความสามารถที่แท้จริงจะทำงานสำเร็จได้ ความรู้เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น...สิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ คือความมีจิตใจและความคิดที่ดีงาม กอปรกับมีนิสัยแห่งความสำเร็จ อันประกอบด้วยความใฝ่ฝัน ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน...”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 18)

จากตัวอย่างที่ 18 - 19 สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] ช่วยอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการดำเนินชีวิตอาจต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ เช่น ต้องอาศัยความรู้ หรือคุณธรรม โดยใช้แบบเปรียบเทียบคือ “อาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง” ที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจนมากกว่า หรือเป็นสิ่งที่ผู้อ่านเคยมีประสบการณ์หรือคุ้นเคยมากกว่ามาเป็นแบบเปรียบเทียบ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วหรือเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวได้ทำหน้าที่อธิบายความโดยสะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการศึกษา กล่าวคือ การสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้มั่นคงต้องอาศัยวัสดุก่อสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น เสาเข็ม ก้อนอิฐ เป็นต้น เปรียบได้กับการสร้างความสำเร็จมั่นคงของชีวิตที่ต้องอาศัยความรู้หรือการศึกษา ตลอดจนจิตใจที่ดีงามมีคุณธรรม (ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน) กระบวนการก่อสร้างอาคารให้เป็นรูปเป็นร่างเปรียบได้กับการกระทำของเราที่แสดงออกมาให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตเป็นอย่างไร ได้แก่ การประพฤติตนเป็นคนดียอมแสดงให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตที่ดีงามมั่นคงนั่นเอง ตัวอย่างข้างต้นนี้ยังแสดงหน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่สำคัญคือ การซ้ำเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ดังจะเห็นได้จากข้อความในตัวอย่างที่ 18 ที่กล่าวว่า การแก้ปัญหาที่แท้จริงเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงภายในใจตนเอง การสร้างชีวิตภายนอกที่งดงามต้องใช้ใจที่มีคุณภาพ หรือข้อความในตัวอย่างที่ 19 ที่กล่าวว่า เมื่ออยู่ในวัยศึกษาพึงพากเพียรเรียนรู้ให้มีความรู้ที่ดี รู้จริง สิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ คือความมีจิตใจและความคิดที่ดีงาม ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เราควรให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และต้องมีคุณธรรมประกอบความรู้ด้วยจึงจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

4.3.2) หน้าที่ด้านการชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง

หากพิจารณาจากองค์ประกอบของการสื่อสารทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญต่อการนำมาวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ประกอบข้อสำคัญ ได้แก่ จุดมุ่งหมาย (Ends) เครื่องมือ (Instrument) บรรทัดฐานของ การปฏิสัมพันธ์ และการตีความ (Norms of interaction and interpretation) และ (4) ประเภท การสื่อสาร (Genre) เช่น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายและประเภทการสื่อสารมีความสอดคล้องกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีจุดมุ่งหมายให้คำแนะนำ หรือบอกให้ผู้อ่าน “ควร” หรือ “ไม่ควร” ทำบางสิ่งในระหว่างการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะมุ่งให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตหรือวิธีการแก้ไขอุปสรรคปัญหา แก่ผู้อ่านเมื่อต้องเผชิญหรือต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้น ส่วนประเภทของการสื่อสาร ผู้วิจัยจัดให้เป็นการชี้แนะหรือ “บอกให้ทำหรือไม่ทำ” บางสิ่ง ที่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนกำลังพยายามชี้แนะความคิด ความเชื่อ การกระทำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่าน หรือชี้แนะวิธีการดำเนินชีวิตที่เขียนเสนอไว้ ลักษณะดังกล่าวนี้จึงสอดคล้องกับประเภทของ “วัจนกรรมชี้แนะ” (directive) ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searl, 1976 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2549) โดยมีเครื่องมือทางภาษาคือ “การใช้มโนอุปลักษณะ” เป็นเครื่องมือสำคัญที่ปรากฏใช้มากเพื่อช่วยทำหน้าที่ดังกล่าว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มโนอุปลักษณะต่าง ๆ ทำหน้าที่ชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ในที่นี้ การที่มุ่งชี้แนะให้กระทำบางอย่าง อาจแสดงความหมายโดยปริยายว่าไม่ควรกระทำบางอย่างที่ตรงข้ามกับสิ่งนั้น ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้อ่านกระทำบางสิ่ง 4 ประเด็นสำคัญ⁶ ได้แก่

- (1) ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้
- (2) ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา
- (3) ให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์

⁶ หน้าที่ด้านการชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำบางสิ่งทั้ง 4 ประเด็นนี้ ผู้วิจัยสรุปได้จากประเด็นมุมมองหรือแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตที่วิเคราะห์และสรุปจากการเชื่อมโยงความหมายระหว่างแบบเปรียบเทียบ (source domain) กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain) หรือคุณลักษณะเด่นทางความหมาย (salient feature) ระหว่างแบบเปรียบเทียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบนั้น ตามที่ปรากฏในแต่ละมโนอุปลักษณะ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในบทที่ 3)

(4) ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น

อนึ่ง ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ประเด็นที่สนับสนุนให้ผู้อ่านกระทำทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์กันประการสำคัญ คือ มุ่งชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า การดำเนินชีวิตเป็นเรื่องที่ต้องเอาใจใส่ อุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องพบและต้องแก้ไขไปให้ได้ เพื่อเป้าหมายของชีวิตคือความสุขความสำเร็จ การดำเนินชีวิตดังกล่าวเป็นรูปแบบที่เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือความอยาก ซึ่งเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ยังมีกิเลส สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางโลก หรือโลกียะเป็นหลัก กล่าวคือ ผู้ดำเนินชีวิตต้องต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เพื่อความสุข ความสำเร็จในชีวิต และสะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นถือมั่นว่าต้องแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นต่อไปให้ได้ ไม่ได้สะท้อนความคิดให้ผู้อ่านปล่อยวางซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างจากมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะในงานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” ของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ที่พระธรรมอาจารย์มุ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตในทางธรรม ที่แสดงจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ “การปล่อยวาง” โดยอาศัยธรรมะเป็นเครื่องช่วยขจัดกิเลสหรือความอยากให้หมดไป

ลำดับต่อไปนี้ ผู้วิจัยจะได้อธิบายและยกตัวอย่างมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ทำหน้าที่ชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำบางสิ่งใน 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

4.3.2.1) ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ทำหน้าที่ชี้แนะวิธีการดำเนินชีวิต โดยมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ กิฬา] และ [ชีวิต คือ บทเพลง] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางตัวอย่างมานำเสนอ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 20

บนหนทางชีวิตของแต่ละคน ล้วนต่างมี**จุดหมาย** มีความ
ใฝ่ฝันแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่ทุกคนปรารถนาคือ**ความสำเร็จ**นั้น ใช่ว่าจะ
ได้มาโดยง่าย

สำหรับชีวิตแล้วไม่เคยมีหนทางใดที่จะนำเราไปสู่จุดหมายโดยไร้อุปสรรค ความฝันยิ่งยาวไกล อุปสรรคขวากหนามยิ่งมาก ความหวังยิ่งตั้งไว้สูง ก็ยิ่งกดดันยิ่งต้องเพิ่มความพยายามขึ้นเป็นทวีคูณ

บางครั้งความฝัน ความหวังของคนเรา อาจมีจุดหมายเดียวกัน แต่วิถีทางหรือวิธีการที่คนเราจะตัดสินใจก้าวไปนั้นอาจไม่เหมือนกัน ความสำเร็จจึงมีองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย ที่หล่อหลอมรวมกันเพื่อสรรคสร้างให้เกิดขึ้นมา และด้วยองค์ประกอบที่ไม่เท่ากัน การก้าวไปสู่ความสำเร็จของแต่ละคนจึงได้ผลลัพธ์ออกมาที่ต่างกัน”

(พลังใจ พลังชีวิต: 140)

ตัวอย่างที่ 21

“ชีวิตที่มุ่งหวังจะประสบความสำเร็จก็เปรียบเหมือนกับการเดินทาง ระหว่างทางต้องพบลมพายุ ต้องฝ่าแดด ฝ่าฝน ต้องเจอกับอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เราต้องเผชิญและผ่านมันไปให้ได้จึงจะเดินทางไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายไว้ บางคนที่เขาล้มเหลว เพราะเขาไม่คิดจะเดินทาง เขาไม่คิดที่จะก้าวเดินแม้สักก้าวเดียว ทำให้ชีวิตของเขาหยุดนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว และความล้มเหลวก็ติดตัวเขาไปตลอด”

(เปลี่ยนชีวิต...แค่คิดบวก: 87)

จากตัวอย่างที่ 20 และ 21 สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทางกล่าวคือ ระหว่างการเดินทาง อาจต้องพบลมพายุ ฝ่าแดด ฝ่าฝน พบขวากหนามที่ทำให้การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เช่นเดียวกันอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเดินทาง อุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เราต้องเผชิญและเราสามารถแก้ไขได้ด้วยการลงมือแก้ไขอย่างจริงจังด้วยตนเอง ผู้ที่ไม่คิดลงมือแก้ไขอาจต้องประสบความล้มเหลวหรือความทุกข์ เปรียบได้กับการหยุดนิ่ง ไม่ก้าวเดินต่อไปก็จะทำให้เดินทางไปไม่ถึงจุดหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้

ตัวอย่างที่ 22

“ปัญหาที่มาจากคนอื่น ปัญหาอย่างนี้เข้ามาสู่ชีวิตเราได้รอบทิศทาง ทั้งจากเพื่อน ญาติพี่น้อง แฟน ผู้ร่วมงาน เจ้านายและอีกสารพัด

อย่างแรกต้องพิจารณาดูก่อนว่าหลีกเลี่ยงได้หรือไม่ หากเลี่ยงไม่ได้ การแก้ปัญหาประเภทนี้ต้องอาศัยการรู้เขารู้เรา ปรับตัวเข้าหากัน หากแก้ไม่ได้จริง เพราะอีกฝ่ายไม่ยอมช่วยแก้ก็ตัดปัญหาราคาญบั่นทอนใจด้วยการยุติ ต่างคนต่างไปไม่ต้องยุ่งเกี่ยวให้เกิดปัญหา”

...ทุกสภาวะของความบีบคั้นยังมีทางออก”

(ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้: 39)

จากตัวอย่างที่ 22 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สถานที่ปิดล้อม] เสนอมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่า ชีวิตของเราต้องพบอุปสรรคมากมาย โดยอาจเป็นปัญหาที่มาจากผู้อื่น เราสามารถพบอุปสรรคปัญหาได้ทุกขณะอย่างไม่ทันรู้ตัว อุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตเกิดความยุ่งยาก ลำบาก แต่เราก็สามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคเหล่านั้นได้ เปรียบได้กับสถานที่หรือพื้นที่ที่ถูกปิดล้อม แต่เป็นพื้นที่ปิดล้อมนั้นมีทางออกมาได้ ไม่ใช่พื้นที่ปิดตาย

4.3.2.2) ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะ วางแผน การดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้อ่านใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางตัวอย่างมานำเสนอ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 23

“ธรรมะสำหรับฉัน...จึงเปรียบได้กับแสงตะเกียงนุ่มนวลที่คอยส่องนำทาง เพื่อให้มองเห็นสิ่งรอบตัวชัดเจนขึ้น แม้ในยามค่ำคืน ที่ท้องฟ้ามืดมัว ขณะเดียวกัน ยังเป็นแสงแห่งปัญญา...ที่ช่วยให้ตัวเองสามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดบ้างที่เราควรนำติดตัวไปและสิ่งใดบ้างที่ควรเอามันออกมาเสีย

ผลที่ได้ก็คือ เมื่อจะต้องเดินทางต่อ ไม่ว่าที่ไหนก็ไปได้แบบเบาตัว เบาใจ อยากจะทำอะไร หรือชื่นชมสองข้างทางที่ไหน เมื่อไหร่ ก็ สามารถทำได้เสมอ และตรงนี้ต่างหากไม่ใช่หรือก็คือคุณค่าที่แท้จริงที่ทุกคนควรจะได้รับจากการเดินทางจากการมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: คำนำนักเขียน)

จากตัวอย่างที่ 23 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทางในยามค่ำคืนที่อาจต้องอาศัย เครื่องมือที่ช่วยให้แสงสว่างนำทางในที่มืด (เวลาที่ต้องพบกับอุปสรรคปัญหา) อย่างเช่น “ตะเกียง” เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่สามารถใช้ “ธรรมะ” หรือ “ปัญญา” เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจให้ทำ หรือเลือกประพฤติปฏิบัติหรือหาหนทางแก้ไขปัญหาในทางที่ถูกต้องเหมาะสมหรือควรกระทำ

ตัวอย่างที่ 24

“มีคำพูดว่า รากฐานของดีคืออิฐ รากฐานของชีวิตคือ การศึกษา ดังนั้นเมื่ออยู่ในวัยศึกษาพึงพากเพียรเรียนรู้ให้มีความรู้ที่รู้จริง เพื่อนำวิชาความรู้ไปประกอบอาชีพ สร้างหลักฐานในโอกาสต่อไป นอกจากความรู้ดีแล้ว คนที่มีฝีมือและมีความสามารถที่แท้จริงจะทำงานสำเร็จได้ ความรู้เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น...สิ่งสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ คือความมีจิตใจและความคิดที่ดีงาม กอปรกับมีนิสัยแห่งความสำเร็จ อันประกอบด้วยความใฝ่ฝัน ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน...”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 18)

จากตัวอย่างที่ 24 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้มั่นคงต้องอาศัยวัสดุก่อสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น เสาเข็ม ก้อนอิฐ เป็นต้น ส่วนการวางแผนสร้างความสำเร็จมั่นคงของชีวิตที่ ต้องอาศัยความรู้หรือการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ

4.3.2.3) ให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางตัวอย่างมานำเสนอ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 25

“จะมีประโยชน์อะไร ที่คนเราจะเกิดมาและมีชีวิตอยู่เพื่อตัวเอง ไม่ใช่คนอื่น การจะทำชีวิตหนึ่งให้มีคุณค่า นั้น หาใช่การทำคุณประโยชน์ให้กับตัวเองไม่ แต่เป็นการสร้างมูลค่าความดีนั้นต่อผู้อื่น เพราะมีเพียงบางสิ่งบางอย่างเท่านั้นที่เราควรทำเพื่อตัวเองแต่ไม่ใช่ทั้งหมดที่ทำ

คนเราเมื่อเกิดมาเชื่อว่าจะมีคุณค่าเลยเสียเมื่อไร เราต้องทำอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อคนอื่นบ้าง แล้วคุณค่าก็จะเกิดแก่ตัวเราเอง เป็นเงาตามสิ่งที่เราได้ทำ”

“หากวันนี้เราเป็นคนหนึ่งที่ยังมองว่าการมีเงินทองมาก ๆ แล้วจะทำให้ตัวเองมีค่ามากกว่าคนอื่น ด้วยวิธีการเบียดเบียนเพื่อนร่วมโลก ก็จงเปลี่ยนแปลงความคิดนั้นเสีย หันมามองผู้คนรอบข้าง และทำดีกับเขา เพื่อเพิ่มคุณค่าของตัวเอง ก็เพราะความดีนั้นเพิ่มค่า แต่ความชั่วนั้นลดคุณค่าของความเป็นคน”

(ลุ่มบ้างเจ็บบ้างช่างหัวมัน: 71,73)

จากตัวอย่างที่ 25 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่า เราที่สามารถสร้างคุณค่า เพิ่มค่า หรือลดค่าในตัวเองได้ ทั้งนี้การสร้างมูลค่าหรือเพิ่มค่าให้ตนเองทำได้โดย “การทำความดี” หรือ “การสร้างประโยชน์ต่อตนเองและโดยเฉพาะต่อผู้อื่น” ส่วนการลดค่าในตัวเองจะเกิดขึ้นได้ด้วย “การทำความชั่ว” หรือ “การสร้างทุกข์ก่อโทษเบียดเบียนผู้อื่น” การที่เราสามารถสร้างค่าหรือเพิ่มค่าให้แก่ตนเองได้นั้น ย่อมสะท้อนให้เห็นได้ว่าชีวิตของเราสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ด้วย

ตัวอย่างที่ 26

“เราสร้างชีวิตเราจากความตั้งใจเบื้องหลังการกระทำและสิ่งที่พูดออกมา เราพูดความจริง ความดีงาม สร้างประโยชน์เกื้อกูลชีวิตผู้อื่น ให้เกิดความสามัคคี พูดอย่างเห็นความดีในผู้อื่น ในตัวเอง พูดเรื่องราวที่เป็นประโยชน์ เป็นสาระต่อชีวิตตัวเองและผู้อื่นด้วยถ้อยคำสุภาพจริงใจ”

“การแก้ปัญหาที่แท้จริงเริ่มที่การเปลี่ยนแปลงภายในใจคุณเอง ถ้าจะพูดสั้น ๆ ก็คือ สภาวะภายใน ความละเอียดประณีตในจิตใจเป็นตัวกำหนดสภาพแวดล้อมภายนอกกรอบตัวคุณทั้งหมด

**การสร้างตึกหลังใหญ่ต้องใช้ฐานรากที่ใหญ่ การสร้างชีวิต
ภายนอกที่งดงามต้องใช้หัวใจที่มีคุณภาพเป็นฐาน”**

(เข็มทิศชีวิต: 65,136)

จากตัวอย่างที่ 26 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับอาคารหรือสิ่งปลูกสร้าง เนื่องจากมีลักษณะร่วมกัน กล่าวคือ การสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้มั่นคงต้องอาศัยวัสดุก่อสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น เสาเข็ม ก้อนอิฐ เป็นต้น เปรียบได้กับการสร้างความสำเร็จมั่นคงของชีวิตที่ต้องอาศัยความรู้หรือการศึกษา ตลอดจนถึงจิตใจที่ตั้งงามมีคุณธรรม (ความมุ่งมั่น ความขยัน ความอดทน) กระบวนการก่อสร้างอาคารให้เป็นรูปเป็นร่างเปรียบได้กับ การกระทำของเราที่แสดงออกมาให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตเป็นอย่างไร ได้แก่ การประพฤติตนเป็นคนดียอมแสดงให้ปรากฏว่าเรามีสภาพชีวิตที่ตั้งงามมั่นคง

4.3.2.4) ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น

มโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ทำหน้าที่ชี้แนะให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] และ [ชีวิต คือ กีฬา] ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างบางตัวอย่างมานำเสนอ ดังนี้

ตัวอย่างที่ 27

“ถ้า**ชีวิตคือการเล่นฟุตบอล** ฉันเชื่อว่า...คุณทุกคนที่กำลังอ่านหนังสือเล่มนี้อยู่ คงยังเหลือเวลาใน “**ครึ่งหลัง**” ของเกม ให้ได้**แก้ตัว**กันอย่างแน่นอน

แต่ตอนนี้อาจถึงเวลาแล้วก็ได้ที่เราต้องหันกลับมาทบทวนชีวิตตัวเอง ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วใน “**ครึ่งแรก**” แล้วนำสิ่งดี ๆ ที่ได้เรียนรู้มาใช้เป็นแก่นหรือพื้นฐานในการทำปัจจุบันและอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไปให้ดีที่สุด”

(ยังมีแสงสว่างบนเส้นทางชีวิตเสมอ: 96 – 97)

จากตัวอย่างที่ 27 นี้ สะท้อนมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ กีฬาฟุตบอล] ซึ่งเป็นมโนอุปลักษณะย่อยใน [ชีวิต คือ กีฬา] เสนอมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่ามีลักษณะคล้ายกับกีฬาฟุตบอล ที่มีการแบ่งช่วงเวลาการแข่งขันออกเป็น 2 ช่วง เรียกว่า “ครั้งแรก” กับ “ครั้งหลัง” ในระหว่าง 2 ช่วงนั้นจะมีการพักครึ่งหรือพักการแข่งขันเพื่อให้ให้นักกีฬาได้พักหรือได้ปรับซาวีวิธีการเล่นของทีมตนเองกับผู้ฝึกสอน นักกีฬาฟุตบอลสามารถแก้ตัวใน การเล่นใหม่ให้เล่นในครั้งหลังได้ดีขึ้นกว่าเดิมที่ผ่านมาในครั้งแรกได้ เปรียบได้กับชีวิตที่สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงสำคัญ ได้แก่ “อดีต” กับ “อนาคต” ส่วนเวลาปัจจุบันเสมือนเป็นเวลาพักครึ่งของการเล่นฟุตบอลที่เราจะได้คิดทบทวนวิธีการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาในอดีตหรือครั้งแรก ทำให้เราสามารถเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพัฒนาชีวิตตนเองให้เป็นไปในทางที่ดีในอนาคต

ตัวอย่างที่ 28

“มาตรฐานในการดำรงชีวิต เลือกดีก็ดีไป เลือกไม่ดีก็อาจทำให้ชีวิตแย่ได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องใช้สติและปัญญาค้นหาทางเลือกที่ดีและเหมาะสมให้กับตัวเอง รู้จักชี้นำตัวเองให้เดินถูกทาง หากเลือกผิด ต้อง หยุด และ ถอยหลังออกมา 1 ก้าว เพื่อจะให้สังเกตเห็นความผิดพลาดที่ตัวเองได้ทำลงไป และพร้อมที่จะเริ่มต้นใหม่ พร้อมที่จะแก้ไขปัญหภายในใจเพื่อให้ชีวิตได้เดินอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น”

(เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก: 91)

ตัวอย่างนี้ แสดงมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่มีต่อชีวิตว่าเปรียบได้กับการเดินทาง กล่าวคือ ผู้เดินทางสามารถ “หยุด” หรือ “ถอยหลัง” เพื่อทบทวนเส้นทางที่ได้ใช้หรือ “เริ่มต้นใหม่” โดยหาเส้นทางสายอื่น เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดของเราที่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขการกระทำหรือวิธีคิดในการดำเนินชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น เป็นไปตามวิธีที่ถูกที่ควรได้

4.3.3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ

หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความนี้ โกดลี (Goatly, 1998 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2542) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นการช่วยทำให้ข้อความมีเอกภาพและสัมพันธ์ภาพ ผู้วิจัยพบว่าทุกมโนอุปลักษณะต่างทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ โดยทำหน้าที่สำคัญคือ การลำดับความในบริเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในบริเฉท (Textual Structuring) ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะต่าง ๆ ที่พบในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ ระหว่างแบบเปรียบเทียบ

หรือวงความหมายต้นทาง กับสิ่งที่ถูกเปรียบหรือวงความหมายปลายทางซึ่งก็คือ “ชีวิต” ได้อย่างเป็นระบบ และเป็นมโนอุปลักษณะเชิงโครงสร้าง (Structural metaphor) ตามแนวคิดการจัดประเภทของอุปลักษณะของ เลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) การเชื่อมโยงคู่ความสัมพันธ์ดังกล่าวในแต่ละมโนอุปลักษณะล้วนเกิดจากการที่ผู้เขียนเลือกใช้แบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบในการอธิบายเนื้อเรื่องอย่างเป็นระบบและมีเนื้อความที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับสิ่งที่ถูกเปรียบก็คือเรื่อง “การดำเนินชีวิต” จึงเป็นสาเหตุที่ช่วยสนับสนุนและแสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณะต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (Textual) โดยการลำดับความในปริจเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในปริจเฉท (Textual Structuring) ทั้งนี้ผู้วิจัยขอยกบางตัวอย่างมานำเสนอว่าทำหน้าที่ดังกล่าว ดังนี้

ตัวอย่างที่ 29

“ชีวิตคือการลงทุนเพื่อสร้างตนให้**เจริญอกงาม**และก้าวหน้า มีความสุข ความสำเร็จ และความสงบ เหมือน**การปลูกพืชไว้อาศัยผล** เรา**ปลูก**สิ่งใด เรา**ได้ผล**สิ่งนั้น **ปลูกพืชดีย่อมได้ผลดี** เป็นสิ่งตอบแทนของการลงทุนด้วยความเหนื่อยยาก ลำบากทั้งกายและใจ

การปลูกพืชต้องเตรียมดินอย่างดี เพาะเมล็ดพันธุ์ที่ดี ปลูกแล้วต้องหมั่นดูแลอย่างใกล้ชิด ป้องกันศัตรูพืชที่จะมาทำลาย ถอนวัชพืชที่ไม่ต้องการออกไป หมั่นรดน้ำ พรุนดิน ใส่ปุ๋ยเป็นระยะ ๆ เห็นการเจริญเติบโตของพืชที่ปลูกไว้ด้วยความหวังและความสุขใจ

ชีวิตคนเราจะดีได้เมื่อเจ้าของชีวิตเอาใจใส่**หมั่นดูแล บำรุง**ชีวิต ด้วยสิ่งที่ดี **เก็บเกี่ยว**สิ่งดีให้เป็น**อาหารชีวิต** การปล่อยให้ชีวิต**เติบโต**อย่างไรเป้าหมาย ขาดการทะนุถนอม **เพาะบ่มให้ต้นกล้าชีวิตมีความแข็งแรง เจริญอกงาม** เท่ากับการเริ่มต้นที่ขาดทุน

...**ต้นไม้มีรากลึก มีแก่น** กว่าต้นไม้จะ**เติบโตแข็งแรง มีแก่นมั่นคง รากต้องหยั่งลึก ทั้งรากแก้ว รากแขนง และรากขน** เพื่อช่วยกัน**ยึดลำต้น หาอาหาร...**

คนเราก็เช่นกัน ต้องแสวงหาความดี เพาะบ่มเมล็ดแห่งความดี ความสามารถ ความฉลาด และปัญญา เพื่อนำพาชีวิตผลิตผลงานได้เด่น เพราะงานแสดงถึงความสามารถของคน จึงมีข้อคิดคำเตือนว่าอย่าอยู่อย่าง**ไร้ราก** อย่าอยู่อย่างไร้คุณค่า เพราะ**ต้นไม้**ได้ก็ตาม หาก**รากไม่**

หยิ่งลึกลับ มีใบหนาเกินไป **ปราศจากดอกผล** ซ้ำยังมีโพรงอยู่ด้วยแล้ว
ต้นไม้นั้นก็ยอมไร้ค่าในการดำรงอยู่

ต้นไม้ยืนต้นไม่ได้ หากไร้**รากพวง** **คนก็เช่นกัน** ไม่ควรอยู่
อย่าง**คนไร้ราก** แล้ว**รากของชีวิต**คืออะไร **รากแก้วของชีวิต**คือ
คุณธรรมที่**หยิ่งลึกลับ**ในชีวิตและจิตใจ เป็นเลือดเนื้อและชีวิต ส่วน**ราก**
ฝอยคือส่วนที่เป็นงานและเงิน รวมทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ชีวิตประสบ
ความสำเร็จ มีชีวิตที่สง่างามด้วยความดีและผลงานที่เกื้อกูลสังคม
เพราะคนอื่นจะจดจำผลงานแห่งความดีที่คนนั้นทำให้มากกว่าทรัพย์สิน
เงินทองที่สะสมไว้”

(50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม: 16 – 17)

จากตัวอย่างนี้สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ต้นไม้] แสดงให้เห็นการทำหน้าที่
ลำดับความในปริจเฉท หรือสร้างสัมพันธ์ภาพในปริจเฉท (Textual Structuring) ได้อย่างชัดเจน
โดยจะสังเกตเห็นได้ว่าการเปรียบเทียบกระบวนการ หรือขั้นตอนการปลูกต้นไม้ กับการดูแลหรือ
ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน เพาะเมล็ดพันธุ์ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิต
ที่เราต้องเตรียมพร้อมวางแผนการดำเนินชีวิต ต้องมีปัญญาหรือความรู้ ความสามารถ และ
คุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดูแลเอาใจจากนี้ยังต้องหมั่นดูแลบำรุงรักษา รดน้ำพรวนดิน ใส่ปุ๋ยให้ต้นไม้
เปรียบได้กับการดูแลเอาใจใส่ตนเอง หาประสบการณ์ที่ดีให้ตนเอง ซึ่งก็คือประพฤติตนให้เป็นคนดี
ทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม การปลูกต้นไม้ไว้ด้วยวิธีการอย่างไรผลที่ออกมาย่อมเป็นไปตามวิธี
การนั้น หากหมั่นดูแลบำรุงรักษา ผลที่ออกมาก็ย่อมดีตาม เช่นเดียวกับการดูแลเอาใจใส่
การกระทำหรือชีวิตของเรา หากเอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลยชีวิตก็ย่อมมั่นคงประสบความสำเร็จ
มีความสุข หากปล่อยปละละเลยไม่จริงจัง สุดท้ายชีวิตก็จะไม่มั่นคง หรือล้มเหลว ต้นไม้ไม่มี
ส่วนประกอบสำคัญ เช่น รากแก้วซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยยึดลำต้นและดูดซึมอาหารไปเลี้ยงส่วน
ต่าง ๆ เปรียบได้กับคุณธรรมความดี (ซึ่งในที่นี้จะหมายรวมถึงปัญญาด้วย) อันเป็นปัจจัยหลักที่
จะช่วยให้เราสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมั่นคงหรือประสบความสำเร็จ รากฝอยซึ่งเป็น
ส่วนประกอบย่อยของต้นไม้เปรียบได้กับปัจจัยรองที่จะช่วยสนับสนุนความสำเร็จในชีวิตเรา ได้แก่
อาชีพการทำงาน หรือทรัพย์สินเงินทอง ตลอดจนบุคคลรอบตัว เช่น มิตรสหาย ญาติพี่น้อง ฯลฯ
ต้นไม้ที่แข็งแรงเจริญงอกงามมีรากหยิ่งลึกลับจึงเปรียบได้กับชีวิตที่สมบูรณ์มั่นคงมีความสุข ส่วน
ต้นไม้ที่ไม่แข็งแรง รากไม่หยิ่งลึกลับ หรือมีใบหนาเกินไป มีโพรง หรือปราศจากดอกผล กลายเป็น
ต้นไม้ที่ไม่เจริญงอกงาม เปรียบได้กับชีวิตที่ไม่สมบูรณ์ ไร้ค่า ไร้ความสามารถในการสร้างผลงาน

หรือเป็นสัญญาณที่แสดงความล้มเหลวในชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงต้องหมั่นดูแลเอาใจใส่ต้นไม้ กำจัดศัตรูพืชหรือวัชพืชออกไป เปรียบได้กับการจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิต นั่นเอง

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะหนึ่ง ๆ สามารถทำหน้าที่ได้หลายหน้าที่พร้อมกัน ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะที่พบในกลุ่มข้อมูลครั้งนี้ ต่างทำหน้าที่เหมือนกัน 2 หน้าที่ในทฤษฎีมโนอุปลักษณะ ได้แก่ หน้าที่อธิบายความ และหน้าที่ลำดับความในปริจเฉทหรือสร้างสัมพันธภาพในปริจเฉท และหน้าที่ที่โดดเด่นที่สุดคือ การชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณะที่เน้นการชี้แนะให้ผู้อ่านกระทำบางอย่างแตกต่างกัน เช่น (1) มุ่งชี้แนะให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้ ปรากฏอย่างชัดเจนในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ กีฬา] และ [ชีวิต คือ บทเพลง] (2) มุ่งชี้แนะให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา ปรากฏอย่างชัดเจนในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ (3) มุ่งชี้แนะให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์ ปรากฏอย่างชัดเจนในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] และ (4) มุ่งชี้แนะให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น ปรากฏอย่างชัดเจนในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] และ [ชีวิต คือ กีฬา] เป็นต้น

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นว่า มโนอุปลักษณะชุดหนึ่งอาจทำหน้าที่ได้หลายหน้าที่ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ทำหน้าที่ด้านการอธิบายความ และชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่ง ได้แก่ (1) ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้ (2) ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา และ (3) ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความได้ด้วย ผู้วิจัยสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

มโนอุปลักษณะชีวิต	หน้าที่ของมโนอุปลักษณะ					
	การอธิบายความ	การชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่าน กระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง				ด้านการ เรียบเรียง ความ
		1	2	3	4	
[ชีวิต คือ การเดินทาง]	✓	✓	✓		✓	✓
[ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม]	✓	✓			✓	✓
[ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]	✓			✓		✓
[ชีวิต คือ การศึกษา]	✓	✓		✓	✓	✓
[ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม]	✓	✓				✓
[ชีวิต คือ ต้นไม้]	✓		✓	✓		✓
[ชีวิต คือ กีฬา]	✓	✓			✓	✓
[ชีวิต คือ ละคร]	✓			✓		✓
[ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]	✓		✓	✓		✓
[ชีวิต คือ ปราภฏการณต์ตามธรรมชาติ]	✓	✓				✓
[ชีวิต คือ บทเพลง]	✓	✓				✓
[ชีวิต คือ เหยี่ยว]	✓	✓				✓
[ชีวิต คือ การลงทุน]	✓	✓				✓
[ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]	✓			✓		✓

หมายเหตุ: ในตารางที่แสดงหน้าที่การชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ประกอบด้วย ประเด็นย่อย ๆ 4 ประเด็น ผู้วิจัยใช้หมายเลข 1 – 4 กำกับ โดยแต่ละหมายเลขแทนรายละเอียดต่อไปนี้

- 1 หมายถึง ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหา เหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้
- 2 หมายถึง ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผน การดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา
- 3 หมายถึง ให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์
- 4 หมายถึง ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่ เหมาะสมก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น

4.4 สรุปผลการวิเคราะห์

หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์และสรุปหน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.4.1 จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 8 องค์ประกอบในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่า องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตทุกองค์ประกอบมีความสำคัญต่อการนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจหน้าที่ของมโนอุปลักษณะตามแนวคิดด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน เช่น ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการเขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เพื่อให้คำแนะนำหรือชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่งระหว่างการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคปัญหา โดยผู้เขียนเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่พบมากกลวิธีหนึ่งคือ “การใช้มโนอุปลักษณะ” เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการเขียนดังกล่าวข้างต้น วิธีการอื่น ๆ ที่นำมาใช้ประกอบ เช่น การใช้รูปภาพประกอบเรื่อง การใช้กรอบข้อความ การอ้างคำพูดหรือแนวคิดของบุคคลสำคัญ การเล่านิทาน การใช้คำถามนำความคิดหรือเปิดประเด็นนำไปสู่เรื่องใหม่ โดยมีบรรทัดฐานในการตีความหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารคือ ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ส่งสารอยู่ในฐานะผู้ให้คำแนะนำหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านซึ่งเป็นผู้รับสาร ในฐานะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าบรรทัดฐานการตีความครั้งนี้ว่า ผู้เขียนอยู่ในฐานะของผู้อ่านที่เชื่อถือ เป็นผู้อ่านที่ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมากกว่า หรือเคยผ่านเหตุการณ์ความล้มเหลวต่าง ๆ แล้วสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นมาก่อนแล้ว ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องทดลองความล้มเหลวเหล่านั้นด้วยตนเอง หากแต่สามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์หรือเรื่องเล่าที่ผู้เขียนนำเสนอ ส่วนประเภทของการสื่อสารจากกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจัดให้เป็นวาทกรรมประเภทการให้คำแนะนำหรือ “บอกให้ทำหรือไม่ทำ” บางสิ่ง ผู้อ่านสามารถนำข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจนกำลังใจที่ผู้เขียนถ่ายทอดไว้นำไปประยุกต์ใช้ดำเนินชีวิต การให้คำแนะนำหรือการให้กำลังใจยังแสดงให้เห็นด้วยว่าผู้เขียนกำลังพยายามชี้แนะการกระทำหรือพยายามเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ การกระทำเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้ผู้อ่านคล้อยตามหรือชี้แนะวิธีการกระทำเหล่านั้นไปยังผู้อ่านประเภทการสื่อสารนี้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสื่อสารและสอดคล้องกับประเภทของวัจนกรรมชี้แนะ (directive) ตามแนวคิดของเซอร์ล (Searl, 1976 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2549) อีกด้วย

4.4.2 องค์ประกอบการสื่อสารสำคัญทั้ง 8 องค์ประกอบ ทำให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้วิจัยพบว่า

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในข้อมูล ทำหน้าที่สำคัญเพียง 3 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ประการแรก คือ การอธิบายความ ประการที่สองคือ การชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างซึ่งเป็นหน้าที่ที่โดดเด่นที่สุด สรุปได้ 4 ประเด็น ประกอบด้วย (1) ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้ (2) ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา (3) ให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนให้ดียิ่งขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์ (4) ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น ส่วนหน้าที่ประการที่สามคือ หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ โดยการลำดับความในปริจเฉทหรือสร้างสัมพันธ์ภาพในปริจเฉท

4.4.3 คำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนนำเสนอผ่านมโนอุปลักษณะต่าง ๆ แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่ยังมีกิเลส มีความต้องการหรือจุดหมายเดียวกันคือ ความสุข ความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าความสุข ความสำเร็จในชีวิตที่นำเสนอ มีลักษณะที่ต้องได้วัตถุสิ่งของหรือลาภยศสรรเสริญ เช่น ทรัพย์สินเงินทอง ความร่ำรวย เกียรติยศ ชื่อเสียง ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่หรืออาชีพตนเอง สะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางโลกหรือโลกียะอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ดำเนินชีวิตต้องต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ จึงจะพบกับความสุข ความสำเร็จ แสดงให้เห็นว่าชีวิตยังคงต้องยึดมั่นถือมั่น ไม่ได้สะท้อนความคิดให้ผู้อ่านปล่อยวางซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างจากมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะในงานวิจัยของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบการดำเนินชีวิตในทางธรรมที่แสดงจุดมุ่งหมายสูงสุดคือ “การปล่อยวาง” เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความตายสามารถเกิดขึ้นได้ทุกขณะ จึงเน้นว่าควรดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท ดังปรากฏในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] (ปิยภรณ์ ออบแพทย์, 2552: 91 – 111) นอกจากนี้ อุปสรรคปัญหาที่นำเสนอผ่านมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] ในหนังสือธรรมะแสดงให้เห็นอุปสรรคในทางโลกและอุปสรรคในทางธรรมซึ่งก็คือกิเลส พระธรรมมาจารย์เน้นให้อาศัยธรรมะ คือ มรรคมีองค์ 8 เป็นเครื่องช่วยขจัดกิเลสหรือความอยากให้หมดไป (ปิยภรณ์ ออบแพทย์, 2552: 143) ตัวอย่างดังกล่าวจึงอาจแสดงให้เห็นว่า คำแนะนำหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้เสนอไว้ มีความแตกต่างจากแนวทางการแก้ไขปัญหาชีวิตที่พระธรรมมาจารย์เสนอไว้ในหนังสือธรรมะได้อย่างชัดเจน

4.4.4 ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการศึกษาของงานวิจัยนี้กับงานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ” ของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) พบว่า ผลการวิจัยมีทั้งประเด็นที่สอดคล้องกัน และมีประเด็นที่แตกต่างกัน อภิปรายผลได้ดังนี้

1) มโนอุปลักษณะบางชุดที่พบในงานวิจัยนี้ เป็นมโนอุปลักษณะชุดเดียวกันกับงานวิจัยของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) พบด้วยคำอุปลักษณะที่คล้ายกัน เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ ละคร] [ชีวิต คือ กีฬา] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]

บางมโนอุปลักษณะเรียกชื่อไม่เหมือนกัน แต่ด้วยคำอุปลักษณะส่วนใหญ่ที่ปรากฏมีความคล้ายกัน เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ทรัพยากร] ในงานวิจัยนี้ใช้ว่า [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถลดหรือเพิ่มค่าได้] หรือ [ชีวิต คือ อรุณกิจ] ในงานวิจัยนี้ใช้ว่า [ชีวิต คือ การลงทุน]

บางมโนอุปลักษณะปรากฏเฉพาะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แต่ไม่ปรากฏในหนังสือธรรมะ เช่น [ชีวิต คือ บทเพลง] [ชีวิต คือ เหยียน]

บางมโนอุปลักษณะปรากฏในหนังสือธรรมะ แต่ไม่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เช่น [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] [ชีวิต คือ แสงเทียน / แสงตะเกียง] [ชีวิต คือ สัตว์ไม่เลี้ยง] ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า มโนอุปลักษณะดังกล่าว พระธรรมอาจารย์มั่งงำเตือนให้ผู้อ่านตระหนักว่าชีวิตนี้เป็นสิ่งไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากดิ้นรนโดยไม่รู้จักคิดปล่อยวางก็จะเหน็ดเหนื่อยมากยิ่งขึ้น แนวคิดดังกล่าวไม่ใช่แนวคิดที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตต้องการนำเสนอ เพราะมุ่งให้ผู้อ่านดิ้นรนต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาอย่างไม่ย่อท้อ ไม่ปล่อยวางเพื่อความสุขความสำเร็จที่ตนเองได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยได้สรุปมโนอุปลักษณะชีวิตที่พบในงานวิจัยนี้กับงานวิจัยเรื่อง “อุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะ” ของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) ดังตารางต่อไปนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างมโนอุปลักษณชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตกับในหนังสือธรรมะ

มโนอุปลักษณชีวิต	หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต	หนังสือธรรมะ
[ชีวิต คือ การเดินทาง]	✓	✓
[ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม]	✓	✓
[ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้]	✓	✓ [ชีวิต คือ สิ่งที่ต้องขัดแต่งเพิ่ม] ?
[ชีวิต คือ การศึกษา]	✓	✓
[ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม]	✓	✓
[ชีวิต คือ ต้นไม้]	✓	✓
[ชีวิต คือ กีฬา]	✓	✓
[ชีวิต คือ ละคร]	✓	✓
[ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]	✓	✓
[ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ]	✓	✓
[ชีวิต คือ บทเพลง]	✓	
[ชีวิต คือ เหริยญ]	✓	
[ชีวิต คือ การลงทุน]	✓	✓ [ชีวิต คือ ธุรกิจ] ?
[ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]	✓	✓
[ชีวิต คือ ทรัพยากร]		✓
[ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน]		✓
[ชีวิต คือ แสงเทียน / แสงตะเกียง]		✓
[ชีวิต คือ สัตว์ไม่เชื่อง]		✓

หมายเหตุ: เครื่องหมาย ? แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะเรียกชื่อชุดมโนอุปลักษณแตกต่างกัน แต่ถ้อยคำอุปลักษณที่ปรากฏมีความคล้ายกัน จึงอาจจัดมโนอุปลักษณดังกล่าวให้อยู่ในชุดมโนอุปลักษณเดียวกันได้

2) มโนอุปลักษณชุดเดียวกันหรืออาจเรียกชื่อมโนอุปลักษณต่างกันแต่พบถ้อยคำอุปลักษณคล้ายกัน อาจสะท้อนหรือเน้นมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน เนื่องจากมโนอุปลักษณเหล่านั้นปรากฏอยู่ในวาทกรรมที่มีองค์ประกอบการสื่อสารที่ต่างกัน

เช่น จุดมุ่งหมายของหนังสือธรรมะ พระธรรมมาจารย์ต้องการแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตว่าควรใช้ชีวิตอย่างไรโดยมุ่งแทรกหลักธรรม เช่น ไตรลักษณ์ ไตรสิกขา มรรค 8 เพื่อสั่งสอน หรือให้ข้อคิดเตือนใจผู้อ่านให้นำหลักธรรมเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้น้ำเสียงที่ปรากฏเป็นน้ำเสียงที่ค่อนข้างเป็นกันเอง ในขณะที่จุดมุ่งหมายของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ผู้เขียนหนังสือมุ่งให้คำแนะนำโดยชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่ง พิจารณาจากข้อมูลที่มีปรากฏว่าจนกระทั่งหรือบอกว่าควรหรือไม่ควรทำอะไร น้ำเสียงที่ปรากฏเป็นน้ำเสียงจริงจังแสดงให้เห็นว่าคำแนะนำไม่ใช่เรื่องล้อเล่นหรือเรื่องตลกขบขัน โดยไม่ปรากฏการสั่งสอนโดยแทรกหลักธรรมต่าง ๆ อย่างที่ปรากฏในหนังสือธรรมะ

มโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมุ่งสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางโลก หรือโลกียะเป็นหลัก สะท้อนให้เห็นถึงความยึดมั่นถือมั่นว่าความสุขความสำเร็จในชีวิตสามารถหาได้หรือมีได้จากการแก้ไขอุปสรรคในชีวิต ไม่มีทางเลือกอื่น แม้บางมโนอุปลักษณะจะสะท้อนมุมมองว่าชีวิตอาจต้องหยุดพักอ่อนบ้าง เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ กีฬาฟุตบอล] หยุดพักชีวิตเหมือนนักกีฬาพักช่วงครึ่งของการแข่งขัน [ชีวิต คือ บทเพลง] หยุดพักเหมือนจังหวะหยุดเจียบของทำนองเพลง แต่การหยุดพักเหล่านั้นไม่ได้สะท้อนความคิดให้ผู้อ่านปล่อยวาง เพราะขณะที่หยุดพักก็ต้องคิดทบทวนเพื่อเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขอุปสรรคต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในขณะที่มโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะมุ่งสะท้อนการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะในทางธรรมนี้ สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุดคือ การปล่อยวางหรือเข้าใจหลักอนัตตาเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่นิพพานอันเป็นชีวิตที่สงบสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน ดังที่ปรากฏในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] อย่างชัดเจน

3) มโนอุปลักษณะทุกชุดในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตและในหนังสือธรรมะทำหน้าที่ในการ (1) อธิบายความ (2) ชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางอย่าง และ (3) ทำหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความเหมือนกัน แต่หน้าที่ที่โดดเด่นที่สุดของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตคือ การชี้ให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางสิ่ง ในขณะที่ ปิยภรณ์ อบแพทย์ (2552) ไม่ได้กล่าวสรุปหน้าที่ที่โดดเด่นของมโนอุปลักษณะในหนังสือธรรมะไว้โดยตรง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะที่โดดเด่น น่าจะเป็นหน้าที่ในการถ่ายทอดความคิดโดยการอธิบายความมากกว่า เพราะนอกจากพระธรรมมาจารย์จะใช้มโนอุปลักษณะเพื่อสะท้อนมุมมองการดำเนินชีวิตแล้ว ยังต้องแทรกหลักธรรมซึ่งอาจเป็นเรื่องซับซ้อน มีรายละเอียดมาก ต้องใช้มโนอุปลักษณะนำเสนอให้ผู้อ่านเข้าใจประกอบกันด้วย

4) ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ ถึงแม้ว่ามโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความคิดโดยโน้มน้าวให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งคล้ายกันกับหน้าที่ด้านการชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบางอย่างที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แต่ผู้วิจัยพบว่า หน้าที่ดังกล่าวนี้มีประเด็นที่สอดคล้องกัน เช่น ให้ไม่กลัวอุปสรรคปัญหา และมุ่งให้ผู้อ่านพัฒนาตนเอง แต่ก็มีประเด็นที่แตกต่างกันด้วย เช่น ผลการวิจัยของ ปิยภรณ์ ออบแพทย์ (2552) แสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณะในหนังสือธรรมะมุ่งให้ผู้อ่านปลงอนิจจัง ปล่อยวาง ดังเช่นปรากฏในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] และปรากฏอย่างชัดเจนที่สุดในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] หรือมโนอุปลักษณะที่พระธรรมจารย์ใช้ทำหน้าที่สนับสนุนให้ผู้อ่านใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท ดังเช่นปรากฏในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ ทรัพย์ากร] [ชีวิต คือ อรุณกิจ] [ชีวิต คือ แสงเทียน / แสงตะเกียง] ฯลฯ ประเด็นดังกล่าวไม่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การมุ่งโน้มน้าวให้ผู้อ่านปลงอนิจจัง หรือใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของพระธรรมจารย์ที่ต้องการสั่งสอน ให้ข้อคิดเตือนใจผู้อ่านเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตโดยแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำหรับการคิดและนำไปปฏิบัติ

5) หน้าที่ของมโนอุปลักษณะที่พบเฉพาะในหนังสือธรรมะคือ การอธิบายความโดยทำให้เกิดมุมมองใหม่ซึ่งปรากฏอยู่ในมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] เพียงชุดเดียวเท่านั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม้จะปรากฏหน้าที่นี้ในมโนอุปลักษณะเพียงชุดเดียว แต่ก็น่าจะเป็นหน้าที่ที่สำคัญมาก เนื่องจากมโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่ไม่คงทน] สะท้อนมุมมองความเข้าใจที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ หลักความไม่เที่ยงแท้ อนิจจัง อนัตตา มโนอุปลักษณะดังกล่าวน่าจะช่วยย้าให้ผู้อ่านปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่น ลดอัตตา ลดความอยากมีอยากเป็นลงได้ เห็นว่าชีวิตคือสิ่งไม่เที่ยง แนวคิดดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเพื่อตอบคำถามวิจัยสามประการ ได้แก่ (1) ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมโนอุปลักษณะชีวิตอย่างไรบ้าง (2) องค์ประกอบในการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมีลักษณะอย่างไรและ (3) มโนอุปลักษณะชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตแสดงหน้าที่อย่างไรบ้าง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะตามแนวทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตแนวคิดชาติพันธุ์วรรณา แห่งการสื่อสาร และวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำ การดำเนินชีวิตตามแนวทฤษฎีวิัจจนปฏิบัติศาสตร์

ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 - 2551 เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว หนังสือประเภทนี้ถือเป็นสื่อสาธารณะที่แพร่หลายและได้รับความสนใจจากผู้อ่านในสังคมไทยอย่างมาก (หนังสือขายดี) โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากหนังสือที่มาจากผู้เขียนต่างกัน 12 คน คนละ 1 เล่ม รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 เล่ม

ในเบื้องต้นนั้น ผู้วิจัยมีสมมติฐานสามข้อ ได้แก่ ข้อแรกคือ ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่หลากหลาย เช่น [ชีวิต คือ ภาวะบรรจ] [ชีวิต คือ การต่อสู้แข่งขัน] [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ บทเพลง] [ชีวิต คือ การแสดง] [ชีวิต คือ การเพาะปลูก] ข้อที่สองคือ องค์ประกอบในการสื่อสารที่สำคัญของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต คือ (1) จุดมุ่งหมาย (2) เครื่องมือ (3) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ และการตีความ และ (4) ประเภทการสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกับสมมติฐานเพียงข้อแรกเท่านั้น ส่วนข้อที่สองและสาม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน เนื่องจากองค์ประกอบการสื่อสารทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญ และหน้าที่หลักของมโนอุปลักษณะไม่ได้มุ่งทำหน้าที่เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับชีวิต หากแต่ใช้เพื่อ (1) การอธิบายความ (2) การชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง (หน้าที่นี้เป็นหน้าที่หลักที่โดดเด่นที่สุด) และ (3) การเรียบเรียงความ

5.1.1 มโนอุปลักษณะชีวิตที่สะท้อนผ่านถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

จากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตพบว่าสามารถจัดประเภทของถ้อยคำอุปลักษณะเหล่านั้นได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือ ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏคำเชื่อม ปรากฏแบบเปรียบเทียบ และปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบชัดเจน ส่วนกลุ่มที่สองคือ ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ปรากฏคำเชื่อม หากแต่ปรากฏการแสดงการเปรียบเทียบในรูปของคำศัพท์ของแบบเปรียบเทียบที่อยู่ต่างวงความหมายกันกับ “ชีวิต” ถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในรูปแบบคำศัพท์มากกว่าปรากฏโดยใช้คำเชื่อม ถ้อยคำอุปลักษณะที่ปรากฏในกลุ่มข้อมูลสามารถสะท้อนมโนอุปลักษณะชีวิตได้ 14 มโนอุปลักษณะ โดยเรียงลำดับตามความถี่ของถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเหล่านั้นจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดได้ ดังนี้คือ 1. [ชีวิต คือ การเดินทาง] 2. [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] 3. [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] 4. [ชีวิต คือ การศึกษา] 5. [ชีวิต คือ ภาวะ / สถานะที่ปิดล้อม] 6. [ชีวิต คือ ต้นไม้] 7. [ชีวิต คือ กีฬา] 8. [ชีวิต คือ ละคร] 9. [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] 10. [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] 11. [ชีวิต คือ บทเพลง] 12. [ชีวิต คือ เหยียด] 13. [ชีวิต คือ การลงทุน] และ 14. [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยประการแรก คือ ถ้อยคำอุปลักษณะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่หลากหลาย มโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะแสดงให้เห็นมุมมองเกี่ยวกับชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

1. มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] สะท้อนมุมมองว่าการดำเนินชีวิตควรกำหนดเป้าหมายในชีวิต คือ ความสำเร็จ หรือความสุขในแง่ของการได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ ชื่อเสียง ประสบความสำเร็จในอาชีพ ต้องอาศัยการวางแผน การคิดตัดสินใจที่ถูกต้องโดยใช้เหตุผล ความรู้ ปัญญา ตลอดจนธรรมะ และคำแนะนำในการดำเนินชีวิต เราสามารถหยุดทำสิ่งที่ผิดเหล่านั้นแล้วคิดทบทวนตัดสินใจกระทำสิ่งใหม่ที่เหมาะสม อุปสรรคปัญหาเป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องแก้ไขให้ได้ การดำเนินชีวิตจึงเปรียบได้กับการเดินทางที่มีจุดเริ่มต้น มีจุดมุ่งหมาย มีอุปสรรคระหว่างการเดินทาง ระหว่างทางอาจเดินหลงทางหรือเดินผิดทาง แต่ก็สามารถย้อนกลับหรือหาทางเดินใหม่ที่ต้องการโดยอาศัยเครื่องช่วยนำทาง เช่น เข็มทิศ แผนที่ หรือคอมพิวเตอร์ช่วยให้แสงสว่างส่องนำทาง

2. [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] สะท้อนมุมมองว่าการดำเนินชีวิตที่มนุษย์ย่อมต้องการความสุข ความสำเร็จ แต่ในระหว่างดำเนินชีวิตย่อมต้องพบกับอุปสรรคปัญหามากมาย จึงควร

เตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาหรืออุปสรรคซึ่งเราสามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเปรียบเทียบว่า อุปสรรคปัญหาในชีวิตเหมือนกับคู่ต่อสู้หรือข้าศึกในสงคราม ผลของการต่อสู้อาจจะแพ้หรือชนะ ระหว่างการต่อสู้อาจคิดทบทวนกลยุทธ์ วิธีการตั้งรับหรือรุกได้ เปรียบได้กับการคิดทบทวนการกระทำหรือการแก้ไขปัญหาที่ผิดพลาดไปแล้ว หากเราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ก็เปรียบได้กับผู้ได้รับชัยชนะในการต่อสู้

3. [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] ผู้เขียนหนังสือเลือกใช้แบบเปรียบเทียบ “สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้” เช่น การเจียรระไนเพชรในแง่มุมยิ่งขึ้นสามารถเพิ่มมูลค่าได้ มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองว่า ชีวิตของเราจะมีค่าหรือมีความสำคัญได้ด้วยการทำตนให้เป็นประโยชน์ ทำสิ่งต่าง ๆ หรือแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตด้วยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียรโดยไม่หวังรอให้ผู้อื่นมาช่วยหรือรอพึ่งพาโชคชะตา และหากเราทำความชั่ว หรือไม่ทำความดีก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าชีวิตกำลังหมดความสำคัญ ไร้ค่าหรือมีค่าน้อยลง

4. [ชีวิต คือ การศึกษา] แบบเปรียบเทียบ “การศึกษา” ที่ผู้เขียนเลือกใช้เปรียบเทียบกับ การดำเนินชีวิตสะท้อนมุมมองว่า เราต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้ประสบการณ์ในชีวิตด้วยตนเอง การแก้ไขอุปสรรคปัญหาเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินชีวิตของเราว่าจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ เป็นเสมือนแบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดที่ต้องทำหรือต้องสอบในการศึกษาเล่าเรียน เราจึงควรยอมรับและแก้ไขปัญหานั้นต่อไปให้ได้

5. [ชีวิต คือ ภาชนะ / สถานที่ปิดล้อม] มโนอุปลักษณะนี้สะท้อนมุมมองว่า ชีวิตของเรามีลักษณะเหมือนกับ “ภาชนะ” หรือ “สถานที่ปิดล้อม” แบบเปรียบดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถเติมหรือนำสิ่งอื่น ๆ ใส่เข้าไปหรือนำออกมาได้ เปรียบได้กับการดำเนินชีวิตที่ต้องการความสุข ความสำเร็จ นำเข้ามาสู่ชีวิต แต่เราควรจำกัดความสุขซึ่งเป็นความต้องการของเราให้มีอยู่อย่างพอดี และถึงแม้ว่าจะต้องพบอุปสรรคปัญหามารุมล้อมมากมายสักเพียงใด เราก็สามารถคลี่คลายหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นให้ออกไปได้จากชีวิต เสมือนกับสถานที่ที่ถูกปิดล้อมแต่ก็ยังมีทางออก

6. [ชีวิต คือ ต้นไม้] ผู้เขียนเลือกใช้แบบเปรียบเทียบ “ต้นไม้” นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตว่า ชีวิตย่อมมีการเจริญเติบโตและเปลี่ยนแปลงวัยไปตามกาลเวลา เราจะได้พบประสบการณ์ต่าง ๆ มากมาย ในระหว่างการดำเนินชีวิตต้องอาศัยการดูแลเอาใจใส่ความสำเร็จหรือมีความสุขซึ่งเป็นเรื่องยาก จึงต้องมีการวางแผนการใช้ชีวิตที่ดี โดยอาศัยความรู้ ปัญญา ตลอดจนคุณธรรมความดีเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เปรียบได้กับการดูแลเอาใจ

ใส่ต้นไม้ที่ต้องเตรียมดิน เตรียมปุ๋ย ดูแลกำจัดวัชพืชหรือศัตรูพืชที่เปรียบได้กับอุปสรรคปัญหาในชีวิตเรา ให้ต้นไม้หรือชีวิตเจริญเติบโตงอกงาม

7. [ชีวิต คือ กีฬา] มโนอุปลักษณนี้สะท้อนมุมมองว่า เราจำเป็นต้องแก้ไขอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเองให้ได้ ระหว่างนั้นอาจมีความท้อแท้ เหน็ดเหนื่อยได้แต่ต้องไม่หยุดแก้ไขปัญหาคือต้องเพียรพยายามและอดทน เปรียบได้กับการแข่งขันกีฬาที่มีเป้าหมายคือชัยชนะจากการแข่งขัน นอกจากนี้ เราสามารถคิดทบทวนแก้ไขแล้วคิดวางแผนไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดนั้นซ้ำอีกในอนาคต ทั้งนี้หากเราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาให้ผ่านพ้นไปได้ก็จะทำให้เรามีความสุข ประสบความสำเร็จเสมือนได้รับชัยชนะในการแข่งกีฬา หากไม่พยายามแก้ไขปัญหาก็ทำให้ชีวิตเราล้มเหลวเปรียบได้กับความพ่ายแพ้ในการแข่งขัน

8. [ชีวิต คือ ละคร] ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต เปรียบเทียบชีวิตผ่านแบบเปรียบ “ละคร” เพื่อสะท้อนมุมมองว่า ชีวิตของเรามีจุดเริ่มต้นคือ การเกิด เสมือนกับการเปิดฉากเล่นละคร และสิ้นสุดชีวิตคือ การตาย สิ่งที่เราควรทำขณะมีชีวิตอยู่คือการรับผิดชอบทำหน้าที่ตามสถานภาพหรือบทบาทที่เรามีในสังคมให้ดีที่สุดเต็มกำลังความสามารถ เปรียบได้กับการแสดงตามบทบาทที่ได้รับให้ดีที่สุด อุปสรรคปัญหาที่พบในชีวิตเป็นเรื่องธรรมดาที่เราต้องแก้ไขให้ผ่านพ้นไป หากเราทำหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างดีที่สุดแล้วก็จะประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เสมือนนักแสดงที่มีความสามารถทำให้ผู้ชมชื่นชอบ ยอมรับ ยกย่อง

9. [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] มโนอุปลักษณนี้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตว่า เราจะประสบความสำเร็จ หรือมีความมั่นคงได้ด้วยวิธีการกระทำของเราเอง ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญได้แก่ ความรู้หรือการศึกษาร่วมกับคุณธรรมความดี มีจิตใจที่มั่นคงในสิ่งที่ดีงาม (ความมุ่งมั่น ขยัน อดทน) ประกอบกัน เปรียบได้กับสิ่งปลูกสร้างที่ต้องมีรากฐานที่แข็งแกร่ง จึงจะทำให้อาคารนั้นมั่นคง

10. [ชีวิต คือ ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ] การสะท้อนมุมมองการดำเนินชีวิตโดยใช้แบบเปรียบ “ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ” เช่น ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของทะเลที่มีน้ำขึ้นน้ำลง ปรากฏการณ์ตามธรรมชาติของฤดูกาลที่สลับเปลี่ยนไปในรอบปี ทำให้เกิดมุมมองว่า การดำเนินชีวิตของเราต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ อุปสรรคปัญหาที่เราจะต้องพบเป็นธรรมดา ระยะเวลาแห่งความสุขหรือความทุกข์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่ไม่

ยั่งยืน เหมือนกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ที่สำคัญคือ เมื่อต้องพบอุปสรรคปัญหาที่ต้องแก้ไขให้ได้

11. [ชีวิต คือ บทเพลง] แบบเปรียบเทียบ “บทเพลง” ที่ผู้เขียนเลือกนำมาใช้ ช่วยสะท้อนมุมมองหรือการทำความเข้าใจชีวิตว่า การดำเนินชีวิตของเราจะต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุขและที่มีความทุกข์ เปรียบได้กับจังหวะเพลงที่อาจมีทั้งช้า หรือเร็ว อุปสรรคปัญหาในชีวิตหรือประสบการณ์ที่ฝังใจที่เคยเกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เราสามารถหยุดพักผ่อนเพื่อไม่ให้เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจนเกินไปได้ เปรียบได้กับจังหวะหยุด หรือจังหวะเงียบในบทเพลง

12. [ชีวิต คือ เหรียญ] มโนอุปลักษณ์นี้สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตว่า เราต้องพบทั้งสถานการณ์หรือช่วงเวลาที่มีความสุข และความทุกข์ เสมือน หรือวัตถุที่มีสองด้าน หรือเหรียญที่มีหัวและก้อย เราสามารถจัดการแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้ด้วยตนเองเพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ความสุขความสำเร็จ ความทุกข์หรือความสุขเหล่านั้นจึงไม่ใช่เรื่องแน่นอนยั่งยืน เราควรทำความเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา เปรียบได้กับการโยนเหรียญหรือโยนวัตถุที่มีสองด้านด้านที่ปรากฏมีเพียงสองลักษณะเท่านั้นเป็นเรื่องปกติที่เราคาดเดาไม่ได้ หรือคาดเดาได้ยาก

13. [ชีวิต คือ การลงทุน] แสดงให้เห็นว่าชีวิตมีลักษณะเปรียบได้กับการลงทุนหรือการทำธุรกิจ ผู้เขียนใช้แบบเปรียบเทียบ “การลงทุน” เพื่อสะท้อนมุมมองการดำเนินชีวิตว่า เราต้องมีความขยันอดทนต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตให้ได้ จึงจะพบความสำเร็จหรือมีความสุขสมหวัง จำเป็นต้องอาศัย ความขยันหรือความอดทนเปรียบได้กับต้นทุนของเรา การลงทุนอาจต้องมีความเสี่ยง เปรียบได้กับความไม่แน่นอนว่าเราจะพบความสุขความสำเร็จในชีวิตหรือไม่ อย่างไรก็ตามเราก็ดีเรายังคงต้องอดทนแก้ไขอุปสรรคปัญหาในชีวิตต่อไป

14. [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว] ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเสนอแนะอุปลักษณ์นี้เพื่อสะท้อนมุมมองว่า เรามีเวลาใช้ชีวิตอยู่อย่างจำกัด เปรียบได้กับวัตถุหรือสิ่งที่มีความยาวที่วัดได้อย่างชัดเจนการดำเนินชีวิตในแต่ละวันที่ผ่านไปทำให้ระยะเวลาการมีชีวิตอยู่น้อยลงตามไปด้วย สิ่งที่จะบั่นทอนการใช้ชีวิตหรือทำให้ชีวิตของเราแย่งคือการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดีหรืออยู่ร่วมกับคนที่ไม่ดี เราจึงควรทำความดี ทำตนให้เป็นประโยชน์

หนึ่ง หากเปรียบเทียบผลการวิจัยมโนอุปลักษณะชีวิตในงานวิจัยนี้กับ “มโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะ” ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณะบางชุดที่พบในงานวิจัยนี้ เป็นมโนอุปลักษณะชุดเดียวกันกับงานวิจัยของ ปิยภรณ์ อบแพทย์ (2552) บางมโนอุปลักษณะปรากฏในหนังสือธรรมะ แต่ไม่ปรากฏในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต บางมโนอุปลักษณะเรียกชื่อไม่เหมือนกัน แต่พบถ้อยคำอุปลักษณะที่ใกล้เคียงกัน บางมโนอุปลักษณะปรากฏเฉพาะในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แต่ไม่ปรากฏในหนังสือธรรมะ

จากการวิเคราะห์หุ้มมอมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเสนอผ่านมโนอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะข้างต้น ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มมโนอุปลักษณะชีวิตทั้ง 14 มโนอุปลักษณะเหล่านั้นได้เป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

- (1) ชีวิต คือ กระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด
- (2) ชีวิต คือ สิ่งที่ต้องการปัจจัยอื่นมาเกื้อหนุน
- (3) ชีวิต คือ การต่อสู้แข่งขัน
- (4) ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้ด้วยตนเอง
- (5) ชีวิต คือ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอหรือไม่แน่นอน
- (6) ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถรับหรือถ่ายเทสิ่งต่าง ๆ เข้ามาหรือออกไปได้

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำมโนอุปลักษณะเหล่านั้นมาสรุปหุ้มมอมองความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตได้ทั้งสิ้น 3 หุ้มมอมอง ได้แก่

- 1) เป้าหมายหรือความต้องการของชีวิตคือ การมีความสุขและประสบความสำเร็จ เราควรวางแผนการดำเนินชีวิตให้ดี ทั้งนี้อาจต้องอาศัยความรู้ การศึกษา ปัญญา หรือธรรมะมาช่วย
- 2) ชีวิตของเราต้องพบทั้งความสุข และความทุกข์ และอุปสรรคปัญหาเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิต เราสามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
- 3) เราสามารถพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

หุ้มมอมองเกี่ยวกับชีวิตที่สะท้อนจากมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสะท้อนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในทางโลก หรือโลกิยะเป็นหลัก เพราะยังคงต้องยึดมั่นถือมั่นหากต้องการความสุขความสำเร็จในชีวิตก็จำเป็นต้องแก้ไขอุปสรรคในชีวิต ไม่มีทางเลือกอื่น ผู้ดำเนินชีวิตต้องต่อสู้แก้ไขอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ให้ได้ด้วยตนเอง สิ่งที่ตนเองไม่ปรารถนาหรือไม่พึงพอใจถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคที่ต้องขจัดออกไป หุ้มมอมองดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะและโดดเด่นอย่างยิ่ง แตกต่างจากมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือธรรมะมุ่งสะท้อนการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม โดยเฉพาะในทางธรรม สะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิต

ในทางพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุดคือ การปล่อยวางหรือเข้าใจหลักอนัตตาเพื่อดำเนินชีวิตไปสู่ นิพพานอันเป็นชีวิตที่สงบสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน

5.1.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจะทำให้ผู้วิจัย เข้าใจองค์ประกอบของการสื่อสารที่มีส่วนกำหนดหน้าที่ของมโนอุปลักษณะได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากบริบทประเภทต่าง ๆ มีองค์ประกอบการสื่อสารหรือบริบทในการสื่อความและการตีความแตกต่างกัน ส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีทางภาษาหรือการเลือกใช้มโนอุปลักษณะ และ อาจทำให้เห็นหน้าที่ของมโนอุปลักษณะบางหน้าที่ที่โดดเด่นต่างกันด้วย

5.1.2.1 องค์ประกอบของการสื่อสารในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 8 องค์ประกอบในหนังสือแนะนำ การดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบการสื่อสารทั้งหมดนี้ต่างแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ ร่วมกันคือ แสดงให้เห็นถึงเป้าหมายสำคัญของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตในการซ้ำเพื่อให้ ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง กล่าวคือ ฉากของการสื่อสารครั้งนี้ประกอบด้วยหนังสือ แนะนำการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดมโนอุปลักษณะเพื่อให้คำแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิต แก่ผู้อ่านในช่วงเวลาที่หนังสือประเภทนี้กำลังอยู่ในกระแสความสนใจของผู้อ่านหรือเป็น “หนังสือ ขายดี” มีผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารสำคัญประกอบด้วย ผู้เขียนหนังสือ ผู้อ่าน และผู้ดำเนินการ จัดพิมพ์หรือจัดจำหน่ายหนังสือ หนังสือประเภทดังกล่าวนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้คำแนะนำ การดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่านใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อความสุขความสำเร็จในชีวิต ปรากฏ การลำดับวัจนกรรมโดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรกคือการขึ้นต้นหรือเกริ่นนำ เรื่อง ส่วนที่สองคือการดำเนินเรื่อง และส่วนสุดท้ายคือการปิดเรื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีวัจนกรรม สำคัญที่ปรากฏใช้อยู่เสมอในทุกส่วน คือ “การสั่ง” หรือ “การบอกให้ทำหรือไม่ทำบางอย่าง” โดย ผู้เขียนใช้ “น้ำเสียงที่จริงจัง” ไม่ปรากฏน้ำเสียงแสดงการหยอกล้อ หรือแสดงอารมณ์ขัน ส่งผลให้ คำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนนำเสนอไว้มีลักษณะเป็นเรื่องที่สำคัญ หรือสมควรกระทำตาม ผู้อ่านสามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติได้ เมื่อพิจารณาเครื่องมือ ที่ใช้นำเสนอคำแนะนำการดำเนิน ชีวิตพบกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏใช้มาวิธีหนึ่งคือ การใช้มโนอุปลักษณะ นอกจากจะใช้เพื่อสะท้อน มุมมองความคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่หลากหลายแล้ว ยังใช้เพื่อชี้แนะให้ผู้อ่านทำหรือไม่ทำบาง สิ่ง วิธีการอื่น ๆ ที่นำมาใช้โดยมุ่งนำเสนอคำแนะนำว่าผู้เขียนควรทำหรือไม่ควรทำบางอย่าง เช่น การใช้รูปภาพประกอบเรื่อง การใช้กรอบข้อความ การอ้างคำพูดหรือแนวคิดของบุคคลสำคัญ

การเล่านิทาน การใช้คำถามเพื่อเปิดประเด็นนำไปสู่เรื่องใหม่ ปริบทการสื่อสารในครั้งนี้อยู่ในกรอบ บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และการตีความ ร่วมกันว่า ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ส่งสาร และอยู่ในฐานะผู้ให้ คำแนะนำหรือให้กำลังใจผู้อ่านซึ่งเป็นผู้รับสารซึ่งควรยอมรับหรือเชื่อคำแนะนำที่ผู้เขียนนำเสนอ และองค์ประกอบสุดท้ายคือ ประเภทการสื่อสารซึ่งมีลักษณะเป็นวาทกรรมประเภทการให้ คำแนะนำหรือ “บอกให้ทำหรือไม่ทำ” บางสิ่ง กล่าวคือ ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตมี จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเสนอแนะแนวทางหรือให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิตแก่ผู้อ่าน

องค์ประกอบในการสื่อสารทั้ง 8 องค์ประกอบของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตสามารถ นำมาวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะตามแนวคิดด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ผล การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า มี องค์ประกอบการสื่อสารเพียง 4 องค์ประกอบในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเท่านั้นที่มีความสำคัญ ประกอบด้วย (1) จุดมุ่งหมาย (2) เครื่องมือ (3) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ และการตีความ และ (4) ประเภทการสื่อสาร

5.1.2.2 หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

จากการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณะที่สะท้อนมโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตทั้ง 14 มโนอุปลักษณะ และการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารของหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต ทำให้ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณะชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตได้ โดย พบว่ามโนอุปลักษณะชีวิตเหล่านั้นทำหน้าที่ 3 ด้าน คือ (1) หน้าที่ด้านการอธิบายความ (2) หน้าที่ ด้านการชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง และ (3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่ามโนอุปลักษณะชีวิตทำหน้าที่ด้านการถ่ายทอด ความคิด แต่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าทำหน้าที่เปลี่ยนมุมมองผู้อ่านเกี่ยวกับชีวิต และ มโนอุปลักษณะชีวิตที่พบยังทำหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความด้วย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) หน้าที่ด้านการอธิบายความ

เนื่องจากการอธิบายเรื่องชีวิต หรือการดำเนินชีวิต เป็นการอธิบายเรื่องที่มีความ เป็นนามธรรม และมีความซับซ้อนมากจนทำให้เข้าใจยาก เช่น ความสำเร็จ หรือ ความล้มเหลวในชีวิต หรือบางประเด็นของชีวิตเป็นเรื่องที่อาจเข้าใจดีอยู่แล้วแต่เป็นเรื่องที่ผ่านพ้น ไปแล้ว หรือเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น จึงอาจทำให้ผู้อ่านลืมเรื่องที่เกิดขึ้นไปแล้ว หรือไม่คุ้นเคยกับ เรื่องที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงต้องอาศัยมโนอุปลักษณะมาเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยอธิบายเรื่องดังกล่าว แบบเปรียบเทียบนำมาใช้มีความเป็นรูปธรรม หรือเป็นสิ่งที่ผู้อ่านคุ้นเคย หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น เช่น แบบเปรียบเทียบ การเดินทาง การต่อสู้ กีฬา ต้นไม้ ละคร

บทเพลง สิ่งปลูกสร้าง การศึกษา ฯลฯ มโนอุปลักษณะชีวิตจึงส่งผลให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจคำแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีอุปลักษณะทั้ง 14 มโนอุปลักษณะต่างทำหน้าที่อธิบายความได้

2)หน้าที่ด้านการชี้แนะเพื่อให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 8 องค์ประกอบในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยสนับสนุนให้เห็นว่ามีอุปลักษณะชีวิตเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตใช้เพื่อชี้แนะให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่าง ผู้วิจัยสรุปได้ 4 ประเด็นสำคัญ คือ

1.2.1 ให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจในการแก้ไขอุปสรรคปัญหา เพราะอุปสรรคปัญหาเหล่านั้นเป็นสิ่งธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถแก้ไขได้

ผู้เขียนหนังสือใช้โน้มน้าวให้ผู้อ่านกระทำสิ่งดังกล่าวผ่านมโนอุปลักษณะต่าง ๆ เช่น [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] [ชีวิต คือ ภาระ / สถานที่ปิดล้อม] [ชีวิต คือ กีฬา] และ [ชีวิต คือ บทเพลง]

1.2.2 ให้ผู้อ่าน ใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหา

มโนอุปลักษณะชีวิตที่ทำหน้าที่โน้มน้าวหรือสนับสนุนให้ผู้อ่านใช้ความรู้ ปัญญา การศึกษา เหตุผล หรือธรรมะวางแผนการดำเนินชีวิตหรือแก้ไขอุปสรรคปัญหาได้อย่างชัดเจน เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง]

1.2.3 ให้ผู้อ่านพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นด้วยการทำความดี และทำตนให้เป็นประโยชน์

มโนอุปลักษณะชีวิตที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตใช้โน้มน้าวให้ผู้อ่านดำเนินชีวิตโดยพัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นด้วยการทำความดี ทำตนให้เป็นประโยชน์ เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ สิ่งที่สามารถเพิ่มหรือลดค่าได้] [ชีวิต คือ ต้นไม้] [ชีวิต คือ สิ่งปลูกสร้าง] และ [ชีวิต คือ สิ่งที่มีความยาว]

1.2.4 ให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น

มโนอุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ทำหน้าที่โน้มน้าวหรือสนับสนุนให้ผู้อ่านทบทวนการกระทำที่ผ่านมา หากพบว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสม ก็ควรเปลี่ยนแปลงแก้ไขการกระทำนั้น เช่น มโนอุปลักษณะ [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ การต่อสู้ / สงคราม] [ชีวิต คือ การศึกษา] และ [ชีวิต คือ กีฬา]

3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ที่พบในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต สามารถสรุปและแสดงลักษณะคู่ความสัมพันธ์ ระหว่างแบบเปรียบเทียบหรือวงความหมายต้นทาง กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือวงความหมายปลายทาง ได้อย่างเป็นระบบ และเป็นมโนอุปลักษณ์เชิงโครงสร้าง (Structural metaphor) เมื่อระบบวิธีคิดอาศัยมโนอุปลักษณ์ชุดเดียวกันช่วยสื่อความ ทำให้การเรียบเรียงเนื้อหาที่มีความเป็นระบบและเป็นเอกภาพจากสัมพันธ์ภาพทางความคิดเหล่านั้น จึงเป็นสาเหตุที่ช่วยสนับสนุนและแสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่นี้ โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า มโนอุปลักษณ์ชีวิตที่ทำหน้าที่นี้ได้อย่างชัดเจนที่สุดคือมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ ต้นไม้] และ [ชีวิต คือ การเดินทาง]

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมเกี่ยวกับมโนอุปลักษณ์ในมุมมองเชิงวิพากษ์ (Critical metaphor analysis: CMA) ที่เสนอโดยชาร์เตอร์ริส แบล็ค (Jonathan Chateris-Black, 2005) เนื่องจากมุมมองเชิงวิพากษ์นี้มุ่งแสดงให้เห็นว่ามโนอุปลักษณ์ที่เลือกนำเสนอขึ้นก่อนให้เกิดผลกระทบเชิงอุดมการณ์¹ (ideological effect) หรือส่งผลต่อการสร้างความคิด ความเชื่อบางประการเกี่ยวกับชีวิตและการดำเนินชีวิต กล่าวคือ ผู้เขียนหนังสือเลือกใช้มโนอุปลักษณ์เพื่อชี้นำให้ผู้อ่านกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างตามคำแนะนำของตนเองซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการสื่อสาร ประกอบกับบรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความของการสื่อสารครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนอยู่ในฐานะที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้อ่านในแง่ที่ผู้อ่านจำนวนหนึ่งมักจะเชื่อถือสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอและอาจยอมรับคำแนะนำเหล่านั้นไปเป็นแนวทางปฏิบัติระหว่างดำเนินชีวิต อีกทั้งการใช้วัจนกรรมการสั่งหรือบอกให้ทำบางอย่างที่เข้าร่วมกับมโนอุปลักษณ์ในทุกส่วนของเนื้อหาหนังสือ ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่ามโนอุปลักษณ์ที่ผู้เขียนใช้ทั้ง 14 ชุด อาจส่งผลต่อ ความคิดและความเชื่อต่อผู้อ่านให้กระทำสิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้นำเสนอไว้

อย่างไรก็ดี อุดมการณ์ที่สะท้อนผ่านมโนอุปลักษณ์ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตอาจส่งผลต่อความคิดหรือความเชื่อของผู้อ่านในระดับที่แตกต่างกัน หรืออาจจะไม่ส่งผลใด ๆ หากผู้รับสารมีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดที่แตกต่างจากผู้เขียนหนังสือ ดังที่ วัน ไค์

¹ ชาร์เตอร์ริส แบล็ค อธิบายความหมายของ “อุดมการณ์” (ideology) ไว้ว่าหมายถึง “ระบบความเชื่อซึ่งเกิดจากการกำหนดความหมายโดยกลุ่มคนในสังคม ระบบความเชื่อเหล่านั้นสามารถสร้างความถูกต้องหรือความจริงให้เกิดขึ้นได้ กล่าวคือ เป็นกระบวนการสร้างความชอบธรรมหรือความถูกต้องให้เกิดขึ้นแก่ตนเองได้จากการกำหนดความหมายของคนในสังคม” (Jonathan Chateris-Black, 2005 : 21)

(Van Dijk, 2006 อ้างถึงใน รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม, 2551 : 202) ได้เสนอว่า อุดมการณ์ที่สื่อในวาทกรรมจะครอบงำผู้รับสารได้แตกต่างกัน ผู้รับสารบางคนอาจถูกครอบงำโดยอุดมการณ์ที่ไม่สามารถครอบงำผู้อื่นได้ หรือแม้แต่ผู้รับสารคนเดียวก็อาจถูกครอบงำในระดับที่ต่างกันเมื่ออยู่ในสภาพการณ์หรือสภาวะจิตใจที่ต่างกัน เช่นจากผลงานวิจัยนี้ อุดมการณ์หรือสิ่งที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตต้องการโน้มน้าวให้ผู้อ่านกระทำบางสิ่งโดยเสนอผ่านมโนอุปลักษณ์อาจไม่สามารถครอบงำผู้อ่านบางคนที่ไม่สามารถตีความความหมายของมโนอุปลักษณ์ต่าง ๆ หรือกรณีที่ผู้อ่านเป็นพระสงฆ์หรือผู้ที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อความสุขสูงสุดในทางโลกุตระ คือ ดับสิ้นกิเลส ระวังความต้องการทะยานอยากสิ่งต่าง ๆ อาจไม่สนใจหรือไม่ยอมรับคำแนะนำของผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตไปปฏิบัติในชีวิตจริง เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นไม่สอดคล้องตามแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาข้างต้น

5.2.2 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า อุดมการณ์หรือมุมมองความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตนำเสนออย่างผู้อ่านดังกล่าวมาแล้วข้างต้นไม่ใช่มุมมองหรืออุดมการณ์ที่แปลกใหม่ หากแต่เป็นอุดมการณ์หรือมุมมองความเข้าใจที่มีอยู่ก่อนแล้วในสังคม การที่ผู้เขียนนำเสนอมุมมองเหล่านี้ก็จึงแสดงให้เห็นถึงการต่อยอดอุดมการณ์หรือความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้โดดเด่นยิ่งขึ้นผ่านวาทกรรมในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต

นอกจากนี้ การที่มโนอุปลักษณ์ชีวิตในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตไม่ได้นำเสนอมุมมองใหม่ จึงมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าเพราะเหตุใดกลุ่มผู้อ่านยังคงนิยมหรือเลือกอ่านหนังสือเหล่านี้ประเด็นนี้ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า อาจเป็นเพราะประการแรก หนังสือเหล่านี้มุ่งชี้แนะวิธีการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้อ่านอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง ทำให้ผู้อ่านไม่ต้องคิดวางแผนด้วยตนเองให้เสียเวลามากนัก หรือประการที่สอง หนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจัดอยู่ในกลุ่มหนังสือแนวจิตวิทยาประยุกต์ จึงน่าจะมีประโยชน์ต่อการนำคำแนะนำที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้งการที่ผู้เขียนหนังสือแสดงให้เห็นว่าตนเองก็เคยมีประสบการณ์ในชีวิตที่ล้มเหลวมาก่อนเช่นกัน จึงอาจทำให้ผู้อ่านยอมรับว่าผู้เขียนมีความทุกข์เช่นเดียวกับตน หรือตนเองยังไม่มี ความทุกข์เช่นที่ผู้เขียนนำเสนอ แต่ก็ไม่จำเป็นต้องไปทดลองความล้มเหลวเหล่านั้น แต่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เขียนได้จากหนังสือประเภทนี้ เป็นต้น

5.2.3 ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ผู้เขียนหนังสือพยายามจะแสดงหรือชี้แนะให้ผู้อ่านเข้าใจและยอมรับว่า คำแนะนำที่เสนอไว้ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอย่างยิ่ง เพราะอาจทำให้ผู้อ่านสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและ

ความสำเร็จ จึงควรยึดถือหรือนำไปเป็นแนวทางประยุกต์ใช้ในชีวิต ด้วยเหตุนี้คำแนะนำหรือหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตจึงเปรียบได้กับคู่มือหรือเข็มทิศสำหรับนำทางให้แก่ผู้อ่านได้ด้วยหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตบางเล่มอาจใช้ชื่อหนังสือที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนได้ว่าหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตเป็นเข็มทิศหรือเครื่องชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้อ่าน เช่น หนังสือ “เข็มทิศชีวิต II ตอน กฎแห่งเข็มทิศ” โดย สุตินาถ ฦ พัทลุง (2551) หนังสือประเภทนี้จึงอาจเป็นเสมือนแท่นพิมพ์พฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของผู้อ่านส่วนหนึ่งที่ยอมรับหรือถูกรอบงำด้วยอุดมการณ์ที่ผู้เขียนหนังสือนำเสนอให้ดำเนินชีวิตไปในลักษณะเดียวกัน

อนึ่ง ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมประการหนึ่งว่า ความสุขหรือความสำเร็จที่นำเสนอในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตน่าจะหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เราปรารถนา และต้องใช้ความเพียรพยายามในการดิ้นรนไขว่คว้าเป็นสำคัญเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมา โดยอาจมิได้มองว่าวิธีการที่จะทำให้ได้ความสุขหรือความสำเร็จนั้น จะดีหรือไม่อย่างไร เช่น อาจทำให้เราไม่รู้จักรบปล่อยวาง ยิ่งอยากได้ในสิ่งที่ได้มา สิ่งใดที่ไม่ได้ตามปรารถนาอาจถือว่าสิ่งนั้นเป็นความทุกข์หรือความล้มเหลวในชีวิตซึ่งอาจไม่เป็นจริงหรือไม่สมเหตุสมผล หรืออาจไม่ใช่ความสุขความสำเร็จที่แท้จริง

5.2.4 จากผลการวิจัยครั้งนี้ แม้ว่าผู้วิจัยจะพบว่ามโนอุปลักษณ์ เช่น [ชีวิต คือ การเดินทาง] [ชีวิต คือ ภาชนะ] ที่สอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับมโนอุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตในต่างสังคมวัฒนธรรม หรือในวาทกรรมต่างประเภท จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นมโนอุปลักษณ์ที่มีลักษณะร่วมกันเป็นสากลในหลายสังคมวัฒนธรรม เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ที่พบในผลงานวิจัยหลายเรื่อง อาทิ งานวิจัยของ Ludmilla (2006) เรื่อง เรื่อง “On Linking Fragments of Discourse to the Conceptual Metaphor LIFE IS A JOURNEY” พบมโนอุปลักษณ์ [LIFE IS A JOURNEY] จากการวิเคราะห์ข้อมูลในหนังสือพิมพ์รัสเซีย โดย Ludmilla ได้อธิบายว่า มโนอุปลักษณ์ดังกล่าวเน้นมุมมองเรื่องความก้าวหน้าในการเดินทาง หรือในงานวิจัยนำร่องของผู้วิจัยเรื่อง “อุปลักษณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในคำแปลความหมายภาษาไทย จากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน” (สุรเชษฐ์ พิษิตพงศ์เผ่า, 2550) ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตของชาวอาหรับหรือชาวมุสลิมกับคำสอนหรือคำสั่งของพระเจ้า เป็นต้น งานวิจัยตัวอย่างข้างต้น หากเปรียบเทียบกันในด้านความเป็นสากลร่วมกันก็จะพบว่า มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ปรากฏอยู่ในปรีชาของคนในหลายสังคมวัฒนธรรม เช่น รัสเซีย อาหรับ และไทย

5.2.5 หากพิจารณาลักษณะโดดเด่นหรือลักษณะเฉพาะของการปรากฏใช้ มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ของหลายสังคมวัฒนธรรม และจากวาทกรรมที่หลากหลาย เช่น

หนังสือพิมพ์ คัมภีร์ทางศาสนา ตลอดจนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ชุดเดียวกันนี้ อาจเป็นตัวอย่างที่สะท้อนระบบความคิดอันเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของแต่ละสังคมวัฒนธรรม และตามประเภทวาทกรรมที่แตกต่างกันด้วยอย่างชัดเจน เช่น มโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ของชาวมุสลิม หรือชาวอาหรับ จากคำแปลความหมายภาษาไทยในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน (สุรชษุรฺ พิชิตพงศ์เฝ้า, 2550) เน้นมุมมองการสั่งสอนเกี่ยวกับการเลือกตัดสินใจดำเนินชีวิตตามหลักการทางศาสนาหรือการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักการศรัทธา หรือตามพระวัจนะของพระเจ้า นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งระหว่าง "การเดินทาง" และ "การแลกเปลี่ยนซื้อขาย" ในขณะที่มโนอุปลักษณ์ [LIFE IS A JOURNEY] ของชาวรัสเซีย จากหนังสือพิมพ์ (Ludmilla, 2006) กลับเน้นมุมมองเรื่องความก้าวหน้าในการเดินทาง ส่วนมโนอุปลักษณ์ [ชีวิต คือ การเดินทาง] ของคนไทย ในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตกลับเน้นมุมมองเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินชีวิต และที่สำคัญคือ เน้นประเด็นเกี่ยวกับการจัดการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในชีวิตให้ได้ เพื่อความสุขความสำเร็จที่เป็นเป้าหมายของชีวิตอย่างไม่ควรลดละ ไม่ปล่อยวาง เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 นอกจากหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตและหนังสือธรรมะ ยังมีกลุ่มข้อมูลอื่น ๆ ที่น่าสนใจศึกษา "มโนอุปลักษณ์ชีวิต" เช่น คัมภีร์ทางศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ คัมภีร์อัลกุรอาน คัมภีร์ไบเบิล หรือพระไตรปิฎก ผู้วิจัยใคร่ตั้งข้อสงสัยว่า มุมมองเกี่ยวกับชีวิตหรือการดำเนินชีวิตในศาสนาต่าง ๆ มีแก่นความเข้าใจเดียวกันอย่างไรบ้างหรือไม่

5.3.2 ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า "เพลงเพื่อชีวิต" เป็นอีกกลุ่มข้อมูลหนึ่งที่สามารถศึกษามโนอุปลักษณ์ได้ และอาจมีผลการวิจัยบางประเด็นที่แตกต่างไปจากกลุ่มข้อมูลในหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิต แม้ว่าผู้ประพันธ์บทเพลงจะเป็นฆราวาสเช่นเดียวกับผู้เขียนหนังสือแนะนำการดำเนินชีวิตก็ตาม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การุญญา พนมสุข. 2548. การวิเคราะห์เปรียบเทียบอุปลักษณะในบทอัศจรรย์ของวรรณกรรมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

งานมหกรรมหนังสือ "ฮาวทู-เสริมกำลังใจ" พระเอก. [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา:

http://www.matichon.co.th/prachachat/prachachat_detail.php?s_tag=02p0111251050&day=2007-10-25§ionid=0201 [2552, มกราคม 28]

จิตติมา จารยะพันธุ์. 2539. อุปลักษณะสงครามในข่าวกีฬาในหนังสือพิมพ์ภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินดารัตน์ บุญพันธ์. 2547. ความหมายเปรียบเทียบของสัตว์ในสำนวนไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัชวดี ศรีลัมพ์. 2538. การศึกษามโนทัศน์ของคำว่า "เข้า". วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัชวดี ศรีลัมพ์. 2548. อุปลักษณะตามแนวคิดของทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน. วารสารศิลปศาสตร์ 1 (มกราคม – มิถุนายน): 249 – 268.

ชอมพอ (นามแฝง). 2548. ชีวิตก็เป็นเช่นดอกไม้. กรุงเทพมหานคร : สนุกอ่าน.

ฐิตินาด ณ พัทลุง. 2551. เข้มทิศชีวิต II ตอน กฎแห่งเข้มทิศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเข้มทิศชีวิต จำกัด.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2541. การตีความอุปลักษณะในภาษาไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย 15 (ธันวาคม). 138 - 154.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2542. หน้าทีอุปลักษณะในมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย 16 (ธันวาคม). 249 – 268.

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2549. พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา: การศึกษาเนื้อหาและกลวิธีทางภาษา. พระบรมธรรมิกราชกับอักษรศาสตร์: ได้ร่วมพระบารมีพระบรมธรรมิกมหาราช. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ดีเลิศ ศิริวารินทร์. 2550. **อุปลักษณะในชาวเศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เดล ควาลไฮม์. 2543. **อุปลักษณะเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องเวลาในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ต้นกล้า นัยนา. 2551. **Growing up and go ชีวิตไม่ง่าย ตั้งใจไม่ยาก**. กรุงเทพมหานคร: อักษรบันเทิง.
- นอวรรณ พันธุมธธา. 2550. **คลังคำ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- ปรียาภา – เกวลิน. 2549. **เพียรสร้างกำลังใจ**. กรุงเทพมหานคร: Dดี.
- ปิยพร อบแพทย์. 2552. **อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตในหนังสือธรรมะ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปูปูลง (นามแฝง). 2550. **ยังมีแสงสว่าง บนเส้นทางชีวิตเสมอ**. กรุงเทพมหานคร: โยใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2553. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนัชการพิมพ์ จำกัด.
- ภูวนารถ หาญจริง. 2551. **เริ่มต้นชีวิตด้วยพลังความคิดด้านบวก**. กรุงเทพมหานคร: โยใหม่.
- มนต์สุนทร สุราช. 2549. **พลังใจ พลังชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : พลอยจันทร์.
- มาร์กาเร็ต อุโฆษกุล. 2542. **มโนอุปลักษณะซึ่งเป็นที่มาของการใช้คำว่า “หน้า” ในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ.
- มีรินดา บูรรุ่งโรจน์. 2548. **อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในบทเพลงลูกทุ่งไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชนีญา กลิ่นน้ำหอม. 2551. **อุปลักษณะที่นักการเมืองไทยใช้ : การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชานและวัจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- ฤทธิรงค์ (นามแฝง). 2550. **ล้มบ้างเจ็บบ้าง ช่างหัวมัน!**. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่.
- ฤทธิรัตน์ (นามแฝง). 2551. **300 วิธี Download ความสุข ใส่ Heart Disk**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- ลลนา เหมือนมาด. 2549. **ขอลิขิตชีวิตนี้ด้วยตัวเอง**. กรุงเทพมหานคร: อมรรการพิมพ์.
- วรวรรณา เพ็ชรกิจ. 2551. **การศึกษาอุปลักษณะเกี่ยวกับโรคมะเร็งในภาษาไทยตามแนว
ปรีชาณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชา
ภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาวัลย์ วิษณุเวทิน. 2550. **อุปลักษณะในหนังสือเรียนวิทยาศาสตร์ไทย**. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร รักดีผาสุข. 2550. **อุปลักษณะ (Metaphor). เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชา
2201670 ภาษากับวัฒนธรรมไทย ภาคปลาย ปีการศึกษา 2550**. กรุงเทพมหานคร :
สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
(อัดสำเนา)
- ศุภชัย ต๊ะวิทยา. 2540. **อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แสดงอารมณ์โกรธในภาษาไทย**. **วารสาร
อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร 29** ฉบับพิเศษ ภาษาและวัฒนธรรม. 209 - 232.
- สินีนานู วัฒนสุข. 2548. **อุปลักษณะแสดงอารมณ์รักในเพลงไทยสากลฉบับวัยรุ่นไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกุ๊ปหน้า 1. **ไทยรัฐ** (2 มกราคม 2552): 5.
- สุกัญญา รุ่งแจ้ง. 2548. **อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ของการใช้คำว่า “ใจ” ในภาษาไทย**.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะ
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรเชษฐ์ พิษิตพงศ์เฝ้า. 2550. **อุปลักษณะเกี่ยวกับชีวิตที่ปรากฏในคำแปลความหมาย
ภาษาไทยจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน**. รายงานผลการศึกษารายวิชา 2201607
ภาษากับวัฒนธรรมไทย. สาขาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- โสภาวรรณ แสงชัย. 2537. **กริยารอง “ขึ้น” และ “ลง” ในภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิชัย เกิดกมลคุปต์. 2551. **เปลี่ยนชีวิต แค่คิดบวก**. กรุงเทพมหานคร: อักษรบันเทิง.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2550. **ภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อ้อม ประนอม. 2551. **50 ความคิดเปลี่ยนชีวิตให้ดีกว่าเดิม**. กรุงเทพมหานคร: บี ไบรท์.

อุษา พุทธิชัยวิบูลย์. 2544. **การศึกษาอุปลักษณะเรื่องการเมืองในภาษาไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาษาอังกฤษ

Bedau, Mark A. 2010. Four puzzles about life. In Mark A. Bedau, Carol E. Cleland (ed.). **The Nature of Life: Classical and Contemporary Perspectives from Philosophy and Science**. New York: Cambridge University Press.

Cleland, C., and Chyba, C. 2010. Does “Life” have a definition?. In Mark A. Bedau, Carol E. Cleland (ed.). **The Nature of Life: Classical and Contemporary Perspectives from Philosophy and Science**. New York: Cambridge University Press.

Chateris-Black, J. 2005. **Politician and Rhetoric : the Persuasive Power of Metaphor**. United Kingdom: Palgrave Macmillan.

Chicago: The University of Chicago Press 1 – 10. อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2542. **หน้าที่อุปลักษณะในมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. 16 (ธันวาคม): 249 – 268.

Cohen, T. 1978. Metaphor and the cultivation of intimacy. In S. Sacks, ed. **On metaphor**.

Cooper, D. 1986. **Metaphor**. Oxford: Basil Blackwell. อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง. 2552. **หน้าที่อุปลักษณะในมุมมองของผู้พูดภาษาไทย. วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. 16 (ธันวาคม): 249 – 268.

Goatly, A. 1998. **The language of metaphors**. London: Routledge.

Kövecses, Z. 2002. **Metaphor: A practical introduction**. Oxford: Oxford University Press.

Lakoff, G. 1992. “The Contemporary Theory of Metaphor.” **Metaphor and Thought** (2nd edition), New York: Cambridge University Press.

Lakoff, G., and Johnson, M. 1980. **Metaphor We Live By**. Chicago: University of Chicago Press.

- Ludmilla A'Beckett. 2006. **On Linking Fragments of Discourse to the Conceptual Metaphor LIFE IS A JOURNEY**. Selected Papers from the 2005 Conference of the Australian Linguistic Society. Edited by Keith Allan.
- Searle, J.R. 1976. **The classification of illocutionary acts**. *Language in society* 5. 1 – 24.
- อ้างถึงใน ธีรพร พานโพธิ์ทอง. 2549. **เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการรถวิเคราะห์ (2201609)**. สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- Steel, M. 2004. **Oxford Word power Dictionary For Thai Learners ฉบับอังกฤษไทย**. กรุงเทพมหานคร: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- Sterelny, K., and Griffiths. 2010.P. What is life?. In Mark A. Bedau,Carol E. Cleland (ed.). **The Nature of Life: Classical and Contemporary Perspectives from Philosophy and Science**. New York: Cambridge University Press.
- Worawanna Petchkij. 2005. **Conception of “Men” in Thai metaphors**. n.p.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสุรเชษฐ์ พิเชิตพงศ์เฒ่า เกิดวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2527 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้รับพระราชทานทุนภูมิพลประเภทรางวัลเรียนดีระหว่างศึกษาระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2548 สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาภาษาไทย จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2549 ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย